Textsamtal i grupp

Lärarledd insats i liten grupp där eleverna samtalar om korta texter och lär sig läsa mellan raderna, för åk 2–9

Läsning · åk 2–9 · 30 minuter per pass, tre pass i veckan · Två till åtta elever

Eleverna lär sig läsa mellan raderna genom att samtala om korta texter. De säger vad de tror och visar sin ledtråd, bygger vidare på varandras tankar och prövar nya idéer mot texten. De har varit med om olika saker och får därför svara olika. Metoden har tre nivåer, och på varje nivå finns texter med frågor.

Område	Läsning	**Årskurs**	åk 2–9
Format	liten grupp	**Tid**	30 minuter per pass, tre pass i veckan
Period	Sex till åtta veckor	**Grupp**	Två till åtta elever
Uppdaterad	28 oktober 2026		
Material	texter med frågor, korten vid bordet, ledtrådsbladet, lyssningsbladet, kartläggningen · allt material under Materialet		

Så tänker du högt vid stoppet

Fyra bilder ur filmen om pass 1: du stannar, stryker under ledtrådarna, säger vad du vet och drar slutsatsen att det inte var lillebror, och sedan säger en elev vad hen tror, med en ledtråd till. Filmen på metodens sida visar samma sak i rörelse. De blå bubblorna är lärarens och den gula elevens.

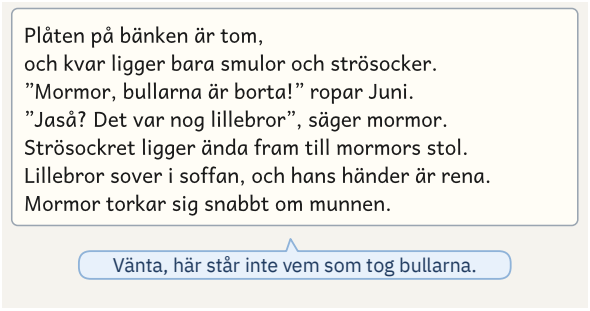

1 · Det står inte vem som tog bullarna, så läraren stannar.

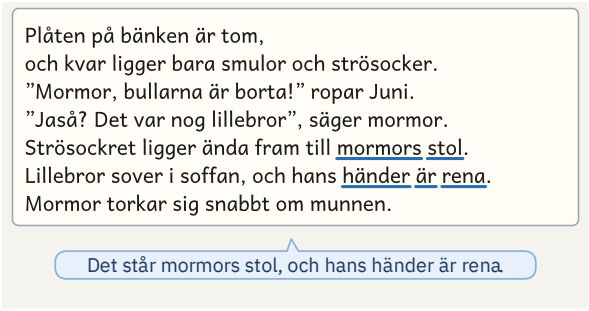

2 · Läraren stryker under två ledtrådar och slår ihop dem.

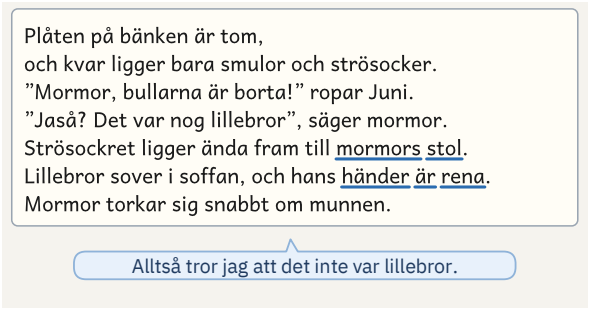

3 · Läraren drar slutsatsen att det inte var lillebror.

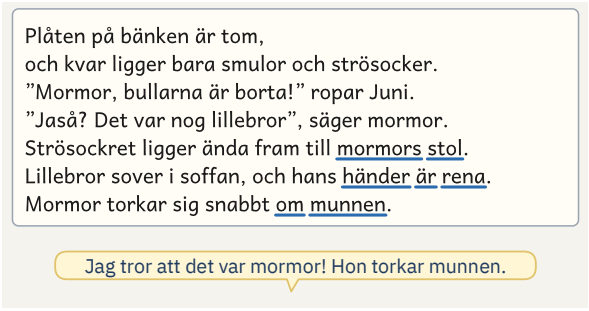

4 · Läraren bjuder in, och en elev säger vad hen tror.

Textsamtal i grupp lär eleverna att läsa mellan raderna genom att samtala om texter. När människor samtalar blir tänkandet synligt. När en elev säger ”Jag tror att hon vill att de ska stanna, för det står att hon vinkade lite till”, hör de andra hur en läsare tänker, och de kan pröva tanken, bygga vidare på den eller vända den åt ett nytt håll. Eleverna tänker högt, prövar idéer också utanför frågorna och tänker i nya riktningar.

Det som samtalet handlar om står ofta inte utskrivet, som hur någon känner sig, varför hen gör som hen gör, var de är eller vad någon egentligen menar. Den som läser mellan raderna märker att något inte står,

letar ledtrådar i texten och lägger till det hen redan vet. Det kallas att göra en inferens, och det är det metoden tränar.

Det finns inga rätta eller fel tankar. Ni prövar varje tanke mot texten, och ibland ändrar eleven sin tanke när nästa mening visar något nytt. Eleverna har varit med om olika saker och ser därför olika saker i en text. Den som har sovit borta en vecka känner igen hemlängtan, och den som har en katt vet var katter kan gömma sig. Två svar kan skilja sig och ändå båda stämma med texten, och det är okej. Du ställer frågor som du inte själv har svaret på, och du berömmer en ny idé som håller mot texten.

Du gör tre saker. Du tänker högt när du läser, så att eleverna hör ditt inre samtal. Du leder samtalet och lämnar över tänkandet till gruppen under veckan. Och du lyssnar på vad eleverna säger, så att du kan börja nästa vecka i det de behöver.

Varje vecka är en cykel med tre pass och en ny text i varje pass. I pass 1 läser du högt, stannar och tänker högt, och eleverna tänker med och säger sin tanke till en kamrat. I pass 2 tänker ni tillsammans. Vid stoppet samtalar eleverna i par, och sedan samtalar hela gruppen. I pass 3 läser eleverna själva eller i par och samtalar om frågorna medan du frågar ”Hur vet du det?” och lyssnar. Det du hör i pass 3 avgör vad du visar i nästa veckas pass 1, och så gör ni sex till åtta cykler.

Metoden har tre nivåer, Lättläst, Mellan och Avancerad, och på varje nivå texter med frågor och två texter för kartläggningen före och efter. Tjugo av texterna, sex eller sju på varje nivå, är skrivna i en känd författares stil, som Astrid Lindgrens, Tove Janssons eller J.R.R. Tolkiens. Välj nivå efter gruppen, och blanda gärna nivåerna. Texterna räcker till ungefär åtta veckors pass. Vill du ha fler texter, tar du dem ur serien Mellan raderna eller skriver egna, som det står i avsnittet om var du hittar texterna.

Så fungerar insatsen

Insatsen pågår i sex till åtta veckor med tre pass på cirka 30 minuter i veckan, och gruppen har två till åtta elever. Varje pass har en ny text, och i pass 3 i vecka 6–8 läser var och en sin bänkbok. Veckans tre pass hänger ihop: i pass 1 stannar du och tänker högt, i pass 2 samtalar eleverna i par vid stoppet och sedan i gruppen, och i pass 3 tänker eleverna mer själva medan du lyssnar. Efter pass 3 läser du lyssningsbladet och ledtrådsbladen och väljer vad du visar nästa vecka. Före första passet och efter det sista gör varje elev kartläggningen enskilt med dig, och du jämför poängen.

Så sätter du ihop gruppen

Textsamtal i grupp är för elever som avkodar hyfsat men behöver stöd i att förstå det de läser, eller som läser vidare utan att tänka efter. Den som avkodar mödosamt kan vara med och läser i par i pass 3, men tränar också avkodningen, till exempel i TIL i grupp. Välj nivån, Lättläst, Mellan eller Avancerad, efter hur eleverna läser, oavsett årskurs. Bestäm paren före passet: sätt inte ihop de två som pratar mest, ge den tysta eleven en tålmodig kamrat och den som lär sig svenska gärna någon med samma modersmål. Byt par varje vecka. Lyssna på halva gruppen i pass 3 och på resten veckan efter.

Tre saker att hålla fast vid

Tänk högt i pass 1 varje vecka, också när eleverna börjar klara sig själva, och visa hela vägen till slutsatsen. Låt eleverna tänka tillsammans i samtalet. De säger vad de tror, visar ledtråden och bygger vidare på varandra, och ingen pratar en tredje gång förrän alla har pratat en gång. Ingen tanke är fel så länge den prövas mot texten. Och låt det du hör i pass 3 bestämma vad du visar nästa vecka.

Veckans tre pass: vem som tänker

Veckorna har samma rytm, med en ny text i varje pass. Det som ändras är vem som tänker och hur mycket eleverna samtalar med varandra.

Pass	Vem tänker	Så läser ni	Du	Eleverna
Pass 1	Jag tänker högt, ni tänker med	Du läser högt och stannar vid stoppet	Tänker högt och visar veckans tankesteg noga, också det du undrar. Fyller i ledtrådsbladet på tavlan och bjuder in: *”Så tänkte jag. Vem tänker annorlunda? Säg det till din kamrat.”*	Följer med, stryker under med dig och säger till sin kamrat om de tänker likadant eller annorlunda
Pass 2	Vi tänker tillsammans	Du läser högt och stannar vid stoppet	Ger tanketid, låter paren samtala vid stoppet och leder sedan gruppens samtal med följdfrågor som *”Hur vet du det?”* och *”Vem tänker annorlunda?”*	Säger *”Jag tror att”* och sin ledtråd till kamraten, bygger vidare på varandra och fyller i ledtrådsbladet i par
Pass 3	Ni tänker, jag frågar och ger respons	Ni läser ledtrådsbladets fråga, och sedan läser eleverna själva eller i par	Frågar, lyssnar, ger respons på hur eleverna tänkte och skriver på lyssningsbladet	Sätter frågetecken där något inte står, stryker under, fyller i ledtrådsbladet och samtalar om frågorna

> Efter pass 3 bestämmer du vad du visar i nästa veckas pass 1, med tabellen Från det du hör till det du visar.

Samtalet: tänkandet mellan er

Samtalet är metodens kärna. Där säger eleverna vad de tror, prövar det mot texten och bygger vidare på varandra, och tänkandet blir synligt för alla. Raderna i tabellen är samtalsdragen, och eleverna har dragens fraser på samtalskortet. Du visar ett drag i veckan. Ordningen står i tabellen Progression över insatsperioden, och stegen står i tabellen Så lär du gruppen att samtala. Exemplen kommer ur texten Rum 4, där Hiba sitter uppe mitt i natten med ryggsäcken i knät.

I samtalet	Så låter det	Det gör att
Säga det jag tror	*”Jag tror att Hiba vill åka hem, för det står att hon frågar hur många nätter det är kvar.”*	en ofärdig tanke går att säga, och alla ser ledtråden
Fråga en kamrat	*”Vad tror du? Hur vet du det?”*	alla kommer till tals, och ingen behöver vänta på dig

I samtalet	Så låter det	Det gör att
Ta med det jag har varit med om	*”När jag var på läger sov jag med mammas tröja. Jag tror att tröjan luktar hemma, för hon trycker ner den i ryggsäcken.”*	olika erfarenheter ger olika svar, och alla får pröva sina mot texten
Bygga vidare	*”Jag håller med, och så packar hon mitt i natten.”*	två tankar blir en ny
Tänka annorlunda	*”Jag tänker annorlunda. Jag tror att tröjan är hennes pappas, för den är mycket större än hennes kläder.”*	gruppen kan pröva fler än ett svar
Pröva en ny riktning	*”Tänk om hon tänker smyga hem?”*	ni går utanför frågorna och hittar det som ingen hade tänkt på
Pröva mot texten	*”Stämmer det? Sist ställer hon ryggsäcken på golvet.”*	eleven prövar tanken och får ändra den

Det finns inga rätta eller fel tankar i samtalet. En tanke håller när den har en ledtråd i texten och inget i texten säger emot den. Säger texten emot, läser ni stället igen tillsammans, och eleven får ändra sig. En ny idé som håller mot texten är det bästa ett samtal kan ge.

Tankestegen: ditt inre samtal

Tankestegen är det inre samtalet, som du gör hörbart när du tänker högt. Eleverna har samma steg på tankekortet och tar över dem under veckan, och i samtalet blir stegen en mening: ”Jag tror att han har varit där någon målar, för det står en blå fläck.” Visa också när du tvekar eller undrar, och sluta ibland med frågan ”Så tänkte jag. Vem tänker annorlunda?” Du visar alla sex, och på nivån Lättläst börjar eleverna med Det står, Jag vet och Alltså tror jag. Exemplen kommer ur texten Skrapet på dörren, där katten Pricken kommer hem efter tre dagar.

Tankesteget	Så låter det	Det hjälper eleven att
Stanna	*”Vänta, här står inte var Pricken har varit.”*	märka när något saknas, när något upprepas, när någon säger en sak och gör en annan, när något är konstigt eller när någon ändrar sig
Se det framför dig	*”Jag ser framför mig hur Elias kliar katten bakom örat.”*	bygga en bild av scenen, med det man ser, hör och känner
Det står	*”Det står sågspån, och det står en blå fläck som fortfarande var klibbig.”*	peka på ledtrådarna och slå ihop två
Jag vet	*”Jag vet att det finns sågspån där man bygger, och att färg tar tid att torka.”*	använda det man redan vet om livet
Alltså tror jag	*”Alltså tror jag att han har varit där någon bygger och målar.”*	dra en slutsats ur ledtrådarna och det man vet
Stämmer det?	*”Stämmer det? Jag läser vidare. Han luktar som en målarburk. Ja.”*	pröva slutsatsen mot resten av texten och tänka om

Tankestegen är ett sätt att säga hur man tänker om en text, och inget att bocka av. Samtalet handlar om människorna i texten.

Frågorna: på, mellan och bortom raderna

Frågorna till varje text kommer i den här ordningen och står numrerade på bladet, utan gruppernas namn. I vecka 1 förklarar du de tre grupperna. I pass 1 säger du före frågorna om svaret står i texten, om ni listar ut det eller om ni tänker utanför texten. I pass 2 och 3 frågar du eleverna vid den första frågan: ”Står svaret i texten, eller listar vi ut det?” Efter varje mellan raderna-fråga står följdfrågan ”Hur vet du det?” eller ”Vad i texten får dig att tro det?” Sist ställer du alltid minst en av textens två öppna frågor, som står på sidan för texten under Lärarens sidor, och frågar efter ledtråden också där.

Gruppen	Var svaret finns	Så kan frågan låta
På raderna	I texten, på ett ställe och med nästan samma ord	Vad ligger kvar på plåten?
Mellan raderna	Inte i texten. Eleven listar ut det ur ledtrådarna och det hen vet, och visar ledtråden	Vem tror du tog bullarna? Hur vet du det?
Bortom raderna	Utanför texten, med texten som grund: vad texten vill säga, vad eleven tycker om ett val eller vad hen hade gjort	Amina står vid staketet. Vad hade du gjort i hennes ställe? Varför?
Öppna frågor	Ingenstans. Du har inte svaret själv, och gruppen tänker tillsammans med texten som grund	Tröjan är mycket större än något Hiba har haft på sig. Vems kan den vara? Kan den vara någon annans?

> Frågorna på bladet kommer ur texterna Den tomma plåten och Staketet på nivån Lättläst, och den öppna frågan ur Rum 4 på Mellan. Både mellan och bortom raderna kan ha flera svar som texten stöder.

Slagen: det eleven listar ut

Varje mellan raderna-fråga har ett slag, som säger vad eleven ska lista ut. Översikten under Lärarens sidor visar vilka slag varje text har. Exemplen är startmeningar på nivån Mellan.

Slaget	Eleven listar ut	Startmeningen	Svaret
Vem	vem någon är, eller vem eller vad hon, han eller det syftar på (syftning)	Mannen ställde sig framför tavlan och sa: *”Öppna böckerna på sidan tolv, och tyst där bak.”*	en lärare
Var och när	platsen, tiden på dagen eller årstiden	Klockan var bara fyra, men lamporna i fönstren lyste redan och Jonas drog mössan över öronen.	vinter eller sen höst
Känsla	hur någon känner sig, och hur känslan ändras	Emma stod kvar vid grinden och vinkade tills bilen bara var en liten prick, och sedan vinkade hon lite till.	hon saknar dem som åkte

Slaget	Eleven listar ut	Startmeningen	Svaret
Varför	orsaken till något, eller vad någon vill	Lina packade två smörgåsar till skolan, fast hon aldrig brukade äta mer än en.	hon ska dela med någon
Ordet	vad ett vanligt ord eller uttryck betyder just här	Alla ville sitta bredvid Johan, för han delade alltid med sig och hade ett hjärta av guld.	mycket snäll och generös
Före och efter	det som hände innan, eller det som troligen händer sedan	Bredvid en kopp choklad som fortfarande var varm låg en uppslagen tidning, och stolen stod utdragen från bordet.	någon har nyss rest sig och gått därifrån
Det som menas	vad någon egentligen menar när hen säger något annat	*”Jaja, den är bra”*, sa Tim utan att lyfta blicken från spelet när lillasyster visade sin teckning.	han bryr sig inte om teckningen

Svårigheten, från 1 till 3, säger hur långt ifrån varandra ledtrådarna står och hur lätt det är att avfärda ett svar som texten inte stöder. En text med vändning får läsaren att tänka om mot slutet.

Från det du hör till det du visar

Efter pass 3 läser du lyssningsbladet, ledtrådsbladen och frågetecknen. Välj raden med det som flest elever gjorde, och visa det som står i kolumnen Visa i nästa pass 1, med en text vars slag passar raden. Översikten under Lärarens sidor visar varje texts slag, svårighet och vändning.

Det du hör i pass 3	Så kan det låta	Visa i nästa pass 1
Eleven läser vidare utan att stanna	*”Den handlar om en kille som väntar.”*	Stanna: visa var du stannar och varför, och välj en text med ett tydligt stopp
Eleven letar bara efter ord i texten	*”Det står inte.”*	Jag vet: visa att man får använda det man vet, och ställ frågan Före läsningen tydligt
Eleven gissar utan ledtråd	*”Han är nog sjuk.”*	Det står: stryk under ledtrådarna innan du svarar
Eleven svarar på en mellan raderna-fråga bara med det hen själv har varit med om	*”Jag hade blivit glad.”*	Det står: ta vara på det eleven har varit med om, och fråga vad personen i texten gör och säger
Eleven ser inte scenen framför sig	Ett kort svar utan detaljer, eller *”vet inte”* om var och när	Se det framför dig: säg vad du ser, hör och känner, och välj en text med slaget Var och när
Eleven använder en ledtråd i taget	*”För att han tog ett steg fram.”*	Det står: slå ihop två ledtrådar, och välj en text med svårighet 2 eller 3
Eleven håller fast vid sin första tanke	Eleven säger samma sak också efter sista meningen	Stämmer det? Pröva och tänk om, och välj en text med vändning

Det du hör i pass 3	Så kan det låta	Visa i nästa pass 1
Eleven tror aldrig på det någon säger	*”Hon ljuger nog”*, fast inget i texten pekar dit	Stämmer det? Pröva repliken mot det personen gör, och visa att den ibland stämmer, som i Hunden med glasögon (Lättläst), Vid samma bord (Mellan) och Kanelbullen (Avancerad)
Eleven kopplar ordet hon eller han till fel person	*”Hon, det är mamma.”*	Det står: visa vem ordet syftar på, och välj en text med en fråga om syftning
Eleverna pratar med dig och inte med varandra	Varje svar går till dig, och ingen bygger vidare	Fråga en kamrat: visa med en elev hur ni frågar varandra *”Vad tror du?”* och bygger vidare, och låt paren samtala vid stoppet också i pass 1
Eleven väntar på det rätta svaret, eller säger inget	*”Är det rätt?”*	Säga det jag tror: säg att en tanke inte blir fel när den prövas mot texten, visa två tankar som båda håller, och låt eleven säga sin tanke till kamraten först
Eleven visar ledtråd och slutsats	*”Han väntar på någon, för han går fram mot bilen och ingen svarar.”*	Låt eleven tänka högt vid stoppet i pass 2, och välj en svårare text

Visa ett tankesteg eller ett samtalsdrag i taget, och visa samma i flera veckor om det behövs.

Veckans cykel: från det du hör till det du visar

Fyra bilder ur filmen om det du gör efter pass 3: lyssningsbladet visar att två elever gissade utan ledtråd, och i nästa veckas pass 1 visar du därför Det står extra noga. Filmen på metodens sida visar samma sak i rörelse.

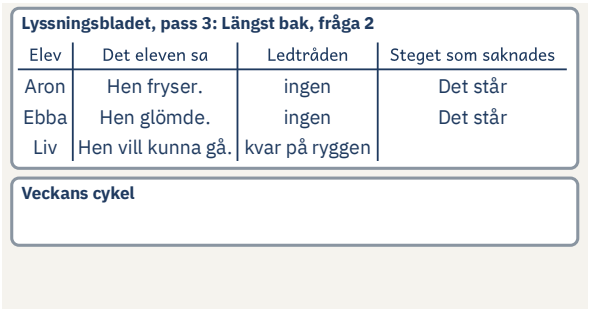

1 · Efter pass 3 läser du vad eleverna sa på bladet.

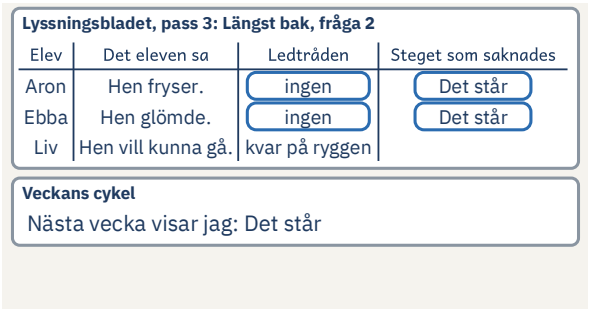

2 · Två svarade utan ledtråd, så du visar Det står.

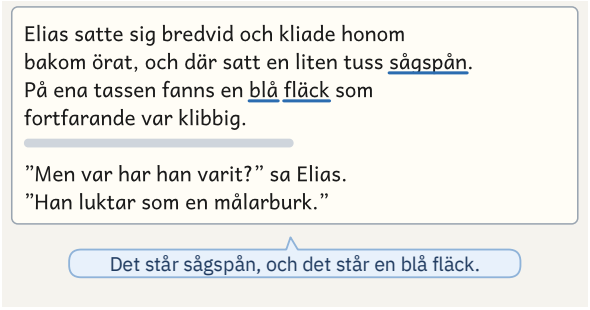

3 · I nästa pass 1 visar läraren Det står extra noga.

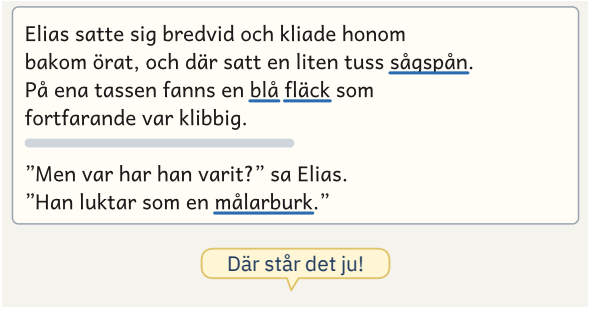

4 · Aron hittar själv en ledtråd till.

30 minuter, del för del

Varje pass har samma fem delar. Det som skiljer passen åt är vem som tänker i Läs och tänk och hur mycket eleverna samtalar med varandra.

Läs förra passets rad i Veckans cykel innan du förbereder passet, och före pass 1 det du skrev där förra veckan. Sedan följer du tidsschemat.

Första passet: ni säger samtalsreglerna tillsammans innan du skriver startmeningen, och du förklarar frågornas tre grupper vid den första frågan, med starten 0–6 minuter, möt texten 6–8, läs och tänk 8–16, samtala om texten 16–26 och avsluta 26–30.

Veckans andra pass i vecka 1: du visar parsamtalet med en elev vid stoppet innan paren samtalar, som tabellen Parsamtalet vid stoppet visar, med starten 0–3 minuter, möt texten 3–5, läs och tänk 5–15, samtala om texten 15–26 och avsluta 26–30.

Starten 0–3 min	Möt texten 3–5 min	Läs och tänk 5–13 min	Samtala om texten 13–26 min	Avsluta 26–30 min
Gemensamt · alla säger vad som står och vad de vet, och sedan ”Jag tror att” till en kamrat		**Växlande** · pass 1 du, pass 2 paren och hela gruppen, pass 3 var och en		**Gemensamt igen** · var och en säger sin tanke och sin ledtråd

Del	Rutinen i 5 delar	Så leder du det
Före passet	Välj veckans tankesteg och samtalsdrag ur Veckans cykel och en text vars slag passar. Läs texten och sidan om den under Lärarens sidor, bestäm var du stannar och öva på att tänka högt. Bestäm paren och vem som är A och B, och skriv startmeningen. Kopiera texten till varje elev och till dig. Kopiera också ledtrådsbladet, i pass 2 ett till varje par och i pass 3 ett till varje elev, och skriv numret på en mellan raderna-fråga på bladet.	
Starten *0–3 min*	1. Du skriver startmeningen på tavlan, och gruppen säger vad som står och vad de vet. Sedan säger var och en till sin kamrat vad hen tror.	Skriv startmeningen på tavlan och läs den högt. Låt gruppen säga vad som står och vad de vet, och sedan säger var och en *”Jag tror att”* till sin kamrat. Efter första passet är starten likadan i varje pass.
Möt texten *3–5 min*	2. Du säger titeln, ställer frågan Före läsningen och säger vad ni ska lyssna efter.	Knyt an till förra passet. Säg titeln och ställ frågan Före läsningen, som får eleverna att tänka på det de behöver veta. Förklara ett eller två ord som texten kräver, men aldrig ett ord som avslöjar svaret. Säg vilket tankesteg och vilket samtalsdrag ni ska öva.

Del	Rutinen i 5 delar	Så leder du det
Läs och tänk *5–13 min*	3. I pass 1 läser du högt och tänker högt vid stoppet, i pass 2 samtalar eleverna i par vid stoppet och sedan i gruppen, och i pass 3 läser eleverna själva eller i par och sätter ett frågetecken där de stannar.	I pass 1 läser du högt, stannar vid stoppet, sätter ett frågetecken i marginalen och tänker högt med tankestegen. Eleverna stryker under med dig, och du fyller i ledtrådsbladet på tavlan. Sedan frågar du *”Så tänkte jag. Vem tänker annorlunda?”* Du visar veckans samtalsdrag med en elev, och eleverna säger sin tanke till en kamrat. I pass 2 läser du högt, eleverna sätter frågetecknet vid stoppet och lägger ett papper över texten nedanför, och paren samtalar vid stoppet innan gruppen tar det. I pass 3 läser ni först ledtrådsbladets fråga. Sedan läser eleverna själva eller i par, sätter ett frågetecken där något inte står och stryker under ledtrådar.
Samtala om texten *13–26 min*	4. Ni börjar med en runda där var och en säger en tanke om texten. Sedan tar ni frågorna i ordning, och den som säger en tanke visar sin ledtråd. Sist ställer du alltid minst en av textens öppna frågor, som du inte själv har svaret på.	Börja med en runda där var och en säger en tanke om texten, gärna något som frågorna inte frågar om. Den som inte är redo säger *”Pass”* och får ordet sist. Ta sedan frågorna på raderna, mellan raderna med *”Hur vet du det?”* och bortom raderna. I pass 1 säger du före frågorna om svaret står i texten eller om ni listar ut det, och frågan du tänkte högt om tar ni kort, med frågan *”Vem tänker annorlunda?”* I pass 2 och 3 frågar du eleverna vid den första frågan om svaret står i texten eller om ni listar ut det. Är ni fler än fyra samtalar paren först om mellan raderna-frågorna. Välkomna olika svar som texten stöder, och ställ sist alltid minst en av textens öppna frågor. I pass 2 fyller paren i ledtrådsbladet medan de samtalar om en mellan raderna-fråga, och i pass 3 fyller varje elev i det medan du skriver det du hör på lyssningsbladet.
Avsluta *26–30 min*	5. Var och en säger vad hen kom fram till och hur, med sin ledtråd, och vad en kamrat sa som fick hen att tänka nytt.	Var och en säger vad hen kom fram till om personerna i texten och hur, med sin ledtråd, och vad en kamrat sa som fick hen att tänka nytt.
Efter passet	Efter varje pass skriver du på passets rad i Veckans cykel det eleverna sa och vad som händer nästa gång. I pass 2 och 3 fyller du i lyssningsbladet, och efter pass 3 skriver du vad du visar nästa vecka.	

Ni hinner sällan allt, och det gör inget. I varje pass tar ni alltid rundan, mellan raderna-frågorna med veckans slag och en öppen fråga. Frågan på raderna tar ni snabbt i hela gruppen. De andra mellan raderna-frågorna tar ni när tiden räcker, och bortom raderna-frågan och den andra öppna frågan får vänta till Avsluta eller nästa pass. Är ni fler än fyra säger var och en sin tanke i rundan och i Avsluta till sin kamrat, och två säger sin till gruppen. Räcker inte tiden i pass 3, tar gruppen ledtrådsbladets fråga och en fråga till tillsammans. I vecka 1 tar samtalsreglerna och parsamtalet några minuter till, så välj korta texter med svårighet 1 den veckan. Blir gruppen klar tidigt kan eleverna leta efter en ledtråd som ingen har nämnt, pröva en ny riktning med ”Tänk om” eller skriva en egen mellan raderna-fråga till texten.

Vad du gör och säger i varje del

Fraserna hjälper dig att tänka högt i pass 1, leda samtalet i pass 2 och lyssna i pass 3. Följdfrågorna för stunderna i samtalet står i tabellen Följdfrågorna.

Del	Vad du gör	Exempelfraser
1 STARTEN *Vad står det, och vad tror vi?*	Skriv startmeningen, läs den och låt gruppen säga vad som står och vad de vet. Sedan säger alla sitt ”Jag tror att” till en kamrat. Håll det kort.	*”Vad står det?”* *”Vad vet ni om det?”* *”Säg till din kamrat vad du tror, och varför.”*
2 MÖT TEXTEN *Vad behöver vi veta innan vi läser?*	Ställ frågan Före läsningen, förklara ett ord och säg veckans tankesteg och samtalsdrag.	*”Hur kan man se var någon har varit, om ingen berättar det?”* *”I dag lyssnar ni efter var jag stannar.”* *”I dag frågar ni varandra vad ni tror.”*
3 LÄS OCH TÄNK *Vad står inte här?*	I pass 1 tänker du högt och visar veckans tankesteg noga. I pass 2 stannar du, ger tanketid och låter paren samtala. I pass 3 läser eleverna och stryker under själva.	*”Vänta, här står inte allt.”* *”Jag ser framför mig hur han kliar katten bakom örat.”* *”Det står sågspån, och det står en blå fläck. Jag stryker under båda.”* *”Alltså tror jag att han har varit där någon bygger och målar.”* *”Så tänkte jag. Vem tänker annorlunda?”* *”Tänk själv en stund. Säg sedan till din kamrat vad du tror.”* *”Vi tar det tillsammans, börja du.”* *”Börja med ’Jag tror att’, och säg din ledtråd.”*
4 SAMTALA OM TEXTEN *Hur vet du det?*	Börja med en runda, ta sedan frågorna i ordning och ställ sist minst en av textens öppna frågor. Be om ledtråden till varje tanke, också till dem som håller. Välkomna olika svar som texten stöder, och beröm en ny idé som håller. Räcker inte tiden, tar ni mellan raderna-frågorna med veckans slag och en öppen fråga först. I pass 3 frågar du och ger respons på hur eleverna tänkte.	*”Säg en tanke var om texten. Börja med ’Jag tror att’.”* *”Står svaret i texten, eller listar vi ut det?”* *”Hur vet du det?”* *”Vem tänker annorlunda?”* *”Finns det sätt det kan vara som vi inte har tänkt på?”* *”Det hade jag inte tänkt på, och det stämmer med texten.”* *”Hur kom du fram till det?”* *”Du slog ihop två ledtrådar med det du vet.”*
5 AVSLUTA *Vad listade vi ut, och hur?*	Var och en säger vad hen kom fram till och hur, med sin ledtråd, och vad en kamrat sa som fick hen att tänka nytt.	*”Säg en sak du listade ut och din ledtråd.”* *”Vad sa din kamrat som fick dig att tänka nytt?”* *”Vad vet vi nu om personerna, som inte stod i texten?”*

Följdfrågorna: så frågar du vidare i stunden

Samtalet lever av frågorna du ställer efter ett svar. Ställ gärna frågor som du inte själv har svaret på, och ge inga färdiga svar. Här är frågorna för de stunder som brukar komma, och varje text har också två öppna frågor på sin sida under Lärarens sidor.

När	Fråga	Det gör att
Eleven säger en tanke utan ledtråd	*”Hur vet du det? Var i texten ser du det?”*	eleven visar en ledtråd som alla kan pröva

När	Fråga	Det gör att
Tanken är kort eller ofärdig	*”Kan du säga mer? Hur tänkte du?”*	eleven tänker vidare högt
Alla ska höra tanken en gång till	*”Så du menar att Hiba vill hem, fast hon säger att allt är bra?”*	eleven hör sin tanke och kan ändra den själv
Samma elever pratar	*”Vad tror du, Ebba? Vad vill du lägga till?”*	fler kommer till tals
Någon har sagt något viktigt	*”Vem kan säga Livs tanke med egna ord?”*	alla hör tanken, och den blir gruppens
Eleven frågar om det är rätt	*”Jag säger vad jag tror sist. Först vill jag höra er. Vad tror du?”*	eleven tänker själv och slutar vänta på ditt svar
Gruppen är överens för fort	*”Finns det sätt det kan vara som vi inte har tänkt på?”*	samtalet öppnar sig igen
Två tänker olika, eller någon säger att en tanke är fel	*”Kan båda stämma? Vad i texten talar för var och en?”*	gruppen prövar båda svaren mot texten
Eleven tar med något hen har varit med om	*”Tack. Vad i texten påminner dig om det?”*	eleven kopplar sin erfarenhet till texten
Texten stöder inte tanken	*”Spännande tanke. Var i texten ser vi det? Vi läser stället igen.”*	eleven prövar tanken och får ändra den
Eleven hittar något nytt som håller	*”Det hade jag inte tänkt på, Liv. Vad i texten får dig att tro det?”* Sedan säger du vad idén gav samtalet.	idén får elevens namn och en ledtråd, och alla ser den
Det blir tyst	Räkna tyst till tio. Fråga sedan *”Vad undrar du?”*, eller ge paren en minut. Sluta hellre för tidigt än att dra ut på samtalet.	alla får tanketid och en fråga som alla kan svara på

> Fråga ”Hur vet du det?” efter alla tankar, också när du håller med. Då hör eleverna att frågan är nyfiken. Säg hellre ”Berätta mer” och ”Hur tänkte du?” än ett naket ”Varför?”, som lätt låter som ett förhör, och fråga inte ”Håller alla med?”, som säger att det finns ett enda rätt svar.

Arbetsform: gemensamt, växlande, gemensamt igen

Passet börjar och slutar med hela gruppen, och samtalet finns med i varje del. I mitten växlar arbetsformen med veckan. I pass 1 visar du, och eleverna tänker med och säger sin tanke till en kamrat. I pass 2 samtalar eleverna först i par och sedan i gruppen. I pass 3 läser och tänker var och en själv eller i par innan ni samtalar. Är ni fler än fyra tänker eleverna i par innan gruppen tar en mellan raderna-fråga, och har du bara två elever är de varandras par.

Parsamtalet vid stoppet

I pass 2 samtalar eleverna i par vid stoppet innan ni samtalar i hela gruppen. Är ni fler än fyra samtalar paren först också om mellan raderna-frågorna. Du bestämmer paren innan passet, och i varje pass byter

paret vem som börjar som A. I en trio säger A sin tanke, B frågar och C bygger vidare eller tänker annorlunda. Är ni bara två eller tre är paret gruppen, och ni går direkt till gruppens samtal.

Steget	Så gör ni
Tänk själv	Du stannar vid stoppet, och eleverna lägger ett papper över texten nedanför. Du säger: *”Tänk själv en stund.”* Alla får tanketid, och ingen säger något på tio sekunder. Sedan har paret ett par minuter.
A säger	A säger sin tanke till B och börjar med *”Jag tror att”*: *”Jag tror att hon vill hem.”*
B frågar	B frågar *”Hur vet du det?”*, och A visar ledtråden: *”För det står att hon frågar hur många nätter det är kvar.”* I vecka 1 frågar B bara *”Hur vet du det?”*, och från vecka 2 också *”Kan du säga mer?”*
Byt	B säger sin tanke, och A frågar. Från vecka 3 svarar den som lyssnar med veckans samtalsdrag, som *”Jag håller med, och”*.
Till gruppen	Du frågar ett par: *”Vad sa din kamrat?”* Välj gärna en elev som sällan pratar men som du hörde säga något i paret. Eleven säger kamratens tanke med egna ord, och gruppen samtalar vidare.

> Under parsamtalet går du runt och lyssnar, och du säger inget om vad som är rätt. Det du hör tar du med när gruppen samtalar. Delar paret ett annat språk får de tänka på det, och sedan säger de tanken på svenska i gruppen. Det räcker att eleven pekar på ledtråden.

Pass 2: samtalet vid stoppet

Fyra bilder ur filmen om pass 2, med texten Rum 4. Efter tio sekunders tyst tanketid säger eleven ”Jag tror att” och visar ledtråden när kamraten frågar ”Hur vet du det?” I gruppen tar en kamrat med det hen har varit med om, en annan tänker annorlunda, och en ny idé håller tills texten säger något nytt. Bubblorna i bilderna är elevernas, och de grå staplarna är text som inte visas.

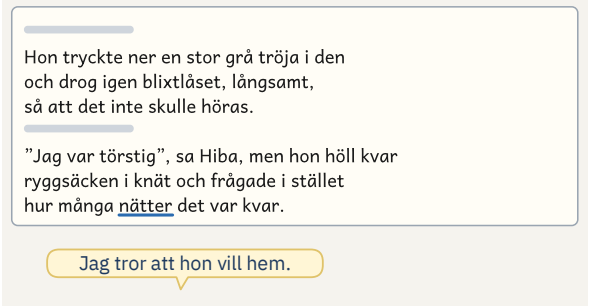

1 · Eleven säger ”Jag tror att” och sedan sin ledtråd.

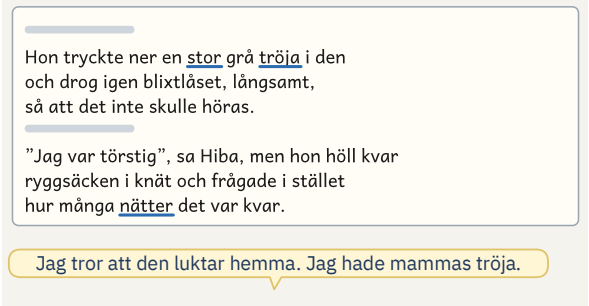

2 · En kamrat tar med det hen har varit med om.

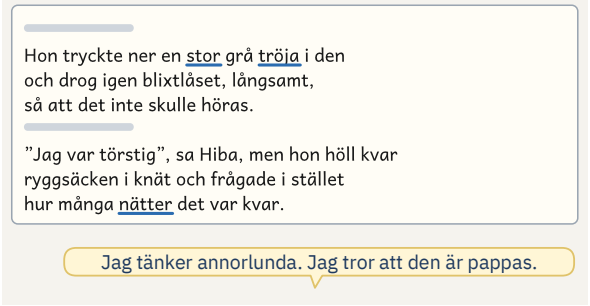

3 · En annan tänker annorlunda med ledtråden ”stor”.

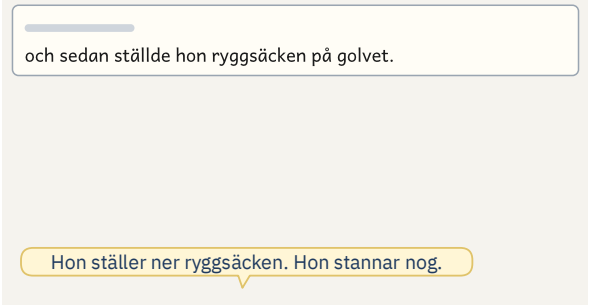

4 · Idén ”smyga hem” höll tills texten sa något nytt.

Så lär du gruppen att samtala

Att samtala om en text går att lära sig, när du visar och eleverna får pröva. Gruppen har fem samtalsregler på ett kort, Samtalsreglerna under Materialet: Vi säger vad vi tror. Vi visar var det står. Vi bygger vidare på varandra. Vi får tänka olika. Vi får ändra oss. Ni säger dem tillsammans i Starten i vecka 1 och tittar tillbaka på dem i Avsluta. Ta sedan ett samtalsdrag i veckan ur tabellen Samtalet: tänkandet mellan er, i den ordning som tabellen Progression över insatsperioden visar, och gör de fyra stegen.

Steget	Så gör du
Tydliggör	Säg vilket drag ni övar och varför det hjälper: *”I dag bygger vi vidare på varandras tankar. Då kan två tankar bli en ny.”* Fråga gruppen vad som är viktigt när man pratar om en text.
Visa hur det syns och hörs	Visa draget med en elev vid stoppet. Skriv på tavlan hur det syns, som att vända sig mot den som pratar, och hur det låter, som *”Jag håller med, och”*.
Prova på	Eleverna prövar draget i parsamtalet. Du går runt, lyssnar efter det och skriver det du hör på lyssningsbladet, med elevernas ord.
Reflektera och ge återkoppling	I Avsluta frågar du: *”Vad sa din kamrat som fick dig att tänka nytt?”* och *”Hur gick det att följa samtalsreglerna i dag?”* Säg sedan vad du hörde, till exempel *”Mustafa byggde vidare på Livs tanke om garaget, och då förstod ni varför Pricken kom hem i dag.”*

> Beröm det eleverna gör i samtalet, med deras egna ord, och säg vad det gav, till paret eller till hela gruppen.

Eleverna leder samtalet: pass 2 i vecka 6–8

I vecka 6–8 leder eleverna gruppens samtal i pass 2. Passet har samma delar och tider som förut, och du läser fortfarande texten högt. Eleverna turas om att leda samtalet, så att en ny elev leder varje fråga. Den som leder har frågorna på samtalskortet som stöd, och du lyssnar. Bestäm före passet vem som tänker högt vid stoppet och vem som leder vilken fråga, och skriv namnen vid frågornas nummer på tavlan.

Delen	Eleverna	Du
Möt texten	Väljer var sitt samtalsdrag ur samtalskortet att pröva i dag	Säger vilket tankesteg ni ska öva och visar på tavlan vem som leder vilken fråga
Läs och tänk	En elev tänker högt vid stoppet med tankekortet innan paren samtalar. I parsamtalet prövar var och en sitt samtalsdrag	Pekar på nästa steg på tankekortet om eleven fastnar
Samtala om texten	Den som leder läser frågan högt och frågar *”Vad tror du?”* och *”Hur vet du det?”* Hen ser till att alla har pratat en gång innan någon pratar en tredje gång	Lutar dig tillbaka och skriver det du hör på lyssningsbladet. Frågar den som leder vilken fråga på samtalskortet som kan hjälpa när samtalet stannar. Ställer sist en av textens öppna frågor

Bänkboken: pass 3 i vecka 6–8

I vecka 6–8 läser eleverna en sida i sin egen bänkbok i pass 3, i stället för metodens text. Passet har samma delar och tider som förut. Eleven läser där hen är i boken och sätter en post-it-lapp med ett frågetecken där något inte står, eftersom man inte stryker under i en bok. Du förbereder inget stopp, eftersom eleven ska

hitta sitt ställe själv. Be eleverna ta med bänkboken, och lägg fram post-it-lappar och ett ledtrådsblad till varje elev. Eleven lämnar ledtrådsbladet till dig. Lappen sitter kvar i boken, och eleven får sätta fler när hen läser vidare. I passen med bänkboken lyssnar du på alla, så att lyssningsbladet visar varje elev när du bestämmer om insatsen ska sluta.

Delen	Eleverna	Du
Möt texten	Säger till sin kamrat vad boken handlar om och var hen är i den	Säger att ni ska stanna där något inte står
Läs och tänk	Läser en sida tyst, eller tillsammans med sin kamrat i en av deras böcker, och sätter lappen där något inte står. Fyller i ledtrådsbladet för det stället och skriver boken och sidan vid Fråga	Frågar den som inte hittar ett ställe *”Vad står inte här?”* och pekar på Stanna på tankekortet
Samtala om texten	Läser sitt ställe högt, säger *”Jag tror att”* och visar ledtråden. Kamraterna frågar *”Hur vet du det?”* och *”Kan det vara något annat?”* Är ni fler än fyra tar paren det först	Skriver det du hör på lyssningsbladet, och skriver Stanna i sista kolumnen när eleven inte hittade ett ställe själv. Frågar sist *”Vad undrar du nu om din bok?”*

Samtalet i olika former

Parsamtalet och gruppens samtal är grunden. Ibland behöver samtalet en annan form, när samma elever alltid pratar, när gruppen är ny eller när ni behöver röra på er. En form i tabellen Samtalet i olika former ersätter rundan och en av frågorna i Samtala om texten.

Formen	Så gör ni	Passar när
Rondellen	Alla tänker en stund och skriver ett stödord. Sedan säger var och en en tanke om texten, i tur och ordning runt bordet, och nästa bygger vidare eller tänker annorlunda. Den som inte är redo säger *”Pass”* och får ordet sist. Rundan i varje pass är en kort Rondell, och är ni fler än fyra gör ni den i par.	några brukar vara tysta, eller gruppen är ny
Ping-pong med ledtrådar	Paret turas om att säga en ledtråd var ur texten, tills ingen hittar fler. Sedan lägger de ihop ledtrådarna och säger vad de visar.	ni övar Det står och att slå ihop ledtrådar
Läs och fråga	Var och en skriver en egen fråga om något som inte står i texten, och gruppen samtalar om frågorna, en i taget.	eleverna är vana vid frågorna och kan ställa egna
Fråga författaren	Ni frågar er vad författaren vill att ni ska lista ut, till exempel *”Varför skriver författaren att Hiba håller kvar ryggsäcken?”*	texten har en vändning, eller slaget Det som menas
Berätta mera!	Eleverna står upp och byter kamrat två eller tre gånger. Var och en säger sin tanke, och kamraten säger *”Berätta mera!”*	gruppen är sex till åtta och behöver röra på sig

Formen	Så gör ni	Passar när
Två svar	Du väljer en fråga där texten stöder flera svar. Två par kommer fram till var sitt svar, och gruppen prövar båda mot texten. Är ni två eller tre, kommer var och en fram till ett svar.	eleverna ska se att olika erfarenheter ger olika svar

> Byt form högst en gång i veckan, så att eleverna hinner lära sig den.

Exempel: så går ett pass till

> **Texten läraren valt:**
> *Det är pass 1 i vecka 2, och gruppen har fem elever i åk 5. Texten är Skrapet på dörren, text 2 på nivån Mellan, om katten Pricken som kommer hem efter tre dagar.*

Förra veckans lyssningsblad visade att Aron och Ebba gissade utan ledtråd. Texten i pass 3 var Längst bak, och på frågan om varför berättaren inte hänger upp jackan sa Aron att hen fryser och Ebba att hen glömde, och ingen av dem pekade i texten. Därför visar läraren Det står extra noga den här veckan, och hon har valt en text med tre tydliga ledtrådar. Veckans samtalsdrag är att ta med det man har varit med om och att fråga *”Kan du säga mer?”*

Läraren skriver startmeningen på tavlan: *”Gungorna gungade fortfarande, och under rutschkanan låg en ensam sko.”* Sanna säger att det står att gungorna gungar. Mustafa vet att en gunga fortsätter en stund när någon har hoppat av. Sedan säger var och en *”Jag tror att”* till sin kamrat, och Liv säger till Aron: *”Jag tror att någon nyss har sprungit därifrån, för gungorna gungar.”*

Läraren frågar hur man kan se var någon har varit, om ingen berättar det. Sedan läser hon högt och stannar vid den blå fläcken. *”Vänta, här står inte var Pricken har varit. Jag ser framför mig hur Elias kliar honom bakom örat. Det står sågspån, och det står en blå fläck som fortfarande var klibbig. Stryk under båda med mig. Jag vet att det finns sågspån där man bygger, och att färg tar tid att torka. Alltså tror jag att han har varit där någon bygger och målar.”* Hon sätter ett frågetecken vid stoppet, skriver ledtrådarna i ledtrådsbladet på tavlan och säger: *”Så tänkte jag. Vem tänker annorlunda? Säg det till din kamrat.”* Ebba säger till Sanna att han har varit i ett garage, för det står sågspån, och Sanna frågar: *”Kan du säga mer? Vad tror du om färgen?”* Läraren läser vidare, och vid målarburken säger Aron: *”Där står det ju!”*

Gruppen börjar delen Samtala om texten med en runda. Mustafa säger: *”Jag tror att pappa vet något, för han ler.”* Ingen hade frågat om det, och läraren säger: *”Det hade jag inte tänkt på, Mustafa. Vi tar med oss det.”* Vid fråga 3, varför Pricken kom hem just i morse, säger läraren att svaret inte står i texten och att de får lista ut det, och paren pratar först. Ebba säger att han var hungrig, och när läraren frågar *”Hur vet du det?”* pekar hon på de två skålarna mat. Liv säger: *”Jag tänker annorlunda. Vår katt blev instängd i ett förråd en gång. Jag tror att Pricken var instängd hos grannen, för garagedörren står på glänt.”* Mustafa bygger vidare med att grannen kom hem i går kväll. Läraren säger att tankarna håller ihop, för tre dagar i ett garage gör en katt hungrig. Sist frågar hon varför pappa vill baka en sockerkaka i dag, en fråga hon inte själv har svaret på. Sanna tror att det är för att fira att Pricken är hemma, och Aron att kakan är till grannen, för grannen kom hem i går.

I Avsluta säger var och en en slutsats och sin ledtråd, och vad en kamrat sa som fick hen att tänka nytt. Aron säger: *”Han var i garaget, för sågspånet och färgen. Liv fick mig att tänka på garaget.”* Efteråt skriver läraren att Aron och Ebba pekade på ledtrådar med hennes hjälp, att Mustafa slog ihop två och att Liv tog med något hon har varit med om. I pass 2 får Aron och Ebba börja vid stoppet.

När eleven fastnar

Att läsa mellan raderna är svårt, och tystnad betyder ofta att eleven tänker. Ge tanketid först, och låt eleven säga sin tanke till en kamrat om det är lättare. Ge sedan minsta möjliga stöd.

> **Fråga alltid först:**
> Vad i texten får dig att tänka så?
> Vad vet du sedan innan?

En stödtrappa att gå uppför i stunden. Ge inte nästa steg förrän de har prövat det föregående:

1. Läs om meningen strax före och strax efter.
2. Be eleven se scenen framför sig och säga vad hen ser och hör.
3. Peka på en ledtråd och fråga vad den kan betyda.
4. Koppla till något eleven själv har varit med om, och gå sedan tillbaka till texten.
5. Låt en kamrat säga sin tanke, och fråga vad eleven vill lägga till.
6. Erbjud två tolkningar och låt eleven välja och visa sin ledtråd.
7. Tänk högt en gång till, som i pass 1.

Låt eleven hitta ledtråden själv, också när det tar tid.

Lärarens roll: tänka högt, leda samtalet, tona ut

Din roll ändras under veckan. I pass 1 gör du tänkandet synligt. I pass 2 leder du samtalet och låter eleverna prata med varandra, och i vecka 6–8 leder eleverna det. I pass 3 håller du dig tillbaka, frågar, lyssnar och ger respons på hur eleverna tänkte. Du är samtalsledaren som hjälper eleverna att utforska texten, och du ger dem inga färdiga svar. Fyll inte tystnaden med svaret.

GÖR SÅ HÄR	UNDVIK
Tänk högt och visa hela vägen, också när du tvekar eller undrar.	Att ge svaret när eleven tvekar.
Ge gott om tanketid.	Att ställa en mellan raderna-fråga innan du har visat hur du tänker.
Låt eleverna prata med varandra, och luta dig tillbaka.	Att påminna om det eleven vet och sedan gå vidare.
Ställ frågor som du inte själv har svaret på.	Att rätta eleven utan att fråga hur hen tänkte.
Be om ledtråden till alla tankar, också till dem som håller.	Att låta varje svar gå till dig, som fråga och svar i tur och ordning.
Välkomna olika svar som texten stöder, och beröm en ny idé som håller.	Att fråga ”Håller alla med?”, som säger att det finns ett enda rätt svar.
Skriv ner det eleverna säger med deras ord.	Att bara fråga efter ledtråden när du tvivlar på svaret.
Tona ut din hjälp över veckan.	Att läsa svaren under Lärarens sidor som de enda rätta.
	Att hålla kvar samma stöd hela vägen.

Var hittar du texterna?

Metodens texter står under Materialet. Varje nivå, Lättläst, Mellan och Avancerad, har sina texter, och varje text står på ett eget blad med frågorna under. Översikten under Lärarens sidor visar vad eleven listar ut i varje text, frågornas slag, svårigheten och om texten har en vändning. Varje text har en egen sida med stoppet, hur du kan tänka högt och två öppna frågor. Välj den text som passar veckans tankesteg. Texterna finns också på sidan Ta fram en lästext. Där väljer du nivå, visar en text i taget stort och skriver ut de texter

du vill ha, och där finns lärarhandledningen till texterna. Tjugo av texterna, sex eller sju på varje nivå, är skrivna i en känd författares stil, och lärarens sida säger vems stil det är och vilken bok gruppen kan läsa vidare i. Texterna räcker till ungefär åtta veckors pass. Två texter på nivån Avancerad, Kvart i åtta och Samma sak, handlar om en förälder som har det svårt, så ta dem inte samma vecka.

Vill du ha fler texter, tar du dem ur serien Mellan raderna av Monica Karlsson och Liselotte Ståhl (Studentlitteratur). Serien består av fyra böcker med kopieringsunderlag. Efter nivån Lättläst passar Mellan raderna lättläst och sedan Vad står det mellan raderna? Efter Mellan passar Mycket mer mellan raderna, och efter Avancerad passar Mellan raderna avancerad. Facit finns hos förlaget eller i boken. Böckernas frågor står utan rubriker. Sortera dem i på, mellan och bortom raderna innan passet, och bestäm stoppet. Skriv sedan hur du tänker högt, med tankestegen och ledtrådar som står före stoppet, och två öppna frågor, som under Lärarens sidor. Byt till en svårare text eller bok när eleverna klarar slutsatsen med mindre stöd. Du kan också skriva egna texter, som tabellen Så skriver du en egen text visar.

Ta fram en lästext: niclasfohlin.se/lastexter

Välj en text per pass som uppfyller tre krav:

Lagom nivå	Något att samtala om	Rätt längd
Eleverna klarar frågan på raderna ganska lätt	Texten lämnar något osagt som ger mer än en tanke	Texten hinns med i lugn takt på ett pass

Så skiljer sig nivåerna

Passen, samtalet och cykeln är desamma på alla tre nivåer, och samtalsdragen kommer i samma ordning, vecka för vecka, på alla nivåer. Nivåerna skiljer sig i hur långa texterna är, hur många frågor som går mellan raderna och hur mycket eleverna läser själva. Välj nivå efter gruppen, och blanda gärna.

Vad	Lättläst	Mellan	Avancerad
Texten	6–10 korta rader, en mening eller en fras per rad	2–3 stycken	3 stycken
Frågorna	fyra, två av dem mellan raderna	fyra eller fem	fem eller sex, tre eller fyra mellan raderna
Tankestegen	du visar alla sex, eleverna börjar med tre	alla sex	alla sex
Pass 3	eleverna läser i par, eller du läser högt för den som behöver	eleverna läser själva eller i par	eleverna läser själva, och den som avkodar mödosamt i par
Ledtrådsbladet	ett ord eller en bild i varje ruta	en ledtråd ur texten, gärna två	två ledtrådar ur texten
Kartläggningen	du läser texten högt först	eleven läser själv, och du läser högt för den som avkodar mödosamt	eleven läser själv, och du läser högt för den som avkodar mödosamt

Så skriver du en egen text

När metodens texter är slut kan du skriva egna. Gör så här.

Vad	Så gör du
Huvudsaken	Bestäm det läsaren ska lista ut, som en känsla, en orsak, var de är eller vad någon egentligen menar. Det står aldrig i texten. Lämna gärna plats för mer än ett svar som texten stöder, så att eleverna har något att pröva i samtalet.
Ledtrådarna	Välj tre ledtrådar av olika sort: något personen gör, något hen säger eller inte säger och en sak, en plats eller en tid. Ingen avslöjar huvudsaken ensam.
Scenen	Skriv en scen med människor som pratar, och lägg ledtrådarna tidigt, i mitten och sist. Låt något vara konstigt eller upprepas, så att läsaren stannar.
Provet	Täck alla ledtrådar utom en. Går huvudsaken fortfarande att se, gör den ledtråden svagare. Med alla ledtrådar ska en elev på nivån kunna komma fram till huvudsaken.
Frågorna	Skriv fyra till sex frågor: en på raderna, två till fyra mellan raderna som slutar med *”Hur vet du det?”* och en bortom raderna. Ingen fråga får avslöja svaret på en annan. Skriv också två öppna frågor som du inte själv har svaret på.

Progression över insatsperioden

Varje vecka börjar i pass 1 med att du visar, och det du hörde i pass 3 bestämmer vad du visar. Veckornas fokus är ett förslag på ordning när du inte har hört något annat. Varje vecka har också ett samtalsdrag, en rad på samtalskortet, som du visar i pass 1 och eleverna prövar i parsamtalet. Dragen kommer i samma ordning på alla nivåer. Gruppen tar nästa drag när den klarar det som står under Gå vidare när, och annars tar ni samma drag en vecka till med nya texter. Välj texter där frågorna har veckans slag, som översikten under Lärarens sidor visar. Planera åtta veckor. Sluta efter vecka 6 eller 7 när lyssningsbladet visar att eleverna själva hittar ett ställe i bänkboken och att ledtråden står utan h. Tar ni ett drag en vecka till, hinner ni inte alla veckorna 6–8, men ni tar minst en av dem. I de veckorna leder eleverna samtalet och läser i sin egen bänkbok.

Vecka	Fokus	Lärarens roll	Eleverna blir bättre på
1	Eleverna lär sig vad det är att läsa mellan raderna och övar Det står, Jag vet och Alltså tror jag med slagen Känsla och Vem. Samtalsdraget är samtalskortets två första rader, att säga *”Jag tror att”* och en ledtråd och att fråga *”Vad tror du?”* och *”Hur vet du det?”*	Ni säger samtalsreglerna i Starten i pass 1, och du förklarar frågornas tre grupper vid den första frågan. I pass 2 visar du parsamtalet med en elev vid stoppet. Du tänker högt länge i pass 1	Att säga *”Jag tror att”* och visa ledtråden när kamraten frågar *”Hur vet du det?”* De säger också om svaret står i texten eller om de listar ut det. Gå vidare när lyssningsbladet från pass 2 och 3 visar att de flesta i gruppen säger *”Jag tror att”* och en ledtråd.
2	Ni övar Stanna och Se det framför dig med slagen Var och när och Varför. Samtalsdraget är att ta med det man har varit med om och att fråga *”Kan du säga mer?”*	Du visar var och varför du stannar. I pass 2 säger du vad paren ska samtala om vid stoppet	Att stanna där något inte står och att knyta det de har varit med om till en ledtråd när de drar en slutsats. Gå vidare när lyssningsbladet från pass 2 och 3 visar att de flesta i gruppen knyter något de har varit med om till en ledtråd.

Vecka	Fokus	Lärarens roll	Eleverna blir bättre på
3	Ni övar att slå ihop flera ledtrådar med slaget Före och efter. Samtalsdraget är att bygga vidare med *”Jag håller med, och”*. På nivån Avancerad tar du Samma sak en annan vecka än Kvart i åtta	Du visar två ledtrådar som bara tillsammans ger svaret	Att slå ihop två ledtrådar till en slutsats och att bygga vidare på en kamrats tanke med *”Jag håller med, och”*. Gå vidare när lyssningsbladet från pass 2 och 3 har ordet vidare och en kamrats namn hos de flesta i gruppen.
4	Ni övar Stämmer det? och slaget Det som menas. Samtalsdraget är att säga *”Jag tänker annorlunda”* och att fråga *”Kan det vara något annat?”*	Du tänker högt kortare. I pass 2 säger en elev varför ni stannar, innan paren samtalar	Att säga *”Jag tänker annorlunda”* och visa sin ledtråd, och att pröva om en tanke stämmer med resten av texten. Gå vidare när lyssningsbladet från pass 2 och 3 har ordet annorlunda och en kamrats namn hos de flesta i gruppen.
5	Ni övar Stämmer det? och slaget Det som menas. Samtalsdraget är att pröva en ny riktning med *”Tänk om”* och att fråga *”Stämmer det med texten?”*	Du tänker högt kortare. I pass 2 säger en elev varför ni stannar, innan paren samtalar	Att pröva en ny riktning med *”Tänk om”* och visa en ledtråd som talar för eller emot den. Gå vidare när lyssningsbladet från pass 2 och 3 visar att de flesta i gruppen säger *”Tänk om”* och prövar tanken mot en ledtråd.
6–8	Ni övar slaget Ordet i metodens texter med det slaget i pass 1 och 2, och i pass 3 läser eleverna en sida i sin egen bänkbok. Eleverna leder parsamtalet själva, väljer samtalsdrag på samtalskortet och ställer egna frågor om sin bänkbok	En elev tänker högt vid stoppet i pass 2, och eleverna leder gruppens samtal efter paren. Du följer upp om eleverna stannar själva	Att själva leda gruppens samtal i pass 2 och att hitta ett ställe i sin egen bänkbok där något inte står och visa ledtråden utan din hjälp.

Följ upp effekten

Följ effekten varje vecka med lyssningsbladet, och gör kartläggningen före och efter med två lika svåra texter. Kartläggningen är inget samtal. Den mäter om eleven på egen hand drar en slutsats som texten stöder och visar ledtråden, och i passen ger du inga poäng. Får eleven två poäng utan h på både fråga 2 och fråga 3, och står ledtråden utan h på det sista lyssningsbladet, är eleven klar med insatsen. Har eleven fler poäng än före men är inte klar, går eleven en period till, och du börjar med det tankesteg som oftast saknades på lyssningsbladet. Har eleven lika många poäng som före eller färre, tar du upp det med

elevhälsan och ser efter om eleven först behöver träna avkodningen eller ordförrådet, till exempel i TIL i grupp eller Ordverkstad i grupp.

Före insatsen	Varje elev gör kartläggningens text före enskilt med dig. Ställ ingen fråga före läsningen, och stanna inte. På nivån Lättläst och för den som avkodar mödosamt läser du texten högt först, och sedan läser eleven själv. Eleven svarar muntligt, och du skriver poängen i Kartläggningens protokoll. Fråga tillbaka bara om eleven inte svarar, och skriv då ett h efter poängen. Klarar eleven inte fråga 1, är nivån för svår, och eleven gör kartläggningen på nivån under. Välj gruppens nivå så att alla klarar fråga 1, som kravet Lagom nivå säger.
Varje vecka	Du läser frågetecknen i pass 3 och lyssningsbladet från pass 2 och 3, och ser också vem som använde veckans samtalsdrag. Nästa vecka visar du ett tankesteg efter det du hörde. Gissar eleverna utan ledtråd, visar du Det står. Letar de bara efter ord, visar du Jag vet. Läser de förbi stoppet, visar du Stanna.
Efter sex till åtta veckor	Varje elev gör kartläggningens text efter, som är lika svår, enskilt med dig. Du gör den som kartläggningen före och sätter poängen och h på samma sätt. Jämför poängen i Kartläggningens protokoll. Se om ledtråden står utan h på det sista lyssningsbladet, och jämför det med lyssningsbladen från vecka 1 och 2. Titta sedan i elevens bänkbok. Har hen satt lappar där något inte står också utanför passen, och kan hen säga ledtråden vid en av dem?

Mål: vad eleven ska kunna göra efter insatsen

Det övergripande målet är att eleven ska kunna läsa mellan raderna, säga vad man tror och visa ledtråden i texten.

Efter perioden ska eleven oftare kunna:

□ Skilja på svar som står i texten och svar man måste lista ut	□ Stanna när något inte står
□ Visa en ledtråd i texten	□ Slå ihop flera ledtrådar
□ Använda det man vet för att dra en slutsats	□ Pröva slutsatsen mot resten av texten och tänka om
□ Säga sin tanke med ”Jag tror att” och en ledtråd	□ Bygga vidare på en kamrats tanke, och säga när man tänker annorlunda
□ Göra en inferens med mindre stöd	□ Motivera sin slutsats när någon frågar ”Hur vet du det?”
□ Börja läsa mellan raderna i sin egen läsning	

Veckans cykel

Bladet gäller veckans tre pass. Före och efter passet skriver du på passets rad, och efter pass 3 också det flest elever gjorde enligt lyssningsbladet. De första veckorna kryssar du det som ska med. Det du hör i pass 3 bestämmer vad du visar nästa vecka.

SNABBMALL · Textsamtal i grupp

Vecka _____ Eleverna _____

Tankesteget jag visar i pass 1 _____ och samtalsdraget _____

Passen

Pass	Före: det eleverna ska lära sig i dag Det de listar ut i texten och ur vilka ledtrådar.	Efter: det eleverna sa, vem som byggde vidare och vem som var tyst	Nästa gång
1 Datum			
2 Datum			
3 Datum			

Det här ska med i varje pass Kryssa efter passet de första tre veckorna.

Pass	1	2	3
I pass 1 tänkte jag högt hela vägen, och sedan tog eleverna över.	☐	☐	☐
Alla sa en tanke innan någon pratade en tredje gång.	☐	☐	☐
Jag frågade ”Hur vet du det?” också när jag höll med.	☐	☐	☐

Sist i veckan Läs raderna och kryssen ovanför.

Det här gör eleverna nu själva eller med mindre stöd	→ Nästa vecka visar jag

Gissar eleverna utan ledtråd, visar du Det står. Letar de bara efter ord, visar du Jag vet. Läser de förbi stoppet, visar du Stanna. Vecka 1 visar du Det står, Jag vet, Alltså tror jag och samtalskortets två första rader.

Checklista inför passet

□ Valt tankesteg och samtalsdrag ur Veckans cykel.
□ Läst texten och sidan om den, och övat på att tänka högt.
□ Bestämt paren och vem som är A och B.
□ Skrivit startmeningen och kopierat texten.
□ Lagt fram tankekortet, samtalskortet och ledtrådsbladen.

Kort om grunden

Att göra en inferens är att föra samman två eller fler uppgifter i en text, eller texten och det man vet, till något som inte står utskrivet, och frågan ”Hur vet du det?” får eleven att peka på ledtråden (Kispal, 2008). Elever som avkodar hyfsat men behöver stöd i att förstå det de läser vinner på undervisning i inferenser (Cain och Oakhill, 1999; Elleman, 2017), tydligast när de ser vad som kommer från texten och vad som kommer från läsaren själv (Elbro och Buch-Iversen, 2013). I flera modeller för samtal om texter pratar eleverna mer och förstår bättre, fast beläggen för att samtalet ensamt ger bättre inferenser är svagare (Murphy m.fl., 2009), och elever som behöver stöd läser mer som erfarna läsare när kamraternas tänkande blir synligt för dem (Langer och Close, 2001). Samtalet växer med autentiska frågor och en lärare som bygger vidare på elevens svar (Nystrand, 2006; Soter m.fl., 2008), utforskande samtal går att lära ut (Wegerif, Mercer och Dawes, 1999), och i en läsande gemenskap pratar eleverna om texter med varandra, där flera tolkningar kan hålla när texten stöder dem (Cremin m.fl., 2009; Rosenblatt, 1988). Metoden bygger därför på att läraren tänker högt och lämnar över tänkandet till samtalet steg för steg (Pearson och Gallagher, 1983; Fohlin och Wilson, 2025).

Bygger på Cain och Oakhill (1999), Chambers (1993), Cremin m.fl. (2009), Elbro och Buch-Iversen (2013), Elleman (2017), Fohlin och Wilson (2025), Hempel-Jorgensen m.fl. (2018), Kispal (2008), Langer och Close (2001), Murphy m.fl. (2009), Nystrand (2006), Pearson och Gallagher (1983), Rosenblatt (1988), Soter m.fl. (2008) och Wegerif, Mercer och Dawes (1999), samt Skolverkets Lärportalen om textsamtal och litteratursamtal och guiden UTFORSK från Karlstads universitet.

Bilderna i filmerna och figurerna På bordet: Fluent Emoji, © Microsoft Corporation, MIT-licens.

Samtalet i forskningen: det forskarna såg

Här står forskningen om samtal och läsande gemenskaper som den lät i klassrummen. Studierna om läsande gemenskaper följde lärare och elever utan kontrollgrupp, så de visar hur det kan bli och inte hur stor effekten är.

Forskningen	Det forskarna såg	Så gör metoden
Chambers (1993)	En grupp åttaåringar kom inte vidare med en bilderbok förrän läraren frågade vad de inte förstod. Då sa en pojke att huvudpersonen drömde, och resten av gruppen tog tanken till sig. Chambers skriver att vi inte vet vad vi tänker förrän vi hör vad vi säger.	Eleverna säger sina tankar högt, också de ofärdiga, och börjar med *”Jag tror att”*.

Forskningen	Det forskarna såg	Så gör metoden
Cremin m.fl. (2009)	Lärarna i studien läste mer själva och läste högt för klassen, och omkring 40 procent av dem berättade för eleverna om sin egen läsning och om vilka känslor en text väckte hos dem. Eleverna började prata om texterna med varandra på egen hand, och lärarna var med i samtalen och hade både något att säga och något att lära sig.	Du tänker högt som en läsare i pass 1, också när du undrar, och håller tillbaka din tolkning vid de öppna frågorna.
Langer och Close (2001)	Elever som behövde stöd i läsningen läste mer som erfarna läsare i samtal där kamraternas tänkande blev synligt för dem.	Paren och gruppen tänker högt, så att alla hör hur de andra tänker.
Murphy m.fl. (2009)	En sammanställning av studier om samtal kring texter visade att eleverna pratade mer och lärarna mindre i flera samtalsmodeller, och att eleverna förstod bättre. Att samtalet ger bättre slutsatser var svagare belagt.	Samtalet är formen, och tankestegen och *”Hur vet du det?”* tränar slutsatserna.
Wegerif, Mercer och Dawes (1999)	Barn som var åtta och nio år och lärde sig att säga vad de trodde, ge skäl och pröva varandras idéer resonerade bättre, också när de arbetade ensamma.	Du lär gruppen att samtala med ett samtalsdrag i veckan, som i tabellen Så lär du gruppen att samtala.
Rosenblatt (1988)	En text har ingen enda rätt tolkning, men alla tolkningar håller inte. De som texten stöder kan stå bredvid varandra.	Eleverna får svara olika när de har varit med om olika saker, och ni prövar varje tanke mot texten.
Hempel-Jorgensen m.fl. (2018)	I skolor där läsningen blev en prestation ställde lärarna frågor till utpekade elever om det som stod i texten, och forskarna såg ett informellt samtal om en text bara en gång. Där läraren ställde öppna frågor och lät eleverna prata i par först, pratade eleverna om personerna och handlingen.	Du ställer öppna frågor, paren pratar först, och ingen får poäng i samtalet.

Materialet

Här finns tankekortet, samtalskortet, samtalsreglerna, startmeningarna och metodens texter på varje nivå, med kartläggningens text före och efter. Varje text står på ett eget blad som en sida i en bok, med frågorna under texten och nivån längst ned, och svaren och de öppna frågorna står under Lärarens sidor för nivån, så att de inte kommer med på elevens kopia. Kopiera bladet till varje elev och till dig. Eleven skriver sitt namn på baksidan, så att du vet vems frågetecken och understrykningar du läser. Ledtrådsbladet, lyssningsbladet och kartläggningens protokoll står i planeringsmallarna.

I ledtrådsbladet skriver eleven ledtrådarna ur texten i rutan Det står, gärna två, det hen vet i rutan Jag vet och sin slutsats i rutan Alltså tror jag. På nivån Lättläst räcker ett ord eller en bild i varje ruta. I lyssningsbladet skriver du det eleven sa med elevens ord, ledtråden med ett h efter om den kom med din hjälp, och det tankesteg som saknades. Bygger eleven vidare på en kamrat, skriv ordet vidare och kamratens namn i kolumnen Det eleven sa, och tänker hen annorlunda, skriv ordet annorlunda och namnet. Lyssningsbladet ligger också framme i pass 2, när paren samtalar vid stoppet.

Elevens material står i Andika, ett gratis typsnitt från SIL som är gjort för att vara lätt att läsa. Ladda ner det på software.sil.org/andika och använd det när du gör egna kort och blad.

Texterna finns också i egna filer, en för varje nivå och en för alla nivåer: bara texterna, eller texterna med lärarens sida. Filerna finns på niclasfohlin.se/stodundervisning/textsamtal-i-grupp, och varje text har en egen sida där.

© Niclas Fohlin · niclasfohlin.se/stodundervisning/textsamtal-i-grupp

Läs mellan raderna tillsammans

Målet: eleverna listar ut det som inte står utskrivet och visar var i texten de ser det.

En text · omkring 40 minuter · hela klassen i par

Så tänker du högt vid stoppet

Stanna	Se det framför dig	Det står	Jag vet	Alltså tror jag	Stämmer det?
”Vänta, här står inte allt.”	*”Jag ser framför mig”* och det du ser och hör	*”Det står”* och två ledtrådar ur texten	*”Jag vet att”* och det du vet om sådant	*”Alltså tror jag att”* och din tanke	*”Stämmer det med resten?”* Läs vidare och pröva

Så pratar paret

Tänk själv	A säger	B frågar	Byt	Till klassen
Alla tänker tyst i tio sekunder.	*”Jag tror att”* och sin tanke.	*”Hur vet du det?”* A svarar *”för det står”* med ledtråden och stryker under den.	B säger sin tanke, och A frågar. Vid nästa fråga börjar B. I en trio bygger C vidare.	Du frågar gärna en tyst elev i ett par du hörde: *”Vad sa din kamrat?”*

Frågorna under texten

Fråga 1 · på raderna	Frågorna i mitten · mellan raderna	Sista frågan · bortom raderna
Svaret står i texten med nästan samma ord. Ta den snabbt, för den ger en ledtråd till frågorna efter.	Eleven listar ut svaret och visar ledtråden. Här lägger ni mest tid.	Eleven tänker vidare med texten som grund, och olika svar med olika skäl är välkomna.

En lektion med en text

Steget	Du gör	Du säger	Eleverna
1 **Starta** 0–5 min · i par	Säg titeln och fråga om något eleverna behöver veta, som frågan Före läsningen. Förklara ett ord, men inget som ger svaret.	*”Vad vet ni om sådant? Säg det till din kamrat.”*	Säger sin tanke till kamraten.
2 **Läs** 5–12 min · du läser	Läs högt och stanna en gång. Tänk högt, låt paren prata och läs sedan klart.	*”Tänk själv en stund.”* *”Vem tänker annorlunda? Säg det till din kamrat.”*	Följer med, sätter ett frågetecken vid stoppet och stryker under ledtrådarna med dig.
3 **Paren** 12–22 min · i par	Säg vilka frågor paren tar. Gå runt och lyssna, och säg inget om vad som är rätt.	*”Står svaret i texten, eller listar vi ut det?”* *”Visa var det står.”*	Tar fråga 1 snabbt och sedan frågorna i mitten. De går fort igenom frågan du tänkte högt om.
4 **Klassen** 22–35 min · alla	Ta två frågor i mitten ordentligt, och låt två svar stå när texten stöder båda. Sist tar paren och sedan klassen den sista frågan.	*”Vad sa din kamrat?”* *”Stämmer det med resten?”* *”Vad undrar ni nu?”*	Svarar, lyssnar och letar upp ledtråden i sin text.
5 **Avsluta** 35–40 min · i par	Lyssna på några par, och säg vad du hörde som hjälpte samtalet.	*”Vad kom du fram till, och vilken ledtråd hjälpte?”*	Säger det till kamraten, och två säger det till klassen.

När samtalet stannar

Det blir tyst	Vänta. Tystnad betyder ofta att eleven tänker. Låt eleven säga sin tanke till kamraten först.
En tanke utan ledtråd	*”Var i texten ser du det?”* Peka sedan på en ledtråd och fråga vad den kan betyda.
”Det står inte”	*”Vad vet du sedan innan?”* Läs meningen före och efter igen, och fråga vad eleven ser framför sig.
En tanke håller inte	Pröva den mot texten: *”Stämmer det med resten?”* En tanke håller när den har en ledtråd och inget i texten säger emot den. Eleven får ändra sig.
”Är det rätt?”	*”Jag säger sist vad jag tror. Först vill jag höra er.”* Säg sedan din tanke och din ledtråd.
Samma elever talar	Fråga ett par i stället för den som räcker upp handen, och be en tyst elev säga vad kamraten sa.
Ett par är klart	Paret letar efter en ledtråd som ingen har nämnt, eller skriver en egen fråga till texten.
Paret har ett annat språk	Paret får prata på sitt språk och säga tanken på svenska. Det räcker att eleven pekar på ledtråden.

Före lektionen

Texten	Välj en text på sidan Ta fram en lästext, och skriv ut en till varje elev. Läs den, och svara själv på frågorna med en ledtråd till varje. Eleverna svarar i samtalet och stryker under ledtrådarna.
Stoppet	Lärarens sida säger var du stannar och hur du tänker högt. Den har också frågan Före läsningen, svaren och två öppna frågor till klassen som du inte har svaret på. Utan sidan väljer du själv ett stopp, där något saknas eller inte passar, och tänker högt om en av frågorna i mitten.
Paren	Sätt inte ihop två som pratar mycket. Ge den tysta en tålmodig kamrat, och den som lär sig svenska gärna en med samma modersmål. Bestäm A och B, byt par varje vecka, och gör en trio om en blir över.
Tavlan	Skriv av rutan på tavlan. Eleven gör klart meningen efter varje fras under Jag säger.

JAG SÄGER	JAG FRÅGAR	SAMTALSREGLERNA
Jag tror att	Vad tror du?	Vi säger vad vi tror.
för det står	Hur vet du det?	Vi visar var det står.
Jag har varit med om	Kan du säga mer?	Vi bygger vidare på varandra.
Jag håller med, och	Vad vill du lägga till?	Vi får tänka olika.
Jag tänker annorlunda	Kan det vara något annat?	Vi får ändra oss.
Tänk om	Stämmer det med texten?	

Ett exempel: Den tomma plåten, Lättläst, text 7

Före läsningen	*”Vad händer ofta med något gott som ligger framme?”*
Stanna	Du stannar efter *”Lillebror sover i soffan, och hans händer är rena”* och säger *”Vänta, här står inte vem som tog bullarna.”*
Se det framför dig	*”Jag ser framför mig en tom plåt och en lillebror som sover i soffan.”*
Det står	*”Det står ’Strösockret ligger ända fram till mormors stol’, och det står ’hans händer är rena’.”*
Jag vet	*”Jag vet att den som äter bullar får kladdiga fingrar, och att man sätter sig där man äter.”*
Alltså tror jag	*”Alltså tror jag att det inte var lillebror.”*
Stämmer det?	*”Stämmer det med resten? Jag läser vidare: ’Mormor torkar sig snabbt om munnen.’ Ja, nu tror jag att mormor tog dem själv.”*

Välj text

Nivåerna	Lättläst, Mellan och Avancerad har var sina texter. Välj nivå efter hur eleverna läser. När du läser högt kan klassen ta en svårare nivå. De tre första texterna på varje nivå hör till de lättaste.
Slagen	Slagen står som taggar på texterna och säger vad eleven listar ut: Känsla, Vem (också vem *”hon”* syftar på), Var och när, Varför, Före och efter, Det som menas (vad någon egentligen menar) och Ordet (vad ett ord betyder just här). Börja med Känsla och Vem.
Stilarna	Sex eller sju texter på varje nivå är skrivna i en känd författares stil. Lärarens sida säger vilken författare, hur du läser texten högt och vilken bok klassen kan läsa vidare i.
Känsliga texter	Några texter rör något som kan vara svårt för en elev, och då har lärarens sida raden Känsligt. Läs raden, och välj en annan text om texten kan komma för nära någon i klassen.

Över tid

Första gången	Säg samtalsreglerna tillsammans i Starta och fråga vad de betyder. Visa med en elev hur paren pratar, innan de tar frågorna: du säger *”Jag tror att”*, eleven frågar *”Hur vet du det?”*, och du visar ledtråden. Ta gärna exemplets text, eller en av de tre första på nivån.
Gång för gång	Ta två eller tre texter i veckan, och lyssna på paren. Gissar många utan ledtråd, visar du Det står nästa gång. Säger de *”Det står inte”*, visar du Jag vet, och ser de inte vad som saknas, visar du Stanna. När paren klarar stoppet läser de själva och sätter ett frågetecken där något saknas.
Grupper om fyra	I steget Klassen tar paren i gruppen varje fråga först, och sedan säger var och en sin tanke och sin ledtråd i en runda. Den som inte är redo säger *”Pass”* och får ordet sist. Du går runt och lyssnar.
Mer stöd	Gissar en elev fortfarande utan ledtråd efter några veckor, eller säger inget i paret, tala med speciallärare. Eleven kan behöva metoden Textsamtal i grupp, tre pass i veckan i en liten grupp.

Lärarens sidor: Lättläst

Här är texterna på nivån Lättläst och kartläggningens två. Tabellen visar vad varje text handlar om, vad eleven ska lista ut, vilka slags frågor mellan raderna texten har, hur svår den är och om den har en vändning eller är känslig. Efter tabellen har varje text en egen sida med det du behöver i passet: det som står mellan raderna, var du stannar, vad du säger när du tänker högt, svaren och två öppna frågor till samtalet. Frågorna står på elevens blad, så ha din kopia bredvid.

Texten	Handlar om	Eleven listar ut	Frågornas slag	Svårighet
1. Staketet	Amina på skolgården under rasten.	hur någon känner sig	Vem (syftning), Känsla	1, enkel
2. Elva prickar	Nils och en vuxen i ett rum, där Nils ligger i en stol som åker bakåt.	var och när det händer	Var och när, Känsla	1, enkel
3. Tio minuter	Sigrid öppnar en dörr hemma en stund innan mamma kommer.	vad som hände innan, eller vad som händer sedan	Före och efter, Vem	1, enkel
4. Hunden med glasögon	Theo och morfar en dag när Theo läser.	var och när det händer	Var och när, Känsla	1, enkel
5. Bara vinden	Elsa och Milo i ett tält en natt, när något låter utanför.	vem någon är	Känsla, Vem	2, medel, vändning
6. Den nya luggen	Tilde och Noel, när Tilde frågar vad Noel tycker.	vad någon egentligen menar	Det som menas (två frågor)	2, medel, känslig
7. Den tomma plåten	Juni och mormor hemma hos mormor.	vem någon är	Känsla, Vem	2, medel
8. Den där strumpan	Otto och hans syster Freja, vid dörren till Frejas rum.	varför något händer, eller vad någon vill	Varför, Känsla	2, medel
9. Högst upp	Kasper och Ester vid ett hopptorn en varm dag.	vad ett ord betyder just här	Ordet, Varför	2, medel, känslig
10. Det blå papperet	Ibrahim och farbror, när Ibrahim öppnar ett paket.	vad någon egentligen menar	Det som menas, Varför	2, medel, känslig
11. Handskarna	Hanna och farmor efter en match.	hur någon känner sig	Ordet, Känsla	2, medel
12. Skramlet i hallen	Lea skriver i sin dagbok en tidig morgon.	varför något händer, eller vad någon vill	Vem (syftning), Varför	2, medel, känslig
13. Listan	Jonna och jag-berättaren vid en lista på dörren till gympasalen.	hur någon känner sig	Känsla, Varför	3, svår

Texten	Handlar om	Eleven listar ut	Frågornas slag	Svårighet
14. Ny regel	Yara skriver i sin dagbok om en kväll hemma med pappa.	vad som hände innan, eller vad som händer sedan	Före och efter, Det som menas	3, svår
15. Hassans jacka	En dagbokssida en kväll, dagen före en utflykt.	vad som hände innan, eller vad som händer sedan	Före och efter (två frågor)	3, svår
16. Strax	Vilja och pappa hemma, när Vilja vill gå ut. I Gunilla Bergströms stil.	vad någon egentligen menar	Det som menas, Känsla	1, enkel
17. Inte än	Lova och moster väntar i en kö.	var och när det händer	Var och när, Känsla	1, enkel
18. Benen på ryggen	Valter och morfar i hallen hemma.	vad ett ord betyder just här	Ordet, Känsla	1, enkel
19. Skeden	Grävlingen och skatan i skogen. I Jon Klassens stil.	vem någon är	Vem, Det som menas	2, medel
20. Tackfisken	Einar och hans katt i köket på en liten gård. I Sven Nordqvists stil.	varför något händer, eller vad någon vill	Före och efter, Varför	2, medel
21. Längst in i frysen	Lappar på kylskåpet hemma hos Nadia och Idris.	vad någon egentligen menar	Vem (syftning), Det som menas	2, medel
22. Hinken	Sorken och igelkotten en dag när de ska bada. I Arnold Lobels stil.	hur någon känner sig	Känsla, Varför	2, medel
23. Det kan jag lova	Berättaren, Märta och pappa en dag på en gård. I Astrid Lindgrens stil.	vad som hände innan, eller vad som händer sedan	Före och efter, Det som menas	2, medel
24. Över häcken	Molly och grannen vid häcken mellan deras trädgårdar. I Roald Dahls stil.	vad ett ord betyder just här	Ordet, Varför	3, svår
25. Ingen såg	Ett barn skriver i sin dagbok om en dag i parken.	vad som hände innan, eller vad som händer sedan	Varför, Före och efter	3, svår, vändning, känslig
Kartläggning före: Bland vagnarna	Alva på ett stort ställe med mycket folk.	hur någon känner sig	Känsla, Var och när	före insatsen
Kartläggning efter: Bilden till mormor	Viggo på ett annat stort ställe med mycket folk.	hur någon känner sig	Känsla, Var och när	efter insatsen

Så väljer du text	
Veckans slag	Välj en text med frågor av veckans slag, som progressionen visar: Känsla och Vem i vecka 1, Var och när och Varför i vecka 2, Före och efter i vecka 3, Det som menas i vecka 4–5 och Ordet i vecka 6–8. Metodens texter räcker till ungefär åtta veckors pass. Varje nivå har fyra texter med slaget Ordet till pass 1 och 2 i vecka 6–8. Är de slut, tar du en text med ett slag som gruppen behöver öva mer. I pass 3 läser eleverna i sin egen bänkbok. Vill du ha fler texter, tar du dem ur serien Mellan raderna eller skriver egna.
Svårigheten	Börja med svårighet 1, och ta 2 eller 3 när gruppen klarar slutsatsen med mindre stöd. En text med vändning får eleverna att tänka om mot slutet. En känslig text har en rad om det på sin sida. Läs raden före passet, och ta inte två texter om samma slags svåra sak samma vecka.
Nivåerna	Välj nivå efter gruppen, och blanda gärna, till exempel en text på Lättläst när ni övar ett nytt tankesteg och en på Mellan när det sitter. Läser äldre elever på Lättläst, börja med Handskarna i vecka 1, fast den har svårighet 2, och ta Den nya luggen och Högst upp när veckans slag passar. Av texterna 16–25 passar fyra också äldre elever: Skeden, Längst in i frysen, Över häcken och Ingen såg. Ta gärna en text från Mellan i pass 1 och 2, när du läser högt.

Lärarens sida: Lättläst, kartläggning före, Bland vagnarna

Det som står mellan raderna: Alva har kommit bort från sin mamma och är rädd. Hon är i en stor affär.

Kartläggningen	
Så gör du	Eleven gör kartläggningen enskilt med dig utanför passen, på fem till åtta minuter. Ställ ingen fråga före läsningen, och stanna inte. Läs texten högt en gång, och låt sedan eleven läsa den själv. Eleven svarar muntligt, och du skriver i protokollet. Den första frågan ger 1 poäng, och fråga 2 och fråga 3 ger 0–2 poäng var, högst 5 poäng. Fråga tillbaka bara om eleven inte svarar, och skriv då ett h efter poängen.
Känsligt	Att komma bort kan vara skrämmande, och en del elever kan ha varit med om det. Påminn om att man kan fråga en vuxen som jobbar där.
Fråga 1 · på raderna	Sin nalle.
Fråga 2 · mellan raderna, Känsla	Ledtrådarna: *”Mammas röda jacka syns ingenstans”*; *”kramar sin nalle”*; *”så tyst att ingen hör”*. Svar som texten stöder: rädd, orolig, ensam, vilsen eller ledsen, för att hon har kommit bort från mamma. En tanke att pröva: *”Arg, för hon ropar.”* Eleven ser att hon ropar men missar *”så tyst att ingen hör”*. Fråga tillbaka: *”Hur ropar hon, och vad håller hon i?”* Poäng: 2 poäng för en slutsats som texten stöder, med ledtråd (*”Rädd, för hon kramar nallen”*). 1 poäng för ett svar som texten stöder utan ledtråd (*”Rädd.”*) eller en ledtråd utan slutsats (*”Hon kramar sin nalle.”*). 0 poäng för ett svar som texten inte stöder (*”Glad.”* eller *”Arg.”*) eller inget svar. Samma poängregel gäller i kartläggningen efter.
Fråga 3 · mellan raderna, Var och när	Ledtrådarna: *”en stor hög med apelsiner”*; *”Vagnar rullar förbi”*; *”En röst i taket säger att fisken är billig”*. Svar som texten stöder: i en stor affär, en butik eller ett varuhus. En tanke att pröva: *”På ett torg, för där finns apelsiner.”* Eleven bygger på en enda ledtråd, och en röst i taket och vagnar hör inte hemma utomhus. Fråga tillbaka: *”Var finns en röst i taket och vagnar som rullar förbi?”* Poäng: 2 poäng för en affär, butik eller ett varuhus med minst en ledtråd. 1 poäng för rätt plats utan ledtråd, eller en ledtråd utan plats (*”Det finns vagnar.”*). 0 poäng för en plats som texten inte stöder eller inget svar.
Fråga 4 · bortom raderna	Ett svar kan vara att eleven står kvar och väntar eller ber någon som jobbar där om hjälp, eller att eleven går och letar själv. Ett bra svar tar med att Alva ropar tyst eller att mamma inte syns, och ger ett eget skäl.
Om eleven fastnar	Peka på *”Mammas röda jacka syns ingenstans”*. Säg att apelsiner är en frukt, om eleven inte känner ordet.

Bland vagnarna

Alva står bredvid en stor hög med apelsiner.
Mammas röda jacka syns ingenstans.
Vagnar rullar förbi henne åt alla håll.
En röst i taket säger att fisken är billig.
Alva kramar sin nalle
och ropar ”Mamma?” så tyst att ingen hör.

1. Vad kramar Alva?
2. Hur känner sig Alva?
   Hur vet du det?
3. Var är Alva?
   Hur vet du det?
4. Vad hade du gjort i Alvas ställe?
   Varför?

Lärarens sida: Lättläst, text 1, Staketet

Det som står mellan raderna: Amina vill vara med i leken men törs inte säga ja, så hon svarar att hon inte kan. När hon väl är med glömmer hon allt annat. Först längtar hon och är osäker, och sedan blir hon glad.

I passet	
Före läsningen	Vad brukar hända på skolgården under rasten?
Stoppet	Stanna efter *”Sedan släpper hon staketet.”* Någon säger en sak och gör en annan: hon säger att hon inte kan, men hon släpper staketet.
Tänka högt · fråga 3, Känsla	*”Vänta, här står inte hur Amina känner sig. Jag ser framför mig hur hon står vid staketet och tittar på elastiken. Det står ’gungar på tårna i takt, fast ingen ser det’, och det står ’Sedan släpper hon staketet’. Jag vet att man gungar i takt när man vill vara med. Och jag vet att man kan tveka fast man vill, när man är rädd att det ska gå fel. Alltså tror jag att Amina var osäker först, men nu törs hon. Stämmer det med resten? Jag läser vidare. Efter tre hopp hör hon inte ens att klockan ringer. Ja, nu är hon glad och helt med.”*
Fråga 1 · på raderna	Hon gungar i takt.
Fråga 2 · mellan raderna, Vem, syftning	Ledtrådarna: *”ropar en flicka”*; *”Vi behöver en till”*; *”Amina står vid staketet”*. Svar som texten stöder: Amina, för flickan ropar *”Amina!”* och frågar efter en till, och den som flickan ropar på är den som svarar att hon inte kan. En tanke att pröva: *”Flickan, för hon pratade precis före.”* Eleven väljer den som nämns närmast före ordet hon. Fråga tillbaka: *”Vem ropar, och vad svarar den som hon ropar på?”*
Fråga 3 · mellan raderna, Känsla	Ledtrådarna: *”gungar på tårna i takt, fast ingen ser det”*; *”Sedan släpper hon staketet”*; *”hör hon inte ens att klockan ringer”*. Svar som texten stöder: först osäker eller blyg, sedan glad; eller först rädd, sedan modig; eller först längtansfull, sedan helt med i leken. De håller när eleven visar en ledtråd. En tanke att pröva: *”Hon är ledsen hela tiden.”* Eleven ser bara början. Fråga tillbaka: *”Vad gör Amina efter tre hopp, och vad hör hon inte?”*
Fråga 4 · bortom raderna	Ett svar kan vara att eleven svarar ja direkt, eller att hen provar ett hopp först och ser hur det går. Ett bra svar tar med att Amina står och gungar ensam eller att flickan ropar på henne, och ger ett eget skäl.
Öppna frågor	*”Flickan ropar på Amina. Varför tror ni att hon väljer just Amina?”*; *”Amina släpper staketet. Vad tror ni att flickan som ropar säger då?”*
Om eleven fastnar	Vid fråga 2 pekar du på att flickan ropar *”Amina!”* Vid fråga 3 pekar du på *”gungar på tårna i takt, fast ingen ser det”*. Förklara gärna att en elastik är ett gummiband som man hoppar över. Visa vad *”i takt”* betyder genom att gunga i takt.

Staketet

Amina står vid staketet
medan de andra hoppar elastik.
Hon gungar på tårna i takt, fast ingen ser det.

”Amina!” ropar en flicka.
”Vi behöver en till!”
”Jag kan nog inte”, säger hon.
Sedan släpper hon staketet.
Efter tre hopp hör hon inte ens
att klockan ringer.

1. Vad gör Amina med tårna?
2. Vem säger ”Jag kan nog inte”?
   Hur vet du det?
3. Hur känner sig Amina i början och i slutet?
   Hur vet du det?
4. Amina står vid staketet.
   Vad hade du gjort i hennes ställe?
   Varför?

Lärarens sida: Lättläst, text 2, Elva prickar

Det som står mellan raderna: Nils ligger i en stol hos tandläkaren. Han är nervös men blir lättad när det går fort.

I passet	
Före läsningen	Vet du några ställen där vuxna har saker och verktyg som man inte har hemma?
Stoppet	Stanna efter *”Hon har munskydd och blå handskar.”* Något är konstigt: man ligger i en stol som åker bakåt, en vuxen har munskydd och handskar, och Nils räknar prickar i taket.
Tänka högt · fråga 2, Var och när	*”Vänta, här står inte var Nils är. Jag ser framför mig en stol som åker bakåt och en lampa som lyser rakt i ögonen. Det står ’Stolen surrar och åker bakåt’, och det står ’Hon har munskydd och blå handskar’. Jag vet att man inte ligger så i vilken stol som helst, och att den som tittar i munnar har munskydd och handskar. Alltså tror jag att Nils är hos tandläkaren. Stämmer det med resten? Jag läser vidare. ’Gapa stort’, säger hon. Ja, det stämmer.”*
Fråga 1 · på raderna	Blå handskar.
Fråga 2 · mellan raderna, Var och när	Ledtrådarna: *”Stolen surrar och åker bakåt”*; *”Lampan lyser mig rakt i ögonen”*; *”Hon har munskydd och blå handskar”*; *”Gapa stort”*. Svar som texten stöder: hos tandläkaren. Ge gärna orden tandläkare och mottagning. En tanke att pröva: *”Hos frisören.”* En stol kan åka bakåt hos frisören också, men där har ingen munskydd och handskar och säger *”Gapa stort”*. Fråga tillbaka: *”Vad ska Nils göra med munnen?”*
Fråga 3 · mellan raderna, Känsla	Ledtrådarna: *”Jag räknar prickarna i taket”*; *”Jättebra”*; *”säger jag till taket”*; *”Redan?”* Svar som texten stöder: nervös, orolig eller rädd, eller lättad när det är över. De håller när eleven visar en ledtråd. Ge gärna orden nervös, rädd och lättad. En tanke att pröva: *”Glad eller lugn, för han säger jättebra och redan.”* Eleven går på orden och missar att han säger det till taket och räknar prickar. Fråga tillbaka: *”Varför säger Nils ’Jättebra’ till taket?”*
Fråga 4 · bortom raderna	Ett svar kan vara att räkna eller titta på något, tänka på något roligt, eller säga till att det är läskigt. Ett bra svar nämner att Nils räknar prickar eller säger *”Jättebra”* till taket, och ger ett eget skäl.
Öppna frågor	*”Vad tror ni att Nils gör efter att stolen har surrat upp igen?”*; *”Hon frågar ’Hur går det, Nils?’ Vad tror ni att hon vill få veta?”*
Om eleven fastnar	Peka på *”Stolen surrar och åker bakåt”*.

Elva prickar

Stolen surrar och åker bakåt.
Lampan lyser mig rakt i ögonen.
Jag räknar prickarna i taket, och det är elva.
Hon har munskydd och blå handskar.
Hon frågar: ”Hur går det, Nils?”
”Jättebra”, säger jag till taket.
”Gapa stort”, säger hon, och det slurpar.
Stolen surrar upp igen, och jag säger: ”Redan?”

1. Vad har hon på händerna?
2. Var är Nils?
   Hur vet du det?
3. Hur känner sig Nils i stolen?
   Hur vet du det?
4. Nils räknar prickar i taket.
   Vad hade du gjort i hans ställe?
   Varför?

Lärarens sida: Lättläst, text 3, Tio minuter

Det som står mellan raderna: Någon har vält blomkrukan och grävt i jorden medan Sigrid var borta. Det kan ha varit katten, lillebror eller båda, och texten stöder alla tre.

I passet	
Före läsningen	Vad kan man se i ett rum om någon nyss har varit där?
Stoppet	Stanna efter *”Lillebrors spade ligger på mattan.”* Något passar inte: en spade hör hemma i trädgården.
Tänka högt · fråga 3, Vem	*”Vänta, här står inte vem som har varit här. Jag ser framför mig små tassar och en spade. Det står ’Små tassavtryck går upp på soffan’, och det står ’Lillebrors spade ligger på mattan’. Jag vet att djur har tassar, och att man gräver med en spade. Alltså tror jag att både ett djur och lillebror kan ha varit här. Stämmer det med resten? Jag läser vidare. Katten sitter på hyllan, och det är tyst i lillebrors rum. Ja, både katten och lillebror kan ha varit här.”*
Fråga 1 · på raderna	Jord.
Fråga 2 · mellan raderna, Före och efter	Ledtrådarna: *”Blomkrukan ligger på sidan i en hög med jord”*; *”Små tassavtryck går upp på soffan”*. Svar som texten stöder: krukan har ramlat eller vält, jorden har spillts och något har gått omkring i den. En tanke att pröva: *”Det vet man inte, för det står inte.”* Eleven letar efter en mening som säger det. Fråga tillbaka: *”Hur har jorden kommit ut ur krukan?”*
Fråga 3 · mellan raderna, Vem	Ledtrådarna: *”Små tassavtryck går upp på soffan”*; *”Lillebrors spade ligger på mattan”*; *”katten med jord på nosen”*; *”Det är tyst i lillebrors rum”*. Svar som texten stöder: katten, för tassavtrycken och jorden på nosen; lillebror, för spaden och tystnaden i hans rum; eller båda. Alla håller när eleven visar en ledtråd. En tanke att pröva: *”Bara katten, för den har jord på nosen.”* Eleven ser en ledtråd och missar spaden. Fråga tillbaka: *”Vems spade ligger på mattan?”*
Fråga 4 · bortom raderna	Ett svar kan vara att eleven städar upp själv innan mamma kommer, eller att hen väntar och berättar för mamma vad hen ser. Ett bra svar nämner tiden eller spåren i rummet och ger ett eget skäl.
Öppna frågor	*”Det är tyst i lillebrors rum. Vad tror ni att han gör där?”*; *”Katten sitter uppe på hyllan. Varför tror ni att den har klättrat dit?”*
Om eleven fastnar	Vid fråga 2 pekar du på *”Blomkrukan ligger på sidan i en hög med jord”*. Vid fråga 3 pekar du på *”Lillebrors spade ligger på mattan”*. Säg att tassavtryck är spår efter djurfötter.

Tio minuter

Sigrid öppnar dörren och stannar.
Blomkrukan ligger på sidan i en hög med jord.
Små tassavtryck går upp på soffan.
Lillebrors spade ligger på mattan.
På hyllan sitter katten med jord på nosen.
Det är tyst i lillebrors rum.
Om tio minuter kommer mamma hem.

1. Vad har katten på nosen?
2. Vad har hänt i rummet innan Sigrid öppnar dörren?
   Hur vet du det?
3. Vem eller vilka har varit i rummet före Sigrid?
   Hur vet du det?
4. Mamma kommer snart hem.
   Vad hade du gjort i Sigrids ställe?
   Varför?

Lärarens sida: Lättläst, text 4, Hunden med glasögon

Det som står mellan raderna: Theo och morfar är på biblioteket, där man ska vara tyst. Theo skrattar för högt åt sin bok, och morfar försöker vara allvarlig men tycker att det är roligt.

I passet	
Före läsningen	Vad ska man tänka på när man är i ett rum med många andra?
Stoppet	Stanna efter *”’Viska nu’, viskar morfar.”* Något upprepas: först säger någon *”Schh!”* och sedan säger morfar *”Viska nu”*, och båda vill ha tyst.
Tänka högt · fråga 2, Var och när	*”Vänta, här står inte var Theo och morfar är. Jag ser framför mig långa rader av hyllor fulla med böcker, och huvuden som vänder sig om. Det står ’mellan höga hyllor’, och det står ’Viska nu’. Jag vet att man viskar och säger schh där det ska vara tyst. Först säger någon schh, och sedan säger morfar åt Theo att viska. Alltså tror jag att de är på ett ställe med många böcker, kanske biblioteket. Stämmer det med resten? Jag läser vidare. Vid disken piper lånekortet. Ja, det är biblioteket, för där lånar man böcker med ett kort.”*
Fråga 1 · på raderna	Lånekortet.
Fråga 2 · mellan raderna, Var och när	Ledtrådarna: *”läser i en bok mellan höga hyllor”*; *”Schh”*; *”Viska nu”*; *”Vid disken piper lånekortet”*. Svar som texten stöder: på biblioteket. Ge gärna ordet bibliotek och förklara att man visar sitt lånekort vid disken när man lånar böcker. En tanke att pröva: *”I skolan, för där säger man schh.”* Man ska vara tyst i skolan också, men där finns inga höga hyllor och ingen disk där ett lånekort piper. Fråga tillbaka: *”Vad gör man med ett lånekort vid en disk?”*
Fråga 3 · mellan raderna, Känsla	Ledtrådarna: *”Fyra huvuden vänder sig om”*; *”Viska nu”*; *”Men hans axlar skakar”*. Svar som texten stöder: road och skrattsugen, eller allvarlig och försöker vara tyst, eller lite generad för att alla tittar. De håller när eleven visar en ledtråd. Ge gärna orden road, skrattsugen och generad. En tanke att pröva: *”Arg, för han säger åt Theo.”* Eleven ser bara repliken och missar vad morfar gör samtidigt. Fråga tillbaka: *”Vad gör morfars axlar medan han säger det?”*
Fråga 4 · bortom raderna	Ett svar kan vara att eleven håller för munnen och slutar skratta, eller att hen skrattar vidare men försöker viska. Ett bra svar tar med att någon säger *”Schh”* och att Theo viskar för högt, och ger ett eget skäl.
Öppna frågor	*”Theo skrattar åt hunden med glasögon. Vad tror ni att hunden gör i boken?”*; *”Fyra huvuden vänder sig om. Vad kan de som tittar tycka? Kan de tycka något annat?”*
Om eleven fastnar	Peka på *”mellan höga hyllor”*.

© Niclas Fohlin · niclasfohlin.se/stodundervisning/textsamtal-i-grupp

Hunden med glasögon

Theo läser i en bok mellan höga hyllor.
Plötsligt skrattar han rakt ut.
Fyra huvuden vänder sig om,
och någon säger ”Schh!”

”Viska nu”, viskar morfar.
Men hans axlar skakar.
”Hunden har glasögon!” viskar Theo för högt.
Vid disken piper lånekortet.

1. Vad piper vid disken?
2. Var är Theo och morfar?
   Hur vet du det?
3. Hur känner sig morfar när Theo skrattar?
   Hur vet du det?
4. Någon säger ”Schh!”
   Vad hade du gjort i Theos ställe?
   Varför?

Lärarens sida: Lättläst, text 5, Bara vinden

Det som står mellan raderna: Ljudet kommer från ett litet djur som äter Milos äpple, till exempel en igelkott. Elsa är rädd, och Milo säger ändå att det bara är vinden.

I passet	
Före läsningen	Vad kan man höra på natten när man ligger i ett tält?
Stoppet	Stanna efter *”Vinden smackar inte.”* Något passar inte: Milo säger att det är vinden, men vinden kan inte smacka.
Tänka högt · fråga 3, Vem	*”Vänta, här står inte vem eller vad som smackar. Jag ser framför mig ett mörkt tält och Elsa som lyssnar medan något sniffar utanför. Det står ’Sniff, sniff, smack.’ Och det står ’sitt halva äpple utanför tältet’. Jag vet att smack är ljudet av någon som äter, och att djur kommer till mat som ligger ute. Alltså tror jag att något äter Milos äpple, och att det inte är vinden. Stämmer det med resten? Jag läser vidare. Först trodde jag bara att något åt äpplet, men nu läser jag ’En liten nos sniffar på äpplet’. Det var ett litet djur, och det är inte farligt.”*
Fråga 1 · på raderna	Sitt halva äpple.
Fråga 2 · mellan raderna, Känsla	Ledtrådarna: *”Hörde du det?”*; *”Vinden smackar inte”*; *”Elsa drar i blixtlåset en gång till, fast det är stängt”*. Svar som texten stöder: rädd eller orolig, eller nyfiken och lite rädd. De håller när eleven visar en ledtråd. Ge gärna orden rädd, orolig och spänd. En tanke att pröva: *”Arg på Milo.”* Hon säger emot honom, men hon viskar och drar i ett blixtlås som redan är stängt. Fråga tillbaka: *”Varför drar Elsa i blixtlåset fast det är stängt?”*
Fråga 3 · mellan raderna, Vem	Ledtrådarna: *”Sniff, sniff, smack.”*; *”sitt halva äpple utanför tältet”*; *”Vinden smackar inte”*; *”En liten nos sniffar på äpplet”*. Svar som texten stöder: det som smackar är ett litet djur som äter äpplet, till exempel en igelkott, en mus eller en hare, och det är ofarligt. Ge gärna ordet igelkott. En tanke att pröva: *”Det var vinden, som Milo sa.”* Eleven upprepar Milos ord, men vinden kan inte smacka eller ha en nos. Fråga tillbaka: *”Vad har en nos och sniffar på äpplet?”*
Fråga 4 · bortom raderna	Ett svar kan vara att de lyser på djuret och skrattar, eller att de kryper ner och sover. Ett bra svar tar med att ljudet var ett djur eller att Elsa var rädd, och ger ett eget skäl.
Öppna frågor	*”Milo säger ’Det är bara vinden’. Varför tror ni att han säger så?”*; *”En liten nos sniffar på äpplet. Hur kan Milo och Elsa känna sig då? Kan de känna sig på något annat sätt?”*
Om eleven fastnar	Peka på *”Sniff, sniff, smack.”* och på *”sitt halva äpple utanför tältet”*.

© Niclas Fohlin · niclasfohlin.se/stodundervisning/textsamtal-i-grupp

Bara vinden

Milo lägger sitt halva äpple utanför tältet
och släcker ficklampan.
Sniff, sniff, smack.
”Hörde du det?” viskar Elsa.
”Det är bara vinden”, säger Milo.
”Vinden smackar inte.”
Elsa drar i blixtlåset en gång till,
fast det är stängt.
Milo lyser ut.
En liten nos sniffar på äpplet.

1. Vad lägger Milo utanför tältet?
2. Hur känner sig Elsa när hon hör ljudet?
   Hur vet du det?
3. Vem eller vad var det som smackade?
   Hur vet du det?
4. Vad tror du att Milo och Elsa gör sedan?
   Varför?

Lärarens sida: Lättläst, text 6, Den nya luggen

Det som står mellan raderna: Noel säger att luggen är bra men tycker inte det, och han sätter sin keps på Tilde för att dölja luggen. Tildes ”Jag vet” kan betyda att hon förstår honom eller att hon skojar.

I passet	
Känsligt	Låt samtalet handla om Tilde och Noel, och fråga inte hur eleverna ser ut eller vad de tycker om sitt hår.
Före läsningen	Vad säger man när en kompis frågar vad man tycker om något nytt?
Stoppet	Stanna efter *”’Den är ny. Och bra, mycket bra’, säger han.”* Något upprepas: han säger bra två gånger, men inte att den är fin.
Tänka högt · fråga 2, Det som menas	*”Vänta, här står inte vad Noel tycker. Jag ser framför mig en flicka med en lugg som är kortare på ena sidan och en pojke som tittar länge. Det står ’tittar väldigt länge på den’, och det står ’Och bra, mycket bra’. Jag vet att man stannar upp och säger för mycket när man vill vara snäll. Alltså tror jag att Noel inte tycker att luggen är bra. Stämmer det med resten? Jag läser vidare. Han sätter sin keps på hennes huvud. Ja, det stämmer.”*
Fråga 1 · på raderna	Sin keps.
Fråga 2 · mellan raderna, Det som menas	Ledtrådarna: *”kortare på ena sidan”*; *”tittar väldigt länge”*; *”Och bra, mycket bra”*; *”sätter han sin keps på hennes huvud”*. Svar som texten stöder: att han inte tycker att luggen är bra men vill vara snäll mot Tilde. Ge gärna orden snäll och ärlig. En tanke att pröva: *”Han tycker att den är bra, för han säger det.”* Eleven tror på orden och ser inte vad han gör. Fråga tillbaka: *”Varför sätter han sin keps på hennes huvud?”*
Fråga 3 · mellan raderna, Det som menas	Ledtrådarna: *”Tack. Jag vet”*; *”sätter han sin keps på hennes huvud”*. Svar som texten stöder: hon förstår att Noel inte menar det han säger och att kepsen ska dölja luggen, eller hon skojar och tackar för att han är snäll. Båda håller när eleven visar en ledtråd. En tanke att pröva: *”Hon är arg på Noel.”* Eleven tar *”Jag vet”* som ett kort svar och missar *”Tack”*. Fråga tillbaka: *”Vad säger Tilde först, och vad har Noel gjort för henne?”*
Fråga 4 · bortom raderna	Ett svar kan vara att det var rätt, för Noel var snäll och hjälpte Tilde, eller att det inte var rätt, för Tilde borde få veta sanningen. Ett bra svar nämner vad Noel säger eller gör, och ger ett eget skäl.
Öppna frågor	*”Vad tror ni att Tilde gör med luggen sedan?”*; *”Noel börjar med ’Den är ny.’ Varför tror ni att han säger just det först?”*
Om eleven fastnar	Peka på *”Försiktigt sätter han sin keps på hennes huvud”*.

© Niclas Fohlin · niclasfohlin.se/stodundervisning/textsamtal-i-grupp

Den nya luggen

Tilde frågar: ”Vad tycker du om min nya lugg?”
Den är kortare på ena sidan.
Noel tittar väldigt länge på den.
”Den är ny. Och bra, mycket bra”, säger han.
Försiktigt sätter han sin keps på hennes huvud.
”Tack. Jag vet”, säger Tilde.

1. Vad sätter Noel på Tildes huvud?
2. Vad tycker Noel om Tildes lugg?
   Hur vet du det?
3. Vad menar Tilde när hon säger ”Jag vet”?
   Hur vet du det?
4. Var det rätt av Noel att svara som han gjorde?
   Varför?

Lärarens sida: Lättläst, text 7, Den tomma plåten

Det som står mellan raderna: Någon har ätit upp bullarna. Mormor säger att det var lillebror, men det var hon själv. Det som hänt före texten syns på plåten.

I passet	
Före läsningen	Vad händer ofta med något gott som ligger framme?
Stoppet	Stanna efter *”Lillebror sover i soffan, och hans händer är rena.”* Något passar inte: mormor sa att det var lillebror, men hans händer är rena.
Tänka högt · fråga 3, Vem	*”Vänta, här står inte vem som tog bullarna. Jag ser framför mig en tom plåt med smulor, och en lillebror som sover i soffan. Det står ’Strösockret ligger ända fram till mormors stol’, och det står ’hans händer är rena’. Jag vet att den som äter bullar får kladdiga fingrar, och att man sätter sig där man äter. Alltså tror jag att det inte var lillebror. Stämmer det med resten? Jag läser vidare. Mormor torkar sig snabbt om munnen. Ja, nu tror jag att mormor tog dem själv.”*
Fråga 1 · på raderna	Smulor och strösocker.
Fråga 2 · mellan raderna, Känsla	Ledtrådarna: *”Plåten på bänken är tom”*; *”Mormor, bullarna är borta!”*; *”ropar Juni”*. Svar som texten stöder: förvånad, besviken eller arg. De håller när eleven visar en ledtråd. Ge gärna orden förvånad och besviken. En tanke att pröva: *”Det står inte hur hon känner.”* Eleven letar efter ett ord som säger det. Fråga tillbaka: *”Vad ser Juni på plåten, och hur ropar hon?”*
Fråga 3 · mellan raderna, Vem	Ledtrådarna: *”Strösockret ligger ända fram till mormors stol”*; *”hans händer är rena”*; *”Mormor torkar sig snabbt om munnen”*. Svar som texten stöder: mormor, för strösockret ligger ända fram till hennes stol, lillebrors händer är rena och hon torkar sig om munnen. En tanke att pröva: *”Lillebror, för mormor säger det.”* Eleven bygger på en enda replik. Fråga tillbaka: *”Vad har lillebror på händerna, och var tar strösockret slut?”*
Fråga 4 · bortom raderna	Ett svar kan vara att eleven säger emot mormor och pekar på strösockret, eller att hen skrattar och frågar om de kan baka nya. Ett bra svar tar med strösockret vid mormors stol eller att mormor torkar sig om munnen, och ger ett eget skäl.
Öppna frågor	*”Mormor säger att det var lillebror. Vad tror ni att lillebror säger när han vaknar?”*; *”Plåten är tom. Varför tror ni att mormor åt upp alla bullarna?”*
Om eleven fastnar	Peka på *”hans händer är rena”*.

Den tomma plåten

Plåten på bänken är tom,
och kvar ligger bara smulor och strösocker.

”Mormor, bullarna är borta!” ropar Juni.
”Jaså? Det var nog lillebror”, säger mormor.
Strösockret ligger ända fram till mormors stol.
Lillebror sover i soffan, och hans händer är rena.
Mormor torkar sig snabbt om munnen.

1. Vad ligger kvar på plåten?
2. Hur känner sig Juni när hon ropar på mormor?
   Hur vet du det?
3. Vem tror du tog bullarna?
   Hur vet du det?
4. Mormor säger ”Det var nog lillebror”.
   Vad hade du sagt i Junis ställe?
   Varför?

Lärarens sida: Lättläst, text 8, Den där strumpan

Det som står mellan raderna: Otto vill vara med och spela, men säger att han letar efter saker. Freja är road och släpper in honom.

I passet	
Före läsningen	Vilka spel spelar man med en tärning?
Stoppet	Stanna efter *”Jag letar efter mitt glas.”* Något upprepas: Otto kommer tillbaka med en ny ursäkt.
Tänka högt · fråga 2, Varför	*”Vänta, här står inte varför Otto står i dörren. Jag ser framför mig en kille som står och tittar på sin systers spel. Det står ’Jag letar efter min strumpa’, och Freja säger ’Du har den på foten’. Så han letar inte på riktigt. Jag vet att man ibland säger något annat när man inte vill fråga rakt ut. Alltså tror jag att Otto vill vara med och spela. Stämmer det med resten? Jag läser vidare. Freja säger att han håller i glaset, och sedan räcker hon honom tärningen. Ja, det stämmer.”*
Fråga 1 · på raderna	Sin strumpa.
Fråga 2 · mellan raderna, Varför	Ledtrådarna: *”tittar på sin systers spel”*; *”Jag letar efter min strumpa”*; *”Du har den på foten”*; *”Freja flyttar sig åt sidan och räcker honom tärningen”*. Svar som texten stöder: Otto vill vara med och spela. Ge gärna ordet ursäkt. En tanke att pröva: *”Han är glömsk, han har tappat sin strumpa.”* Det bygger på vad Otto säger, men Freja säger att han har strumpan på foten, och att han håller i glaset. Fråga tillbaka: *”Varför kommer han tillbaka med en ny sak att leta efter?”*
Fråga 3 · mellan raderna, Känsla	Ledtrådarna: *”Du har den på foten”*; *”Du håller ju i det”*; *”Freja flyttar sig åt sidan och räcker honom tärningen”*. Svar som texten stöder: hon är road, eller snäll, eller tålmodig med honom. De håller när eleven visar en ledtråd. Ge gärna ordet road. En tanke att pröva: *”Arg, för hon säger emot honom.”* Eleven går på orden och ser inte att hon flyttar sig och räcker honom tärningen. Fråga tillbaka: *”Vad gör Freja i sista meningen?”*
Fråga 4 · bortom raderna	Ett svar kan vara att fråga Otto om han vill vara med, eller att skratta och släppa in honom. Ett bra svar tar med att Otto har strumpan på foten, och ger ett eget skäl.
Öppna frågor	*”Otto säger att han letar efter sin strumpa. Varför tror ni att han väljer just en strumpa?”*; *”Efter en stund är Otto tillbaka. Vad kan han ha gjort under tiden?”*
Om eleven fastnar	Peka på *”Du har den på foten”*.

© Niclas Fohlin · niclasfohlin.se/stodundervisning/textsamtal-i-grupp

Den där strumpan

Otto står i dörren och tittar på sin systers spel.
”Jag letar efter min strumpa”, säger han.
”Du har den på foten”, säger Freja.
Efter en stund är han tillbaka.
”Jag letar efter mitt glas.”
”Du håller ju i det”, säger hon.
Freja flyttar sig åt sidan
och räcker honom tärningen.

1. Vad säger Otto att han letar efter första gången?
2. Varför står Otto i dörren?
   Hur vet du det?
3. Hur känner sig Freja när Otto kommer tillbaka?
   Hur vet du det?
4. Freja säger ”Du har den på foten”.
   Vad hade du sagt till Otto i hennes ställe?
   Varför?

Lärarens sida: Lättläst, text 9, Högst upp

Det som står mellan raderna: Kalla fötter betyder här att man tvekar och inte vågar, och Kasper tvekar inför hoppet fast han säger nej. Hans fötter är varma, så uttrycket gäller inte fötterna.

I passet	
Känsligt	Höjder och vatten kan vara läskiga för en del elever. Låt samtalet handla om Kasper, och fråga inte vem som törs hoppa.
Före läsningen	Vad kan man göra vid ett hopptorn en varm dag?
Stoppet	Stanna efter *”’Nej!’ säger Kasper, men han backar ett steg.”* Någon säger en sak och gör en annan: han säger nej men backar.
Tänka högt · fråga 2, Ordet	*”Vänta, här står inte vad kalla fötter betyder. Jag ser framför mig en pojke högst upp på ett hopptorn och kompisar som simmar långt nere. Det står ’Får du kalla fötter’, och det står ’backar ett steg’. Jag vet att man backar när man är rädd för något. Alltså tror jag att kalla fötter betyder att man tvekar. Stämmer det med resten? Jag läser vidare. Hans fötter är varma av solen. Ja, då är det bara ett uttryck.”*
Fråga 1 · på raderna	Sina fötter.
Fråga 2 · mellan raderna, Ordet	Ledtrådarna: *”står högst upp på hopptornet”*; *”backar ett steg”*; *”De är varma av solen”*. Svar som texten stöder: att Kasper tvekar eller är rädd för att hoppa. Ge gärna orden tveka och våga. En tanke att pröva: *”Att hans fötter är kalla.”* Eleven tar orden bokstavligt, men texten säger att fötterna är varma. Fråga tillbaka: *”Hur är Kaspers fötter, och vad gör han?”*
Fråga 3 · mellan raderna, Varför	Ledtrådarna: *”Nej!”*; *”backar ett steg”*; *”alla kompisarna”*. Svar som texten stöder: han vill inte visa att han är rädd, eller han skäms för att alla andra redan har hoppat, eller han försöker övertyga sig själv. Alla håller när eleven visar en ledtråd. En tanke att pröva: *”För att hans fötter inte är kalla.”* Eleven tar ordet nej bokstavligt. Fråga tillbaka: *”Varför backar han ett steg?”*
Fråga 4 · bortom raderna	Ett svar kan vara att eleven hoppar ändå, eller att hen går nerför trappan och väntar tills hen vågar. Ett bra svar nämner kompisarna eller att han backar, och ger ett eget skäl.
Öppna frågor	*”Ester frågar om kalla fötter. Varför tror ni att hon frågar just så?”*; *”Kasper tittar på sina fötter. Vad tänker han, tror ni?”*
Om eleven fastnar	Vid fråga 2 pekar du på *”De är varma av solen”*. Vid fråga 3 pekar du på *”backar ett steg”*. Förklara gärna att ett hopptorn är ett högt torn att hoppa från.

Högst upp

Kasper står högst upp på hopptornet.
Långt nere i det blå vattnet
simmar alla kompisarna.
Ester ropar till honom: ”Får du kalla fötter?”
”Nej!” säger Kasper, men han backar ett steg.
Han tittar på sina fötter.
De är varma av solen.

1. Vad tittar Kasper på?
2. Vad menar Ester med ”kalla fötter”?
   Hur vet du det?
3. Varför säger Kasper ”Nej!”?
   Hur vet du det?
4. Kompisarna simmar redan i vattnet.
   Vad hade du gjort i Kaspers ställe?
   Varför?

Lärarens sida: Lättläst, text 10, Det blå papperet

Det som står mellan raderna: Ibrahim önskade sig en fotboll men fick en mössa, och när han säger att den är jättefin menar han inte det. Han är besviken men vill inte såra farbror.

I passet	
Känsligt	En del elever får sällan stora presenter hemma. Låt samtalet handla om att man kan vara snäll fast man hade hoppats på något annat, och aldrig om vad presenten kostar.
Före läsningen	Vad brukar man säga när man har fått en present?
Stoppet	Stanna efter *”Högst upp står det fotboll.”* Något passar inte: han säger att mössan är jättefin, men han önskade sig något helt annat.
Tänka högt · fråga 2, Det som menas	*”Vänta, här står inte vad Ibrahim egentligen tycker. Jag ser framför mig en pojke som håller en grå mössa. Det står ’Jaha. Tack’, och det står ’Högst upp står det fotboll’. Jag vet att ett kort ’Jaha’ kan låta som att man är besviken, och att man kan önska sig en sak och få en annan. Alltså tror jag att han inte menar att mössan är jättefin. Stämmer det med resten? Jag läser vidare. Han drar på sig mössan och ler mot farbror. Ja, det stämmer.”*
Fråga 1 · på raderna	Fotboll.
Fråga 2 · mellan raderna, Det som menas	Ledtrådarna: *”Jaha. Tack”*; *”Den är jättefin”*; *”Högst upp står det fotboll”*; *”I paketet ligger en grå mössa”*. Svar som texten stöder: att han inte tycker att mössan är jättefin, att han hoppades på en fotboll och är besviken, men vill vara snäll mot farbror. Han kan också tycka att mössan är okej, men att en fotboll hade varit bättre. Ge gärna ordet besviken. En tanke att pröva: *”Han tycker att den är fin, för han säger det.”* Eleven tror på orden och hoppar över vad han har önskat. Fråga tillbaka: *”Vad står högst upp på listan, och vad ligger i paketet?”*
Fråga 3 · mellan raderna, Varför	Ledtrådarna: *”Jaha. Tack”*; *”Den är jättefin”*; *”Högst upp står det fotboll”*; *”Jag drar på mig mössan och ler mot farbror”*. Svar som texten stöder: för att inte såra farbror, eller för att vara artig. De håller när eleven visar en ledtråd. Ge gärna ordet besviken. En tanke att pröva: *”För att han är glad.”* Eleven bygger på leendet och hoppar över önskelistan. Fråga tillbaka: *”Vad hade han önskat sig, och vad fick han?”*
Fråga 4 · bortom raderna	Ett svar kan vara att eleven svarar snällt som Ibrahim, eller att hen säger att hen hade önskat sig en fotboll men tackar ändå. Ett bra svar tar med att Ibrahim inte säger vad han tycker, och ger ett eget skäl.
Öppna frågor	*”Farbror har köpt en grå mössa. Varför tror ni att han valde just den?”*; *”Ibrahim ler mot farbror. Vad kan farbror tänka då?”*
Om eleven fastnar	Peka på *”Högst upp står det fotboll”*.

Det blå papperet

Jag river av det blå papperet.
I paketet ligger en grå mössa.
”Jaha. Tack”, säger jag.

”Gillar du den, Ibrahim?” frågar farbror.
”Den är jättefin.”
På kylskåpet sitter min önskelista.
Högst upp står det fotboll.
Jag drar på mig mössan och ler mot farbror.

1. Vad står högst upp på önskelistan?
2. Vad tänker Ibrahim
   när han säger ”Den är jättefin”?
   Hur vet du det?
3. Varför ler Ibrahim mot farbror?
   Hur vet du det?
4. Farbror frågar om Ibrahim gillar mössan.
   Vad hade du svarat?
   Varför?

Lärarens sida: Lättläst, text 11, Handskarna

Det som står mellan raderna: Hanna är glad eller stolt över sin räddning och ledsen eller besviken över att laget förlorade, båda på en gång. Hon tar inte av handskarna och står kvar i målet. Ordet straffen betyder här en straffspark som hon stoppade.

I passet	
Före läsningen	Vad brukar hända efter en match när lagen går av planen?
Stoppet	Stanna efter *”Men vi förlorade.”* Något passar inte ihop: Hanna ler lite, men direkt efteråt säger hon att de förlorade.
Tänka högt · fråga 3, Känsla	*”Hmm, här står inte hur Hanna känner sig. Jag ser framför mig en målvakt som står kvar i målet. Det står ’Hanna ler lite’, och sedan står det ’Men vi förlorade’. Jag vet att man är stolt när man har gjort något bra, och att det känns tråkigt när laget förlorar. Alltså tror jag att Hanna känner båda sakerna på en gång. Stämmer det med resten? Jag läser vidare. Hon sparkar en tom flaska till bänken och tar inte av handskarna. Ja, hon är både stolt och besviken.”*
Fråga 1 · på raderna	Att Hanna räddade straffen.
Fråga 2 · mellan raderna, Ordet	Ledtrådarna: *”Matchen är slut”*; *”Hanna står kvar i målet”*; *”Du räddade straffen”*. Svar som texten stöder: en straffspark i fotboll, ett skott på mål som Hanna stoppade när hon stod i mål. Visa gärna med en boll och ett mål. En tanke att pröva: *”Att Hanna fick ett straff.”* Eleven känner bara till straff som något man får när man har gjort fel. Här är det en spark i fotboll, och eleven ser inte att hon står i mål och räddar. Fråga tillbaka: *”Vad gör den som står i mål, och vad betyder räddade?”*
Fråga 3 · mellan raderna, Känsla	Ledtrådarna: *”Hanna ler lite”*; *”Men vi förlorade”*; *”Hon sparkar en tom flaska hela vägen till bänken”*. Svar som texten stöder: stolt eller glad över räddningen, eller ledsen, besviken eller arg över förlusten, eller båda på en gång. De håller när eleven visar en ledtråd, som *”Hanna ler lite”* eller flaskan. Ge gärna orden stolt, besviken och ledsen. En tanke att pröva: *”Bara glad, för hon ler.”* Eleven ser leendet men missar vad hon säger direkt efter. Fråga tillbaka: *”Vad säger Hanna direkt efter leendet?”*
Fråga 4 · bortom raderna	Ett svar kan vara att säga att hon ändå var bäst på planen, eller att säga att det är tråkigt att förlora. Ett bra svar nämner räddningen eller förlusten ur texten, och ger ett eget skäl.
Öppna frågor	*”Hanna tar inte av sig handskarna. Varför tror ni att hon låter dem sitta kvar?”*; *”Hanna säger ’Jag vet’. Vad kan hon mena? Kan hon mena något annat?”*
Om eleven fastnar	Peka på *”Hanna ler lite”* och *”Men vi förlorade”*. Vid fråga 2 pekar du på *”Matchen är slut”*. Läs gärna ordet resultattavlan högt.

Handskarna

Matchen är slut.
Resultattavlan visar 2 mot 3.
Hanna står kvar i målet.
Farmor ropar från sidan: ”Du räddade straffen!”
Hanna ler lite.
”Jag vet”, säger hon.
”Men vi förlorade.”
Hon sparkar en tom flaska hela vägen till bänken.
Handskarna tar hon inte av.

1. Vad ropar farmor från sidan?
2. Vad menar farmor med ”straffen”?
   Hur vet du det?
3. Hur känner sig Hanna efter matchen?
   Hur vet du det?
4. Hanna säger ”Men vi förlorade”.
   Vad hade du sagt till henne i farmors ställe?
   Varför?

Lärarens sida: Lättläst, text 12, Skramlet i hallen

Det som står mellan raderna: Familjen ska åka iväg i några dagar, och allt är annorlunda för att något stort väntar. Innan mamma väckte Lea hade någon lagt fram kläder och ställt väskan vid dörren.

I passet	
Känsligt	Vissa elever har fått lämna sitt hem under lång tid. Peka på *”till söndag”*, så att alla ser att resan är kort, och fråga inte om elevernas egna resor.
Före läsningen	Vad kan en granne hjälpa till med?
Stoppet	Stanna efter *”Pappa gav grannen nyckeln.”* Något är konstigt: varför ger man sin nyckel till grannen?
Tänka högt · fråga 3, Varför	*”Vänta, här står inte vad familjen ska göra. Jag ser framför mig en mörk morgon, en väska vid dörren och pappa som räcker över en nyckel. Det står ’Det var mörkt ute’, och det står ’Pappa gav grannen nyckeln’. Jag vet att man lämnar nyckeln till grannen när man ska vara borta. Och jag vet att man går upp tidigt när man ska hinna med något. Alltså tror jag att familjen ska åka iväg. Stämmer det med resten? Jag läser vidare. Sedan står det ’Vattna blommorna till söndag’, så de är borta några dagar. Ja, det stämmer.”*
Fråga 1 · på raderna	Nyckeln.
Fråga 2 · mellan raderna, Vem, syftning	Ledtrådarna: *”Pappa gav grannen nyckeln”*; *”Vattna blommorna till söndag”*; *”sa han”*. Svar som texten stöder: pappa, för det är han som ger bort nyckeln och ber grannen om hjälp. En tanke att pröva: *”Grannen, för det står ’grannen’ precis innan.”* Men det är grannen som får nyckeln, och pappa som ber om hjälp. Fråga tillbaka: *”Vem ger bort nyckeln, och vem får den?”*
Fråga 3 · mellan raderna, Varför	Ledtrådarna: *”Det var mörkt ute”*; *”Pappa gav grannen nyckeln”*; *”Vattna blommorna till söndag”*; *”väskan stod vid dörren”*. Svar som texten stöder: de ska resa bort och komma tillbaka på söndag, eller åka långt bort till en fest eller ett bröllop. Svaren håller när eleven visar en ledtråd och säger att familjen åker bort. En tanke att pröva: *”De ska till skolan.”* Eleven ser bara väskan. Fråga tillbaka: *”Varför ger man grannen nyckeln och ber hen vattna blommorna till söndag?”*
Fråga 4 · bortom raderna	Ett svar kan vara att Lea tar sin kanin och väskan och följer mamma och pappa ut genom dörren, eller att hon frågar vart de ska. Ett bra svar tar med kaninen, väskan eller att mamma frågar tre gånger om de har allt, och ger ett eget skäl.
Öppna frågor	*”Lea smyger ner sin mjuka kanin i väskan. Varför tror ni att hon smyger?”*; *”Mamma frågar ’Har vi allt?’ tre gånger. Varför tror ni att hon frågar så många gånger?”*
Om eleven fastnar	Peka på *”Vattna blommorna till söndag”*.

Skramlet i hallen

I dag blev jag väckt av skrammel i hallen.
”Lea, dags att vakna”, viskade mamma.
Det var mörkt ute.
Mina fina byxor låg framme på stolen,
och väskan stod vid dörren.
Pappa gav grannen nyckeln.
”Vattna blommorna till söndag”, sa han.
”Har vi allt?” sa mamma tre gånger.
Jag smög ner min mjuka kanin i väskan.

1. Vad gav pappa till grannen?
2. Vem säger ”Vattna blommorna till söndag”?
   Hur vet du det?
3. Vad ska familjen göra i dag?
   Hur vet du det?
4. Vad tror du att Lea gör sedan?
   Varför?

Lärarens sida: Lättläst, text 13, Listan

Det som står mellan raderna: Jonna fick rollen som drottning och berättaren bara ett träd. Berättaren är glad och stolt för Jonnas skull men också besviken och lite avundsjuk, och försöker trösta sig själv.

I passet	
Före läsningen	Hur kan man få veta vem som får vilken roll i en skolpjäs?
Stoppet	Stanna efter *”’Träd är viktiga’, säger jag till alla.”* Något är konstigt: varför försvarar någon ett träd?
Tänka högt · fråga 2, Känsla	*”Vänta, här står inte hur berättaren känner sig. Jag ser framför mig en lista på en dörr och någon som kramar sin kompis länge. Det står ’träd nummer två’, och det står ’Träd är viktiga’. Jag vet att man kan vara glad för en kompis och ändå bli besviken. Alltså tror jag att berättaren är både glad och besviken. Stämmer det med resten? Jag läser vidare. Berättaren läser listan igen. Ja, det stämmer.”*
Fråga 1 · på raderna	Drottning.
Fråga 2 · mellan raderna, Känsla	Ledtrådarna: *”kramar henne länge”*; *”träd nummer två”*; *”De står still och syns hela tiden”*; *”läser listan igen”*. Svar som texten stöder: glad och stolt för Jonnas skull och samtidigt besviken eller avundsjuk. Ge gärna orden stolt, besviken och avundsjuk. Svarar eleven bara besviken håller det också om hen visar en ledtråd. Fråga då efter kramen. En tanke att pröva: *”Glad, för hen kramar Jonna.”* Eleven ser kramen och missar att berättaren läser listan igen. Fråga tillbaka: *”Varför läser berättaren listan igen?”*
Fråga 3 · mellan raderna, Varför	Ledtrådarna: *”Träd är viktiga”*; *”De står still och syns hela tiden”*; *”träd nummer två”*. Svar som texten stöder: för att trösta sig själv eller dölja besvikelsen, eller för att hen vill se något bra i sin roll. Alla håller när eleven visar en ledtråd. En tanke att pröva: *”Bara för att träd är viktiga.”* Eleven tar orden rakt av och ser inte att berättaren läser listan igen. Fråga tillbaka: *”Vad gör berättaren när Jonna har gått hem?”*
Fråga 4 · bortom raderna	Ett svar kan vara att bara säga grattis, som berättaren gör, eller att säga grattis och också att det känns tråkigt att bli träd. Ett bra svar nämner något berättaren säger eller gör, och ger ett eget skäl.
Öppna frågor	*”Vad tror ni att berättaren gör på scenen som träd nummer två?”*; *”Berättaren läser listan igen. Vad kan hen leta efter? Kan det vara något annat?”*
Om eleven fastnar	Peka på *”träd nummer två”*.

Listan

Listan sitter på dörren till gympasalen.
Jonna är drottning, och jag är träd nummer två.
”Grattis!” säger jag och kramar henne länge.
”Träd är viktiga”, säger jag till alla.
”De står still och syns hela tiden.”
Sedan går Jonna hem, och jag läser listan igen.

1. Vilken roll ska Jonna ha?
2. Hur känner sig den som berättar?
   Hur vet du det?
3. Varför säger berättaren att träd är viktiga?
   Hur vet du det?
4. Berättaren säger grattis till Jonna.
   Vad hade du sagt i berättarens ställe?
   Varför?

Lärarens sida: Lättläst, text 14, Ny regel

Det som står mellan raderna: Innan texten börjar brände pappa middagen, och därför äter de flingor. Pappa kallar det en ny regel för att slippa säga att maten blev förstörd. Yara kan tro på det, eller förstå och spela med.

I passet	
Före läsningen	Vad kan pipa i taket i ett hem?
Stoppet	Stanna efter *”Pannan i diskhon var helt svart, och fönstret stod öppet.”* Något är konstigt: ett pip i taket, en handduk och en svart panna hör inte till en vanlig middag.
Tänka högt · fråga 2, Före och efter	*”Vänta, här står inte vad som har hänt i köket. Jag ser framför mig pappa som viftar med en handduk mot taket. Det står ’Det pep i taket, och pappa viftade med en handduk’, och det står ’Pannan i diskhon var helt svart’. Jag vet att det piper när det är rök, och att en svart panna betyder bränd mat. Alltså tror jag att pappa brände middagen. Stämmer det med resten? Jag läser vidare. Pappa säger ’Flingor till middag’. Ja, det stämmer, för maten i pannan kan man inte äta.”*
Fråga 1 · på raderna	En handduk.
Fråga 2 · mellan raderna, Före och efter	Ledtrådarna: *”Det pep i taket, och pappa viftade med en handduk”*; *”Pannan i diskhon var helt svart”*; *”fönstret stod öppet”*. Svar som texten stöder: pappa har bränt middagen, röken fick det att pipa, och han öppnade fönstret och viftade bort röken. Ge gärna orden bränna, rök och brandvarnare. En tanke att pröva: *”Pappa diskade pannan.”* Eleven bygger på en enda ledtråd, pannan i diskhon, och missar pipet och handduken. Fråga tillbaka: *”Varför viftar pappa med en handduk mot taket?”*
Fråga 3 · mellan raderna, Det som menas	Ledtrådarna: *”Ny regel, Yara”*; *”Flingor till middag”*; *”Pannan i diskhon var helt svart”*. Svar som texten stöder: pappa vill inte säga att middagen blev förstörd, så han gör flingorna till något roligt och kallar det en regel, eller han vill göra det roligt så att Yara inte blir ledsen. De håller när eleven visar en ledtråd. Ge gärna ordet generad. En tanke att pröva: *”För att pappa gillar flingor.”* Eleven tar pappas ord rakt av och missar vad som hänt i köket. Fråga tillbaka: *”Vad var det med pannan i diskhon?”*
Fråga 4 · bortom raderna	Ett svar kan vara att tycka att det var kul med flingor, eller att tycka att pappa borde ha sagt som det var. Ett bra svar tar med något ur texten, som regeln eller pannan, och ger ett eget skäl.
Öppna frågor	*”Det piper i taket, och pappa viftar med en handduk. Vad tror ni att Yara gör då?”*; *”Yara hoppas att pappa lagar mat varje dag. Varför kan hon hoppas det?”*
Om eleven fastnar	Peka på *”Pannan i diskhon var helt svart”*.

Ny regel

Onsdag.
Det pep i taket,
och pappa viftade med en handduk.
Pannan i diskhon var helt svart,
och fönstret stod öppet.
Pappa sa: ”Ny regel, Yara. Flingor till middag.”
Det var den bästa regeln någonsin.
Jag hoppas att pappa lagar mat varje dag.

1. Vad viftar pappa med?
2. Vad har hänt i köket innan de äter?
   Hur vet du det?
3. Varför säger pappa ”Ny regel” om flingorna?
   Hur vet du det?
4. Yara tycker att det är den bästa regeln någonsin.
   Vad hade du tyckt?
   Varför?

Lärarens sida: Lättläst, text 15, Hassans jacka

Det som står mellan raderna: Berättaren spillde saft på Hassans jacka och har försökt tvätta bort fläcken. Hassan vill ha jackan tillbaka i morgon, och berättaren säger bara tack för lånet och inget om fläcken.

I passet	
Före läsningen	Vad brukar man tänka på när man lånar något av en kompis?
Stoppet	Stanna efter *”Nu syns den nästan inte om man håller armen så här.”* Något är konstigt: varför behöver man hålla armen på ett särskilt sätt?
Tänka högt · fråga 2, Före och efter	*”Vänta, här står inte vad som har hänt med jackan. Jag ser framför mig en lila fläck på en ärm. Det står ’Fläcken på ärmen är lila, precis som saften jag drack’, och det står ’Nu syns den nästan inte’. Jag vet att lila saft ger lila fläckar. Alltså tror jag att berättaren spillde saft på jackan. Stämmer det med resten? Jag läser vidare. Hassan vill ha jackan tillbaka i morgon, och berättaren säger bara ’Tack för lånet!’ Ja, det stämmer, för hen säger inget om fläcken.”*
Fråga 1 · på raderna	Lila.
Fråga 2 · mellan raderna, Före och efter	Ledtrådarna: *”Jag fick låna Hassans jacka i går”*; *”Fläcken på ärmen är lila, precis som saften jag drack”*; *”Jag har tvättat den två gånger”*. Svar som texten stöder: berättaren har spillt saft på ärmen och försökt tvätta bort fläcken. En tanke att pröva: *”Fläcken fanns redan när berättaren fick jackan.”* Eleven tror att berättaren bara hjälper till, men saften är lila som fläcken. Fråga tillbaka: *”Vad mer är lila, och vem drack det?”*
Fråga 3 · mellan raderna, Före och efter	Ledtrådarna: *”I morgon åker vi på utflykt”*; *”Hassan vill ha jackan tillbaka”*; *”syns den nästan inte”*; *”Tack för lånet”*. Svar som texten stöder: Hassan ser fläcken och blir ledsen eller arg, eller berättaren erkänner före utflykten, eller fläcken syns inte och ingen märker något. Alla håller när eleven visar en ledtråd. En tanke att pröva: *”Ingenting, för hen sa tack för lånet.”* Eleven tror på orden och ser inte att berättaren döljer fläcken. Fråga tillbaka: *”Varför håller berättaren armen så här?”*
Fråga 4 · bortom raderna	Ett svar kan vara att eleven berättar för Hassan i förväg, eller att hen lämnar tillbaka jackan och hoppas att ingen ser fläcken. Ett bra svar nämner fläcken, utflykten eller Hassan, och ger ett eget skäl.
Öppna frågor	*”Berättaren fick låna jackan i går. Vad tror ni att Hassan sa när han lånade ut den?”*; *”Berättaren svarade ’Tack för lånet!’ Varför tror ni att hen inte sa som det var?”*
Om eleven fastnar	Peka på *”Fläcken på ärmen är lila, precis som saften jag drack”*.

© Niclas Fohlin · niclasfohlin.se/stodundervisning/textsamtal-i-grupp

Hassans jacka

Jag fick låna Hassans jacka i går.
Fläcken på ärmen är lila,
precis som saften jag drack.
Jag har tvättat den två gånger.
Nu syns den nästan inte
om man håller armen så här.
I morgon åker vi på utflykt,
och Hassan vill ha jackan tillbaka.
Jag svarade: ”Tack för lånet!”

1. Vilken färg har fläcken på ärmen?
2. Vad har hänt med Hassans jacka
   medan berättaren har haft den?
   Hur vet du det?
3. Vad händer troligen
   när Hassan får tillbaka jackan?
   Hur vet du det?
4. Vad hade du gjort i berättarens ställe?
   Varför?

Lärarens sida: Lättläst, text 16, Strax

Det som står mellan raderna: Pappas strax betyder när han är klar med cykeln, och det dröjer länge. Till sist ger Vilja honom samma ord tillbaka.

I passet	
Stilen	I Gunilla Bergströms stil, som i böckerna om Alfons Åberg: presens och korta meningar, och barnet vänder på det pappa säger. Läs torrt och sakligt, utan att överdriva känslorna. Läs vidare: God natt, Alfons Åberg.
Före läsningen	Vad gör man medan man väntar på att någon ska bli klar?
Stoppet	Stanna efter *”Hon tar på dem igen.”* Något är konstigt: varför tar Vilja av sig stövlarna och sedan på dem igen?
Tänka högt · fråga 2, Det som menas	*”Vänta, här står inte hur länge strax är. Jag ser framför mig Vilja med stövlarna på, och pappa som lagar sin cykel. Det står ’Han lagar cykeln’, och det står ’Hon tar på dem igen’. Jag vet att man tar av och på saker när man har väntat länge. Alltså tror jag att strax betyder när pappa är klar med cykeln, och det tar tid. Stämmer det? Jag läser vidare. Pappa säger ’Snart’ och letar efter en skruv. Ja, det stämmer.”*
Fråga 1 · på raderna	Han lagar cykeln.
Fråga 2 · mellan raderna, Det som menas	Ledtrådarna: *”Han lagar cykeln”*; *”Hon tar på dem igen”*; *”Han letar efter en skruv”*; *”Till slut”*. Svar som texten stöder: att de går först när pappa är klar med cykeln, och att det tar lång tid. Eleverna får säga olika lång tid när de visar en ledtråd som *”Han letar efter en skruv”* eller *”Till slut”*. En tanke att pröva: *”Att de ska gå om en minut.”* Eleven tar ordet som det låter, men Vilja hinner börja rita. Fråga tillbaka: *”Vad gör pappa medan Vilja väntar?”*
Fråga 3 · mellan raderna, Känsla	Ledtrådarna: *”’Är det strax nu?’”*; *”Vilja ligger och ritar”*; *”’Strax’, säger hon”*. Svar som texten stöder: sur eller besviken efter den långa väntan; nöjd och road, för att hon ger pappa hans eget ord; eller lugn och upptagen, för att hon vill rita klart, som pappa ville laga klart cykeln. Alla håller när eleven visar en ledtråd. En tanke att pröva: *”Trött, för hon ligger ner.”* Det bygger bara på en ledtråd och missar vems ord hon säger. Fråga tillbaka: *”Vem sa ’Strax’ först?”*
Fråga 4 · bortom raderna	Ett svar kan vara att pappa gjorde rätt, för cykeln behövde lagas, eller att han gjorde fel, för Vilja fick vänta utan att veta hur länge. Ett bra svar nämner något som pappa eller Vilja gör, och ger ett eget skäl.
Öppna frågor	*”Vilja har stövlarna på. Vart tror ni att hon vill gå?”*; *”Vad tror ni att pappa tänker när Vilja säger ’Strax’?”*
Om eleven fastnar	Peka på *”Hon tar på dem igen”*. Förklara gärna att strax betyder om en liten stund.

© Niclas Fohlin · niclasfohlin.se/stodundervisning/textsamtal-i-grupp

Strax

Vilja har stövlarna på.
”Går vi nu?” frågar hon.
”Strax”, säger pappa.
Han lagar cykeln.
Vilja tar av sig stövlarna.
Hon tar på dem igen.
”Är det strax nu?” frågar Vilja.
”Snart”, säger pappa.
Han letar efter en skruv.
Till slut tvättar pappa händerna och ropar: ”Kom!”
Vilja ligger och ritar.
”Strax”, säger hon.

1. Vad gör pappa när han säger ”Strax”?
2. Hur länge är pappas ”Strax”?
   Hur vet du det?
3. Hur känner sig Vilja när hon säger ”Strax”?
   Hur vet du det?
4. Pappa säger ”Strax” till Vilja.
   Gör han rätt?
   Varför?

Lärarens sida: Lättläst, text 17, Inte än

Det som står mellan raderna: Lova och moster står i kön till en berg-och-dalbana på ett tivoli. Lova är både rädd och pirrig.

I passet	
Före läsningen	Vilka platser kan man känna igen bara på lukten?
Stoppet	Stanna efter *”Högt uppe skriker några, och sedan skrattar de.”* Något är konstigt: varför skriker någon och skrattar sedan?
Tänka högt · fråga 2, Var och när	*”Vänta, här står inte var Lova är. Jag ser framför mig lampor som blinkar, och jag hör folk som skriker högt uppe. Det står ’Det luktar sockervadd och popcorn’, och det står ’Högt uppe skriker några, och sedan skrattar de’. Jag vet att det finns sockervadd på ett tivoli, och att man skriker och skrattar i en snabb karusell. Alltså tror jag att Lova är på ett tivoli. Stämmer det med resten? Jag läser vidare. Vagnarna susar förbi. Ja, det stämmer.”*
Fråga 1 · på raderna	Biljetten.
Fråga 2 · mellan raderna, Var och när	Ledtrådarna: *”Det luktar sockervadd och popcorn”*; *”Lampor blinkar i rött och gult”*; *”Högt uppe skriker några”*; *”vagnarna susar förbi”*. Svar som texten stöder: på ett tivoli eller en marknad med karuseller, i kön till en berg-och-dalbana. En tanke att pröva: *”På bio, för det luktar popcorn.”* Eleven bygger på en enda ledtråd, och på bio susar inga vagnar förbi. Fråga tillbaka: *”Vad susar förbi när Lova tittar upp?”*
Fråga 3 · mellan raderna, Känsla	Ledtrådarna: *”håller hårt i biljetten”*; *”Vi kan gå ur kön om du vill”*; *”Inte än”*. Svar som texten stöder: rädd eller nervös, för hon håller hårt och moster säger att de kan gå, eller pirrig och förväntansfull, för hon stannar kvar i kön. Båda håller när eleven visar en ledtråd, och de kan gälla samtidigt. En tanke att pröva: *”Glad, för det är roligt där.”* Det bygger på vad eleven själv tycker. Pekar eleven på *”Inte än”*, går *”glad”* bra. Fråga tillbaka: *”Varför tror du att moster säger att de kan gå?”* Säger en elev att det inte står rädd, fråga: *”När håller du själv hårt i något?”*
Fråga 4 · bortom raderna	Ett svar kan vara att stanna och åka, för Lova har biljetten och säger *”Inte än”*, eller att gå ur kön, för det kan också vara modigt att säga nej. Ett bra svar nämner något Lova gör eller säger och ger ett eget skäl.
Öppna frågor	*”Moster säger ’Vi kan gå ur kön om du vill’. Kan det vara moster som vill gå? Finns det fler sätt det kan vara?”*; *”Vad tror ni att Lova gör när det blir hennes tur?”*
Om eleven fastnar	Vid fråga 2 pekar du på *”Högt uppe skriker några, och sedan skrattar de”*. Vid fråga 3 pekar du på *”håller hårt i biljetten”*.

© Niclas Fohlin · niclasfohlin.se/stodundervisning/textsamtal-i-grupp

Inte än

Det luktar sockervadd och popcorn.
Lampor blinkar i rött och gult.
Högt uppe skriker några, och sedan skrattar de.
Kön går framåt, och Lova håller hårt i biljetten.
”Vi kan gå ur kön om du vill”, säger moster.
Lova tittar upp när vagnarna susar förbi.
”Inte än”, säger Lova.

1. Vad håller Lova hårt i?
2. Var är Lova och moster?
   Hur vet du det?
3. Hur känner sig Lova i kön?
   Hur vet du det?
4. Moster säger att de kan gå ur kön.
   Vad hade du gjort i Lovas ställe?
   Varför?

Lärarens sida: Lättläst, text 18, Benen på ryggen

Det som står mellan raderna: Att lägga benen på ryggen betyder att springa fort, men Valter tar orden som de står. Morfar är både stressad och road.

I passet	
Före läsningen	Har du någon gång missförstått något som någon sa?
Stoppet	Stanna efter *”Valter lägger sig på magen på hallmattan.”* Något passar inte: bussen går snart, och Valter lägger sig ner.
Tänka högt · fråga 2, Ordet	*”Vänta, här står inte vad ’lägga benen på ryggen’ betyder. Jag ser framför mig en hall där morfar ropar och Valter lägger sig på mattan. Det står ’Bussen går om två minuter’, och det står ’Nu får du lägga benen på ryggen’. Jag vet att man måste skynda sig när bussen snart går. Alltså tror jag att morfar menar att Valter ska springa fort. Stämmer det med resten? Jag läser vidare. Morfar drar upp honom, och de springer mot bussen. Ja, det stämmer.”*
Fråga 1 · på raderna	Om två minuter.
Fråga 2 · mellan raderna, Ordet	Ledtrådarna: *”Bussen går om två minuter!”*; *”Morfar drar upp honom”*; *”de springer mot bussen”*. Svar som texten stöder: att Valter ska springa fort eller skynda sig. Nämn gärna ordet uttryck. En tanke att pröva: *”Att han ska lägga sig ner och böja benen.”* Eleven gör som Valter och tar orden som de står, men morfar vill hinna till bussen. Fråga tillbaka: *”Vad gör Valter och morfar på slutet?”*
Fråga 3 · mellan raderna, Känsla	Ledtrådarna: *”Bussen går om två minuter!”*; *”Morfar suckar och skrattar på samma gång”*; *”Morfar drar upp honom”*. Svar som texten stöder: stressad eller otålig, för bussen går snart och han suckar, eller road, för han skrattar. Båda håller när eleven visar en ledtråd, och de kan gälla samtidigt. En tanke att pröva: *”Arg på Valter.”* Eleven bygger på suckandet och glömmer skrattet. Fråga tillbaka: *”Varför suckar morfar, och varför skrattar han?”*
Fråga 4 · bortom raderna	Ett svar kan vara att det var dumt, för Valter förstod inte, eller att det var bra, för morfar skrattar och nu kan Valter uttrycket. Ett bra svar nämner bussen eller det Valter gör och ger ett eget skäl.
Öppna frågor	*”Valter säger ’Jag är för stel’. Skojar han, eller tror han att man ska göra så? Kan det vara på något annat sätt?”*; *”De springer mot bussen. Vad tror ni att Valter tänker när han springer?”*
Om eleven fastnar	Vid fråga 2 pekar du på *”Bussen går om två minuter!”* och sedan på *”de springer mot bussen”*. Visa gärna hur man suckar och stönar.

Benen på ryggen

”Bussen går om två minuter!” ropar morfar.
”Nu får du lägga benen på ryggen, Valter.”
Valter lägger sig på magen på hallmattan.
Han böjer benen och sträcker fötterna mot ryggen.
”Det går inte. Jag är för stel”, stönar han.
Morfar suckar och skrattar på samma gång.
Morfar drar upp honom, och de springer mot bussen.

1. När går bussen?
2. Vad menar morfar med ”lägga benen på ryggen”?
   Hur vet du det?
3. Morfar suckar och skrattar på samma gång.
   Vad känner han då?
   Hur vet du det?
4. Bussen går snart.
   Var det dumt eller bra
   att morfar sa ”lägga benen på ryggen” just då?
   Varför?

Lärarens sida: Lättläst, text 19, Skeden

Det som står mellan raderna: Skatan har hittat grävlingens sked, och den ligger i hennes träd. Hon säger för mycket när hon nekar.

I passet	
Stilen	I Jon Klassens stil, som i Jag vill ha min hatt: korta repliker utan känslor, och den som nekar säger för mycket. Läs torrt och allvarligt, med en paus före sista meningen. Läs vidare: Jag vill ha min hatt.
Före läsningen	Vad gör man om man har tappat något?
Stoppet	Stanna efter *”’Det har jag inte frågat’, säger grävlingen.”* Något är konstigt: skatan säger nej innan någon har frågat.
Tänka högt · fråga 2, Vem	*”Vänta, här är något konstigt. Ingen har frågat skatan. Jag ser framför mig en grävling som har tappat sin sked och en skata som svarar fort. Det står ’Jag har tappat min sked’, och det står ’Jag har inte tagit den’. Jag vet att den som säger nej innan någon har frågat ofta vet något. Alltså tror jag att skatan har skeden. Stämmer det? Jag läser vidare. Högt uppe i skatans träd glittrar något. Ja, det stämmer.”*
Fråga 1 · på raderna	Högt uppe i skatans träd.
Fråga 2 · mellan raderna, Vem	Ledtrådarna: *”’Jag har inte tagit den’”*; *”’Det har jag inte frågat’”*; *”Högt uppe i skatans träd glittrar något”*. Svar som texten stöder: skatan, och skeden ligger i hennes träd. En tanke att pröva: *”Ingen, för skatan har inte tagit den.”* Eleven tror på skatans ord och missar det som glittrar i hennes träd. Fråga tillbaka: *”I vems träd glittrar det?”* Säger en elev att det kan vara något annat som glittrar, har hen rätt. Fråga: *”Vad har grävlingen tappat, och vad kan glittra?”*
Fråga 3 · mellan raderna, Det som menas	Ledtrådarna: *”’Jag har inte tagit den’”*; *”’Den som hittar något får ha det’”*. Skatan byter ord, från *”tagit”* till *”hittar”*. Svar som texten stöder: att hon råkar avslöja att hon har hittat skeden, att hon menar att skeden är hennes nu, eftersom hon hittade den, eller att hon hittade skeden och alltså inte har tagit den. Alla håller när eleven visar en ledtråd. En tanke att pröva: *”Hon säger bara en regel.”* Ingen har frågat om regler, så det är konstigt att hon säger den just nu. Fråga tillbaka: *”Varför säger hon det just nu?”*
Fråga 4 · bortom raderna	Ett svar kan vara att grävlingen ska ha den, för det är hans sked, eller att skatan får ha den, för hon hittade den. Ett bra svar nämner något som någon säger, och ger ett eget skäl.
Öppna frågor	*”Vad skulle ni vilja fråga skatan, om ni fick?”*; *”Vad tror ni att grävlingen tänker göra under trädet?”*
Om eleven fastnar	Vid fråga 2 pekar du på *”Högt uppe i skatans träd glittrar något”*. Vid fråga 3 pekar du på *”’Jag har inte tagit den’”*. Förklara gärna att en skata är en svartvit fågel.

Skeden

”Jag har tappat min sked”, säger grävlingen.
”Jag har inte tagit den”, säger skatan.
”Det har jag inte frågat”, säger grävlingen.
”Den som hittar något får ha det”, säger skatan.
Högt uppe i skatans träd glittrar något.
Grävlingen sätter sig under trädet.
Han har gott om tid.

1. Var glittrar något?
2. Vem har grävlingens sked nu?
   Hur vet du det?
3. Vad menar skatan
   med ”Den som hittar något får ha det”?
   Hur vet du det?
4. Vem ska ha skeden nu, tycker du?
   Varför?

Lärarens sida: Lättläst, text 20, Tackfisken

Det som står mellan raderna: Katten hjälper till för att han vill få något, en fisk eller en fisketur med Einar.

I passet	
Stilen	I Sven Nordqvists stil, som i böckerna om Pettson och Findus: mycket dialog, och katten har en plan som mannen anar. Läs katten ivrigt och Einar långsamt och torrt. Läs vidare: Pannkakstårtan.
Före läsningen	Vilka sysslor finns det på en liten gård?
Stoppet	Stanna efter *”’Är du sjuk?’”* Något är konstigt: varför frågar Einar om katten är sjuk? Säger en elev att katten är sjuk, fråga: *”Vem frågar, och när frågar man så?”*
Tänka högt · fråga 3, Varför	*”Vänta, varför frågar Einar om katten är sjuk? Jag ser framför mig en katt som sopar och en man som tittar upp från kaffet. Det står ’Katten sopar köket och bär in ved’, och det står ’Är du sjuk?’ Jag vet att den som gör mer än vanligt ofta vill ha något. Alltså tror jag att katten inte brukar hjälpa till, och att han vill ha något. Stämmer det? Jag läser vidare. Han ställer fiskespöet framför Einars stövlar. Ja, det har nog med fiske att göra.”*
Fråga 1 · på raderna	Framför Einars stövlar.
Fråga 2 · mellan raderna, Före och efter	Ledtrådarna: *”Han ställer fiskespöet framför Einars stövlar”*; *”’En snäll katt borde få en tackfisk’”*. Svar som texten stöder: Einar, för spöet står vid hans stövlar, eller Einar och katten tillsammans, för katten vill följa med och fiska. En tackfisk är en fisk som katten vill få som tack. Båda håller när eleven visar en ledtråd. En tanke att pröva: *”Katten, för katter fångar fisk.”* Då hade katten inte ställt spöet framför Einar. Fråga tillbaka: *”Framför vems stövlar står spöet?”*
Fråga 3 · mellan raderna, Varför	Ledtrådarna: *”’Är du sjuk?’”*; *”Han ställer fiskespöet framför Einars stövlar”*; *”tackfisk”*. Svar som texten stöder: att han vill få en fisk att äta, eller att han vill att Einar ska ta med honom och fiska. Båda håller när eleven visar en ledtråd. En tanke att pröva: *”För att han är snäll.”* Einar frågar om han är sjuk, så katten brukar inte vara så här. Fråga tillbaka: *”Vad frågar Einar katten?”*
Fråga 4 · bortom raderna	Ett svar kan vara att Einar ska ge katten en fisk, för katten har hjälpt till, eller att han inte ska det, för katten var snäll bara för att få något. Ett bra svar nämner något som katten gör, och ger ett eget skäl.
Öppna frågor	*”Einar frågar ’Är du sjuk?’ Vad tror ni att katten brukar göra en vanlig dag?”*; *”Katten hämtar äggen i hönshuset. Vad tror ni att hönsen tycker om en så hjälpsam katt?”*
Om eleven fastnar	Vid fråga 2 pekar du på *”framför Einars stövlar”*. Vid fråga 3 pekar du på *”’Är du sjuk?’”*. Förklara gärna att ved är trä som man eldar med.

© Niclas Fohlin · niclasfohlin.se/stodundervisning/textsamtal-i-grupp

Tackfisken

Katten sopar köket och bär in ved.
Han hämtar till och med äggen i hönshuset.
Einar tittar upp från kaffet.
”Är du sjuk?”
”Jag är bara snäll”, säger katten. ”Hela dagen.”
Han ställer fiskespöet framför Einars stövlar.
”En snäll katt borde få en tackfisk”, säger han.

1. Var ställer katten fiskespöet?
2. Vem ska fånga tackfisken?
   Hur vet du det?
3. Varför hjälper katten till så mycket?
   Hur vet du det?
4. Ska Einar ge katten en tackfisk?
   Varför?

Lärarens sida: Lättläst, text 21, Längst in i frysen

Det som står mellan raderna: Idris frågar vilken glass Nadia menar, men den rosa fläcken på hans lapp tyder på att han har ätit glassen. ”Hon” är farmor.

I passet	
Läs högt	Säg *”Nadia skriver”* eller *”Idris skriver”* före varje lapp, och läs deras lappar med olika röster.
Före läsningen	Vad kan man skriva på en lapp som man sätter på ett kylskåp?
Stoppet	Stanna efter *”Hon sa att glassen var till den som diskar.”* Något är konstigt: först frågar Idris vilken glass, och sedan vill han ha den.
Tänka högt · fråga 3, Det som menas	*”Vänta, här passar något inte. Jag ser lapparna på kylskåpet framför mig. Det står ’Vilken glass?’, och sedan står det ’Hon sa att glassen var till den som diskar’. Först frågar Idris vilken glass, och sedan vill han ha den. Jag vet att man frågar när man inte vet vilken sak någon menar. Alltså kan Idris fråga på riktigt. Stämmer det med resten? Jag läser vidare. ’Varför har din lapp en rosa fläck?’ Jordgubbsglass är rosa. Nu tror jag att han redan har ätit den och bara låtsas.”*
Fråga 1 · på raderna	Rosa.
Fråga 2 · mellan raderna, Vem, syftning	Ledtrådarna: *”Jordgubbsglassen från farmor”*; *”Hon sa att glassen var till den som diskar”*. Svar som texten stöder: farmor. En tanke att pröva: *”Nadia.”* Idris skriver till Nadia, och då kallar han henne inte hon. Fråga tillbaka: *”Vem kommer glassen från?”*
Fråga 3 · mellan raderna, Det som menas	Ledtrådarna: *”Vilken glass?”*; *”Jordgubbsglassen från farmor”*; *”rosa fläck”*. Svar som texten stöder: Idris låtsas att han inte vet, för att dölja att han redan har ätit glassen, eller han frågar på riktigt, eftersom Nadia sedan säger vilken glass hon menar. Den rosa fläcken talar för det första. Båda håller när eleven visar en ledtråd. En tanke att pröva: *”Idris har inget med glassen att göra.”* Den rosa fläcken på hans lapp talar emot det. Fråga tillbaka: *”Vad kan den rosa fläcken på Idris lapp vara?”* Säger en elev att fläcken kan komma från något annat, som en penna, stämmer det, för det står inte. Fråga: *”Vilken färg har jordgubbsglass?”*
Fråga 4 · bortom raderna	Ett svar kan vara att Nadia har rätt, för hon säger att glassen är hennes och hon har diskat i två dagar, eller att Idris har rätt, om han också har diskat. Ett bra svar nämner en lapp och ger ett eget skäl.
Öppna frågor	*”Glassen låg längst in i frysen. Vem tror ni lade den där, och varför? Finns det fler sätt det kan vara?”*; *”Varför tror ni att Nadia och Idris skriver lappar i stället för att prata?”*
Om eleven fastnar	Vid fråga 2 pekar du på *”Jordgubbsglassen från farmor”*. Vid fråga 3 pekar du på *”rosa fläck”*.

Längst in i frysen

Glassen längst in i frysen är min! /Nadia
Vilken glass? /Idris
Jordgubbsglassen från farmor. /Nadia
Hon sa att glassen var till den som diskar. /Idris
Jag har diskat i två dagar. /Nadia
Varför har din lapp en rosa fläck? /Nadia

1. Vilken färg har fläcken?
2. Vem är ”hon” i Idris lapp?
   Hur vet du det?
3. Vad menar Idris med sin första lapp?
   Hur vet du det?
4. Vem tycker du har rätt till glassen,
   Nadia eller Idris?
   Varför?

Lärarens sida: Lättläst, text 22, Hinken

Det som står mellan raderna: Sorken vill bada men säger att det går bra och att han inte tycker om vatten. Igelkotten tar med badet till honom.

I passet	
Stilen	I Arnold Lobels stil, som i Bror Groda och Bror Padda: korta meningar i dåtid, och vänskapen syns i det vännerna gör. Läs lugnt och varmt. Läs vidare: Bror Groda och Bror Padda.
Före läsningen	Hur kan man göra något roligt när man har ont i foten?
Stoppet	Stanna efter *”Sorken hade redan handduken runt halsen.”* Ord och handling säger olika: sorken säger att han inte tycker om vatten men har handduken på sig.
Tänka högt · fråga 2, Känsla	*”Vänta, här stämmer något inte. Jag ser framför mig en sork med ont i tassen och en handduk runt halsen. Det står ’Jag tycker ändå inte om vatten’, och det står ’Sorken hade redan handduken runt halsen’. Jag vet att man tar handduken när man ska bada. Alltså tror jag att sorken vill bada, och att han är besviken fast han säger att det går bra. Stämmer det? Jag läser vidare. Sist sitter de länge med tassarna i hinken. Ja, han ville nog bada hela tiden.”*
Fråga 1 · på raderna	En handduk.
Fråga 2 · mellan raderna, Känsla	Ledtrådarna: *”kunde inte gå långt”*; *”’Jag tycker ändå inte om vatten’”*; *”Sorken hade redan handduken runt halsen”*. Svar som texten stöder: besviken eller ledsen, för han ville bada. Ge gärna eleverna de orden. En tanke att pröva: *”Glad, för han säger att det går bra.”* Eleven tror på orden och missar handduken. Fråga tillbaka: *”Varför har man en handduk runt halsen?”*
Fråga 3 · mellan raderna, Varför	Ledtrådarna: *”Sorken hade redan handduken runt halsen”*; *”en hink med vatten från sjön”*; *”med tassarna i hinken”*. Svar som texten stöder: att han förstod att sorken ville bada och tog med badet till honom, eller att det inte var roligt att bada ensam, eller att den onda tassen skulle få kallt vatten. Alla håller när eleven visar en ledtråd. En tanke att pröva: *”Han hade glömt något hemma.”* Han kommer tillbaka med vatten från sjön, så han har varit där. Fråga tillbaka: *”Vad gör de med hinken till sist?”*
Fråga 4 · bortom raderna	Ett svar kan vara att sorken gjorde rätt, för igelkotten skulle få bada, eller att han borde ha sagt som det var, för en vän vill veta. Ett bra svar nämner handduken eller hinken, och ger ett eget skäl.
Öppna frågor	*”Vad tänker igelkotten när han går ensam mot sjön, tror ni?”*; *”Det står ’Snart kom han tillbaka’. Badade igelkotten i sjön, tror ni? Vad i texten får er att tro det?”*
Om eleven fastnar	Peka på *”Sorken hade redan handduken runt halsen”*. Förklara gärna att en sork är ett litet djur som liknar en mus.

Hinken

Sorken hade ont i tassen och kunde inte gå långt.
”Bada du”, sa han till igelkotten. ”Det går bra.”
”Jag tycker ändå inte om vatten”, sa sorken.
Sorken hade redan handduken runt halsen.
Igelkotten gick.
Snart kom han tillbaka.
Han bar en hink med vatten från sjön.
Sedan satt de länge med tassarna i hinken.

1. Vad hade sorken runt halsen?
2. Hur kände sig sorken när han sa ”Det går bra”?
   Hur vet du det?
3. Varför kom igelkotten tillbaka med en hink?
   Hur vet du det?
4. Gjorde sorken rätt när han sa ”Det går bra”?
   Varför?

Lärarens sida: Lättläst, text 23, Det kan jag lova

Det som står mellan raderna: Märta och berättaren har lekt i höet, fast det är förbjudet, och berättaren lovar motsatsen. Pappa förstår det och hämtar två krattor åt dem.

I passet	
Stilen	I Astrid Lindgrens stil, som i Alla vi barn i Bullerbyn: ett barn berättar med utrop och egen logik, och avslöjar mer än hen tror. Läs ivrigt och stolt, som ett barn som lovar. Läs vidare: Alla vi barn i Bullerbyn.
Före läsningen	Vad finns i en lada på en gård, och hur känns det att ta i hö?
Stoppet	Stanna efter *”Det var konstigt att det kliade så i strumporna.”* Något är konstigt: berättaren förstår inte, eller låtsas inte förstå, varför det kliar.
Tänka högt · fråga 2, Före och efter	*”Vänta, berättaren lovar väldigt mycket. Jag ser framför mig två barn i en lada, och ett av dem lovar att de har lekt lugnt. Det står ’Nästan inte’ om höet, och det står ’kliade så i strumporna’. Jag vet att hö sticks och kryper in i strumpor och kläder. Alltså tror jag att de har lekt i höet, kanske hoppat i det. Stämmer det? Jag läser vidare. Pappa plockar ett strå ur Märtas hår. Ja, det stämmer.”*
Fråga 1 · på raderna	Två krattor.
Fråga 2 · mellan raderna, Före och efter	Ledtrådarna: *”Vi rörde inte ens höet. Nästan inte.”*; *”kliade så i strumporna”*; *”ett strå ur Märtas hår”*. Svar som texten stöder: de har lekt i höet, kanske hoppat i det, och det är nog det som är förbjudet. En tanke att pröva: *”De lekte lugnt, det står ju.”* Eleven tror på berättaren och missar *”Nästan inte”*. Fråga tillbaka: *”Varför kliar det i strumporna?”*
Fråga 3 · mellan raderna, Det som menas	Ledtrådarna: *”Pappa tittade länge på oss”*; *”Han plockade ett strå ur Märtas hår”*; *”Sedan hämtade han två krattor åt oss”*. Svar som texten stöder: att han förstår vad de har gjort och att de ska kratta ihop höet. Han kan vara lite arg, för han tittar länge och säger bara *”Jaha”*, eller tycka att det är lite roligt, för han skäller inte. Båda håller när eleven visar en ledtråd. En tanke att pröva: *”Att han tror på berättaren.”* Då hade han inte hämtat två krattor. Fråga tillbaka: *”Vad gör man med en kratta i en lada?”*
Fråga 4 · bortom raderna	Ett svar kan vara att säga som det var, för pappa har redan sett strået, eller att bara säga *”Nästan inte”*, för pappa skäller inte. Ett bra svar nämner något pappa gör och ger ett eget skäl.
Öppna frågor	*”Märta säger ingenting i texten. Vad tror ni att hon tänker när pappa plockar strået?”*; *”Pappa hämtar två krattor. Vad tror ni att Märta och berättaren gör när de har krattat klart?”*
Om eleven fastnar	Peka på *”Nästan inte”*. Förklara gärna att hö är torkat gräs, och att en kratta har ett långt skaft och tänder som drar ihop hö och löv.

Det kan jag lova

Märta och jag gjorde inget förbjudet i dag.
Det kan jag lova!
Vi lekte bara lugnt i ladan.
Vi rörde inte ens höet.
Nästan inte.
Det var konstigt att det kliade så i strumporna.
Pappa tittade länge på oss.
”Jaha”, sa han.
Han plockade ett strå ur Märtas hår.
Sedan hämtade han två krattor åt oss.

1. Vad hämtade pappa åt Märta och berättaren?
2. Vad gjorde Märta
   och berättaren egentligen i ladan?
   Hur vet du det?
3. Vad menade pappa när han sa ”Jaha”?
   Hur vet du det?
4. Pappa plockade ett strå ur Märtas hår.
   Vad hade du sagt till pappa i berättarens ställe?
   Varför?

Lärarens sida: Lättläst, text 24, Över häcken

Det som står mellan raderna: Snappfingrig betyder att man snabbt tar det som inte är ens eget, och grannen låser själv in Mollys fiskboll.

I passet	
Stilen	I Roald Dahls stil, som i Matilda: en berättare som talar till läsaren, och ett påhittat ord. Läs med förtjusning i rösten. Läs vidare: Matilda.
Före läsningen	Hur kan man förstå ett ord man aldrig har hört?
Stoppet	Stanna efter *”Så Molly tejpade ihop en boll av gammal fisk.”* Något är konstigt: varför gör någon en boll av fisk?
Tänka högt · fråga 3, Varför	*”Vänta, varför en boll av fisk? Jag ser framför mig en tejpad fisk som luktar illa. Det står ’Hon hade låst in fyrtiosju av barnens bollar’, och det står ’Så Molly tejpade ihop en boll av gammal fisk’. Jag vet att gammal fisk luktar värre när den ligger instängd. Alltså tror jag att Molly vill att grannen ska ta bollen och låsa in den. Stämmer det med resten? Jag läser vidare. Grannen låser in den, och solen skiner på skjulet. Ja, det stämmer.”*
Fråga 1 · på raderna	Fyrtiosju.
Fråga 2 · mellan raderna, Ordet	Ledtrådarna: *”Hon hade låst in fyrtiosju av barnens bollar”*; *”Grannen ryckte åt sig den”*; *”Nu är den min”*. Svar som texten stöder: att grannen snabbt tar det som inte är hennes och behåller det. Ge gärna orden girig och tjuvaktig. En tanke att pröva: *”Att hon har långa fingrar.”* Eleven gissar ur ordets delar, men texten visar vad hon gör med bollarna. Fråga tillbaka: *”Vad gör grannen med barnens bollar?”*
Fråga 3 · mellan raderna, Varför	Ledtrådarna: *”fyrtiosju av barnens bollar”*; *”väste hon och låste”*; *”Behåll den”*; *”solen sken på skjulet”*. Svar som texten stöder: Molly vill hämnas, låta fisken ruttna och stinka i det låsta skjulet när solen skiner, få grannen att sluta ta barnens bollar, eller låta stanken tvinga grannen att öppna skjulet, så att bollarna kommer ut. Alla håller när eleven visar en ledtråd. En tanke att pröva: *”Så att grannen inte ska vilja ta den.”* Grannen tar den ju och säger *”Nu är den min”*. Fråga tillbaka: *”Var hamnar fiskbollen till sist, och hur är vädret?”*
Fråga 4 · bortom raderna	Ett svar kan vara att det var rättvist, för grannen hade tagit fyrtiosju bollar, eller att det var fel, för Molly kunde ha bett en vuxen om hjälp. Ett bra svar nämner vad grannen har gjort och ger ett eget skäl.
Öppna frågor	*”Vad tror ni att grannen gör när hon öppnar skjulet?”*; *”Grannen säger ’Nu är den min’. Varför tror ni att hon vill ha barnens bollar?”*
Om eleven fastnar	Vid fråga 2 pekar du på *”Hon hade låst in fyrtiosju av barnens bollar”*. Vid fråga 3 pekar du på *”solen sken på skjulet”*. Förklara gärna att ett skjul är ett litet förråd, och att en häck är en rad av buskar.

Över häcken

Nu ska ni få höra om den
snappfingriga grannen.
Hon hade låst in fyrtiosju av barnens bollar.
Så Molly tejpade ihop en boll av gammal fisk.
Hon sköt den högt över häcken.
Grannen ryckte åt sig den och sprang till skjulet.
”Nu är den min”, väste hon och låste.
”Behåll den”, sa Molly, och solen sken på skjulet.

1. Hur många bollar hade grannen låst in?
2. Vad betyder ”snappfingriga” i texten?
   Hur vet du det?
3. Varför gör Molly en boll av gammal fisk?
   Hur vet du det?
4. Var det rättvist, det Molly gjorde mot grannen?
   Varför?

Lärarens sida: Lättläst, text 25, Ingen såg

Det som står mellan raderna: Berättaren gömmer en hundralapp som troligen är Eltons, för han satt på samma bänk och grät i går.

I passet	
Känsligt	Låt samtalet handla om berättaren, och fråga inte om eleverna själva har hittat eller tagit pengar.
Före läsningen	Vad kan man göra om man hittar något på marken?
Stoppet	Stanna efter *”Den låg under bänken vid gungorna, lite blöt.”* Något är konstigt: varför är lappen blöt?
Tänka högt · fråga 3, Före och efter	*”Vänta, varför är hundralappen blöt? Jag ser framför mig en blöt lapp under en bänk vid gungorna. Det står ’en hundralapp i parken’, och det står ’lite blöt’. Jag vet att marken blir blöt på natten. Alltså tror jag att någon tappade den och att den har legat där över natten. Stämmer det med resten? Jag läser vidare. I går satt Elton på samma bänk och grät. Först trodde jag att det var vem som helst, men nu tror jag att det var Elton.”*
Fråga 1 · på raderna	Godis.
Fråga 2 · mellan raderna, Varför	Ledtrådarna: *”Ingen såg när jag tog den”*; *”Nu ligger den i en strumpa i byrån”*; *”I morgon ska jag köpa godis för alltihop”*. Svar som texten stöder: för att gömma den, eftersom berättaren anar att pengarna är någon annans, eller för att spara den till godisköpet. Båda håller när eleven visar en ledtråd. En tanke att pröva: *”För att hen inte har någon plånbok.”* Det är en gissning som ingen ledtråd stöder. Fråga tillbaka: *”Vad skriver berättaren före strumpan?”*
Fråga 3 · mellan raderna, Före och efter	Ledtrådarna: *”under bänken vid gungorna, lite blöt”*; *”I går satt Elton på samma bänk och grät”*. Svar som texten stöder: att någon tappade den, troligen Elton, som satt på samma bänk och grät i går. Texten säger inte att han tappade den, så *”kanske Elton”* är ett bra svar. En tanke att pröva: *”Någon slängde den.”* Ingen ledtråd säger det, och sista meningen pekar mot Elton. Fråga tillbaka: *”Vem satt på samma bänk i går, och vad gjorde han?”*
Fråga 4 · bortom raderna	Ett svar kan vara att fråga Elton, för han grät på samma bänk, eller att lämna pengarna till en vuxen, för det går inte att veta säkert att de är hans. Ett bra svar nämner Elton eller bänken och ger ett eget skäl. Säger en elev att berättaren ska behålla den, för att hittat är hittat, ta det som en tanke att pröva: *”Vad i texten talar för det, och vad talar emot?”*
Öppna frågor	*”Berättaren skriver om Elton sist. Förstår hen själv varför han grät? Grät han kanske för något annat?”*; *”Berättaren skriver ’Ingen såg när jag tog den’. Varför tror ni att hen skriver det i sin dagbok?”*
Om eleven fastnar	Vid fråga 2 pekar du på *”Ingen såg när jag tog den”*. Vid fråga 3 pekar du på *”samma bänk”*. Förklara gärna att en hundralapp är en sedel som är värd hundra kronor.

© Niclas Fohlin · niclasfohlin.se/stodundervisning/textsamtal-i-grupp

Ingen såg

I dag hittade jag en hundralapp i parken.
Den låg under bänken vid gungorna, lite blöt.
Ingen såg när jag tog den.
Nu ligger den i en strumpa i byrån.
I morgon ska jag köpa godis för alltihop.
I går satt Elton på samma bänk och grät.

1. Vad ska berättaren köpa i morgon?
2. Varför lägger berättaren hundralappen i en strumpa?
   Hur vet du det?
3. Hur hamnade hundralappen under bänken?
   Hur vet du det?
4. Vad borde berättaren göra med hundralappen nu?
   Varför?

Lärarens sida: Lättläst, kartläggning efter, Bilden till mormor

Det som står mellan raderna: Viggo har en bild till mormor och väntar på en avgång som har flyttats, och han är otålig och lite orolig. Han är på en station eller en flygplats.

Kartläggningen	
Så gör du	Eleven gör kartläggningen enskilt med dig utanför passen, på fem till åtta minuter. Ställ ingen fråga före läsningen, och stanna inte. Läs texten högt en gång, och låt sedan eleven läsa den själv. Eleven svarar muntligt, och du skriver i protokollet. Den första frågan ger 1 poäng, och fråga 2 och fråga 3 ger 0–2 poäng var, högst 5 poäng. Fråga tillbaka bara om eleven inte svarar, och skriv då ett h efter poängen.
Fråga 1 · på raderna	Bilden till mormor.
Fråga 2 · mellan raderna, Känsla	Ledtrådarna: *”Bilden till mormor är skrynklig i hans hand”*; *”En röst i taket ropar ut en ny tid”*; *”tittar på klockan, sedan på tavlan, sedan på klockan igen”*. Svar som texten stöder: otålig, orolig, spänd, nervös, stressad eller ivrig, för att han väntar och tiden har ändrats. En tanke att pröva: *”Glad, han ska ju träffa mormor.”* Texten säger inte att han är glad, och att han tittar på klockan gång på gång visar att han är otålig. Fråga tillbaka: *”Hur ofta tittar han på klockan, och varför gör man så?”* Poäng: 2 poäng för en slutsats som texten stöder, med ledtråd (*”Otålig, för han tittar på klockan om och om igen”*). 1 poäng för ett svar som texten stöder utan ledtråd (*”Otålig.”*) eller en ledtråd utan slutsats (*”Han tittar på klockan.”*). 0 poäng för ett svar som texten inte stöder (*”Glad.”* eller *”Arg.”*) eller inget svar. Samma poängregel gäller i kartläggningen före.
Fråga 3 · mellan raderna, Var och när	Ledtrådarna: *”en tavla med tider”*; *”Folk drar väskor förbi honom”*; *”En röst i taket ropar ut en ny tid”*. Svar som texten stöder: på en station eller en flygplats, till exempel en tågstation eller en busstation. En tanke att pröva: *”Hos mormor, för bilden är till mormor.”* Eleven tar ett ord ur en enda mening och ser inte tavlan med tider eller folket med väskor. Fråga tillbaka: *”Vad visar en tavla med tider, och vart är folk på väg med väskor?”* Poäng: 2 poäng för en station, en flygplats eller en busstation med minst en ledtråd. 1 poäng för rätt plats utan ledtråd, eller en ledtråd utan plats (*”Folk har väskor.”*). 0 poäng för en plats som texten inte stöder eller inget svar.
Fråga 4 · bortom raderna	Ett svar kan vara att eleven väntar kvar och tittar på tavlan, eller att eleven sätter sig ner och slätar ut bilden till mormor. Ett bra svar tar med att tiden har ändrats eller att bilden är skrynklig, och ger ett eget skäl.
Om eleven fastnar	Peka på *”tittar på klockan, sedan på tavlan, sedan på klockan igen”*. Ge gärna orden skrynklig (full av veck) och *”tavla med tider”*.

Bilden till mormor

Viggo står bredvid en tavla med tider.
Bilden till mormor är skrynklig i hans hand.
Folk drar väskor förbi honom åt alla håll.
En röst i taket ropar ut en ny tid.
Viggo tittar på klockan,
sedan på tavlan, sedan på klockan igen.

1. Vad har Viggo i handen?
2. Hur känner sig Viggo?
   Hur vet du det?
3. Var är Viggo?
   Hur vet du det?
4. Vad hade du gjort i Viggos ställe?
   Varför?

Lärarens sidor: Mellan

Här är texterna på nivån Mellan och kartläggningens två. Tabellen visar vad varje text handlar om, vad eleven ska lista ut, vilka slags frågor mellan raderna texten har, hur svår den är och om den har en vändning eller är känslig. Efter tabellen har varje text en egen sida med det du behöver i passet: det som står mellan raderna, var du stannar, vad du säger när du tänker högt, svaren och två öppna frågor till samtalet. Frågorna står på elevens blad, så ha din kopia bredvid.

Texten	Handlar om	Eleven listar ut	Frågornas slag	Svårighet
1. Längst bak	Berättaren och pojken i bänken framför, i klassrummet och på skolgården under en dag.	hur någon känner sig	Varför, Känsla	1, enkel, känslig
2. Skrapet på dörren	Elias och pappa hemma en tidig morgon.	var och när det händer	Var och när, Före och efter	1, enkel, känslig
3. Mössan	Moa och Kian vid ett staket under en klassresa.	vem någon är, eller vem ett ord syftar på	Vem (syftning), Var och när, Känsla	1, enkel
4. Vid samma bord	Ines och Malte vid samma bord under en mattelektion.	vad ett ord betyder just här	Varför, Ordet	1, enkel, känslig
5. Bänken	Hedda, Tobias och Isak i ett klassrum.	vem någon är	Varför (två frågor), Vem	2, medel, vändning
6. Till författaren	Bilal skriver ett brev en kväll hemma.	hur någon känner sig	Känsla, Varför (två frågor)	2, medel
7. Kartongen	Samir och mormor vid en gammal kartong hemma hos mormor.	vad som hände innan, eller vad som händer sedan	Vem (syftning), Före och efter	2, medel
8. Lördag klockan 14	Nour, Arvid och Zahra skriver i sin gruppchatt en kväll.	vad någon egentligen menar	Vem (syftning), Känsla, Det som menas	2, medel, känslig
9. Hinken i hallen	Nova och pappa i hallen en morgon.	vad som hände innan, eller vad som händer sedan	Före och efter (två frågor), Känsla	2, medel
10. Rum 4	Ronja och Hiba i ett rum mitt i natten.	vad någon egentligen menar	Känsla, Det som menas	2, medel, känslig
11. Torsdag hos farfar	Selma och farfar i farfars kök en torsdag.	varför något händer, eller vad någon vill	Före och efter, Varför	2, medel, känslig
12. Snöret	Tyra och Ravi vid en bäck efter skolan.	vad någon egentligen menar	Känsla, Det som menas, Varför	3, svår
13. Skollopp	En elev som skriver i sin dagbok två kvällar i rad.	varför något händer, eller vad någon vill	Före och efter, Varför (två frågor)	3, svår, vändning, känslig

Texten	Handlar om	Eleven listar ut	Frågornas slag	Svårighet
14. En runda	Vincent hemma och ute i kvarteret en förmiddag.	varför något händer, eller vad någon vill	Varför, Känsla	3, svår, känslig
15. Någon har varit här	Ruben hemma en kväll med storasyster och mamma.	vad som hände innan, eller vad som händer sedan	Det som menas, Varför, Före och efter	3, svår, vändning
16. Den trötta hästen	Karin från torpet vid sjön och en bonde på hans gård, förr i tiden. I Selma Lagerlöfs stil.	var och när det händer	Var och när, Varför	1, enkel
17. Klonk	Anton och Iris bland borden på en parkering, och en tant bakom ett av borden.	vem någon är, eller vem ett ord syftar på	Var och när, Vem (syftning), Varför	1, enkel
18. Trappsteget	Tekla på ett trappsteg utanför porten efter skolan. I Kate DiCamillos stil.	hur någon känner sig	Vem (syftning), Känsla, Varför	1, enkel
19. Biljetten	Jeb och två kompisar en sommardag i en liten stad vid en flod, förr i tiden. I Mark Twains stil.	varför något händer, eller vad någon vill	Det som menas, Varför (två frågor)	2, medel
20. Koppen med guldkant	Saker i ett gammalt skåp, och en söndag när prästen kommer på besök. I H.C. Andersens stil.	vad någon egentligen menar	Varför, Det som menas	2, medel
21. Tändstickorna	Jakob, kusinen Hawa och farmor vid ett köksbord en söndag.	vad ett ord betyder just här	Ordet, Det som menas (två frågor)	2, medel
22. Rena händer	Berättaren och Mehdi hemma hos grannen Rut, som har ett piano. I Ulf Starks stil.	varför något händer, eller vad någon vill	Före och efter, Varför	2, medel
23. Fönstret på andra sidan	Berättaren och Selin vid ett köksfönster under en vecka. I Antoine de Saint-Exupérys stil.	varför något händer, eller vad någon vill	Ordet, Varför (två frågor)	3, svår

Texten	Handlar om	Eleven listar ut	Frågornas slag	Svårighet
24. Till skäret	Frans och mormor vid en brygga i skärgården en blåsig dag. I Tove Janssons stil.	vad någon egentligen menar	Känsla, Det som menas (två frågor)	3, svår
25. Ditt rum	Yasin skriver ett brev till sin storebror.	vad som hände innan, eller vad som händer sedan	Före och efter, Ordet, Känsla	3, svår, vändning, känslig
Kartläggning före: Fem minuter	Oskar och hans tränare en stund innan något tar slut.	hur någon känner sig	Känsla, Var och när	före insatsen
Kartläggning efter: Två minuter	Elin och fröken en stund före något som ska börja.	hur någon känner sig	Känsla, Var och när	efter insatsen

Så väljer du text	
Veckans slag	Välj en text med frågor av veckans slag, som progressionen visar: Känsla och Vem i vecka 1, Var och när och Varför i vecka 2, Före och efter i vecka 3, Det som menas i vecka 4–5 och Ordet i vecka 6–8. Metodens texter räcker till ungefär åtta veckors pass. Varje nivå har fyra texter med slaget Ordet till pass 1 och 2 i vecka 6–8. Är de slut, tar du en text med ett slag som gruppen behöver öva mer. I pass 3 läser eleverna i sin egen bänkbok. Vill du ha fler texter, tar du dem ur serien Mellan raderna eller skriver egna.
Svårigheten	Börja med svårighet 1, och ta 2 eller 3 när gruppen klarar slutsatsen med mindre stöd. En text med vändning får eleverna att tänka om mot slutet. En känslig text har en rad om det på sin sida. Läs raden före passet, och ta inte två texter om samma slags svåra sak samma vecka.
Nivåerna	Välj nivå efter gruppen, och blanda gärna, till exempel en text på Lättläst när ni övar ett nytt tankesteg och en på Mellan när det sitter.

Lärarens sida: Mellan, kartläggning före, Fem minuter

Det som står mellan raderna: Oskar är otålig och vill in på planen, men kanske också orolig för att inte få spela. Han är i en idrottshall nära slutet av en match.

Kartläggningen	
Så gör du	Eleven gör kartläggningen enskilt med dig utanför passen, på fem till åtta minuter. Ställ ingen fråga före läsningen, och stanna inte. Eleven läser själv, och för den som avkodar mödosamt läser du texten högt först. Eleven svarar muntligt, och du skriver i protokollet. Den första frågan ger 1 poäng, och fråga 2 och fråga 3 ger 0–2 poäng var, högst 5 poäng. Fråga tillbaka bara om eleven inte svarar, och skriv då ett h efter poängen.
Känsligt	Elever som sällan får spela i laget kan känna igen sig. Låt eleven svara med sina egna ord och kommentera inte svaret vid kartläggningen.
Fråga 1 · på raderna	Tre.
Fråga 2 · mellan raderna, Känsla	Ledtrådarna: *”knöt om skosnörena för tredje gången”*; *”Jag är redo när du vill”*; *”Oskars tröja var ren och torr, och han strök ut ett veck som redan var borta”*. Svar som texten stöder: otålig, spänd, orolig eller lite nervös. Ord att ge i samtalet: otålig, nervös. En tanke att pröva: *”Glad, för det är en match.”* Eleven utgår från vad hen själv tycker om matcher och hittar inget stöd i texten. Fråga tillbaka: *”Vad gör Oskar med skorna, och vad säger han till tränaren?”* Poäng: 2 poäng för en slutsats som texten stöder med ledtråd, till exempel *”Otålig, för han har sagt att han är redo två gånger.”* 1 poäng för en känsla som texten stöder utan ledtråd (*”Otålig.”*) eller en ledtråd utan slutsats (*”Han knyter skorna.”*). 0 poäng för en känsla som texten inte stöder, ett svar som bara upprepar en mening, eller inget svar.
Fråga 3 · mellan raderna, Var och när	Ledtrådarna: *”Skor gnisslade mot golvet”*; *”bollen träffade väggen”*; *”siffrorna sju och nio”*; *”Fem minuter kvar”*. Svar som texten stöder: i en idrottshall eller gymnastiksal under en match, nära slutet. En tanke att pröva: *”Utomhus på en fotbollsplan.”* Bollen finns med, men väggen, taket och golvet visar att det är inomhus. Fråga tillbaka: *”Vad träffar bollen, och vad gnisslar mot golvet?”* Poäng: 2 poäng för en plats som texten stöder med ledtråd, till exempel *”I en idrottshall, för skorna gnisslar mot golvet och de spelar med boll.”* 1 poäng för rätt plats utan ledtråd (*”I en idrottshall.”*) eller en ledtråd utan plats (*”Skorna gnisslar.”*). 0 poäng för en plats som texten inte stöder, som *”Hemma”*, eller inget svar.
Fråga 4 · bortom raderna	Ett svar kan vara att man säger något som lugnar, som att han snart får spela, eller något som skickar honom i väg, som att han ska värma upp. Ett bra svar nämner att Oskar har frågat flera gånger eller att hans tröja är torr, och ger ett eget skäl.
Om eleven fastnar	Peka på *”knöt om skosnörena för tredje gången”*.

Fem minuter

Oskar satt längst ut på bänken och knöt om skosnörena för tredje gången. Skor gnisslade mot golvet, och varje gång bollen träffade väggen small det så att ljudet rullade under taket. Luften var varm och luktade gummi.

”Fem minuter kvar”, sa tränaren utan att vända sig om.
”Jag är redo när du vill”, sa Oskar. Han hade sagt samma sak för en stund sedan, och tränaren nickade bara mot planen.

På väggen lyste siffrorna sju och nio, och klockan ovanför räknade ner mot noll. Alla de andra hade mörka svettfläckar på tröjorna. Oskars tröja var ren och torr, och han strök ut ett veck som redan var borta.

1. Hur många gånger hade Oskar knutit om skosnörena?
2. Hur känner sig Oskar? Hur vet du det?
3. Var är Oskar? Hur vet du det?
4. Tränaren säger att det är fem minuter kvar. Vad hade du sagt till Oskar? Varför?

Lärarens sida: Mellan, text 1, Längst bak

Det som står mellan raderna: Berättaren är ny i klassen, osäker och ensam, men vill egentligen höra till. Jackan som sitter kvar visar att hen inte känner sig hemma.

I passet	
Känsligt	Elever som själva har bytt skola eller klass kan känna igen sig. Låt dem berätta om de vill, men fråga inte ut någon.
Före läsningen	Vad gör man första dagen på ett ställe där man inte känner någon?
Stoppet	Stanna efter *”Jag slog upp matteboken på sidan fyra och läste första raden tre gånger.”* Något upprepas, och hen säger en sak och gör en annan: *”Det spelar ingen roll”*, men hen läser samma rad tre gånger.
Tänka högt · fråga 3, Känsla	*”Vänta, här står inte hur berättaren mår. Jag ser framför mig någon längst bak som läser samma rad om och om igen. Det står ’Det spelar ingen roll’, och det står ’läste första raden tre gånger’. Jag vet att man läser om samma rad när tankarna är någon annanstans. Alltså tror jag att berättaren är osäker och ensam men vill höra till. Stämmer det med resten? Jag läser vidare. På rasten räknar hen tyst med de andra. Ja, det stämmer.”*
Fråga 1 · på raderna	Tre.
Fråga 2 · mellan raderna, Varför	Ledtrådarna: *”Jackan hängde jag inte upp på kroken”*; *”Den fick sitta kvar på ryggen”*; *”Det spelar ingen roll”*. Svar som texten stöder: hen känner sig inte hemma än, vill kunna gå när som helst och vill inte visa att hen bryr sig. En tanke att pröva: *”Hen fryser.”* Inget i texten handlar om kyla, och hen sitter inne. Fråga tillbaka: *”Varför tar man av sig jackan när man sitter inne?”*
Fråga 3 · mellan raderna, Känsla	Ledtrådarna: *”läste första raden tre gånger”*; *”räknade tyst med de andra”*; *”Jag tog väskan så snabbt att stolen åkte med”*. Svar som texten stöder: i början osäker eller ensam men vill vara med, och lättad, stressad eller överraskad när Adam frågar. De håller när eleven visar en ledtråd, som väskan och stolen. Ord att ge i samtalet: osäker, ensam, lättad. En tanke att pröva: *”Hen bryr sig inte, för hen sa att det inte spelar någon roll.”* Det bygger på en enda replik. Fråga tillbaka: *”Vad gör berättaren på rasten och på lunchen, medan de andra leker och pratar?”*
Fråga 4 · bortom raderna	Ett bra svar pekar på något i texten, som jackan eller väskan, och ger ett eget skäl.
Öppna frågor	*”Vad tror ni att Adam tänker när berättaren tar väskan så snabbt att stolen åker med?”*; *”På lunchen håller berättaren på att skratta högt. Vad tror ni att de andra hade gjort om hen hade skrattat?”*
Om eleven fastnar	Peka på *”Jackan hängde jag inte upp på kroken”*.

Längst bak

Läraren sa att jag fick sitta var jag ville. Alla andra hade redan sina platser, och de flesta hade någon bredvid sig som viskade och skrattade. Jag valde bänken längst bak vid fönstret. Jackan hängde jag inte upp på kroken. Den fick sitta kvar på ryggen.

”Hej, jag heter Adam”, sa pojken framför mig och vände sig om.
”Gick du i en annan skola förut?”
”Ja”, sa jag. ”Det spelar ingen roll.”
”Okej”, sa Adam och vände sig bort igen.
Jag slog upp matteboken på sidan fyra och läste första raden tre gånger.

På rasten stod jag en bit från hopprepet och räknade tyst med de andra. Det gick bra ända till tjugosju, då snubblade någon. På lunchen åt jag långsamt och lyssnade. De pratade om en gympapåse som hade trillat ner i en toalett, och jag höll på att skratta högt.
När skoldagen var slut stod Adam vid min bänk.
”Jag går hem längs ån”, sa han. ”Du då?”
Jag tog väskan så snabbt att stolen åkte med.

1. Hur många gånger läste berättaren första raden i matteboken?
2. Varför hänger berättaren inte upp jackan på kroken?
   Hur vet du det?
3. Hur känner sig berättaren under dagen? Hur vet du det?
4. Adam frågar ”Du då?” Vad hade du svarat i berättarens ställe?
   Varför?

Lärarens sida: Mellan, text 2, Skrapet på dörren

Det som står mellan raderna: Pricken har varit instängd i grannens garage eller verkstad medan grannen var bortrest, och kom hem när grannen kom tillbaka och öppnade. Mellan raderna står också varför han kom hem just i morse.

I passet	
Känsligt	En elev kan ha haft ett husdjur som inte kom tillbaka. Påminn om att Pricken kommer hem, och låt samtalet handla om Elias.
Före läsningen	Hur kan man se var någon har varit, om ingen berättar det?
Stoppet	Stanna efter *”På ena tassen fanns en blå fläck som fortfarande var klibbig.”* Något är konstigt: en katt som har varit ute i naturen får inte färg på tassen.
Tänka högt · fråga 2, Var och när	*”Vänta, här står inte var Pricken har varit. Jag ser framför mig hur Elias kliar honom bakom örat och får något i fingrarna. Det står ’en liten tuss sågspån’, och det står ’en blå fläck som fortfarande var klibbig’. Jag vet att sågspån finns där man sågar, och att färg inte torkar på en gång. Alltså tror jag att han har varit någonstans där man bygger och målar, kanske i ett garage. Stämmer det med resten? Jag läser vidare. Elias säger att han luktar som en målarburk. Ja, det stämmer.”*
Fråga 1 · på raderna	En blå fläck, som fortfarande var klibbig.
Fråga 2 · mellan raderna, Var och när	Ledtrådarna: *”en liten tuss sågspån”*; *”en blå fläck som fortfarande var klibbig”*; *”Han luktar som en målarburk”*. Svar som texten stöder: i ett garage, en verkstad eller ett förråd där någon bygger och målar, kanske hos grannen. Svaren håller när eleven visar en ledtråd. Ord att ge i samtalet: sågspån, verkstad. En tanke att pröva: *”I skogen, för katter är ute.”* Men sågspån och färg finns inte i skogen. Fråga tillbaka: *”Var hittar man sågspån och en målarburk?”*
Fråga 3 · mellan raderna, Före och efter	Ledtrådarna: *”Grannen kom hem från sin resa sent i går kväll”*; *”På andra sidan gården stod grannens garagedörr på glänt”*; *”Därifrån hördes radion”*. Svar som texten stöder: grannen kom hem och öppnade garaget så att Pricken kunde gå ut. Pappa ler, som om han har förstått vad som har hänt. En tanke att pröva: *”Han blev hungrig och kom hem.”* Det förklarar inte färgen. Fråga tillbaka: *”Vem kom hem i går kväll, och vad står på glänt?”*
Fråga 4 · bortom raderna	Ett svar kan vara att leta och sätta upp lappar, eller att fråga grannarna. Ett bra svar tar med de tre dagarna och ger ett eget skäl.
Öppna frågor	*”Pappa säger att han ska baka en sockerkaka i dag. Varför tror ni att han vill det?”*; *”Pricken var borta i tre dagar. Hur kan han ha haft det, och finns det något vi inte har tänkt på?”*
Om eleven fastnar	Peka på *”Han luktar som en målarburk”*. Är ordet sågspån nytt för eleven, förklara det (små bitar trä som blir kvar när man sågar) och peka sedan på *”en liten tuss sågspån”*.

Skrapet på dörren

Elias vaknade av att något skrapade på ytterdörren. Han sprang ut i hallen i strumpor, och pappa kom efter med håret åt alla håll. ”Tre dagar”, sa Elias och vred försiktigt om låset.

Pricken spann och gick in som om han hade varit ute en vanlig natt. Han åt två skålar mat och sträckte ut sig på mattan. Elias satte sig bredvid och kliade honom bakom örat, och där satt en liten tuss sågspån. På ena tassen fanns en blå fläck som fortfarande var klibbig.

”Han är hel”, sa pappa. ”Det är huvudsaken.”
”Men var har han varit?” sa Elias. ”Han luktar som en målarburk.”
”Jag vet inte”, sa pappa och gick till fönstret. ”Grannen kom hem från sin resa sent i går kväll.”
På andra sidan gården stod grannens garagedörr på glänt. Därifrån hördes radion.
Pappa log. ”Jag tror att jag bakar en sockerkaka i dag.”

1. Vad hade Pricken på ena tassen?
2. Var kan Pricken ha varit under de tre dagarna? Hur vet du det?
3. Varför kom Pricken hem just i morse? Hur vet du det?
4. Vad hade du gjort i Elias ställe under de tre dagarna? Varför?

Lärarens sida: Mellan, text 3, Mössan

Det som står mellan raderna: ”Hon” som tuggar på mössan är ett djur på gården, troligen en get, och mannen i gummistövlar arbetar där. Mellan raderna står också hur Moa känner sig i slutet: mössan är sönder, men hon tar ändå på sig den.

I passet	
Före läsningen	Vad kan man se och göra på en klassresa till en gård?
Stoppet	Stanna efter *”’Nej, hon där borta, hon tuggar på den!’”* Något är konstigt: Kian frågade om Frida, men vem tuggar på en mössa?
Tänka högt · fråga 2, Vem	*”Vänta, här står inte vem ’hon’ är. Jag ser framför mig hur Moa står vid staketet med händerna i håret. Det står ’luktade hö’, och det står ’hon tuggar på den’. Jag vet att ingen i klassen tuggar på en mössa, men att djur kan göra det. Alltså tror jag att ’hon’ är ett djur. Stämmer det med resten? Jag läser vidare. Mannen säger att hon äter allt, till och med skor, och hon släpper mössan för morötterna. Ja, det stämmer.”*
Fråga 1 · på raderna	Tuggar på den.
Fråga 2 · mellan raderna, Vem, syftning	Ledtrådarna: *”hon tuggar på den”*; *”till och med skor”*; *”morötter gillar hon ännu mer”*. Svar som texten stöder: ett djur på gården, till exempel en get. En tanke att pröva: *”Frida.”* Kian nämner Frida, men hon äter inte skor. Fråga tillbaka: *”Vem äter skor och gillar morötter?”*
Fråga 3 · mellan raderna, Var och när	Ledtrådarna: *”luktade hö och fuktig jord”*; *”En man i gummistövlar kom gående med en hink”*; *”Han höll upp ett knippe morötter”*. Svar som texten stöder: en gård med djur, till exempel en bondgård. En tanke att pröva: *”En vanlig trädgård.”* Men det luktar hö, och mannen har gummistövlar och en hink. Fråga tillbaka: *”Var luktar det hö, och vem har gummistövlar och hink?”*
Fråga 4 · mellan raderna, Känsla	Ledtrådarna: *”Den är ju sönder”*; *”Hon tog på sig den ändå”*. Svar som texten stöder: besviken eller irriterad, eftersom mössan är sönder, eller lättad och road, eftersom hon får tillbaka den och tar på sig den. Båda håller när eleven visar en ledtråd. En tanke att pröva: *”Arg på Kian.”* Moa säger inget till honom. Fråga tillbaka: *”Vad gör Moa med mössan, fast hon har sagt att den är sönder?”*
Fråga 5 · bortom raderna	Ett svar kan vara att det är okej, eftersom Moa får tillbaka mössan, eller att det inte är snällt, eftersom hon är rädd. Ett bra svar tar ställning, nämner något ur texten och ger ett eget skäl.
Öppna frågor	*”Mannen i gummistövlar skakar på huvudet. Vad tror ni att han tänker om Moa och Kian?”*; *”Moa står med händerna i håret för att mössan har försvunnit. Varför tror ni att den är så viktig för henne?”*
Om eleven fastnar	Peka på *”till och med skor”*.

Mössan

Klassen hade kommit fram till gården efter en lång bussresa, och luften luktade hö och fuktig jord. Moa stod vid staketet med båda händerna i håret, för hennes röda mössa hade försvunnit.

”Hon har tagit min mössa”, ropade Moa.
”Vem då, Frida?” frågade Kian.
”Nej, hon där borta, hon tuggar på den!”
Kian skrattade så att han fick stödja sig mot staketet. ”Gå och hämta den, då.”
”Jag vågar inte, hon stirrar på mig”, sa Moa.
”Fråga honom som kommer där, han jobbar här.”
En man i gummistövlar kom gående med en hink och skakade på huvudet. ”Hon äter allt”, sa han, ”till och med skor, men morötter gillar hon ännu mer.”
Han höll upp ett knippe morötter över staketet, och hon släppte mössan och kom fram till honom.
”Den är ju sönder”, sa Moa. Hon tog på sig den ändå.

1. Vad gör den som har tagit mössan, enligt Moa?
2. Vem är ”hon” som har tagit Moas mössa? Hur vet du det?
3. Vad är det för sorts gård som klassen har kommit till? Hur vet du det?
4. Hur känner sig Moa när hon tar på sig mössan i slutet? Hur vet du det?
5. Kian skrattar så att han får stödja sig mot staketet. Vad tycker du om det? Varför?

Lärarens sida: Mellan, text 4, Vid samma bord

Det som står mellan raderna: Uttrycket ”ute och cyklar” betyder att man har fel, och Ines tar det bokstavligt. Malte hjälper henne att rätta svaret.

I passet	
Känsligt	Elever som har lärt sig svenska som andraspråk kan känna igen sig i Ines. Säg att också vuxna missförstår uttryck på ett nytt språk.
Före läsningen	Har du hört en vuxen säga något som du först inte förstod?
Stoppet	Stanna efter *”’Du är ute och cyklar’, sa han.”* Något är konstigt: Ines sitter ju inne.
Tänka högt · fråga 3, Ordet	*”Vänta, Ines sitter ju inne. Hur kan hon vara ute och cykla? Jag ser framför mig Malte vid hennes axel. Det står ’Sju gånger åtta är femtiofem’, och han ’skakade långsamt på huvudet’. Jag vet att svaret är femtiosex, och att man skakar på huvudet när något är fel. Alltså tror jag att ’ute och cyklar’ betyder att man har fel. Stämmer det med resten? Jag läser vidare. Hon suddar ut femman. Det stämmer.”*
Fråga 1 · på raderna	Femtiofem.
Fråga 2 · mellan raderna, Varför	Ledtrådarna: *”Du är ute och cyklar”*; *”Jag är inte ute”*. Svar som texten stöder: hon tar orden bokstavligt och tittar ut, eller skämtar med flit. De håller när eleven visar en ledtråd. En tanke att pröva: *”Hon vill gå ut på rast.”* Det står ingenting om rast. Fråga tillbaka: *”Vad sa Malte precis innan hon vände sig om?”*
Fråga 3 · mellan raderna, Ordet	Ledtrådarna: *”Räkna en gång till”*; *”suddade ut femman och skrev en sexa”*. Svar som texten stöder: att hon har fel eller har räknat fel, eller att hon tänker på annat. Ord att ge i samtalet: ha fel, ta miste. En tanke att pröva: *”Att hon cyklar ute.”* Men Ines sitter inne, och Malte pekar på svaret. Fråga tillbaka: *”Vad gör Ines sedan med femman?”*
Fråga 4 · bortom raderna	Ett bra svar tar ställning, nämner något ur texten och ger ett eget skäl.
Öppna frågor	*”Malte säger bara ’Räkna en gång till’. Varför tror ni att han inte säger rätt svar?”*; *”Ines säger ’Då har jag väl cyklat klart.’ Vad kan hon mena?”*
Om eleven fastnar	Peka på *”suddade ut femman och skrev en sexa”*.

Vid samma bord

Ines och Malte delade bord och räknade uppgifter i matteboken. Ines skrev snabbt och nynnade lite för sig själv.

”Sju gånger åtta är femtiofem”, sa hon högt och drog ett streck under svaret.
Malte tittade över hennes axel och skakade långsamt på huvudet.
”Du är ute och cyklar”, sa han.
Ines vände sig mot fönstret, men där fanns bara skolgården och en flaggstång.
”Jag är inte ute”, sa hon. ”Jag sitter här på en stol, och jag har ingen cykel.”
Malte höll tillbaka ett skratt. ”Räkna en gång till”, sa han och pekade på svaret.

Ines räknade på fingrarna, först åt ena hållet och sedan åt det andra. Hon suddade ut femman och skrev en sexa.
”Jaha”, sa hon. ”Då har jag väl cyklat klart.”
Malte skrattade så högt att alla tittade upp.

1. Vad är sju gånger åtta, enligt Ines?
2. Varför vänder sig Ines mot fönstret? Hur vet du det?
3. Vad menar Malte när han säger att Ines är ute och cyklar? Vad i texten får dig att tro det?
4. Malte skrattade så högt att alla tittade upp. Vad tycker du om det Malte gjorde? Varför?

Lärarens sida: Mellan, text 5, Bänken

Det som står mellan raderna: Isak har skrivit lappen, och den är vänligt menad. Hedda tror först att Tobias retar henne.

I passet	
Före läsningen	Hur kan man ta reda på vem som har gjort något när ingen vill säga det?
Stoppet	Stanna efter *”’Inte jag heller’, sa han. ’Jag har ingen lila penna.’”* Något är konstigt: ingen har frågat Isak.
Tänka högt · fråga 3, Vem	*”Vänta, varför säger Isak det? Jag tänker att det var Tobias, för han flinade. Jag ser framför mig Isak som plötsligt pratar. Det står ’Inte jag heller’, och det står ’Jag har ingen lila penna’. Jag vet att bara den som har sett lappen vet att bokstäverna är lila, och Hedda har inte visat den. Alltså tror jag att Isak skrev den. Stämmer det med resten? Jag läser vidare. Han har en lila strimma på långfingret. Först trodde jag på Tobias, men nu är jag säker på Isak.”*
Fråga 1 · på raderna	Lila.
Fråga 2 · mellan raderna, Varför	Ledtrådarna: *”I går hade han frågat vad hennes häst skulle föreställa”*; *”nu satt han där och flinade”*. Svar som texten stöder: Hedda tror att Tobias har skrivit lappen för att reta henne, eftersom han har retats förut. Ord att ge i samtalet: flina (le brett och elakt). En tanke att pröva: *”Hon vill visa honom lappen.”* Men Hedda gömmer lappen i fickan. Fråga tillbaka: *”Vad gör Hedda med lappen? Vill hon visa den för någon?”*
Fråga 3 · mellan raderna, Vem	Ledtrådarna: *”Jag har ingen lila penna”*; *”stoppade snabbt händerna i fickorna”*; *”en lila strimma på hans långfinger”*. Svar som texten stöder: Isak. En tanke att pröva: *”Tobias, för han flinade.”* Men Tobias har bara svarta och blå pennor. Fråga tillbaka: *”Vem säger något om en lila penna, fast Hedda inte har visat lappen för någon?”*
Fråga 4 · mellan raderna, Varför	Ledtrådarna: *”Din teckning är bäst. Fortsätt rita.”*; *”I går hade han frågat vad hennes häst skulle föreställa”*. Svar som texten stöder: någon ville uppmuntra eller trösta Hedda efter Tobias fråga om hästen, eller tycker att teckningen är bäst. De håller när eleven visar en ledtråd. En tanke att pröva: *”För att reta henne.”* Men lappens text är vänlig. Fråga tillbaka: *”Vad skriver man till någon man vill uppmuntra, och vad skriver man till någon man vill reta?”*
Fråga 5 · bortom raderna	Ett bra svar tar ställning, pekar på något i texten och ger ett eget skäl.
Öppna frågor	*”Varför tror ni att Hedda gömmer lappen i fickan?”*; *”Tobias frågade i går vad Heddas häst skulle föreställa. Vad tror ni att han menade med det?”*
Om eleven fastnar	Peka på *”Jag har ingen lila penna”*.

Bänken

Det luktade våta vantar i klassrummet när Hedda öppnade bänken för att hämta suddgummit. Överst låg en hopvikt lapp. Hon vecklade ut den bakom locket så att ingen skulle se. Bokstäverna var lila: ”Din teckning är bäst. Fortsätt rita.” Hedda vek ihop lappen igen och stoppade den i fickan.

Hon vände sig om och tittade på Tobias. I går hade han frågat vad hennes häst skulle föreställa, och nu satt han där och flinade.
”Vad var det?” viskade Tobias.
”Som om du inte visste”, sa Hedda.
”Jag vet inte! Kolla.” Tobias tömde sitt pennfodral på bänken. Det var bara svarta och blå pennor.
Isak satt ensam vid fönstret.
”Inte jag heller”, sa han. ”Jag har ingen lila penna.”

Isak ställde sig upp och stoppade snabbt händerna i fickorna. Men Hedda hann se en lila strimma på hans långfinger.

1. Vilken färg hade bokstäverna på lappen?
2. Varför tittar Hedda på Tobias när hon har läst lappen? Hur vet du det?
3. Vem skrev lappen? Hur vet du det?
4. Varför tror du att någon skrev lappen till Hedda? Vad i texten får dig att tro det?
5. Det stod inget namn på lappen. Vad tycker du om att skriva en lapp utan namn? Varför?

Lärarens sida: Mellan, text 6, Till författaren

Det som står mellan raderna: Bilal tycker mycket om boken och vill ha mer, men skriver som om det inte var någon stor sak. Han oroar sig också för huvudpersonen.

I passet	
Före läsningen	Vad skulle du vilja fråga en författare som har skrivit en bok du har läst?
Stoppet	Stanna efter *”Kapitlet med kistan läste jag sex gånger, men det var för att jag hade glömt vad som hände.”* Han säger en sak och gör en annan: han säger att boken var väl okej men läser kapitlet sex gånger.
Tänka högt · fråga 2, Känsla	*”Vänta, här står inte vad Bilal tycker om boken. Jag ser framför mig Bilal med en bok som blev över när de andra hade valt. Det står ’Den var väl okej’, men det står också ’Kapitlet med kistan läste jag sex gånger’. Jag vet att man inte läser något sex gånger om man inte tycker om det. Alltså tror jag att Bilal tycker mycket om boken. Stämmer det med resten? Jag läser vidare. Han har tittat efter fler böcker på hyllan två gånger. Ja, det stämmer.”*
Fråga 1 · på raderna	Sex.
Fråga 2 · mellan raderna, Känsla	Ledtrådarna: *”Kapitlet med kistan läste jag sex gånger”*; *”lampan i mitt rum lyste klockan elva på kvällen”*. Svar som texten stöder: han tycker mycket om boken och vill ha mer. En tanke att pröva: *”Den var okej, det står ju.”* Eleven litar på orden. Fråga tillbaka: *”Vad gör Bilal på kvällen och vid hyllan?”*
Fråga 3 · mellan raderna, Varför	Ledtrådarna: *”Den var väl okej”*; *”Det är inte så viktigt, jag undrar bara”*. Svar som texten stöder: han skäms för att visa hur mycket han gillar boken, eller han vill inte verka för ivrig. Båda håller när eleven visar en ledtråd. En tanke att pröva: *”För att det är sant, den låg kvar.”* Eleven tar orden som de står. Fråga tillbaka: *”Vad visar att det är viktigt för honom?”*
Fråga 4 · mellan raderna, Varför	Ledtrådarna: *”Det gick väl bra för honom i slutet”*; *”ifall det hade ändrat sig”*; *”Jag läste slutet tre gånger till”*. Svar som texten stöder: han är orolig för huvudpersonen och hoppas på ett bättre slut, eller han vill inte släppa boken. Båda håller när eleven visar en ledtråd. En tanke att pröva: *”För att han inte förstod slutet.”* Han frågar ju om det gick bra. Fråga tillbaka: *”Vad hoppas Bilal när han läser slutet igen?”*
Fråga 5 · bortom raderna	Ett svar kan vara att han skickar brevet som det är, eller att han skriver om det så att det står hur mycket boken betyder. Ett bra svar nämner något ur brevet och ger ett eget skäl.
Öppna frågor	*”Vad tror ni att författaren skriver tillbaka till Bilal?”*; *”Bilal säger till mamma att han letade efter en strumpa. Vad tror ni att mamma tänker då?”*
Om eleven fastnar	Peka på *”Kapitlet med kistan läste jag sex gånger”*.

Till författaren

Hej författaren,
Jag heter Bilal. Jag har läst din bok, men det var bara för att den låg kvar i klassrummet när de andra hade valt. Den var väl okej.

Kapitlet med kistan läste jag sex gånger, men det var för att jag hade glömt vad som hände. Mamma knackade på och frågade varför lampan i mitt rum lyste klockan elva på kvällen. Jag sa att jag letade efter en strumpa.

Finns det fler böcker om honom, eller var det bara den här? Det är inte så viktigt, jag undrar bara. Jag har redan tittat på hyllan i skolbiblioteket två gånger, och i bokaffären vid busshållplatsen också.
Hälsningar
Bilal
PS Det gick väl bra för honom i slutet? Jag läste slutet tre gånger till, ifall det hade ändrat sig.

1. Hur många gånger har Bilal läst kapitlet med kistan?
2. Vad tycker Bilal om boken? Hur vet du det?
3. Varför skriver Bilal att han läste boken bara för att den låg kvar i klassrummet? Vad i texten får dig att tro det?
4. Varför läser Bilal slutet tre gånger till? Hur vet du det?
5. Bilal skriver ”Det är inte så viktigt, jag undrar bara.” Borde han skicka brevet precis så? Varför?

Lärarens sida: Mellan, text 7, Kartongen

Det som står mellan raderna: Mormor, som heter Gunvor, var målvakt i ett pojklag sommaren 1971 och gömde flätan under en keps för att få vara med. Med ”han” menar hon sig själv.

I passet	
Före läsningen	Vad kan man hitta i en gammal kartong, och vad kan sakerna berätta om den som har sparat dem?
Stoppet	Stanna efter *”Den fick aldrig tas av, inte ens när det regnade.”* Något är konstigt: varför får en keps aldrig tas av?
Tänka högt · fråga 3, Före och efter	*”Vänta, här står inte varför kepsen aldrig fick tas av. Jag ser framför mig målvakten med kepsen neddragen. Det står ’skymtade änden av en fläta’ och ’Den fick aldrig tas av’. Jag vet att man gömmer det man inte vill visa, och att lag förr var för pojkar. Alltså tror jag att målvakten var en flicka som gömde flätan. Stämmer det med resten? Jag läser vidare. På baksidan står tio pojknamn och Gunvor. Ja, det stämmer.”*
Fråga 1 · på raderna	En keps.
Fråga 2 · mellan raderna, Vem, syftning	Ledtrådarna: *”skymtade änden av en fläta”*; *”Det står ju på din brevlåda”*. Svar som texten stöder: mormor själv, som var målvakten. Svaret *”målvakten”* håller också, som ett första steg. En tanke att pröva: *”En av pojkarna, för mormor säger ’han’.”* Det bygger bara på ordet *”han”*. Fråga tillbaka: *”Vad skymtade bakom örat på målvakten, och vems namn står på brevlådan?”*
Fråga 3 · mellan raderna, Före och efter	Ledtrådarna: *”skymtade änden av en fläta”*; *”Den fick aldrig tas av, inte ens när det regnade”*. Svar som texten stöder: Gunvor gömde flätan för att få vara med i ett pojklag, eller för att inte sticka ut. De håller när eleven visar en ledtråd. En tanke att pröva: *”Kepsen var en lyckokeps.”* Det förklarar inte flätan. Fråga tillbaka: *”Vad skymtade under kepsen, och hur många av namnen var pojknamn?”*
Fråga 4 · bortom raderna	Ett bra svar nämner handskarna, kepsen eller namnlistan och ger ett eget skäl.
Öppna frågor	*”Vad tror ni att mormor tänker på när hon slår ihop handskarna, som om en boll var på väg?”*; *”Samir frågar vad målvakten hette, och mormor svarar ’Det var länge sedan.’ Varför tror ni att hon svarar så?”*
Om eleven fastnar	Peka på *”skymtade änden av en fläta”*.

Kartongen

Samir hittade kartongen längst in i mormors garderob. Överst låg ett svartvitt foto av elva barn framför ett fotbollsmål. Längst bak stod en målvakt med stora handskar och en keps neddragen över pannan. Bakom örat skymtade änden av en fläta, nästan helt gömd under kepsen.

”Vem är han med handskarna?” frågade Samir.
Mormor tog fotot och log. ”Han släppte bara in två mål hela sommaren.”
”Vad hette han?”
”Det var länge sedan.” Mormor strök med tummen över kepsen på fotot. ”Den fick aldrig tas av, inte ens när det regnade.”

Mormor vände på fotot. Där stod det med blyerts: Sommarlaget 1971. Under det stod elva namn, och tio av dem var pojknamn. Det elfte var Gunvor.
”Gunvor”, läste Samir. ”Det står ju på din brevlåda.”
”Jaså, det gör det.” Sedan tog hon upp de gamla handskarna ur kartongen och slog ihop dem, som om en boll var på väg.

1. Vad hade målvakten på huvudet?
2. Mormor säger ”Han släppte bara in två mål hela sommaren.” Vem menar hon med ”han”? Hur vet du det?
3. Varför fick kepsen aldrig tas av sommaren 1971, tror du? Vad i texten får dig att tro det?
4. Mormor tar upp de gamla handskarna. Vad hade du frågat henne i Samirs ställe? Varför?

Lärarens sida: Mellan, text 8, Lördag klockan 14

Det som står mellan raderna: Nour och Arvid har planerat utan Zahra. Läxorna är en ursäkt: hon hoppas att någon ber henne komma.

I passet	
Känsligt	Många elever har känt sig utanför. Låt samtalet handla om Zahra, och fråga inte vem som känner igen sig.
Före läsningen	Hur kan man se hur någon känner sig när man bara läser vad hen skriver?
Stoppet	Stanna efter *”Men jag har nog jättemycket läxor på lördag, så det blir svårt att hinna allting.”* Hon ändrar sig plötsligt och skriver *”Men”* efter *”Låter kul.”*
Tänka högt · fråga 4, Det som menas	*”Vänta, här stämmer inte allt. Jag ser framför mig hur Zahra läser att de redan har bestämt. Det står ’Låter kul’ och ’Men jag har nog jättemycket läxor’. Jag vet att man ibland säger att man är upptagen när man hoppas att någon ska fråga en. Alltså tror jag att läxorna är en ursäkt. Stämmer det med resten? Jag läser vidare. Nour skriver upp henne, och hon kommer. Ja, det stämmer.”*
Fråga 1 · på raderna	Låter kul.
Fråga 2 · mellan raderna, Vem, syftning	Ledtrådarna: *”Jag och Arvid har bokat en bana”*; *”redan bestämt i vilken ordning vi ska kasta”*. Svar som texten stöder: bowlingen som Nour och Arvid har planerat. En tanke att pröva: *”Att Zahra ska komma.”* Men Zahra har inte svarat än. Fråga tillbaka: *”Vad skriver Nour precis före?”*
Fråga 3 · mellan raderna, Känsla	Ledtrådarna: *”Men jag har nog jättemycket läxor”*; *”Kanske.”* Svar som texten stöder: tveksam, osäker, utanför eller besviken. De håller när eleven visar en ledtråd. En tanke att pröva: *”Glad, för hon skriver ’Låter kul’.”* Men hon ändrar sig i nästa meddelande. Fråga tillbaka: *”Vad skriver Zahra efter ’Låter kul’?”*
Fråga 4 · mellan raderna, Det som menas	Ledtrådarna: *”Jag och Arvid har bokat en bana”*; *”Då kommer jag!”* Svar som texten stöder: hon hoppas att någon ber henne komma, så läxorna är en ursäkt. En tanke att pröva: *”För att hon verkligen har mycket läxor.”* Det förklarar inte att hon ändrar sig. Fråga tillbaka: *”Vad skriver Zahra så fort Nour skriver upp henne?”*
Fråga 5 · bortom raderna	Ett bra svar pekar på något i chatten och ger ett eget skäl.
Öppna frågor	*”Nour svarar bara ’Jaha.’ Vad tror ni att Nour tänker då?”*; *”Arvid skriver att de kan vänta med första kastet. Varför tror ni att han erbjuder det?”*
Om eleven fastnar	Peka på *”Låter kul.”* och sedan på *”Men jag har nog jättemycket läxor”*.

Lördag klockan 14

Nour 19.40: Jag och Arvid har bokat en bana på bowlinghallen på lördag klockan 14, och det finns plats för en till.
Arvid 19.41: Det blir fantastiskt! Jag och Nour har redan bestämt i vilken ordning vi ska kasta.
Zahra 19.47: Låter kul.
Zahra 19.47: Men jag har nog jättemycket läxor på lördag, så det blir svårt att hinna allting.
Nour 19.50: Jaha.
Nour 19.51: Du kan ju komma efter läxorna! Vi har banan i två timmar, så det gör inget om du kommer lite sent.
Zahra 19.53: Kanske.
Arvid 19.54: Vi kan vänta med första kastet tills du kommer, om du vill.
Nour 19.56: Jag skriver upp dig på vår bana, så att ingen annan hinner ta platsen.
Zahra 19.57: Då kommer jag! Jag tar med mina egna strumpor.

1. Vad är det första Zahra skriver?
2. Arvid skriver ”Det blir fantastiskt!” Vad är det som blir fantastiskt? Hur vet du det?
3. Hur känner sig Zahra när hon har läst Nours och Arvids meddelanden? Hur vet du det?
4. Varför skriver Zahra att hon har jättemycket läxor på lördag? Vad i texten får dig att tro det?
5. Nour skriver upp Zahra på banan innan Zahra har sagt ja. Gjorde Nour rätt? Varför?

Lärarens sida: Mellan, text 9, Hinken i hallen

Det som står mellan raderna: Under natten rann grannens bad över på övervåningen, och vattnet läckte ner i Novas hall. Pappa gissar först på regn eller ett rör, men skummet och doften visar vad det är.

I passet	
Före läsningen	Vad kan göra att det droppar vatten inne i ett hus?
Stoppet	Stanna efter *”’Det luktar lavendel’, sa hon.”* Något är konstigt: regn och rör ger inget skum som luktar lavendel.
Tänka högt · fråga 2, Före och efter	*”Vänta, här står inte var vattnet kommer ifrån. Jag ser framför mig en hink under en mörk fläck i taket. Pappa säger ’nu läcker taket’, men det står också ’vitt av skum’ och ’Det luktar lavendel’. Jag vet att skum och lavendel finns i badvatten, och att Nova hörde grannen uppifrån. Alltså tror jag att grannen ovanför har låtit badet rinna över. Stämmer det med resten? Jag läser vidare. Pappa suckar och går upp och knackar. Ja, det stämmer.”*
Fråga 1 · på raderna	Lavendel.
Fråga 2 · mellan raderna, Före och efter	Ledtrådarna: *”grannen, som sjöng falskt”*; *”vitt av skum”*; *”Det luktar lavendel”*. Svar som texten stöder: från grannen på våningen ovanför, där badet troligen rann över. En tanke att pröva: *”Från taket, för det regnade.”* Pappa säger så, men det regnar inte nu, och regn är inte vitt av skum. Fråga tillbaka: *”Var har man vatten med skum som luktar lavendel?”*
Fråga 3 · mellan raderna, Känsla	Ledtrådarna: *”fortfarande i pyjamas”*; *”tittade upp mot taket och suckade”*; *”Ta med en handduk”*. Svar som texten stöder: trött och lite irriterad, eller road och vänlig mot grannen. Båda håller när eleven visar en ledtråd. En tanke att pröva: *”Arg, för han suckar.”* Det bygger på en enda ledtråd. Fråga tillbaka: *”Vad säger pappa efter att han har suckat?”*
Fråga 4 · mellan raderna, Före och efter	Ledtrådarna: *”vitt av skum”*; *”Jag går upp och knackar”*; *”Ta med en handduk”*. Svar som texten stöder: vattnet har också runnit ut hos grannen, så golvet där behöver torkas, eller grannen är blöt. De håller när eleven visar en ledtråd. En tanke att pröva: *”Han ska torka sig.”* Men pappa har inte blivit blöt. Fråga tillbaka: *”Vart ska pappa gå, och vad finns troligen på golvet där?”*
Fråga 5 · bortom raderna	Ett svar kan vara att han är vänlig, eftersom det kan vara en olycka, eller att han säger ifrån, eftersom det blev stök. Ett bra svar nämner skummet eller handduken och ger ett eget skäl.
Öppna frågor	*”Pappa säger att han går upp och knackar. Vad tror ni händer sedan?”*; *”Pappa kommer rusande med en mopp, fortfarande i pyjamas. Vad tror ni att han tänker då?”*
Om eleven fastnar	Peka på *”Det luktar lavendel”*.

Hinken i hallen

Nova låg i sängen och försökte somna. Uppifrån hördes grannen, som sjöng falskt och alldeles för högt. Sedan blev det plötsligt tyst, och Nova somnade.

Nästa morgon vaknade hon av att det lät plopp, plopp. I hallen stod en plasthink under en mörk fläck i taket, och därifrån droppade det. Pappa kom rusande med en mopp, fortfarande i pyjamas.
”Det har regnat hela natten”, sa pappa, ”och nu läcker taket.”
”Men det regnar ju inte nu”, sa Nova.
”Då har det väl hunnit sluta. Eller så har ett rör gått sönder.”
Vattnet i hinken var vitt av skum. Nova doppade ett finger i skummet och luktade på det. ”Det luktar lavendel”, sa hon. Pappa sniffade också, tittade upp mot taket och suckade. ”Jag går upp och knackar. Ta med en handduk.”

1. Vad luktar vattnet i hinken, enligt Nova?
2. Var kommer vattnet i hinken ifrån? Hur vet du det?
3. Hur känner sig pappa i slutet av texten? Hur vet du det?
4. Varför ber pappa Nova ta med en handduk? Vad i texten får dig att tro det?
5. Pappa säger ”Jag går upp och knackar.” Vad borde han säga när någon öppnar? Varför?

Lärarens sida: Mellan, text 10, Rum 4

Det som står mellan raderna: Hiba har hemlängtan och vill åka hem, fast hon säger att allt är bra. Ronja märker det och bjuder in henne.

I passet	
Känsligt	Elever som har varit borta från sin familj, eller som saknar någon, kan bli berörda. Visa att det är vanligt att sakna hemmet och låt dem berätta om de vill.
Före läsningen	Vad kan kännas annorlunda när man sover på ett nytt ställe?
Stoppet	Stanna efter *”’Jag var törstig’, sa Hiba, men hon höll kvar ryggsäcken i knät och frågade i stället hur många nätter det var kvar.”* Hon säger en sak och gör en annan: hon säger att hon är törstig men sitter kvar med ryggsäcken.
Tänka högt · fråga 3, Det som menas	*”Vänta, här stämmer det inte. Hiba säger att allt är bra, men klockan är 01.20. Jag ser framför mig hur hon drar igen blixtlåset långsamt. Det står ’Jag var törstig’, och det står ’men hon höll kvar ryggsäcken i knät’. Jag vet att man inte behöver ryggsäcken när man bara ska dricka vatten. Alltså tror jag att ’allt är bra’ betyder att hon vill åka hem. Stämmer det med resten? Jag läser vidare. Hiba svarar ’Det är ju snart, det är bra’. Ja, det stämmer.”*
Fråga 1 · på raderna	Tre.
Fråga 2 · mellan raderna, Känsla	Ledtrådarna: *”drog igen blixtlåset, långsamt, så att det inte skulle höras”*; *”frågade i stället hur många nätter det var kvar”*; *”den var mycket större än något Hiba hade haft på sig under dagarna”*. Svar som texten stöder: ledsen, orolig eller full av saknad efter hemmet. De håller när eleven visar en ledtråd. Texten säger inte vems tröjan är, så olika förklaringar håller. Ord att ge i samtalet: saknad, hemlängtan. En tanke att pröva: *”Hon är trött och vill sova.”* Men hon är vaken och packar. Fråga tillbaka: *”Vad gör Hiba med ryggsäcken mitt i natten?”*
Fråga 3 · mellan raderna, Det som menas	Ledtrådarna: *”Sov du, allt är bra”*; *”höll kvar ryggsäcken i knät”*; *”Det är ju snart, det är bra”*. Svar som texten stöder: hon trivs inte och vill åka hem, tänker smyga hem eller tröstar sig med att det snart är över. De håller när eleven visar en ledtråd. En tanke att pröva: *”Hon menar att det är bra, för hon säger det två gånger.”* Eleven litar på orden och missar det hon gör. Fråga tillbaka: *”Varför packar man en ryggsäck mitt i natten när allt är bra?”*
Fråga 4 · bortom raderna	Ett bra svar pekar på något i texten, som ryggsäcken eller att Ronja bjöd in henne, och ger ett eget skäl.
Öppna frågor	*”Om Hiba klättrar upp i sängen, vad tror ni att hon och Ronja pratar om?”*; *”Tröjan är mycket större än något Hiba har haft på sig. Vems kan den vara? Kan den vara någon annans?”*
Om eleven fastnar	Peka på *”’Jag var törstig’, sa Hiba, men hon höll kvar ryggsäcken i knät”*.

Rum 4

Ronja vaknade av ett prassel. Månen lyste in genom gardinen i rum 4, och klockan på väggen visade 01.20. I den undre sängen satt Hiba med ryggsäcken i knät. Hon tryckte ner en stor grå tröja i den och drog igen blixtlåset, långsamt, så att det inte skulle höras.

”Är du vaken?” viskade Ronja.
”Sov du, allt är bra”, sa Hiba.
”Varför är du uppe då?”
”Jag var törstig”, sa Hiba, men hon höll kvar ryggsäcken i knät och frågade i stället hur många nätter det var kvar.
”Tre. Vi åker på fredag.”
”Tre”, sa Hiba. ”Det är ju snart, det är bra.”

Ronja såg tröjans ärm sticka ut ur blixtlåset, och den var mycket större än något Hiba hade haft på sig under dagarna. Utanför dörren slog någon igen en toalettdörr, och sedan blev det tyst.
”Jag kan inte sova heller”, sa Ronja och flyttade sig närmare väggen. ”Vill du komma upp hit? Det finns plats.”
Hiba satt stilla en stund, och sedan ställde hon ryggsäcken på golvet.

1. Hur många nätter är det kvar, enligt Ronja?
2. Hur känner sig Hiba? Hur vet du det?
3. Vad menar Hiba när hon säger ”Det är ju snart, det är bra”? Hur vet du det?
4. Hur tror du att Hiba känner sig på fredag, när de åker? Varför?

Lärarens sida: Mellan, text 11, Torsdag hos farfar

Det som står mellan raderna: Selma och farfar har redan fikat, men farfar har glömt det. Selma rättar honom inte, eftersom hon vill att han ska få en fin stund och slippa känna sig dum.

I passet	
Känsligt	Texten kan väcka tankar hos elever som har en äldre släkting som glömmer, eller som saknar en farfar eller farmor. Texten nämner ingen sjukdom, och du behöver inte heller göra det. Låt Selmas vänlighet stå i centrum, och fråga inte eleverna om deras egna släktingar.
Före läsningen	Vad kan man göra tillsammans när man hälsar på någon?
Stoppet	Stanna efter *”’Nej, inte än’, sa hon.”* Hon säger en sak och gör en annan: hon säger nej medan hon håller i kopparna som de nyss har druckit ur.
Tänka högt · fråga 3, Varför	*”Vänta, här står inte varför Selma säger så. Jag ser framför mig Selma vid diskhon och farfar som öppnar frysen. Det står ’Du har väl inte hunnit äta något’, och det står ’Nej, inte än’. Jag vet att man ibland säger ett litet nej för att skona någon som har glömt något. Alltså tror jag att Selma vill ge farfar en fin stund. Stämmer det med resten? Jag läser vidare. Farfar säger att det annars blir så tyst. Ja, det stämmer.”*
Fråga 1 · på raderna	Två.
Fråga 2 · mellan raderna, Före och efter	Ledtrådarna: *”sköljde två kaffekoppar”*; *”En tallrik med smulor stod på bordet”*; *”köket luktade kaffe och kanel”*. Svar som texten stöder: Selma och farfar har redan fikat, med kaffe och något med kanel. En tanke att pröva: *”Selma diskar bara, för hon är snäll.”* Det förklarar inte de två kopparna. Fråga tillbaka: *”Varför skulle hon skölja två koppar, och vad luktar det i köket?”*
Fråga 3 · mellan raderna, Varför	Ledtrådarna: *”Du har väl inte hunnit äta något”*; *”Torsdag. Selma kommer. Bullar i frysen.”*; *”Annars blir det så tyst här”*. Svar som texten stöder: farfar har glömt att de nyss fikade, och Selma vill skona honom eller ge honom sällskap så att det inte blir tyst. De håller när eleven visar en ledtråd. En tanke att pröva: *”Hon ljuger för hon vill ha mer bulle.”* Det bygger på en enda replik. Fråga tillbaka: *”Vad har farfar skrivit på lappen, och vad säger han sist till Selma?”*
Fråga 4 · bortom raderna	Ett bra svar pekar på kopparna, lappen eller farfars ord och ger ett eget skäl.
Öppna frågor	*”Farfar säger att det annars blir så tyst. Vad tror ni att han gör de andra dagarna i veckan?”*; *”Farfar nynnar medan han plockar fram bullarna. Vad tror ni att han tänker på?”*
Om eleven fastnar	Peka på *”sköljde två kaffekoppar”*.

Torsdag hos farfar

Selma stod vid diskhon och sköljde två kaffekoppar. En tallrik med smulor stod på bordet, och köket luktade kaffe och kanel.

Farfar kom in från vardagsrummet med tidningen under armen. Han stannade vid kylskåpet, där det satt en gul lapp. Med hans stora handstil stod det ”Torsdag. Selma kommer. Bullar i frysen.”
”Nu är det nog dags för fika”, sa han och öppnade frysen. ”Du har väl inte hunnit äta något?”
Selma stängde av kranen och torkade kopparna långsamt. ”Nej, inte än”, sa hon. ”Jag har väntat hela dagen på din kanelbulle.”
”Då ska du få två!” sa farfar och nynnade medan han plockade fram bullarna.

Selma ställde kopparna på bordet igen, en vid varje plats, och satte sig på samma stol som förut.
”Det är bra att du kommer, Selma”, sa farfar. ”Annars blir det så tyst här.”
”Då kommer jag nästa torsdag också”, sa Selma.

1. Hur många kaffekoppar sköljer Selma?
2. Vad har hänt i köket innan farfar kommer in? Hur vet du det?
3. Varför säger Selma ”Nej, inte än”? Vad i texten får dig att tro det?
4. Farfar öppnar frysen och frågar om Selma har hunnit äta något. Vad hade du sagt i Selmas ställe? Varför?

Lärarens sida: Mellan, text 12, Snöret

Det som står mellan raderna: När Tyra säger att det inte gör något, menar hon motsatsen. Hon är ledsen över båten men vill inte visa det för Ravi.

I passet	
Före läsningen	Vad kan man bygga en liten båt av, så att den flyter?
Stoppet	Stanna efter *”Hon torkade av händerna på tröjan, först den ena och sedan den andra, fast de inte var blöta.”* Hon säger en sak och gör en annan: hon säger att det inte gör något men torkar händer som inte är blöta.
Tänka högt · fråga 3, Det som menas	*”Vänta, här stämmer inte orden med det Tyra gör. Jag ser framför mig hur båten försvinner under bron. Det står ’Det gör inget’ och ’fast de inte var blöta’. Jag vet att man gör onödiga saker när man vill dölja något. Alltså tror jag att det gör något, och att hon döljer det. Stämmer det med resten? Jag läser vidare. Hon säger ’Det behövs inte’ och står kvar vid bron och räknar sakta till tio. Ja, det stämmer.”*
Fråga 1 · på raderna	Tre veckor.
Fråga 2 · mellan raderna, Känsla	Ledtrådarna: *”Förlåt, Tyra, det var bara snöret”*; *”Jag kan bygga en ny åt dig”*. Svar som texten stöder: han har dåligt samvete och vill ställa det till rätta. En tanke att pröva: *”Han bryr sig inte, för han säger ’bara snöret’.”* Men Ravi säger förlåt och erbjuder sig att bygga en ny. Fråga tillbaka: *”Vad gör Ravi efter att båten har försvunnit?”*
Fråga 3 · mellan raderna, Det som menas	Ledtrådarna: *”arbetat med båten i tre veckor”*; *”fast de inte var blöta”*. Svar som texten stöder: att det gör något, och att hon är ledsen men döljer det. En tanke att pröva: *”Hon menar det, för hon säger det två gånger.”* Men hon torkar händer som inte är blöta. Fråga tillbaka: *”Varför torkar man händer som inte är blöta?”*
Fråga 4 · mellan raderna, Varför	Ledtrådarna: *”Jag kan bygga en ny åt dig”*; *”Ravi sprang längs bäcken och tittade efter båten i vassen”*. Svar som texten stöder: han vill hitta båten åt Tyra, eller han tror inte på att det inte gör något. De håller när eleven visar en ledtråd. En tanke att pröva: *”Han springer iväg från Tyra.”* Men han tittar efter båten i vassen och vill hitta den. Fråga tillbaka: *”Vad gör Ravi efter att Tyra har sagt att det inte gör något?”*
Fråga 5 · bortom raderna	Ett bra svar nämner något ur texten, som båten eller Ravis erbjudande, och ger ett eget skäl.
Öppna frågor	*”Tyra har arbetat med båten i tre veckor. Vad tror ni att den betyder för henne?”*; *”Tyra räknar sakta till tio innan hon springer efter Ravi. Vad kan hon ha tänkt? Kan hon ha tänkt något annat?”*
Om eleven fastnar	Peka på *”fast de inte var blöta”*.

Snöret

Tyra satte försiktigt ner träbåten i bäcken bakom skolgården. Den hade ett blått segel av en gammal tygremsa, och på skrovet hade hon skrivit sitt namn med sin finaste handstil. Hon hade arbetat med båten i tre veckor.

”Den flyter!” ropade Ravi. ”Får jag hålla i snöret?”
”Håll hårt”, sa Tyra.
”Jag håller, nej, vänta, nu gick det av!”
Båten gled långsamt iväg, snurrade två varv och försvann under gångbron.
”Förlåt, Tyra, det var bara snöret”, sa Ravi.
”Det gör inget”, sa Tyra.
”Men den var ju din!”
”Jag sa ju att det gör inget.” Hon torkade av händerna på tröjan, först den ena och sedan den andra, fast de inte var blöta.
”Jag kan bygga en ny åt dig”, sa Ravi.
”Det behövs inte”, sa Tyra.
Ravi sprang längs bäcken och tittade efter båten i vassen, medan Tyra stod kvar vid bron och räknade sakta till tio. Sedan sprang hon efter honom och ropade: ”Vänta på mig!”

1. Hur länge hade Tyra arbetat med båten?
2. Hur känner sig Ravi när båten har försvunnit? Hur vet du det?
3. Vad menar Tyra när hon säger ”Det gör inget”? Hur vet du det?
4. Varför springer Ravi längs bäcken och tittar efter båten? Vad i texten får dig att tro det?
5. Ravi säger att han kan bygga en ny båt åt Tyra. Vad hade du svarat i Tyras ställe? Varför?

Lärarens sida: Mellan, text 13, Skollopp

Det som står mellan raderna: Berättaren sprang ifrån Loke fast de hade bestämt att springa tillsammans. Hen vann men har dåligt samvete.

I passet	
Känsligt	Elever som själva har svikit en kompis, eller blivit svikna, kan känna igen sig. Låt det vara tillåtet att också vilja vinna, och håll er till texten.
Före läsningen	Hur kan det kännas att springa ett lopp mot en kompis?
Stoppet	Stanna efter *”Det var jag inte.”* Något är konstigt: hen sa nej till glass fast hen inte var mätt.
Tänka högt · fråga 3, Varför	*”Vänta, varför gömmer hen medaljen? Först tänker jag att det beror på att medaljen är av plast. Jag ser framför mig medaljen i strumplådan. Det står ’la jag medaljen längst ner’ och ’jag var alldeles för mätt’. Jag vet att man inte gömmer det man är stolt över. Alltså tror jag att något har gått snett. Stämmer det med resten? Jag läser vidare. Loke gick hem åt andra hållet. Först trodde jag att det var plasten, men nu tror jag att det handlar om Loke.”*
Fråga 1 · på raderna	Två.
Fråga 2 · mellan raderna, Före och efter	Ledtrådarna: *”Vi ska springa sida vid sida”*; *”Loke kom in som fyra”*. Svar som texten stöder: berättaren sprang ifrån Loke och vann. En tanke att pröva: *”De sprang bredvid varandra hela vägen.”* Men Loke kom in som fyra. Fråga tillbaka: *”Vad bestämde de, och vem vann?”*
Fråga 3 · mellan raderna, Varför	Ledtrådarna: *”Han sa ’Grattis’ utan att titta på mig”*; *”Det är inte mitt fel att jag springer fort”*. Svar som texten stöder: hen har dåligt samvete för att hen inte höll det de hade bestämt. En tanke att pröva: *”Hen är besviken för att medaljen är av plast.”* Men plasten förklarar inte glassen, och Loke gick utan att titta på hen. Fråga tillbaka: *”Vad bestämde de i torsdags?”*
Fråga 4 · mellan raderna, Varför	Ledtrådarna: *”äta varsin glass när vi kommer i mål”*; *”Jag har inte öppnat frysen”*. Svar som texten stöder: glassarna var till båda, så hen äter dem inte utan honom, eller sparar dem åt honom. De håller när eleven visar en ledtråd. En tanke att pröva: *”Hen har bara glömt glassen.”* Men hen sa nej till glass. Fråga tillbaka: *”Varför köpte berättaren två glassar?”*
Fråga 5 · bortom raderna	Ett bra svar pekar på något i texten och ger ett eget skäl.
Öppna frågor	*”Vad tror ni att Loke tänker när han går hem åt andra hållet?”*; *”Berättaren skriver ’Ett lopp är ju ett lopp.’ Vem tror ni att hen försöker övertyga?”*
Om eleven fastnar	Peka på *”Loke kom in som fyra”*.

Skollopp

Torsdag kväll. I morgon är det skollopp, tre varv runt fotbollsplanen, och Loke och jag har bestämt hur vi ska göra. Vi ska springa sida vid sida och ta det lugnt, precis som förra året, och sedan ska vi äta varsin glass när vi kommer i mål. Jag har redan köpt två glassar, och mamma har lovat att inte röra dem i frysen.

Fredag kväll. Jag vann! Fröken tog ett kort på mig vid mållinjen medan alla klappade, och jag fick en guldmedalj av plast med ett snöre i fel färg. När jag kom hem la jag medaljen längst ner i strumplådan. Mamma undrade varför jag inte ville ha någon glass efter middagen, och jag sa att jag var alldeles för mätt. Det var jag inte. Loke kom in som fyra. Han sa ”Grattis” utan att titta på mig och gick hem åt andra hållet, fast han bor på samma gata som jag. Det är inte mitt fel att jag springer fort. Ett lopp är ju ett lopp. Jag har inte öppnat frysen.

1. Hur många glassar hade berättaren köpt?
2. Vad blev det av planen som berättaren och Loke hade? Hur vet du det?
3. Varför lägger berättaren medaljen längst ner i strumplådan? Hur vet du det?
4. Varför har berättaren inte öppnat frysen? Hur vet du det?
5. Vad tror du att texten vill säga om att vinna? Varför?

Lärarens sida: Mellan, text 14, En runda

Det som står mellan raderna: Vincent ska flytta och tar avsked av kvarteret, fast han säger att det är en slump. Han saknar sitt hem men ser också fram emot något nytt.

I passet	
Känsligt	Elever som har flyttat kan känna igen sig. Låt Vincents känslor vara som de är, och fråga inte om elevernas egna flyttar.
Före läsningen	Varför kan man tycka särskilt mycket om en plats man ofta går till?
Stoppet	Stanna efter *”Det var också en slump att jag stannade vid fotbollsplanen och sparkade tre gånger på målstolpen, som vanligt.”* Något upprepas: han säger slump två gånger.
Tänka högt · fråga 2, Varför	*”Vänta, här stämmer något inte. Han säger två gånger att det var en slump. Jag ser framför mig hur han sparkar på målstolpen. Det står ’en ren slump’ och ’Gå ut en stund innan vi åker’. Jag vet att man kan kalla något en slump fast man har gjort det med flit. Alltså tror jag att han tar farväl. Stämmer det med resten? Jag läser vidare. Grannen ber honom hälsa på i sommar. Ja, det stämmer.”*
Fråga 1 · på raderna	En slät sten.
Fråga 2 · mellan raderna, Varför	Ledtrådarna: *”Mamma hade skrivit ’Vincents saker’ på kartongerna”*; *”en ren slump att jag gick förbi skolan”*. Svar som texten stöder: han tar farväl av platserna eftersom familjen ska flytta. Ord att ge i samtalet: slump (något oplanerat), ta avsked. En tanke att pröva: *”Det var en slump, som det står.”* Men han väljer just skolan och fotbollsplanen. Fråga tillbaka: *”Varför säger han två gånger att det var en slump?”*
Fråga 3 · mellan raderna, Känsla	Ledtrådarna: *”tog jag en slät sten”*; *”Jag lade cykelhjälmen överst”*. Svar som texten stöder: han saknar sitt hem, ser fram emot något nytt, eller båda. De håller när eleven visar en ledtråd. En tanke att pröva: *”Bara ledsen, för han ska åka.”* Men hjälmen överst visar att han också ser fram emot något. Fråga tillbaka: *”Vad gör Vincent med cykelhjälmen?”*
Fråga 4 · bortom raderna	Ett bra svar tar med att Vincent inte svarar grannen i texten, och ger ett eget skäl.
Öppna frågor	*”Pappa säger ’Du är bara i vägen här.’ Vad tror ni att han egentligen vill?”*; *”Vincent tar en slät sten och vet inte varför. Vad kan skälet vara?”*
Om eleven fastnar	Peka på *”ljusa fyrkanter efter alla affischerna”*.

En runda

Rummet hade blivit större under natten. Där sängen hade stått fanns fyra små märken i golvet, och på väggen satt ljusa fyrkanter efter alla affischerna. Mamma hade skrivit ”Vincents saker” på kartongerna med tjock penna. Jag låtsades att jag inte såg dem.

”Gå ut en stund innan vi åker”, sa pappa. ”Du är bara i vägen här.” Jag gick, mest för att slippa tjatet. Det var en ren slump att jag gick förbi skolan. Det var också en slump att jag stannade vid fotbollsplanen och sparkade tre gånger på målstolpen, som vanligt. Grannen vattnade sina krukor vid grinden.
”Är du ute så tidigt, Vincent?” ropade han.
”Jag går bara en runda”, sa jag. ”Det är ingenting.”
”Jaså”, sa grannen och torkade händerna på byxorna. ”Kom och hälsa på i sommar, hör du.”

Vid muren nära hållplatsen tog jag en slät sten och stoppade den i jackfickan. Jag vet inte varför.
När jag kom tillbaka hade pappa burit ut den sista kartongen. Jag lade cykelhjälmen överst, så att den skulle komma fram först.

1. Vad stoppar Vincent i jackfickan?
2. Varför går Vincent förbi skolan och fotbollsplanen? Hur vet du det?
3. Hur känner sig Vincent i slutet, när han lägger cykelhjälmen överst? Vad i texten får dig att tro det?
4. Grannen säger ”Kom och hälsa på i sommar, hör du.” Vad hade du svarat i Vincents ställe? Varför?

Lärarens sida: Mellan, text 15, Någon har varit här

Det som står mellan raderna: Emelie gör en riddarutstyrsel åt Ruben av hans tejp, sax och kartong. Ruben tror att hon tar hans saker.

I passet	
Före läsningen	Varför kan man vilja slippa en temadag i skolan?
Stoppet	Stanna efter *”Min storasyster Emelie tittade på mamma, och mamma tittade på taket.”* Något är konstigt: de tittar bort.
Tänka högt · fråga 2, Det som menas	*”Vänta, varför tittar mamma på taket? Jag tänker att de är arga på Ruben för att han låtsas. Jag ser framför mig mamma som tittar upp i taket. Det står ’jag hade ont i magen’, och det står ’mamma tittade på taket’. Jag vet att man tittar bort när man inte tror någon. Alltså tror jag att de inte tror på magontet. Stämmer det med resten? Jag läser vidare. Emelie säger ’Gå och bli sjuk någon annanstans.’ Först trodde jag att de var arga, men det låter som ett skämt.”*
Fråga 1 · på raderna	Tejpen, den stora saxen, silverpappret och kartongen.
Fråga 2 · mellan raderna, Det som menas	Ledtrådarna: *”mamma tittade på taket”*; *”Gå och bli sjuk någon annanstans”*. Svar som texten stöder: hon vet att han inte är sjuk och håller tillbaka ett skratt, eller hon vet något om Emelie som hon inte vill avslöja. Båda håller när eleven visar en ledtråd. En tanke att pröva: *”Hon är trött på honom.”* Men mamma säger inget till honom. Fråga tillbaka: *”Varför tittar man bort?”*
Fråga 3 · mellan raderna, Varför	Ledtrådarna: *”Nej, varför skulle jag det?”*; *”Jag har mycket att göra, Ruben”*. Svar som texten stöder: hon vill hålla det hemligt tills det är klart, eller hon vill inte bli avbruten medan hon arbetar. Båda håller när eleven visar en ledtråd. En tanke att pröva: *”Hon skäms för att hon har stulit.”* Men hon säger att hon har mycket att göra. Fråga tillbaka: *”Vad gör Emelie med dörren?”*
Fråga 4 · mellan raderna, Före och efter	Ledtrådarna: *”medeltidsdag i min klass”*; *”Skölden är klar”*. Svar som texten stöder: Emelie gör en riddarutstyrsel av hans saker, så att han kan vara med på medeltidsdagen. En tanke att pröva: *”Hon stjäl hans saker.”* Men Emelie säger *”Skölden är klar”*. Fråga tillbaka: *”Vad händer i skolan i morgon?”*
Fråga 5 · bortom raderna	Ett svar kan vara att han säger till Emelie vad han tror, eller att han väntar och ser. Ett bra svar nämner något ur texten och ger ett eget skäl.
Öppna frågor	*”Vad tror ni att Ruben säger till Emelie på morgonen?”*; *”Varför tror ni att Ruben inte ber om en utklädnad?”*
Om eleven fastnar	Peka på *”Skölden är klar”*.

Någon har varit här

I morgon är det medeltidsdag i min klass, och alla ska komma utklädda till riddare eller prinsessor. Jag har ingen utklädnad och har bestämt mig för att vara sjuk. Vid middagen sa jag att jag hade ont i magen. Min storasyster Emelie tittade på mamma, och mamma tittade på taket.

Sedan upptäckte jag att någon hade varit i mitt rum. Tejpen var borta, och den stora saxen, och silverpappret från julen, och tv-kartongen som mamma hade sparat. Jag visste precis vem det var.

Emelie kom ut ur sitt rum och stängde dörren snabbare än vanligt.
”Har du varit i mitt rum?” frågade jag.
”Nej, varför skulle jag det?”
”Du har glitter på kinden.”
”Det är min nya stil”, sa hon. ”Jag har mycket att göra, Ruben. Gå och bli sjuk någon annanstans.”
Hennes dörr smällde igen. Senare låg jag vaken och hörde en sax klippa där inne, och Emelie som mumlade för sig själv: ”Skölden är klar. Nu är det bara hjälmen kvar.”
Jag drog täcket över huvudet och somnade med ryggen mot väggen, så att hon inte skulle kunna ta något mer.

1. Vilka saker är borta från Rubens rum?
2. Varför tittar mamma på taket när Ruben säger att han har ont i magen? Hur vet du det?
3. Varför svarar Emelie nej när Ruben frågar om hon har varit i hans rum? Vad i texten får dig att tro det?
4. Vad förstår du i slutet som Ruben inte förstår? Hur vet du det?
5. Ruben somnar med ryggen mot väggen så att Emelie inte ska kunna ta något mer. Vad hade du gjort i hans ställe? Varför?

Lärarens sida: Mellan, text 16, Den trötta hästen

Det som står mellan raderna: Det är sommar, och åskan är på väg, så torpets hö förstörs om det ligger kvar. Varför bonden hjälper till går att läsa på flera sätt.

I passet	
Stilen	I Selma Lagerlöfs stil, som i Nils Holgerssons underbara resa genom Sverige: en sägen som börjar *”Det berättas”*, och en natur som lever. Läs lugnt, som vid en brasa. Läs vidare: Nils Holgerssons underbara resa genom Sverige.
Före läsningen	Vad gör man med tvätt som hänger ute när det börjar mullra? Förklara först orden torp, ett litet hus på landet, och lada, ett hus där man har hö.
Stoppet	Stanna efter *”Bakom skogen hade det börjat mullra, och svalorna flög lågt över ängen.”* Något är konstigt: varför har Karin så bråttom?
Tänka högt · fråga 2, Var och när	*”Vänta, här står inte när på året det är. Jag ser framför mig en flicka som springer barfota uppför en backe medan det mullrar bakom skogen. Det står ’barfota’, och det står ’redan full av torrt hö’. Jag vet att man går barfota när det är varmt, och att man tar in höet på sommaren. Alltså tror jag att det är sommar. Stämmer det? Jag läser vidare. Deras hö ligger kvar på ängen. Ja, det stämmer, och nu förstår jag varför hon har bråttom.”*
Fråga 1 · på raderna	Den står och äter i lugn och ro, och den lyfter huvudet när den hör Karins röst.
Fråga 2 · mellan raderna, Var och när	Ledtrådarna: *”redan full av torrt hö”*; *”barfota”*; *”deras hö låg kvar på ängen”*. Svar som texten stöder: sommar, när höet ska in. En tanke att pröva: *”Vinter, det står ju.”* Karin talar om vintern som kommer, men hon är barfota och höet ligger ute på ängen. Fråga tillbaka: *”När går man barfota, och när tar man in hö?”*
Fråga 3 · mellan raderna, Varför	Ledtrådarna: *”stod hästen redan vid Karins vagn”*; *”de första tunga dropparna föll”*; *”stod länge med hästens rep i handen”*. Svar som texten stöder: han skäms, för nu syns det att hästen inte var trött, eller han förstår att Karin behöver hjälp, eller han ser att regnet förstör höet. Alla håller när eleven visar en ledtråd. En tanke att pröva: *”För att höet är hans.”* Hans eget hö ligger redan inne, och det är Karins som ligger kvar. Fråga tillbaka: *”Vems hö ligger kvar på ängen, och var ligger bondens hö?”*
Fråga 4 · bortom raderna	Ett svar kan vara att han har blivit snäll, eftersom han hjälper till i regnet, eller att han bara blev rädd eller skämdes. Ett bra svar tar ställning och visar på något bonden gör.
Öppna frågor	*”Hästen lyfte huvudet när den hörde Karin. Vad tror ni att den tänkte?”*; *”Vad säger Karin när bonden börjar lasta?”*
Om eleven fastnar	Peka på *”barfota”*.

Den trötta hästen

Det berättas att det i Värmland bodde en bonde som var så snål att han jagade bort sparvarna från gården. Hans lada var redan full av torrt hö. En eftermiddag kom Karin från det lilla torpet vid sjön springande uppför backen, barfota och andfådd. Bakom skogen hade det börjat mullra, och svalorna flög lågt över ängen.

Hon frågade om hon fick låna hästen en timme, för deras hö låg kvar på ängen, och det var kons mat i vinter. Bonden tittade mot stallet. Där stod hästen och åt i lugn och ro, och den lyfte huvudet när den hörde Karins röst, för de var gamla vänner.
”Hästen är trött”, sa bonden.

Karin sprang hem, men då hände något underligt. Det blev stilla, som om skogen höll andan. Sedan small det, och hästen sparkade upp stalldörren och sprang nerför backen. När bonden kom ner till torpet stod hästen redan vid Karins vagn. Himlen var svart, och de första tunga dropparna föll. Bonden stod länge med hästens rep i handen. Sedan tog han en högaffel och började lasta. Det berättas att han aldrig mer sa att en häst var trött.

1. Vad gör hästen när bonden tittar mot stallet?
2. Vilken tid på året är det? Hur vet du det?
3. Varför börjar bonden lasta Karins hö? Vad i texten får dig att tro det?
4. Bonden säger aldrig mer att en häst är trött. Har han blivit snäll på riktigt? Varför?

Lärarens sida: Mellan, text 17, Klonk

Det som står mellan raderna: Iris betalar halva, och hjälmen har fastnat förut.

I passet	
Före läsningen	Vad kan hända när man provar något innan man har köpt det?
Stoppet	Stanna efter *”Iris tittade på tanten, och sedan tog hon något ur fickan och lade det på bordet.”* Något är konstigt: två personer kan vara *”hon”*.
Tänka högt · fråga 3, Vem, syftning	*”Vänta, vem är ’hon’? Jag ser framför mig Iris och tanten vid bordet. Det står ’en tjugolapp var i fickan’, och det står ’tog hon något ur fickan’. Jag vet att det är den som köper som tar fram pengar. Alltså tror jag att hon är Iris och att det är hennes tjugolapp. Stämmer det? Jag läser vidare. ’Halva’, säger hon, och tanten stoppar sedeln i sin väska. Ja, det stämmer.”*
Fråga 1 · på raderna	En tjugolapp var.
Fråga 2 · mellan raderna, Var och när	Ledtrådarna: *”full av bord med gamla tallrikar”*; *”en cykel utan sadel”*; *”allt i lådan kostade fem kronor”*. Svar som texten stöder: en loppis. En tanke att pröva: *”En affär.”* En affär kan sälja begagnat, men här står borden på en parkering. Fråga tillbaka: *”Vad ligger på borden?”*
Fråga 3 · mellan raderna, Vem, syftning	Ledtrådarna: *”en tjugolapp var i fickan”*; *”för fyrtio kronor”*; *”Halva”*. Svar som texten stöder: Iris, med sin tjugolapp. En tanke att pröva: *”Tanten, hon står precis före.”* Men tanten säljer, och hon stoppar sedeln i sin väska. Fråga tillbaka: *”Vad är hälften av fyrtio?”*
Fråga 4 · mellan raderna, Varför	Ledtrådarna: *”tog fram en flaska matolja under bordet”*; *”Lugn, det här brukar hjälpa.”*; *”Prova du, den passar säkert”*. Svar som texten stöder: hon vill få loss hjälmen och har gjort det förut, eller hon vet att hjälmen fastnar, och därför sa hon att den passar. Båda håller när eleven visar en ledtråd. En tanke att pröva: *”Hon ska laga mat.”* Oljan kommer fram just när hjälmen sitter fast. Fråga tillbaka: *”Vad menar tanten med ’brukar’?”*
Fråga 5 · bortom raderna	Ett svar kan vara att Anton betalar, eftersom han tryckte ner hjälmen, att Iris betalar, eftersom hon sa åt honom att prova, eller att tanten inte borde ta betalt, eftersom hon sa att den passar och hade oljan redo. Ett bra svar tar ställning och visar ett skäl i texten.
Öppna frågor	*”Iris fnissar åt Anton i hjälmen. Hur tror ni att Anton tar det?”*; *”Allt i lådan kostade fem kronor. Varför tror ni att hjälmen kostar fyrtio?”*
Om eleven fastnar	Peka på *”en tjugolapp var i fickan”*.

Klonk

Parkeringen bakom skolan var full av bord med gamla tallrikar, böcker med bruna kanter och en cykel utan sadel.
Någon ropade att allt i lådan kostade fem kronor. Anton och Iris gick från bord till bord med en tjugolapp var i fickan.

”Den där måste du prova”, sa Iris och lyfte en riddarhjälm av plåt ur lådan.
”Prova du, den passar säkert”, sa tanten bakom bordet och nickade.
Anton tryckte ner hjälmen över huvudet, och det sa klonk.
”Hur ser jag ut?” Rösten lät som om den kom ur en plåtburk.
”Som en riddare”, sa Iris och fnissade, ”fast en liten riddare.”
Anton drog och drog, men hjälmen satt fast.
”Då är den såld”, sa tanten, ”för fyrtio kronor.”
”Men det var hon som sa att jag skulle prova!” ropade Anton och pekade åt fel håll, på en golvlampa med fransar.
Iris tittade på tanten, och sedan tog hon något ur fickan och lade det på bordet.
”Halva”, sa hon, ”och resten betalar han.”
Tanten stoppade sedeln i sin väska och tog fram en flaska matolja under bordet. ”Lugn, det här brukar hjälpa.”

1. Vad hade Anton och Iris i fickan?
2. Vad är det för slags ställe som Anton och Iris är på? Hur vet du det?
3. Det står att ”hon” tar något ur fickan och lägger det på bordet. Vem är hon? Hur vet du det?
4. Varför har tanten en flaska matolja under bordet? Vad i texten får dig att tro det?
5. Vem borde betala för hjälmen? Varför?

Lärarens sida: Mellan, text 18, Trappsteget

Det som står mellan raderna: Tekla vill visa att hon inte behöver någon, men hon är ensam.

I passet	
Stilen	I Kate DiCamillos stil, som i Edward Tulanes fantastiska resa: en berättare som talar till läsaren, och en lista. Läs varmt. Läs vidare: Edward Tulanes fantastiska resa.
Före läsningen	När sparar man något för säkerhets skull?
Stoppet	Stanna efter *”’Det var inte det jag frågade’, sa mannen.”* Något är konstigt: mannen och Tekla pratar om olika saker.
Tänka högt · fråga 3, Känsla	*”Vänta, mannen säger att Tekla inte svarade på det han frågade. Jag ser framför mig Tekla på trappsteget. Det står ’en nyckel i ett snöre runt halsen’, och Tekla säger ’Jag behöver ingen hund’. Jag vet att man har nyckeln runt halsen när ingen är hemma, och att den som säger nej fast ingen har frågat tänker på just det. Alltså tror jag att Tekla är ensam. Stämmer det? Jag läser vidare. Hon sitter kvar. Ja, det stämmer.”*
Fråga 1 · på raderna	Hon sparar den i fickan.
Fråga 2 · mellan raderna, Vem, syftning	Ledtrådarna: *”stor och grå och luktade som en blöt matta”*; *”lade sig över hennes gympaskor utan att fråga”*. Svar som texten stöder: hunden Baron. Också en gammal man kan vara *”stor och grå”*, men en man lägger sig inte på någons skor. En tanke att pröva: *”Den gamla mannen.”* Mannen står i porten. Fråga tillbaka: *”Vem ligger på skorna?”*
Fråga 3 · mellan raderna, Känsla	Ledtrådarna: *”en nyckel i ett snöre runt halsen”*; *”för säkerhets skull”*; *”Jag behöver ingen hund”*. Svar som texten stöder: ensam eller längtande, fast hon inte visar det, eller trotsig och försiktig. En tanke att pröva: *”Bra, det räckte ju.”* Det säger berättaren, men Tekla svarar på något som ingen frågade. Fråga tillbaka: *”Vad frågade mannen?”*
Fråga 4 · mellan raderna, Varför	Ledtrådarna: *”Baron såg nöjd ut”*; *”medan mannen berättade om tre sorters regn”*. Svar som texten stöder: en till Baron eller mannen, eller i hopp om att de kommer igen. Alla håller när eleven visar en ledtråd. En tanke att pröva: *”Hon ville äta mer själv.”* Hon åt ju bara hälften förut och sparade resten. Fråga tillbaka: *”Vart tog halva smörgåsen vägen?”*
Fråga 5 · bortom raderna	Snäll, för han skämtar och vill ha Tekla som sällskap, eller lite elak, för han rättar henne. Ett bra svar har skäl i texten.
Öppna frågor	*”Varför säger mannen att han pratar för mycket?”*; *”Vad säger Tekla nästa dag?”*
Om eleven fastnar	Peka på *”hälften sparade hon i fickan”*.

Trappsteget

Om Tekla ska du veta en sak: hon behövde ingen. Hon hade en nyckel i ett snöre runt halsen, en blå ryggsäck och ett eget trappsteg utanför porten. Det räckte. Varje eftermiddag satt hon på trappsteget och åt sin smörgås, men hälften sparade hon i fickan, för säkerhets skull.

Den fjärde dagen kom han. Han var stor och grå och luktade som en blöt matta, och han lade sig över hennes gympaskor utan att fråga.
”Han heter Baron”, sa en gammal man i tofflor som stod i porten.
”Får han ligga kvar en stund? Han har bara mig, och jag pratar för mycket om väder.”
”Jag behöver ingen hund”, sa Tekla.
”Det var inte det jag frågade”, sa mannen.

Du kanske tror att Tekla gick in då, men det gjorde hon inte. Hon satt kvar medan mannen berättade om tre sorters regn, och Baron låg kvar på hennes fötter. Jag vet inte vart den halva smörgåsen i fickan tog vägen, men Baron såg nöjd ut. Nästa dag hade Tekla två smörgåsar i ryggsäcken.

1. Vad gör Tekla med hälften av smörgåsen?
2. Vem är ”han” som kommer den fjärde dagen? Titta bara på orden före hans namn. Vad i texten får dig att tro det?
3. Hur känner sig Tekla de första dagarna på trappsteget? Vad i texten får dig att tro det?
4. Varför har Tekla två smörgåsar i ryggsäcken nästa dag? Vad i texten får dig att tro det?
5. Mannen sa ”Det var inte det jag frågade.” Var han snäll eller lite elak mot Tekla? Varför?

Lärarens sida: Mellan, text 19, Biljetten

Det som står mellan raderna: Jeb vill slippa tre timmar i kyrkan och får kompisarna att betala för biljetten.

I passet	
Stilen	I Mark Twains stil, som i Tom Sawyers äventyr: en berättare som genomskådar knepet, och överdrifter. Läs med ett litet leende. Läs vidare: Tom Sawyers äventyr.
Före läsningen	Vilka saker kan barn byta med varandra? Förklara först ordet faster: pappas syster.
Stoppet	Stanna efter *”När kyrkklockan slog sju satt Jeb på bryggan vid floden med fötterna i vattnet.”* Något passar inte: då skulle han vara i kyrkan.
Tänka högt · fråga 4, Varför	*”Vänta, klockan sju skulle Jeb sitta i kyrkan. Jag ser framför mig Jeb på bryggan. Det står ’från klockan sju till tio’, och det står ’Jeb hade aldrig suttit still länge nog’. Jag vet att tre timmar är länge att sitta still. Alltså tror jag att Jeb sålde biljetten för att slippa kyrkan. Stämmer det? Jag läser vidare. Jeb hör sången på långt håll och tycker att den aldrig har låtit så vackert. Ja, det stämmer.”*
Fråga 1 · på raderna	En präst skulle tala från sju till tio.
Fråga 2 · mellan raderna, Det som menas	Ledtrådarna: *”höll Jeb upp biljetten mot solen som om den var av guld”*; *”Inte ens för en sköldpadda”*. Svar som texten stöder: att de ska vilja köpa den. En tanke att pröva: *”Att de ska gå, för han vill behålla den.”* Men han håller upp den så att de ser den. Fråga tillbaka: *”Vad gör Jeb med biljetten?”*
Fråga 3 · mellan raderna, Varför	Ledtrådarna: *”som om den var av guld”*; *”Amos tittade på Eli”*. Svar som texten stöder: Amos tror att biljetten är något fint, eller han vill inte att Eli ska få den. Båda håller när eleven visar en ledtråd. En tanke att pröva: *”Han vill gå till kyrkan.”* Amos tar inte fram sina saker förrän han har sett Eli bjuda. Fråga tillbaka: *”Vem tittar Amos på innan han tar fram sina saker?”*
Fråga 4 · mellan raderna, Varför	Ledtrådarna: *”från klockan sju till tio”*; *”Jeb hade aldrig suttit still länge nog”*; *”satt Jeb på bryggan vid floden”*. Svar som texten stöder: han vill slippa kyrkan och får saker på köpet. En tanke att pröva: *”Han ville ha sköldpaddan.”* Sista stycket visar att han helst är långt från kyrkan. Fråga tillbaka: *”Var är Jeb klockan sju?”*
Fråga 5 · bortom raderna	Smart, eftersom ingen tvingades och Jeb slapp sitta still, eller fult, eftersom Amos betalade för tre timmars stillasittande, Eli gav bort sin sköldpadda utan att få något och fastern betalade för en biljett som Jeb aldrig använde. Ett bra svar tar ställning och nämner en detalj ur texten.
Öppna frågor	*”Hur kom sköldpaddan med i bytet?”*; *”Vad tänker Amos efter två timmar i kyrkan?”*
Om eleven fastnar	Peka på *”från klockan sju till tio”*.

Biljetten

Fastern sa alltid att en pojke blir snäll av att sitta still. Jeb hade aldrig suttit still länge nog för att ta reda på det. Nu hade hon köpt en biljett åt honom för tio cent. På biljetten stod det att en präst skulle tala i kyrkan från klockan sju till tio.

När Amos och Eli kom barfota nerför gatan, höll Jeb upp biljetten mot solen som om den var av guld.
”Jag skulle aldrig sälja den”, sa han. ”Inte ens för en sköldpadda.”
Eli höll fram en liten sköldpadda i sin hatt. Amos tittade på Eli och tog fram en kam och en pilspets.
Jeb suckade djupt, som en man som måste sälja sin enda ko. Amos fick biljetten, och Jeb fick kammen, pilspetsen och sköldpaddan.
Hur sköldpaddan kom med i bytet kunde ingen av dem förklara.

När kyrkklockan slog sju satt Jeb på bryggan vid floden med fötterna i vattnet. Sången från kyrkan hördes över vattnet, och Jeb tyckte att den aldrig hade låtit så vackert. Det kunde bero på att han aldrig hade hört den på så långt håll.

1. Vad stod det på biljetten?
2. Vad vill Jeb att Amos och Eli ska göra när han säger ”Jag skulle aldrig sälja den”? Hur vet du det?
3. Varför tar Amos fram sin kam och sin pilspets? Vad i texten får dig att tro det?
4. Varför säljer Jeb biljetten? Hur vet du det?
5. Var det smart eller fult av Jeb att sälja biljetten på det sättet? Varför?

Lärarens sida: Mellan, text 20, Koppen med guldkant

Det som står mellan raderna: Koppen har en spricka och läcker, och därför är hon rädd för att bli använd. Hon gömmer sprickan och låtsas vara för fin, och den vanliga muggen är den som gör nytta.

I passet	
Stilen	I H.C. Andersens stil, som i Stoppnålen: saker som pratar och tycker att de är fina, och en berättare som ler åt dem. Läs lite högtidligt, med glimten i ögat. Läs vidare: Den ståndaktige tennsoldaten.
Före läsningen	Varför står de finaste kopparna ofta i ett skåp och används sällan?
Stoppet	Stanna efter *”Efter en stund växte en brun fläck på duken, alldeles vid koppens fot.”* Något är konstigt: varifrån kommer fläcken? Säger någon att flickan spillde, fråga: *”När kom fläcken, och var började den?”*
Tänka högt · fråga 2, Varför	*”Vänta, en fläck vid koppens fot? Jag ser framför mig den vita duken och en brun fläck som växer. Det står ’alltid med samma sida ut mot rummet’, och det står ’Jag tycker inte om varmt vatten’. Jag vet att en kopp som läcker har en spricka någonstans. Alltså tror jag att koppen har en spricka på andra sidan, som hon vill gömma. Stämmer det? Jag läser vidare. Hon ställs tillbaka med samma sida ut som förut. Ja, det stämmer.”*
Fråga 1 · på raderna	Alldeles vid koppens fot.
Fråga 2 · mellan raderna, Varför	Ledtrådarna: *”alltid med samma sida ut mot rummet”*; *”Jag tycker inte om varmt vatten”*; *”en brun fläck på duken, alldeles vid koppens fot”*. Svar som texten stöder: hon har en skada på andra sidan, till exempel en spricka, och vill inte att någon ska se den. Att hon vill visa sin fina sida håller som en början, och då frågar du vad den andra sidan döljer. En tanke att pröva: *”För att guldet ska synas.”* Det förklarar varken fläcken eller *”varmt vatten”*. Fråga tillbaka: *”Varifrån kommer fläcken, och vad säger den om koppen?”*
Fråga 3 · mellan raderna, Det som menas	Ledtrådarna: *”Äntligen”*; *”med samma sida ut som förut”*; *”Där är det lugnast för den som är fin”*. Svar som texten stöder: hon skäms och låtsas att hon själv vill stå där, eller hon är lättad över att slippa visas igen. Båda håller när eleven visar en ledtråd. En tanke att pröva: *”Hon står helst där för att hon är fin, det står ju.”* Hon viskade ju *”Äntligen”* när hon ställdes fram. Fråga tillbaka: *”Vad viskade koppen på duken?”*
Fråga 4 · bortom raderna	Ett svar kan vara att koppen är finast, för hon är av porslin med guld, eller att muggen är finast, för den gör nytta. Ett bra svar säger vad fin betyder för eleven.
Öppna frågor	*”Muggen svarade inte. Vad tror ni att den tänkte?”*; *”Koppen säger att en greve drack ur henne. Hände det, eller kan det ha varit på något annat sätt?”*
Om eleven fastnar	Peka på *”en brun fläck på duken”*.

© Niclas Fohlin · niclasfohlin.se/stodundervisning/textsamtal-i-grupp

Koppen med guldkant

I det gamla skåpet bredvid kakelugnen stod en kopp av fint porslin med guldkant. ”En gång drack en greve ur mig”, sa koppen varje kväll. ”Han sa att han aldrig hade sett något så vackert.” För varje kväll blev greven lite finare. Bredvid henne stod en tjock brun mugg. Den användes varje morgon, och koppen höll sig en bit ifrån den, för vardag kan smitta.

Koppen stod alltid med samma sida ut mot rummet. ”Jag tycker inte om varmt vatten”, sa hon. ”Det är för vanliga koppar.” En söndag kom prästen på besök, och flickan i huset ställde fram den fina koppen på den vita duken. ”Äntligen”, viskade koppen. Flickan hällde upp kaffe. Efter en stund växte en brun fläck på duken, alldeles vid koppens fot.

Prästen fick dricka ur muggen i stället, och han sa att kaffet var gott. Koppen ställdes tillbaka längst in i skåpet, med samma sida ut som förut. ”Där står jag helst”, sa hon. ”Där är det lugnast för den som är fin.” Muggen svarade inte, för den stod kvar hos prästen och höll hans kaffe varmt.

1. Var på duken växer den bruna fläcken?
2. Varför står koppen alltid med samma sida ut mot rummet? Vad i texten får dig att tro det?
3. Vad menar koppen när hon säger ”Där står jag helst”? Hur vet du det?
4. Vem är finast, koppen eller muggen? Varför?

Lärarens sida: Mellan, text 21, Tändstickorna

Det som står mellan raderna: Farmor fuskar för Jakobs skull. Hon räknar fel med flit och visar sina kort, så att han vinner, troligen för att göra honom glad.

I passet	
Före läsningen	Vad kan man satsa när man spelar kort hemma? Förklara först ordet summa: det man får när man lägger ihop tal.
Stoppet	Stanna efter *”’Elva’, sa Hawa.”* Något är konstigt: en mattelärare räknar fel.
Tänka högt · fråga 2, Ordet	*”Vänta, här räknar någon fel. Jag ser framför mig farmor vid köksbordet och Jakobs sexa och femma. Det står ’hade varit mattelärare i fyrtio år’, och det står ’Sex och fem blir tolv’. Jag vet att en mattelärare kan räkna ut sex och fem, så hon räknar fel med flit. Alltså tror jag att fuska betyder att farmor hjälper Jakob att vinna. Stämmer det? Jag läser vidare. Efter en halvtimme har Jakob tjugo tändstickor och farmor två. Ja, det stämmer.”*
Fråga 1 · på raderna	Mattelärare.
Fråga 2 · mellan raderna, Ordet	Ledtrådarna: *”hade varit mattelärare i fyrtio år”*; *”Sex och fem blir tolv”*; *”Jakob tjugo tändstickor och farmor två”*. Svar som texten stöder: att farmor bryter mot reglerna så att Jakob vinner. En tanke att pröva: *”Att hon fuskar för att vinna själv.”* Men det är Jakob som får tändstickorna, och farmor har bara två kvar. Fråga tillbaka: *”Vem vinner när farmor fuskar?”*
Fråga 3 · mellan raderna, Det som menas	Ledtrådarna: *”höll dem ännu lägre”*; *”jag sa ju att jag skulle fuska”*. Svar som texten stöder: att det är bra och att Jakob får titta, för hon vill att han ska se korten. En tanke att pröva: *”Att hon inte visste att han såg.”* Men hon håller korten ännu lägre efteråt. Fråga tillbaka: *”Vad gör farmor med korten sedan?”*
Fråga 4 · mellan raderna, Det som menas	Ledtrådarna: *”Elva”*; *”lade ner sina kort på bordet”*; *”sköt alla tändstickorna över till Jakob”*. Svar som texten stöder: att farmor bryter mot reglerna och att spelet ska gå rätt till, eller att Hawa också vill få hjälp och vinna någon gång. Båda håller när eleven visar en ledtråd. En tanke att pröva: *”Att Jakob fuskar.”* Men det är farmor som räknar fel och visar korten. Fråga tillbaka: *”Vem är det som fuskar?”*
Fråga 5 · bortom raderna	Ja, eftersom Jakob skrattar för första gången på hela dagen, eller nej, eftersom Hawa förlorar fast hon räknar rätt. Ett bra svar tar ställning och nämner Jakob eller Hawa.
Öppna frågor	*”Jakob har knappt sagt någonting sedan han kom. Vad tror ni att farmor har märkt?”*; *”Farmor blinkar när hon säger att hon tänker fuska. Vem tror ni att hon blinkar åt?”*
Om eleven fastnar	Peka på *”Sex och fem blir tolv”*.

© Niclas Fohlin · niclasfohlin.se/stodundervisning/textsamtal-i-grupp

Tändstickorna

Farmor hade varit mattelärare i fyrtio år. Hon räknade fortfarande ut allt i huvudet, också vad maten kostade innan kassan hann pipa. Varje söndag spelade hon kort med Jakob och kusinen Hawa vid köksbordet. De satsade tändstickor, och den som fick högst summa på sina två kort tog alla tändstickorna. Jakob hade knappt sagt någonting sedan han kom.

”Akta er nu, för i dag tänker jag fuska”, sa farmor och blinkade. Hawa fick elva och farmor nio. Jakob vände sina kort, en sexa och en femma.
”Sex och fem blir tolv, så då vinner Jakob”, sa farmor.
”Elva”, sa Hawa.
”Tolv”, sa farmor bestämt och sköt alla tändstickorna över till Jakob.
I nästa runda höll farmor sina kort så lågt att Jakob kunde se vartenda ett.
”Farmor, jag ser dina kort”, sa Jakob.
”Jaså, gör du det”, sa farmor och höll dem ännu lägre.
”Det är orättvist!” sa Hawa och lade ner sina kort på bordet.
”Ja”, sa farmor, ”jag sa ju att jag skulle fuska.”

Efter en halvtimme hade Jakob tjugo tändstickor och farmor två, och då skrattade Jakob för första gången på hela dagen.

1. Vad hade farmor varit i fyrtio år?
2. Farmor säger att hon tänker fuska. Vad betyder ”fuska” när farmor säger det? Hur vet du det?
3. Farmor säger ”Jaså, gör du det” och håller korten ännu lägre. Vad menar hon? Vad i texten får dig att tro det?
4. Hawa säger ”Det är orättvist!” Vad menar hon? Hur vet du det?
5. Gjorde farmor rätt när hon fuskade? Varför?

Lärarens sida: Mellan, text 22, Rena händer

Det som står mellan raderna: Berättaren kan inte spela. Mehdi spiller saften på sig så att vännen slipper spela, och på vägen hem ger han vännen en utväg. Berättaren tror kanske att det var en olycka.

I passet	
Stilen	I Ulf Starks stil, som i Kan du vissla Johanna: ett barn som berättar mer än det förstår, och allvar och skratt i samma scen. Läs torrt. Läs vidare: Kan du vissla Johanna.
Före läsningen	Varför kan det vara svårt att säga att man inte kan något?
Stoppet	Stanna efter *”Sedan tittade han på saftglaset.”* Något är konstigt: varför tittar Mehdi på glaset just nu?
Tänka högt · fråga 2, Före och efter	*”Vänta, varför tittar Mehdi på glaset just nu? Jag ser framför mig berättaren vid pianot och Rut som väntar. Det står ’ett glas röd saft’, och det står ’Sedan tittade han på saftglaset’. Jag vet att röd saft nära vita tangenter kan sluta illa. Alltså tror jag att något kommer att hända med saften. Stämmer det? Jag läser vidare. Mehdis tröja hänger rosa och blöt, och pianolocket är stängt. Ja, saften hamnade på Mehdi.”*
Fråga 1 · på raderna	Ett glas röd saft.
Fråga 2 · mellan raderna, Före och efter	Ledtrådarna: *”ett glas röd saft”*; *”hans egen hängde rosa och blöt över en köksstol”*; *”Pianolocket var stängt”*. Svar som texten stöder: saften hamnade på Mehdi, och berättaren behövde aldrig spela. Säger en elev att det inte står, stämmer det, men tröjan och pianolocket visar vad som hände. En tanke att pröva: *”Berättaren spelade för Rut.”* Pianolocket är stängt, och Mehdis tröja hänger rosa och blöt. Fråga tillbaka: *”Varför har Mehdi på sig Ruts tröja?”*
Fråga 3 · mellan raderna, Varför	Ledtrådarna: *”Han tittade på mina händer en lång stund”*; *”Sedan tittade han på saftglaset”*; *”Man kanske måste öva några år först”*. Svar som texten stöder: han har förstått att berättaren inte kan spela och ger vännen en utväg, eller han vill på ett snällt sätt visa att han vet. Båda håller när eleven visar en ledtråd. En tanke att pröva: *”För att svåra stycken är svåra.”* Det upprepar bara det Mehdi säger. Fråga tillbaka: *”Vad tittade Mehdi på precis innan?”*
Fråga 4 · bortom raderna	Ett svar kan vara att säga sanningen eller spela för Rut. Ett bra svar säger vad det betyder för henne.
Öppna frågor	*”Vad tror ni att Rut förstår?”*; *”Berättaren säger att Mehdi är klumpig. Vet berättaren varför Mehdi spillde? Vad i texten får er att tro det?”*
Om eleven fastnar	Peka på *”hängde rosa och blöt”*.

Rena händer

Jag har aldrig sagt att jag spelar piano bra. Jag sa till Mehdi att jag spelade lite piano, mest svåra stycken. Det är en stor skillnad. Men Mehdi berättade det för sin granne Rut, och Rut har ett piano och en massa regler. Man tar av sig skorna, man tvättar händerna, och man rör inte pianot förrän man har ätit en bulle. Nu satt jag på hennes pall med rena händer och bullsmulor på tröjan.

”Varsågod”, sa Rut och knäppte händerna. ”Ingen har spelat på det sedan min man levde.”
Jag lyfte händerna över tangenterna. Tangenterna var väldigt vita, och det fanns väldigt många. Mehdi stod bredvid med ett glas röd saft. Han tittade på mina händer en lång stund. Sedan tittade han på saftglaset.

En kvart senare satt vi i Ruts kök igen. Mehdi hade på sig en av Ruts tröjor, och hans egen hängde rosa och blöt över en köksstol. Pianolocket var stängt. På vägen hem sa Mehdi: ”Svåra stycken är nog svåra. Man kanske måste öva några år först.”
”Minst”, sa jag. Mehdi är faktiskt klok ibland, fast han är så klumpig.

1. Vad har Mehdi i handen när berättaren sitter vid pianot?
2. Vad hände under den kvart som texten hoppar över?
   Hur vet du det?
3. Varför säger Mehdi att man kanske måste öva några år först?
   Vad i texten får dig att tro det?
4. Rut säger att ingen har spelat på pianot sedan hennes man levde. Vad borde berättaren göra nu? Varför?

Lärarens sida: Mellan, text 23, Fönstret på andra sidan

Det som står mellan raderna: Selin och damen är vänner genom fönstret, och Selin blir orolig när fönstret är mörkt. Vinkandet betyder mycket för den ensamma damen, och till sist förstår berättaren det.

I passet	
Stilen	I Antoine de Saint-Exupérys stil, som i Lille prinsen: en vuxen som erkänner att vuxna missar mycket, och ett barn som frågar igen. Läs lugnt. Läs vidare: Lille prinsen.
Före läsningen	Vad kan man se från ett köksfönster en kväll?
Stoppet	Stanna efter *”Hon frågade en tredje gång och tog sedan på sig skorna.”* Något upprepas: Selin frågar tre gånger.
Tänka högt · fråga 3, Varför	*”Vänta, nu tar Selin på sig skorna. Jag ser framför mig ett mörkt fönster på andra sidan gården. Det står ’Varje kväll klockan åtta’, och det står ’Varför är det mörkt i mitt fönster?’ Jag vet att man blir orolig när något som alltid händer inte händer. Alltså tror jag att Selin vill gå dit och se hur damen har det. Stämmer det? Jag läser vidare. De knackar länge hos damen. Ja, det stämmer.”*
Fråga 1 · på raderna	Hon vinkade mot ett fönster på andra sidan gården.
Fråga 2 · mellan raderna, Ordet	Ledtrådarna: *”Det är någon annans lägenhet”*; *”en gammal dam vinkade tillbaka”*; *”Varför är det mörkt i mitt fönster?”* Svar som texten stöder: fönstret där hennes vän bor. En tanke att pröva: *”Att hon äger fönstret.”* Hon vinkar till damen där. Fråga tillbaka: *”Vem bor bakom fönstret?”*
Fråga 3 · mellan raderna, Varför	Ledtrådarna: *”Varje kväll klockan åtta”*; *”Varför är det mörkt i mitt fönster?”*; *”frågade en tredje gång”*. Svar som texten stöder: hon vill se om damen har det bra. En tanke att pröva: *”Hon vill gå ut och leka.”* Det är kväll, och hon har frågat om fönstret tre gånger. Fråga tillbaka: *”Vad frågar Selin om?”*
Fråga 4 · mellan raderna, Varför	Ledtrådarna: *”Jag trodde inte att någon skulle sakna den”*; *”fast Selin redan sov”*; *”Jag vinkade”*. Svar som texten stöder: berättaren har förstått att vinkandet betyder mycket för damen, eller vill se att lampan lyser. Båda håller när eleven visar en ledtråd. En tanke att pröva: *”Berättaren vinkar åt Selin.”* Hon sover redan. Fråga tillbaka: *”Vem vinkar tillbaka?”*
Fråga 5 · bortom raderna	Selin, som såg att fönstret var mörkt och frågade tills någon lyssnade, eller berättaren, som gick dit och skruvade i en ny lampa. Ett bra svar tar ställning och visar på något personen gör.
Öppna frågor	*”Hur tror ni att vinkandet började?”*; *”Vad tänkte damen på torsdagen?”*
Om eleven fastnar	Peka på *”Varför är det mörkt i mitt fönster?”*

Fönstret på andra sidan

Vuxna ser ett fönster och tänker på gardiner. Jag var likadan den veckan jag var barnvakt åt Selin. Varje kväll klockan åtta vinkade hon från köksfönstret mot ett fönster på andra sidan gården. Där tändes en lampa, och en gammal dam vinkade tillbaka.
”Det där är mitt fönster”, sa Selin.
”Det är någon annans lägenhet”, sa jag.
”Det är mitt fönster”, sa hon igen, som om jag inte hade hört.

På torsdagen var fönstret mörkt.
”Varför är det mörkt i mitt fönster?” frågade Selin.
Jag sa att damen hade lagt sig. Selin frågade igen, och jag sa att damen kanske var bortrest. Jag skulle diska och betala räkningar, och sådant tycker vuxna är viktigt. Hon frågade en tredje gång och tog sedan på sig skorna.

Vi fick knacka länge innan damen öppnade. Lampan i hennes fönster hade gått sönder, och hon nådde inte upp. Jag skruvade i en ny.
”Jag trodde inte att någon skulle sakna den”, sa hon och tittade på Selin.
Tillbaka i köket ställde jag mig vid fönstret fast Selin redan sov, och där borta lyste lampan. Jag vinkade, och någon vinkade tillbaka.

1. Vad gjorde Selin varje kväll klockan åtta?
2. Selin säger ”Det där är mitt fönster”. Vad menar hon med ”mitt”? Hur vet du det?
3. Varför tar Selin på sig skorna? Vad i texten får dig att tro det?
4. Varför ställer sig berättaren vid fönstret fast Selin redan sover? Hur vet du det?
5. Vem gjorde mest för damen, Selin eller berättaren? Varför?

Lärarens sida: Mellan, text 24, Till skäret

Det som står mellan raderna: Mormor låter Frans bestämma men är orolig och håller utkik.

I passet	
Stilen	I Tove Janssons stil, som i Sommarboken: envisa repliker och det osagda. Läs torrt. Läs vidare: Sommarboken.
Före läsningen	Vad behöver man tänka på innan man ror ut ensam i en liten båt? Förklara först ordet skär: en liten ö av sten ute i havet.
Stoppet	Stanna efter *”Flytvästen låg redan i båten, fast han inte hade lagt den där.”* Något är konstigt: vem har lagt den där?
Tänka högt · fråga 3, Det som menas	*”Vänta, någon har lagt västen i båten. Jag ser framför mig Frans på bryggan och det mörka vattnet. Det står ’Gör som du vill’, och det står ’Flytvästen låg redan i båten’. Jag vet att man lägger fram en flytväst åt någon man är rädd om. Alltså tror jag att mormor menar ja, men är orolig. Stämmer det? Jag läser vidare. Fisken ligger kvar i hinken, halvt rensad. Ja, det stämmer.”*
Fråga 1 · på raderna	Flytvästen.
Fråga 2 · mellan raderna, Känsla	Ledtrådarna: *”Frans väntade, men hon sa ingenting mer”*; *”Han stod länge på bryggan”*; *”utan att knyta upp repet”*. Svar som texten stöder: osäker, rädd eller besviken över att inget gräl blev av. De håller när eleven visar en ledtråd. En tanke att pröva: *”Glad, för han fick ja.”* Han står länge och knyter aldrig upp repet. Fråga tillbaka: *”Vad gör Frans när han sitter i båten?”*
Fråga 3 · mellan raderna, Det som menas	Ledtrådarna: *”Flytvästen låg redan i båten”*; *”fisken låg kvar i hinken, halvt rensad”*. Svar som texten stöder: att han får välja, fast hon är rädd om honom. En tanke att pröva: *”Att hon är sur.”* Hon har lagt flytvästen i båten och lämnat fisken halvt rensad. Fråga tillbaka: *”Varför ligger fisken kvar i hinken?”*
Fråga 4 · mellan raderna, Det som menas	Ledtrådarna: *”Kikaren låg i hennes knä”*; *”Då vet jag när jag ska sitta här”*. Svar som texten stöder: att hon ska hålla utkik efter Frans när han ror, fast hon säger något annat. En tanke att pröva: *”Hon tycker om fåglar.”* Det kan hon göra också, men hon vill sitta där just när Frans ror. Fråga tillbaka: *”När ska mormor sitta på klippan?”*
Fråga 5 · bortom raderna	Frans bestämmer, eller mormor styr utan att säga nej. Ett bra svar har skäl i texten.
Öppna frågor	*”Mormor tog med kikaren till klippan. Vad tror ni att hon hade gjort om Frans hade rott ut?”*; *”Frans hade alla skälen färdiga för ett gräl. Varför tror ni att det aldrig blev något gräl?”*
Om eleven fastnar	Peka på *”Då vet jag när jag ska sitta här”*. Förklara gärna att man ser långt med en kikare.

© Niclas Fohlin · niclasfohlin.se/stodundervisning/textsamtal-i-grupp

Till skäret

Frans hade bestämt sig redan vid frukosten, och han hade alla skälen färdiga för ett gräl.
”Jag ror ut till skäret alldeles ensam”, sa han.
Mormor satt på en stol vid trappan och rensade abborre med den gamla fiskkniven.
”Gör som du vill”, sa hon.
Frans väntade, men hon sa ingenting mer, och måsarna skrek över bryggan.

Han stod länge på bryggan. Vattnet var mörkare ute vid skäret än i viken, och vinden drog mörka streck över ytan. Flytvästen låg redan i båten, fast han inte hade lagt den där.
”Det blåser”, ropade han upp mot trappan.
”Lite”, sa mormor utan att titta upp.
”Från fel håll”, sa Frans.
”Det gör det ofta”, sa mormor.
Frans satte sig i båten och väntade utan att knyta upp repet.

När han kom upp igen hade mormor flyttat sin stol till klippan, där man ser ut till skäret. Kikaren låg i hennes knä, och fisken låg kvar i hinken, halvt rensad.
”Jag ror i morgon när vinden har vänt”, sa Frans.
”Det är bra”, sa mormor. ”Då vet jag när jag ska sitta här och titta på fåglarna.”

1. Vad låg redan i båten?
2. Hur känner sig Frans när han står på bryggan? Hur vet du det?
3. Vad menar mormor när hon säger ”Gör som du vill”?
   Vad i texten får dig att tro det?
4. Mormor säger att hon ska sitta på klippan och titta på fåglarna.
   Vad menar hon? Vad i texten får dig att tro det?
5. Vem bestämmer om Frans ska ro, Frans eller mormor? Varför?

Lärarens sida: Mellan, text 25, Ditt rum

Det som står mellan raderna: Yasin saknar sin bror, som har flyttat.

I passet	
Känsligt	Några elever kan ha syskon eller föräldrar som har flyttat. Låt samtalet handla om Yasin, och fråga inte vem som känner igen sig.
Före läsningen	Hur märker man i ett brev vad den som skriver egentligen tycker?
Stoppet	Stanna efter *”Jag säger att jag lånar det.”* Något är konstigt: man lånar inte sitt eget rum.
Tänka högt · fråga 3, Ordet	*”Vänta, han lånar sitt eget rum? Mamma säger ju att det är hans. Jag ser framför mig broderns affischer på väggen. Det står ’inte har hunnit ta ner dem’, och det står ’det har jag inte hunnit heller’. Jag vet att man inte ändrar något i ett rum som man bara lånar. Alltså tror jag att lånar betyder att rummet fortfarande är broderns. Stämmer det? Jag läser vidare. Brodern får sängen på jullovet. Ja, det stämmer.”*
Fråga 1 · på raderna	Han har inte hunnit ta ner dem.
Fråga 2 · mellan raderna, Före och efter	Ledtrådarna: *”Nu har jag ditt rum”*; *”Kommer du hem på jullovet?”*; *”Det luktar fortfarande din deodorant”*. Svar som texten stöder: storebror har nyss flyttat hemifrån, och Yasin har fått hans rum. En tanke att pröva: *”Storebror är bortrest en vecka.”* Då skulle mamma inte säga att rummet är Yasins nu. Fråga tillbaka: *”Vad säger mamma om rummet?”*
Fråga 3 · mellan raderna, Ordet	Ledtrådarna: *”Mamma säger att det är mitt rum nu”*; *”inte har hunnit ta ner dem”*; *”Då får du sängen”*. Svar som texten stöder: att rummet fortfarande är broderns och att Yasin håller det åt honom, eller att rummet inte känns som hans eget än. Båda håller när eleven visar en ledtråd. En tanke att pröva: *”Att han ska lämna tillbaka det till mamma.”* Han vill att brodern ska få sängen. Fråga tillbaka: *”Vem ska få sängen?”*
Fråga 4 · mellan raderna, Känsla	Ledtrådarna: *”det gör jag ju varje natt ändå”*; *”för jag har räknat”*; *”inte har hunnit ta ner dem”*. Svar som texten stöder: nej, han saknar sin bror och håller rummet åt honom, eller både glad och ledsen på samma gång. En tanke att pröva: *”Ja, det är dubbelt så stort, det skriver han.”* Men han sover inte ens i sängen. Fråga tillbaka: *”Var sover Yasin på nätterna?”*
Fråga 5 · bortom raderna	Ett svar kan vara att brodern förstår att Yasin saknar honom, eller att han bara tror att Yasin skryter. Ett bra svar visar vilka ord brodern lägger märke till.
Öppna frågor	*”Mamma tjatar om att Yasin ska vädra. Vad tror ni att mamma anar?”*; *”Vad tror ni att storebror skriver tillbaka?”*
Om eleven fastnar	Peka på *”det gör jag ju varje natt ändå”*.

Ditt rum

Hej storebror!
Nu har jag ditt rum, och det är dubbelt så stort som mitt gamla och har ett fönster mot gården. Du sa alltid att jag aldrig skulle få komma in här, men nu bor jag här, så det så.

Det finns några saker som du borde veta. Elementet klickar ungefär trehundra gånger varje natt, och det vet jag, för jag har räknat. Dina affischer sitter kvar på väggen, eftersom jag inte har hunnit ta ner dem. Det luktar fortfarande din deodorant, och mamma tjatar om att jag ska vädra, men det har jag inte hunnit heller.

Mamma säger att det är mitt rum nu. Jag säger att jag lånar det.
Hälsningar Yasin
PS Kommer du hem på jullovet? Då får du sängen. Jag kan sova på madrassen på golvet, det gör jag ju varje natt ändå.

1. Varför sitter storebrors affischer kvar, enligt Yasin?
2. Vad har hänt innan Yasin skriver brevet? Hur vet du det?
3. Yasin säger att han ”lånar” rummet. Vad menar han med det? Vad i texten får dig att tro det?
4. I början skriver Yasin som om han är glad över rummet. Är han det? Hur vet du det?
5. Vad tror du att storebror förstår när han läser brevet? Varför?

Lärarens sida: Mellan, kartläggning efter, Två minuter

Det som står mellan raderna: Elin är nervös och vill få det överstökat. Hon är bakom en scen i en aula, strax före ett framträdande.

Kartläggningen	
Så gör du	Eleven gör kartläggningen enskilt med dig utanför passen, på fem till åtta minuter. Ställ ingen fråga före läsningen, och stanna inte. Eleven läser själv, och för den som avkodar mödosamt läser du texten högt först. Eleven svarar muntligt, och du skriver i protokollet. Den första frågan ger 1 poäng, och fråga 2 och fråga 3 ger 0–2 poäng var, högst 5 poäng. Fråga tillbaka bara om eleven inte svarar, och skriv då ett h efter poängen.
Fråga 1 · på raderna	Tre.
Fråga 2 · mellan raderna, Känsla	Ledtrådarna: *”drog upp strumporna för tredje gången”*; *”Jag kan gå först om du vill”*; *”Elins lapp var mjuk och skrynklig i kanterna, och hon vek den en gång till”*. Svar som texten stöder: nervös, spänd, stressad, eller otålig och vill få det överstökat. En tanke att pröva: *”Glad, för det ska hända något roligt.”* Det bygger inte på texten. Fråga tillbaka: *”Hur många gånger drog Elin upp strumporna, och vad gör hon med lappen?”* Poäng: 2 poäng för en slutsats som texten stöder med ledtråd, till exempel *”Nervös, för hon har dragit upp strumporna tre gånger.”* 1 poäng för en känsla som texten stöder utan ledtråd (*”Nervös.”*) eller en ledtråd utan slutsats (*”Hon drar upp strumporna.”*). 0 poäng för en känsla som texten inte stöder, ett svar som bara upprepar en mening, eller inget svar.
Fråga 3 · mellan raderna, Var och när	Ledtrådarna: *”Stolar skrapade mot golvet därute”*; *”över dörren ut mot salen blinkade en röd lampa”*; *”glittriga dräkter”*. Svar som texten stöder: bakom en scen, i en aula eller på en teater, strax före ett framträdande. En tanke att pröva: *”I klassrummet, för fröken är där.”* Men stolarna, lampan och dräkterna pekar på en scen. Fråga tillbaka: *”Vem sitter på stolarna som skrapar, och när har man glittriga dräkter på sig?”* Poäng: 2 poäng för en plats som texten stöder med ledtråd, till exempel *”Bakom en scen, för det sitter folk därute på stolar.”* 1 poäng för rätt plats utan ledtråd (*”Bakom en scen.”*) eller en ledtråd utan plats (*”De har dräkter.”*). 0 poäng för en plats som texten inte stöder, som *”Hemma”*, eller inget svar.
Fråga 4 · bortom raderna	Ett bra svar nämner att Elin har dragit upp strumporna flera gånger eller att lappen är skrynklig, och ger ett eget skäl.
Om eleven fastnar	Peka på *”drog upp strumporna för tredje gången”*.

Två minuter

Elin stod i halvmörkret och drog upp strumporna för tredje gången. Stolar skrapade mot golvet därute, och varje gång någon hostade hördes det hela vägen in. Luften var varm och luktade damm.

”Två minuter kvar”, viskade fröken utan att titta på henne.
”Jag kan gå först om du vill”, sa Elin. Hon hade sagt samma sak för en stund sedan, och fröken nickade bara mot ljuset där framme.

Bakom henne tickade en klocka, och över dörren ut mot salen blinkade en röd lampa. De andra hade glittriga dräkter som prasslade när de rörde sig. Elins lapp var mjuk och skrynklig i kanterna, och hon vek den en gång till.

1. Hur många gånger hade Elin dragit upp strumporna?
2. Hur känner sig Elin? Hur vet du det?
3. Var är Elin? Hur vet du det?
4. Fröken viskar att det är två minuter kvar. Vad hade du sagt till Elin? Varför?

Lärarens sidor: Avancerad

Här är texterna på nivån Avancerad och kartläggningens två. Tabellen visar vad varje text handlar om, vad eleven ska lista ut, vilka slags frågor mellan raderna texten har, hur svår den är och om den har en vändning eller är känslig. Efter tabellen har varje text en egen sida med det du behöver i passet: det som står mellan raderna, var du stannar, vad du säger när du tänker högt, svaren och två öppna frågor till samtalet. Frågorna står på elevens blad, så ha din kopia bredvid.

Texten	Handlar om	Eleven listar ut	Frågornas slag	Svårighet
1. Kassan	Hugo och hans chef i en kiosk vid en badplats en sommardag.	varför något händer, eller vad någon vill	Varför (två frågor), Det som menas, Känsla	1, enkel, känslig
2. Fiskgratäng	Emil och Stella vid lunchen i skolmatsalen.	vad någon egentligen menar	Vem (syftning), Varför, Det som menas, Känsla	1, enkel, känslig
3. Hjälptränaren	Edith i en idrottshall en halvtimme före ett träningspass.	hur någon känner sig	Känsla (två frågor), Varför	1, enkel
4. Kvart i åtta	Linnea och pappa en vanlig vecka, hemma och inne i stan.	vad som hände innan, eller vad som händer sedan	Före och efter (två frågor), Varför	2, medel, vändning, känslig
5. Burken	Rania i trapphuset och hos grannen en eftermiddag.	varför något händer, eller vad någon vill	Det som menas, Varför, Känsla	2, medel, vändning, känslig
6. Vågen	Robin och Ellen bakom slöjdsalen en morgon före skolan.	vem någon är	Känsla, Vem, Varför	2, medel, känslig
7. Måndag morgon	Signe, Kevin och Clara vid skåpen på måndagen.	vad någon egentligen menar	Vem (syftning), Det som menas, Varför, Känsla	2, medel, känslig
8. Samma sak	Berättaren och syskonen hemma en vardag, från morgon till natt.	vad som hände innan, eller vad som händer sedan	Var och när, Det som menas, Känsla, Före och efter	2, medel, känslig
9. Nästan	Berättaren och Ida i en kö.	var och när det händer	Var och när (två frågor), Varför	2, medel
10. Dagen före	Yusuf och tränaren på en fotbollsplan en kväll.	varför något händer, eller vad någon vill	Varför, Känsla, Det som menas	2, medel
11. Kanelbullen	Karim och Olle vid skåpen i skolkorridoren två morgnar i rad.	vad ett ord betyder just här	Ordet, Det som menas, Känsla	2, medel, känslig
12. Ingen fara	Fyra elever skriver till varandra i en gruppchatt under två dagar.	vad någon egentligen menar	Känsla, Varför, Det som menas	3, svår

Texten	Handlar om	Eleven listar ut	Frågornas slag	Svårighet
13. Fyrtio minuter	Berättaren en lördag i en idrottshall, med många föräldrar på plats.	vem någon är	Vem, Känsla, Det som menas	3, svår, vändning
14. Nästa fredag	Jonatan och Minna skriver till varandra under tre dagar.	vad som hände innan, eller vad som händer sedan	Varför (två frågor), Före och efter	3, svår, känslig
15. Fyra toner	Joel skriver ett brev till grannen i lägenheten intill.	varför något händer, eller vad någon vill	Varför (två frågor), Känsla	3, svår, vändning
16. Fröken Lanes ärende	Berättaren och Hollis får besök sent en kväll. I Arthur Conan Doyles stil.	vem någon är	Var och när, Vem, Känsla	1, enkel
17. Tio i elva	Lejla på prao i ett restaurangkök före lunch.	vad ett ord betyder just här	Känsla, Ordet, Det som menas	1, enkel
18. Stenhuset	Pim från tuvfolket knackar på hos en jätte en regnig kväll. I J.R.R. Tolkiens stil.	vad någon egentligen menar	Varför, Det som menas (två frågor)	2, medel
19. I hallen	Hjälparen i Elviras hem en dag när två flickor ur klassen kommer på besök. I Kazuo Ishiguros stil.	hur någon känner sig	Det som menas, Känsla, Varför	2, medel, känslig
20. Språnget	Omid, Aylin och några andra barn den dag då Aylin kommer. I Ray Bradburys stil.	var och när det händer	Var och när, Känsla, Varför	2, medel
21. Kaktus	Bea, Nellie och Dawit skriver till varandra en kväll.	vad ett ord betyder just här	Ordet, Varför, Det som menas	2, medel
22. Springan	Asta i sitt rum i en gammal lägenhet som hon och mamma nyss har flyttat till. I Maria Gripes stil.	vad som hände innan, eller vad som händer sedan	Före och efter, Vem, Varför	3, svår, vändning, känslig
23. Molnet	Tiri och trollkarlen på en ö där det inte har regnat sedan våren. I Ursula K. Le Guins stil.	varför något händer, eller vad någon vill	Ordet, Varför (två frågor)	3, svår
24. I gryningen	En pappa och hans son ror ut för att fiska en tidig morgon. I Ernest Hemingways stil.	vad som hände innan, eller vad som händer sedan	Före och efter, Känsla, Det som menas	3, svår
25. Det gröna	Adrian hos farmor i hennes kök en eftermiddag.	varför något händer, eller vad någon vill	Det som menas, Varför (två frågor)	3, svår, vändning, känslig

Texten	Handlar om	Eleven listar ut	Frågornas slag	Svårighet
Kartläggning före: Lappen	Amira väntar på ett möte en fredagseftermiddag.	hur någon känner sig	Känsla, Var och när	före insatsen
Kartläggning efter: Mejlet	Mira väntar på att något ska börja en tisdagskväll.	hur någon känner sig	Känsla, Var och när	efter insatsen

Så väljer du text	
Veckans slag	Välj en text med frågor av veckans slag, som progressionen visar: Känsla och Vem i vecka 1, Var och när och Varför i vecka 2, Före och efter i vecka 3, Det som menas i vecka 4–5 och Ordet i vecka 6–8. Metodens texter räcker till ungefär åtta veckors pass. Varje nivå har fyra texter med slaget Ordet till pass 1 och 2 i vecka 6–8. Är de slut, tar du en text med ett slag som gruppen behöver öva mer. I pass 3 läser eleverna i sin egen bänkbok. Vill du ha fler texter, tar du dem ur serien Mellan raderna eller skriver egna.
Svårigheten	Börja med svårighet 1, och ta 2 eller 3 när gruppen klarar slutsatsen med mindre stöd. En text med vändning får eleverna att tänka om mot slutet. En känslig text har en rad om det på sin sida. Läs raden före passet, och ta inte två texter om samma slags svåra sak samma vecka.
Nivåerna	Välj nivå efter gruppen, och blanda gärna, till exempel en text på Mellan när ni övar ett nytt tankesteg och en på Avancerad när det sitter.

Lärarens sida: Avancerad, kartläggning före, Lappen

Det som står mellan raderna: Amira är nervös men bestämd inför ett samtal och väntar i ett bageri en fredagseftermiddag.

Kartläggningen	
Så gör du	Eleven gör kartläggningen enskilt med dig utanför passen, på fem till åtta minuter. Ställ ingen fråga före läsningen, och stanna inte. Eleven läser själv, och för den som avkodar mödosamt läser du texten högt först. Eleven svarar muntligt, och du skriver i protokollet. Den första frågan ger 1 poäng, och fråga 2 och fråga 3 ger 0–2 poäng var, högst 5 poäng. Fråga tillbaka bara om eleven inte svarar, och skriv då ett h efter poängen.
Fråga 1 · på raderna	Femton.
Fråga 2 · mellan raderna, Känsla	Ledtrådarna: *”läste sin lapp en gång till”*; *”hon kunde dem redan utan lappen”*; *”Jag är lite tidig. Det gör ingenting om jag får vänta.”*; *”vek ihop lappen till en liten fyrkant”*; *”tittade på den och la ner den igen utan att ha skrivit något”*. Svar som texten stöder: nervös, orolig eller spänd, men fast besluten att göra det. Ord att ge i samtalet: nervös, spänd. Poäng: 2 poäng för en slutsats som texten stöder (nervös, orolig, spänd) med minst en ledtråd. 1 poäng för en slutsats som texten stöder utan ledtråd, eller en ledtråd utan slutsats, som *”Hon läste lappen flera gånger.”* 0 poäng för en känsla som texten inte stöder (glad, arg, trött), inget svar eller ett svar som inte hör ihop med texten. Fråga tillbaka: *”Vad gör Amira med lappen?”*
Fråga 3 · mellan raderna, Var och när	Ledtrådarna: *”luktade det nybakat bröd och kanel”*; *”Bakom glaset låg rader av kanelbullar”*; *”någonstans brummade en ugn”*; *”Klockan på väggen visade 15.50”*. Svar som texten stöder: ett bageri eller konditori, en fredagseftermiddag. Poäng: 2 poäng för ett bageri, konditori eller fik med minst en ledtråd. 1 poäng för en rimlig plats utan ledtråd, som *”Ett bageri”* eller *”En affär”*, eller en ledtråd utan plats, som *”Det luktar bröd.”* 0 poäng för en plats som ledtrådarna talar emot, som skolan, hemma eller en verkstad, eller *”Det står inte.”* Fråga tillbaka: *”Vad luktar det, och vad ligger bakom glaset?”*
Fråga 4 · bortom raderna	Ett svar kan vara att samtalet går bra och att hon får börja, eller att hon blir ännu mer nervös först. Ett bra svar nämner något ur texten, som lappen eller att hon redan hade rest sig, och ger ett eget skäl.
Om eleven fastnar	Peka på *”läste sin lapp en gång till”*.

Lappen

Amira kom femton minuter för tidigt. Det var fredag eftermiddag, och trottoaren var full av folk på väg hem. Hon stod utanför dörren och läste sin lapp en gång till. På lappen stod tre saker som hon ville säga, och hon kunde dem redan utan lappen. Dörren hade en liten klocka som pinglade när någon gick in. Inifrån luktade det nybakat bröd och kanel.

Hon gick in och ställde sig vid disken. Bakom glaset låg rader av kanelbullar, och någonstans brummade en ugn. En kvinna i förkläde torkade händerna på en handduk.
”Är du Amira?” frågade hon.
”Ja”, sa Amira. ”Jag är lite tidig. Det gör ingenting om jag får vänta.”
”Du får sitta där borta.”
Amira satte sig vid fönstret och vek ihop lappen till en liten fyrkant.

Utanför rullade en buss full av skolbarn förbi. Klockan på väggen visade 15.50. Kvinnan vid disken räknade mynt i en liten skål. Amira tog upp mobilen, tittade på den och la ner den igen utan att ha skrivit något. När dörren bakom disken öppnades hade hon redan rest sig. ”Jag kan börja nu”, sa hon.

---

1. Hur många minuter för tidigt kom Amira?
2. Hur känner sig Amira när hon sitter vid fönstret? Hur vet du det?
3. Var är Amira? Vad i texten får dig att tro det?
4. Vad tror du händer efter att Amira har sagt ”Jag kan börja nu”? Varför?

Lärarens sida: Avancerad, text 1, Kassan

Det som står mellan raderna: Två barn hade bara 31 kronor, men Hugo gav dem glass för 50. Chefen förstår och väntar ut honom.

I passet	
Känsligt	Låt samtalet handla om Hugo och inte om elevernas egna misstag.
Före läsningen	Hur räknar man ut vad två saker kostar?
Stoppet	Stanna efter *”Han torkade av disken, som redan var ren.”* Något är konstigt: han torkar en ren disk.
Tänka högt · fråga 3, Varför	*”Vänta, här står inte varför det fattas pengar. Det står ’Trettio, trettioett.’ och ’På displayen stod det 50.’ Jag vet att 50 minus 31 är 19. Alltså tror jag att Hugo lät barnen betala mindre och bjöd på skillnaden. Stämmer det med resten? Jag läser vidare. Hugo lägger dit en tjugolapp. Ja, det stämmer.”*
Fråga 1 · på raderna	25 kronor.
Fråga 2 · mellan raderna, Varför	Ledtrådarna: *”tittade på mynten och sedan på de röda ansiktena”*; *”gjorde kulorna extra stora”*. Svar som texten stöder: han tycker synd om barnen eller vill ge dem glass. Båda håller när eleven visar en ledtråd. En tanke att pröva: *”De bad om det.”* De bad bara om två glassar. Fråga tillbaka: *”Vad tittar Hugo på först?”*
Fråga 3 · mellan raderna, Varför	Ledtrådarna: *”Trettio, trettioett.”*; *”På displayen stod det 50.”* Svar som texten stöder: barnen betalade 31 kronor för glass som kostar 50, och Hugo bjöd på resten. En tanke att pröva: *”Hugo tog pengarna.”* Han lägger dit en egen tjugolapp. Fråga tillbaka: *”Vad visade displayen?”*
Fråga 4 · mellan raderna, Det som menas	Ledtrådarna: *”Kassan har stämt varje kväll sedan juni”*; *”tittade på skylten och sedan på honom”*. Svar som texten stöder: hon anar sanningen och väntar. En tanke att pröva: *”Hon tror honom.”* Hon påminner honom om kassan. Fråga tillbaka: *”Vad tittar chefen på?”*
Fråga 5 · mellan raderna, Känsla	Ledtrådarna: *”Han torkade av disken, som redan var ren”*; *”Hugo sa inget”*. Svar som texten stöder: skamsen eller orolig. En tanke att pröva: *”Lugn, han står ju och städar.”* Disken var redan ren. Fråga tillbaka: *”Varför torkar han en disk som redan är ren?”*
Fråga 6 · bortom raderna	Ett bra svar pekar på texten och ger ett eget skäl.
Öppna frågor	*”Vad får Hugo att säga ’Det var jag’ just då?”*; *”Vad tror ni att chefen tänker när hon ger honom kronan?”*
Om eleven fastnar	Peka på *”På displayen stod det 50.”*

Kassan

Det var varmt, och från badbryggan hördes skrik och plask. Två barn stod på tå vid luckan och kikade in. Den äldre, en pojke med blöta badbyxor, hällde ut en näve mynt på disken och räknade högt. ”Trettio, trettioett.” På skylten över Hugos huvud stod det: Glass, en kula 25 kronor. ”Vi vill ha två”, sa pojken. Hugo tittade på mynten och sedan på de röda ansiktena. Han sköt in mynten i lådan, gjorde kulorna extra stora och slog in två glassar i kassan. På displayen stod det 50. Barnen sprang iväg med var sin strut.

Klockan sex stängde Hugo luckan. Chefen räknade pengarna två gånger.
”Det fattas nitton kronor”, sa hon.
”Jag kanske gav fel växel”, sa Hugo.
Han torkade av disken, som redan var ren.
”Kanske det”, sa chefen. ”Kassan har stämt varje kväll sedan juni.”
Hugo sa inget. Chefen tittade på skylten och sedan på honom.

Fläkten i taket surrade. Hugo tog upp plånboken ur fickan och la en tjugolapp på disken.
”Det var jag”, sa han.
Chefen räckte honom en krona i växel. ”Nästa gång frågar du mig först”, sa hon. ”Jag hade sagt ja.”

1. Hur mycket kostar en kula glass enligt skylten?
2. Varför gör Hugo kulorna extra stora? Hur vet du det?
3. Varför fattas det nitton kronor i kassan? Hur vet du det?
4. Vad tror chefen när Hugo säger att han kanske gav fel växel? Vad i texten får dig att tro det?
5. Hur känner sig Hugo när chefen säger att det fattas pengar? Hur vet du det?
6. Hugo svarar att han kanske gav fel växel. Gjorde han rätt? Varför?

Lärarens sida: Avancerad, text 2, Fiskgratäng

Det som står mellan raderna: Emil är förälskad i Wilma och äter samma rätt som hon, fast han inte tycker om fisk. Han nekar när Stella anar något.

I passet	
Känsligt	Att bli retad för att man är förälskad kan kännas pinsamt. Låt eleverna prata om Emil och Stella och inte om varandra.
Före läsningen	Hur väljer man var man vill sitta i skolmatsalen?
Stoppet	Stanna efter *”Ingen, jag menade ingen särskild.”* Någon ändrar sig: han tar tillbaka frågan.
Tänka högt · fråga 4, Det som menas	*”Vänta, han säger att han älskar fisk, men det stämmer knappast. Jag ser framför mig hur han sväljer hårt. Det står ’fisk smakade gammal badsvamp’ och ’Ingen, jag menade ingen särskild’. Jag vet att man låtsas tycka om något för att imponera. Alltså tror jag att Emil äter fisk för att imponera på någon. Stämmer det med resten? Jag läser vidare. Hans tallrik är nästan full när han går. Det stämmer.”*
Fråga 1 · på raderna	Gammal badsvamp.
Fråga 2 · mellan raderna, Vem, syftning	Ledtrådarna: *”bredvid salladsbaren satt Wilma”*; *”vred huvudet en bit”*. Svar som texten stöder: Wilma. En tanke att pröva: *”Stella.”* Stella frågar *”Vem då”*, så det är inte hon. Fråga tillbaka: *”Åt vilket håll tittar Emil, och vem sitter där?”*
Fråga 3 · mellan raderna, Varför	Ledtrådarna: *”svalde hårt”*; *”fisk smakade gammal badsvamp”*. Svar som texten stöder: han sköljer ner fisken eller är nervös. Båda håller när eleven visar en ledtråd. En tanke att pröva: *”Han är törstig.”* Han dricker efter tuggorna. Fråga tillbaka: *”Vad sa Emil förra året om hur fisk smakar?”*
Fråga 4 · mellan raderna, Det som menas	Ledtrådarna: *”på hennes bricka stod fiskgratäng”*; *”du brukar alltid sitta vid fönstret”*. Svar som texten stöder: att han är kär i Wilma. En tanke att pröva: *”Att han tycker om fisk.”* Stella minns vad han sa om fisk. Fråga tillbaka: *”Vad åt Wilma, och var brukar Emil sitta?”*
Fråga 5 · mellan raderna, Känsla	Ledtrådarna: *”fast hans tallrik var nästan full”*; *”utan att se sig om”*. Svar som texten stöder: nervös, hoppfull eller generad. En tanke att pröva: *”Mätt, för han har ätit klart.”* Hans tallrik är nästan full. Fråga tillbaka: *”Hur mycket fisk ligger kvar på tallriken?”*
Fråga 6 · bortom raderna	Ett bra svar tar med att Emil aldrig sa det rakt ut.
Öppna frågor	*”Emil viskar ’Vad sa hon egentligen?’ Vad tror ni att hon har sagt?”*; *”Stella säger ’Nej då, ät din fisk.’ Vad tror ni att hon menar?”*
Om eleven fastnar	Peka på *”jag menade ingen särskild”*.

Fiskgratäng

Stella ställde ner sin bricka mitt emot Emil. Bestick klirrade mot tallrikar, och man fick luta sig fram för att höras. Vid bordet bredvid salladsbaren satt Wilma med sina kompisar, och på hennes bricka stod fiskgratäng. Emil hade bytt till en ren skjorta efter gympan, och framför honom stod en jättestor portion fiskgratäng och en vattenkanna.

”Fiskgratäng”, sa Stella. ”Sedan när äter du fisk?”
”Jag älskar fisk, det har jag gjort i flera månader”, sa Emil och hällde upp mer vatten.
”Förra året sa du att fisk smakade gammal badsvamp.”
”Folk ändrar sig”, sa Emil, tog en tugga och svalde hårt.
”Och du brukar alltid sitta vid fönstret.”
”Här är det lugnare.”
”Lugnare, bredvid salladsbaren, där det är värsta oväsendet?”
Emil svarade inte, men vid salladsbaren skrattade någon högt, och han vred huvudet en bit och sedan tillbaka.
”Vad sa hon egentligen?” viskade Emil.
”Vem då, jag sitter ju med ryggen mot hela matsalen”, sa Stella.
”Ingen, jag menade ingen särskild.”
”Nej då, ät din fisk”, sa Stella.
Emil tog en ny tugga och drack ett glas vatten.

När Wilma reste sig med sin bricka reste sig Emil också, fast hans tallrik var nästan full. Han ställde den på diskbandet precis efter henne och gick sedan ut med långa steg, utan att se sig om. Stella följde efter honom och log hela vägen till korridoren.

1. Vad sa Emil förra året att fisk smakade?
2. Emil viskar ”Vad sa hon egentligen?” Vem menar han med ”hon”? Hur vet du det?
3. Varför dricker Emil så mycket vatten? Hur vet du det?
4. Emil säger att han älskar fisk. Vad menar han egentligen? Hur vet du det?
5. Hur känner sig Emil när Wilma reser sig med sin bricka? Hur vet du det?
6. Stella följer efter Emil och ler hela vägen. Vad hade du gjort i Stellas ställe? Varför?

Lärarens sida: Avancerad, text 3, Hjälptränaren

Det som står mellan raderna: Edith är stolt och nervös som ny hjälptränare och saknar sitt gamla lag. När Albin ropar är hon dragen åt två håll.

I passet	
Före läsningen	Vad gör man när man vill att något nytt ska bli rätt första gången?
Stoppet	Stanna efter *”’Hej och välkomna’, sa hon tyst, och sedan en gång till med mörkare röst.”* Något upprepas: Edith övar sin hälsning två gånger.
Tänka högt · fråga 2, Känsla	*”Vänta, här står inte hur Edith känner sig. Jag ser framför mig en tjej som flyttar en kon fram och tillbaka. Det står ’flyttade den sista en halv meter’ och ’rätade på ryggen’. Jag vet att man övar när man är nervös, och att man rätar på ryggen när man är stolt. Alltså tror jag att hon är nervös och stolt. Stämmer det med resten? Jag läser vidare. Hon blir stående när hon hör ropet. Ja, det stämmer, och det är mer än nerver.”*
Fråga 1 · på raderna	Hej och välkomna.
Fråga 2 · mellan raderna, Känsla	Ledtrådarna: *”flyttade den sista en halv meter”*; *”rätade på ryggen”*; *”Hej och välkomna”*. Svar som texten stöder: nervös och stolt. Båda räknas. Ge gärna orden spänd och pirrig. En tanke att pröva: *”Lugn, hon är ju först på plats.”* Hon flyttar konen och övar sin hälsning. Fråga tillbaka: *”Vad gör Edith med den sista konen?”*
Fråga 3 · mellan raderna, Varför	Ledtrådarna: *”Hon kände igen rösten”*; *”alltid stod till höger om henne”*. Svar som texten stöder: hon saknar sitt gamla lag eller är avundsjuk. Båda håller när eleven visar en ledtråd. En tanke att pröva: *”Hon har glömt vad hon skulle göra.”* Hon stannar när hon känner igen rösten. Fråga tillbaka: *”Vem ropar, och vad gjorde de två tillsammans?”*
Fråga 4 · mellan raderna, Känsla	Ledtrådarna: *”Hon tog ett steg mot dörren”*; *”grep en liten hand tag i tränartröjan”*. Svar som texten stöder: sugen på att spela men orolig för barnen, eller splittrad. En tanke att pröva: *”Glad, hon ska ju få spela.”* Hon tittar på klockan, och barnen väntar. Fråga tillbaka: *”Vad gör Edith när Albin har frågat?”*
Fråga 5 · bortom raderna	Ett bra svar tar med klockan eller handen i tröjan och ger ett eget skäl.
Öppna frågor	*”Varför tror ni att Edith blev hjälptränare?”*; *”Den minsta frågar ’Är du tränaren?’ Vad tror ni att barnen tänker om Edith?”*
Om eleven fastnar	Peka på *”blev stående med en kon i handen”*.

Hjälptränaren

Edith kom till hallen en halvtimme före alla andra. Hon ställde ut åtta koner i en rak rad, flyttade den sista en halv meter och ställde tillbaka den. Tränartröjan hängde nästan ned till knäna. På en lista hade hon skrivit nio namn, och fem av dem kunde hon redan utantill. I glasdörren såg hon sig själv och rätade på ryggen. ”Hej och välkomna”, sa hon tyst, och sedan en gång till med mörkare röst.

Från stora hallen hördes bollar som small mot väggen, och någon ropade ”Hit!” Edith blev stående med en kon i handen. Hon kände igen rösten. Det var Albin, som alltid stod till höger om henne när de spelade.

Nio barn kom springande med klubborna släpande efter sig och ställde sig i en rad.
”Är du tränaren?” frågade den minsta.
”Hjälptränare”, sa Edith. ”Mats kommer klockan fem.”
”Får vi spela match?” ropade en annan.
Dörren till stora hallen gick upp, och Albin stack in huvudet. ”Vi är en för få. Kom och spela, tio minuter bara!”
Edith tittade på klockan. Den var fem i fem. Hon tog ett steg mot dörren. Bakom henne grep en liten hand tag i tränartröjan.

1. Vad säger Edith tyst vid glasdörren?
2. Hur känner sig Edith innan barnen kommer? Hur vet du det?
3. Varför blir Edith stående med en kon i handen när hon hör ropet? Vad i texten får dig att tro det?
4. Hur känner sig Edith när Albin frågar om hon vill spela? Hur vet du det?
5. Edith kan spela med Albin i tio minuter eller stanna hos barnen. Vad hade du gjort i hennes ställe? Varför?

Lärarens sida: Avancerad, text 4, Kvart i åtta

Det som står mellan raderna: Pappa jobbar inte längre på lagret men går hemifrån varje morgon. Han pluggar på biblioteket inför något på fredag och vill berätta när han vet hur det har gått.

I passet	
Känsligt	Någon i gruppen kan ha en förälder som har förlorat jobbet. Fråga inte om elevernas familjer, och säg gärna att pappa har en plan.
Före läsningen	Hur ser en vanlig morgon ut för någon som ska iväg till jobbet?
Stoppet	Stanna efter *”Den hade hängt där i tre veckor, och jag trodde att han hade en till.”* Något är konstigt: arbetsjackan hänger kvar.
Tänka högt · fråga 2, Före och efter	*”Vänta, här står inte vad som har hänt. Jag ser framför mig en arbetsjacka som bara hänger i hallen. Det står ’Den hade hängt där i tre veckor’, och det står ’Varje morgon.’ Jag vet att man tar med jackan till jobbet. Alltså tror jag att pappa inte jobbar på lagret längre men går hemifrån ändå. Stämmer det med resten? Jag läser vidare. Lagret ligger åt andra hållet. Det stämmer, men vad gör han där?”*
Fråga 1 · på raderna	Öppnar 10.00.
Fråga 2 · mellan raderna, Före och efter	Ledtrådarna: *”Den hade hängt där i tre veckor”*; *”Lagret ligger åt andra hållet.”* Svar som texten stöder: pappa har slutat eller sagts upp på lagret för tre veckor sedan. En tanke att pröva: *”Han har en annan jacka på jobbet.”* Men han sitter på biblioteket. Fråga tillbaka: *”Hur länge har jackan hängt kvar?”*
Fråga 3 · mellan raderna, Varför	Ledtrådarna: *”Jag är tidig”*; *”Jag tänkte berätta när jag vet hur det gick.”* Svar som texten stöder: han vill inte oroa familjen, han skäms eller han vill ha något bra att berätta först. Alla håller när eleven visar en ledtråd. En tanke att pröva: *”Han vill ljuga för dem.”* Han säger att han tänker berätta senare. Fråga tillbaka: *”När säger pappa att han tänker berätta?”*
Fråga 4 · mellan raderna, Före och efter	Ledtrådarna: *”gul av överstrykningspenna”*; *”Jag har något på fredag”*. Svar som texten stöder: han pluggar inför något på fredag, troligen ett prov, kanske för ett nytt jobb. En tanke att pröva: *”Han är ledsen och har inget att göra.”* Sidorna är gula av överstrykningspenna. Fråga tillbaka: *”Vad har pappa i knät, och hur ser sidorna ut?”*
Fråga 5 · bortom raderna	Ett svar kan vara att det var rätt, eftersom hon kunde hjälpa honom, eller att hon borde ha låtit honom berätta själv. Ett bra svar ger ett skäl ur texten.
Öppna frågor	*”Vad tror ni att Linnea tänker på bakom busskuren?”*; *”Pappa säger ’Jag tänkte berätta när jag vet hur det gick.’ Vad tror ni att han är mest orolig för?”*
Om eleven fastnar	Peka på *”Den hade hängt där i tre veckor”*.

Kvart i åtta

Pappa gick hemifrån klockan 07.45. Varje morgon. Han tog matlådan ur kylen, sa ”Hej då, gumman” och stängde dörren så tyst att lillebror inte vaknade. Skjortan var struken. Arbetsjackan med lagrets namn på ryggen hängde kvar i hallen. Den hade hängt där i tre veckor, och jag trodde att han hade en till.

Den torsdagen var första lektionen inställd. Jag tog bussen in till stan för att köpa en ny laddare. Utanför biblioteket satt pappa på en bänk, klockan 08.25. Matlådan stod bredvid honom. Han satt helt stilla och tittade på dörren. På den hängde en skylt: Öppnar 10.00. Jag stod kvar bakom busskuren i tio minuter. Sedan gick jag fram.

”Pappa?”
Han ryckte till. ”Linnea. Ska inte du vara i skolan?”
”Första lektionen är inställd. Varför sitter du här?”
”Jag är tidig”, sa han. ”Jag brukar vara det.”
”Lagret ligger åt andra hållet.”
Pappa tittade på matlådan. Sedan drog han upp en tjock bok ur väskan och la den i knät. Nästan varje sida var gul av överstrykningspenna. ”Jag har något på fredag”, sa han. ”Jag tänkte berätta när jag vet hur det gick.”
Jag satte mig bredvid honom och räckte ut handen. ”Ge hit. Jag förhör dig.”

1. Vad står det på skylten på biblioteksdörren?
2. Vad har hänt i Linneas familj innan texten börjar? Hur vet du det?
3. Varför går pappa hemifrån varje morgon? Vad i texten får dig att tro det?
4. Pappa tar fram en bok ur väskan. Vad förstår du då som du inte förstod innan? Hur vet du det?
5. Linnea går fram till pappa. Gjorde hon rätt? Varför?

Lärarens sida: Avancerad, text 5, Burken

Det som står mellan raderna: Grannen hittar på ärenden för att få sällskap när Rania kommer hem. Rania förstår det och ger honom ett eget skäl att ses igen.

I passet	
Känsligt	Någon i gruppen kan själv vara ensam eller ha någon nära sig som är det. Låt samtalet handla om grannen och Ranias val.
Före läsningen	Vad brukar man hjälpa äldre grannar med?
Stoppet	Stanna efter *”Du bytte den i tisdags.”* Något är konstigt: lampan är redan bytt.
Tänka högt · fråga 3, Varför	*”Vänta, här står inte varför han ber om hjälp. Jag tänker att grannen är gammal och behöver hjälp. Jag ser framför mig grannen i ylletofflor. Det står ’Hon vred på locket en gång’ och ’Du bytte den i tisdags’. Jag vet att man inte ber om hjälp med saker som redan fungerar. Alltså tror jag att han vill ha sällskap. Stämmer det med resten? Jag läser vidare. Grannen frågar om klockan fyra passar, och han nynnar. Först trodde jag att han behövde hjälp, men han ville ha sällskap.”*
Fråga 1 · på raderna	En kaffekopp, ett glas saft och en plåt med havrekakor.
Fråga 2 · mellan raderna, Det som menas	Ledtrådarna: *”ett glas saft som redan var upphällt”*; *”alldeles för mycket som vanligt”*. Svar som texten stöder: han hoppas att hon stannar mycket längre. En tanke att pröva: *”Fem minuter, det står ju.”* På bordet står redan saft och havrekakor. Fråga tillbaka: *”Vad står på köksbordet?”*
Fråga 3 · mellan raderna, Varför	Ledtrådarna: *”Hon vred på locket en gång, och det gick upp”*; *”Du bytte den i tisdags”*; *”Jag har ett ärende i morgon”*. Svar som texten stöder: grannen hittar på ärenden för att få sällskap, och Rania hittar på ett eget. En tanke att pröva: *”Han är gammal och orkar inte själv.”* Locket går upp på en gång, och lampan är ny. Fråga tillbaka: *”Vad händer när Rania vrider på locket?”*
Fråga 4 · mellan raderna, Känsla	Ledtrådarna: *”Min cykelpump behöver en expert”*; *”Och helst en havrekaka”*. Svar som texten stöder: varm om hjärtat, road, omtänksam eller trött men nöjd. Alla håller när eleven visar en ledtråd. En tanke att pröva: *”Sur, för hon fick inte göra sina läxor.”* Hon hittar på ett ärende och ber om en kaka. Fråga tillbaka: *”Varför säger Rania att hon har ett ärende i morgon?”*
Fråga 5 · bortom raderna	Ett svar kan vara att det var vänligt, eftersom ingen behöver säga rakt ut att de vill ses, eller att hon hellre kunde säga det öppet. Ett bra svar ger ett eget skäl.
Öppna frågor	*”Grannen nynnar i trapphuset när Rania har stängt dörren. Vad tror ni att han tänker?”*; *”Grannens dörr har gått upp varje eftermiddag sedan i höstas. Vad tror ni hände då?”*
Om eleven fastnar	Peka på *”Hon vred på locket en gång, och det gick upp”*.

Burken

Rania hade inte hunnit sätta nyckeln i låset förrän grannens dörr gick upp på andra sidan trapphuset. Det hände varje eftermiddag vid fyra, och det hade hänt ända sedan i höstas. Grannen stod där i ylletofflor med en gurkburk i handen, och bakom honom luktade det nybakat.

”Rania, du som är så stark”, sa grannen, ”jag får inte upp den här burken.”
Hon vred på locket en gång, och det gick upp.
”Tack så mycket, och så är det lampan i hallen”, sa han.
”Du bytte den i tisdags.”
”Just det, men nu lyser den så bra att jag undrar om det är farligt.”
”Den är bara splitterny”, sa Rania.
”Då är det väl bra, och så har jag bakat, alldeles för mycket som vanligt.”
”Jag har matteläxor”, sa hon.
”Fem minuter”, sa grannen.
På hans köksbord stod en kaffekopp, ett glas saft som redan var upphällt och en plåt med havrekakor. Rania suckade, men hon satte sig ändå.

När hon gick hem igen hade klockan hunnit bli sex, och vid dörren stannade hon.
”Jag har ett ärende i morgon”, sa hon. ”Min cykelpump behöver en expert. Och helst en havrekaka.”
Grannen rätade på ryggen och frågade om klockan fyra passade. Det gjorde den, och när Rania stängde sin egen dörr hörde hon honom nynna i trapphuset.

1. Vad står på grannens köksbord?
2. Grannen säger ”Fem minuter”. Vad menar han egentligen? Hur vet du det?
3. Vad förstår du i sista stycket som du inte förstod i början? Hur vet du det?
4. Hur känner sig Rania när hon går hem? Hur vet du det?
5. Rania säger vid dörren att hon har ett ärende i morgon. Vad tycker du om hennes val? Varför?

Lärarens sida: Avancerad, text 6, Vågen

Det som står mellan raderna: Ellen har målat vågen. Robin förstår det när han ser hennes skor och väljer att tiga, fast rektorn hotar att hela skolan ska få skrubba väggen.

I passet	
Känsligt	I texten tiger Robin om en väns regelbrott. Låt samtalet handla om Robin och Ellen.
Före läsningen	Hur kan man lista ut vem som har gjort något?
Stoppet	Stanna efter *”’Och fisken är bäst’, sa hon och nickade mot hörnet.”* Något är konstigt: ingen har nämnt någon fisk.
Tänka högt · fråga 3, Vem	*”Vänta, här står inte vem som målade. Jag ser framför mig väggen med vågen och Ellen som gäspar. Det står ’Fyra timmar, minst’ och ’Och fisken är bäst’. Jag vet att man bara vet sådant om man har varit där. Alltså tror jag att Ellen har målat den. Stämmer det med resten? Jag läser vidare. Hon har en blå rand på skon. Ja, det stämmer.”*
Fråga 1 · på raderna	Orange.
Fråga 2 · mellan raderna, Känsla	Ledtrådarna: *”Helt sjukt”*; *”glömde att gå in”*. Svar som texten stöder: förvånad, imponerad eller nyfiken på vem som har målat. Alla håller när eleven visar en ledtråd. Ge gärna ordet häpen. En tanke att pröva: *”Arg, för någon har förstört väggen.”* Han undrar hur det gick till och klagar inte. Fråga tillbaka: *”Vad säger Robin om väggen, och vad glömmer han?”*
Fråga 3 · mellan raderna, Vem	Ledtrådarna: *”Och fisken är bäst”*; *”över tårna gick en smal blå rand”*. Svar som texten stöder: Ellen. En tanke att pröva: *”Dennis, Robin säger ju det.”* Ellen säger att han bara kan rita sitt eget namn. Fråga tillbaka: *”Vem vet att fisken finns, och vad har hon på skorna?”*
Fråga 4 · mellan raderna, Varför	Ledtrådarna: *”Robin såg på Ellens vita skor”*; *”hela skolan skrubba väggen”*. Svar som texten stöder: han skyddar Ellen eller vill att hon själv ska säga det. Båda håller när eleven visar en ledtråd. En tanke att pröva: *”Han vet ingenting.”* Han har just sett den blå randen på Ellens sko. Fråga tillbaka: *”Vad tittar Robin på innan han svarar?”*
Fråga 5 · bortom raderna	Ett bra svar tar med rektorns hot och ger ett eget skäl.
Öppna frågor	*”Ska målningen få sitta kvar? Vad kunde rektorn göra i stället?”*; *”Vad tror ni att Ellen tänker när hon tittar på fisken?”*
Om eleven fastnar	Peka på *”Och fisken är bäst”*.

© Niclas Fohlin · niclasfohlin.se/stodundervisning/textsamtal-i-grupp

VÅGEN

Bakom slöjdsalen hade det växt upp en jättelik blå våg över natten. Den täckte hela betongväggen, och längst upp hade någon målat skum som såg så äkta ut att man nästan väntade sig att få vatten i ansiktet. Robin stod med ryggsäcken på ena axeln och glömde att gå in.

”Helt sjukt”, sa han, ”det måste ha tagit hela natten, och ingen såg något.”
”Fyra timmar, minst”, sa Ellen, som kom gående med händerna djupt i jackfickorna och gäspade.
”Hur kan du veta det?” frågade Robin.
”Det ser man”, sa hon, ”skumtopparna är gjorda en och en, och det tar tid.”
”Det var säkert Dennis”, sa Robin, ”han hänger ju här med sin skateboard varje kväll.”
”Det var inte Dennis”, sa Ellen snabbt, ”han kan bara rita sitt eget namn.”
”Och fisken är bäst”, sa hon och nickade mot hörnet. ”Har du sett fisken?”
Robin gick ner på huk, och där nere vid marken, knappt synlig, simmade en orange fisk som inte var större än hans hand.

Rektorn kom runt hörnet med en hink och en borste. ”Jag vill bara veta vem som gjorde det”, sa hon, ”annars får hela skolan skrubba väggen på fredag.”
Robin såg på Ellens vita skor, och över tårna gick en smal blå rand.
”Robin? Vet du något?”
”Nej”, sa han, ”ingenting.”
Ellen tittade på fisken.

1. Vilken färg har fisken i hörnet?
2. Hur känner sig Robin när han ser väggen? Hur vet du det?
3. Vem målade vågen? Vad i texten får dig att tro det?
4. Varför svarar Robin som han gör när rektorn frågar? Hur vet du det?
5. Rektorn säger att hela skolan får skrubba väggen om ingen berättar. Vad hade du gjort i Robins ställe? Varför?

Lärarens sida: Avancerad, text 7, Måndag morgon

Det som står mellan raderna: Tjejen på bilden är Clara. Hon låtsas att det är kul men är sårad, och säger ifrån till Kevin när Signe har gått.

I passet	
Känsligt	Låt samtalet handla om Clara och inte om elevernas egna erfarenheter.
Före läsningen	Vad händer med en rolig bild som någon lägger upp?
Stoppet	Stanna efter *”Hon öppnade sitt skåp, tog ut en bok och la tillbaka den.”* Något är konstigt: Clara lägger tillbaka boken direkt.
Tänka högt · fråga 3, Det som menas	*”Vänta, här står inte vad Clara tycker. Det står ’Haha. Bra bild’ och ’tog ut en bok och la tillbaka den’. Jag vet att man pillar med saker när man döljer hur man mår. Alltså tror jag att Clara låtsas att det är kul. Stämmer det med resten? Jag läser vidare. Hon säger ’Haha’ igen, och Kevin tror att hon tar det bra. Ja, det stämmer.”*
Fråga 1 · på raderna	Fyrtio.
Fråga 2 · mellan raderna, Vem, syftning	Ledtrådarna: *”På skärmen sov en tjej på en soffa”*; *”Jag ser ut som ett troll.”* Svar som texten stöder: Clara, tjejen på bilden. En tanke att pröva: *”Signe.”* Signe står bredvid och skrattar. Fråga tillbaka: *”Vem säger ’Jag ser ut som ett troll’?”*
Fråga 3 · mellan raderna, Det som menas	Ledtrådarna: *”tog ut en bok och la tillbaka den”*; *”Fyrtio”*. Svar som texten stöder: hon låtsas ta det lugnt men är generad eller sårad. En tanke att pröva: *”Hon tycker att det är kul.”* Hon säger *”Haha”* men pillar med en bok. Fråga tillbaka: *”Vad gör hon med boken?”*
Fråga 4 · mellan raderna, Varför	Ledtrådarna: *”Signe sprang mot matten”*; *”sa Clara lågt”*. Svar som texten stöder: hon vill säga det utan publik eller inte skämma ut Kevin. Båda håller när eleven visar en ledtråd. En tanke att pröva: *”Hon har bråttom till matten.”* Det är Signe som springer mot matten. Fråga tillbaka: *”Vad säger Clara när Signe har gått?”*
Fråga 5 · mellan raderna, Känsla	Ledtrådarna: *”Jag vet”*; *”Clara stängde skåpet”*; *”Nu tänkte du”*. Svar som texten stöder: lättad, allvarlig eller sårad, och kanske lite arg på Kevin. En tanke att pröva: *”Glad, för bilden är borta.”* Hon säger *”Nu tänkte du”*, och det låter allvarligt. Fråga tillbaka: *”Vad har Kevin just gjort när hon säger ’Jag vet’?”*
Fråga 6 · bortom raderna	Ett bra svar tar med något Clara eller Kevin gör, och ger ett eget skäl.
Öppna frågor	*”Kevin öppnade munnen och stängde den igen. Vad tror ni att han ville säga?”*; *”Clara säger ’Jag vet.’ Vad kan hon mena?”*
Om eleven fastnar	Peka på *”tog ut en bok och la tillbaka den”*.

Måndag morgon

På måndagsmorgonen stod Signe och Kevin vid skåpen och lutade sig över Kevins mobil. Signe skrattade så att hon fick hålla sig i skåpsdörren. På skärmen sov en tjej på en soffa med öppen mun och en mustasch i tusch.
”Fem minuter tog det att rita den”, sa Kevin. ”Hon märkte ingenting.”

Clara kom gående med väskan på ena axeln. Signe höll upp mobilen mot henne.
”Titta! Du är en legend”, sa Signe.
Clara tittade på skärmen i två sekunder. ”Haha. Bra bild”, sa hon. ”Jag ser ut som ett troll.”
”Precis! Den har redan fyrtio visningar.”
”Fyrtio”, sa Clara. Hon öppnade sitt skåp, tog ut en bok och la tillbaka den. ”Haha.”
Kevin log stort. ”Jag visste att du skulle ta det bra.”

Det ringde in. Signe sprang mot matten. Kevin blev kvar med mobilen i handen.
”Kevin”, sa Clara lågt. ”Om det var du som låg där, hade du lagt upp den då?”
Kevin öppnade munnen och stängde den. Han tittade på bilden. Sedan tryckte han på skärmen, en gång, och höll upp mobilen igen. Där fanns ingen bild längre.
”Jag tänkte inte på det”, sa han.
Clara stängde skåpet. ”Jag vet”, sa hon. ”Nu tänkte du.”

1. Hur många visningar har bilden?
2. Vem menar Kevin när han säger ”Hon märkte ingenting”? Hur vet du det?
3. Vad menar Clara när hon säger ”Haha. Bra bild”? Hur vet du det?
4. Varför väntar Clara tills Signe har gått innan hon frågar Kevin om bilden? Vad i texten får dig att tro det?
5. Hur känner sig Clara när Kevin har tagit bort bilden? Hur vet du det?
6. Texten slutar med att Clara säger ”Nu tänkte du.” Vad tror du att texten vill säga med det? Varför?

Lärarens sida: Avancerad, text 8, Samma sak

Det som står mellan raderna: Mamma mår dåligt, och Noor har tagit över hushållet. Berättaren tycker bara att Noor har blivit tråkig.

I passet	
Känsligt	Texten kan beröra en elev med en sjuk förälder eller mycket ansvar hemma. Pressa inte fram ett namn på sjukdomen, och ta ett enskilt samtal om någon blir tyst. Ta inte texterna Samma sak och Kvart i åtta samma vecka.
Före läsningen	Vad behöver någon i familjen göra hemma varje dag?
Stoppet	Stanna efter *”Jag sa att det var fusk, men hon sa att det var samma sak.”* Något är konstigt: vad är samma sak?
Tänka högt · fråga 5, Före och efter	*”Vänta, här står inte vad som har hänt. Det står ’Förut brukade hon dansa runt i köket’ och ’mammas stora, runda bokstäver’. Jag vet att en förälder brukar göra sådant. Alltså tror jag att något har hänt med mamma, och Noor har tagit över. Stämmer det med resten? Jag läser vidare. Noor tvättar, dammsuger och hinner inget annat. Det stämmer.”*
Fråga 1 · på raderna	Berättarens läxlapp.
Fråga 2 · mellan raderna, Var och när	Ledtrådarna: *”mammas stängda dörr”*; *”brickan från lunchen”*. Svar som texten stöder: i sitt rum. En tanke att pröva: *”Hon är på jobbet.”* Maten står vid hennes dörr. Fråga tillbaka: *”Var ställer Noor maten?”*
Fråga 3 · mellan raderna, Det som menas	Ledtrådarna: *”med mammas stora, runda bokstäver”*; *”mamma vilar”*. Svar som texten stöder: att det blir lika rätt, eftersom mamma inte orkar. En tanke att pröva: *”Att det är fusk.”* Fusk är berättarens ord. Fråga tillbaka: *”Vem brukar skriva under?”*
Fråga 4 · mellan raderna, Känsla	Ledtrådarna: *”med ögonen nästan stängda”*; *”för första gången på hela dagen”*. Svar som texten stöder: trött, ensam eller lättad över att få sätta sig. En tanke att pröva: *”Arg, för hon svarar kort.”* Hon somnar nästan. Fråga tillbaka: *”När sätter sig Noor ner?”*
Fråga 5 · mellan raderna, Före och efter	Ledtrådarna: *”Förut brukade hon dansa”*; *”Hon har vilat hela veckan”*. Svar som texten stöder: mamma är sjuk eller mår dåligt, och Noor har tagit över. Båda håller när eleven visar en ledtråd. En tanke att pröva: *”Inget, hon är tråkig.”* Mamma har vilat hela veckan. Fråga tillbaka: *”Vad gör Noor som mamma gjorde förut?”*
Fråga 6 · bortom raderna	Ett bra svar tar med vad berättaren gör.
Öppna frågor	*”Noor säger ’Jag hinner inte.’ Vad tror ni att hon helst hade velat göra?”*; *”Noors mobil surrar tills hon vänder den nedåt. Vem kan det vara?”*
Om eleven fastnar	Peka på *”mamma vilar”*.

Samma sak

Noor har blivit tråkig. Förut brukade hon dansa runt i köket med musiken på högsta volym, men nu tittar hon mest på klockan och säger åt oss att skynda oss. I morse packade hon tre matlådor, gjorde två flätor på lillasyster och skrev under min läxlapp med mammas stora, runda bokstäver. Jag sa att det var fusk, men hon sa att det var samma sak.

”Kom och ät, mamma vilar”, sa Noor.
”Hon har vilat hela veckan, kan inte du spela kort med oss i stället?” sa jag.
”Jag måste tvätta”, sa hon.
”Du sa det i går också.”
Noor la en portion köttbullar på en tallrik och ställde den utanför mammas stängda dörr, bredvid brickan från lunchen som stod kvar med maten orörd.
”Och handbollen då, du har inte tränat sedan jul”, sa jag.
”Jag hinner inte”, sa Noor och började dammsuga under bordet. Hennes mobil surrade på bänken om och om igen, tills hon vände den med skärmen nedåt.

Sent på kvällen vaknade jag av tvättmaskinen. I köket stod Noor och vek strumpor med ögonen nästan stängda. Jag visste inte vad jag skulle säga, så jag började diska, fast jag aldrig hade gjort det förut. Noor sa ingenting, men hon satte sig ner, för första gången på hela dagen.

1. Vad skrev Noor under i morse?
2. Var är mamma under dagen? Hur vet du det?
3. Noor säger att det är ”samma sak” när hon skriver under med mammas bokstäver. Vad menar hon? Hur vet du det?
4. Hur känner sig Noor på kvällen i köket? Hur vet du det?
5. Vad har hänt hemma innan texten börjar? Hur vet du det?
6. Berättaren diskar för första gången, och Noor sätter sig ner. Vad tror du att texten vill säga med det? Varför?

Lärarens sida: Avancerad, text 9, Nästan

Det som står mellan raderna: De är på ett nöjesfält en kväll, och Ida är några centimeter för kort för att få åka. Hon döljer att hon är ledsen, och berättaren funderar på att hjälpa henne att kringgå regeln.

I passet	
Före läsningen	Vad kan man höra, känna lukten av och se på ett ställe, så att man förstår var man är?
Stoppet	Stanna efter *”Långt däruppe skrek någon av ren lycka, och ljudet försvann med ett sus.”* Något är konstigt: vilket ställe är det?
Tänka högt · fråga 2, Var och när	*”Vänta, här står inte var de är. Jag ser framför mig ett ställe med hög musik och sockersöt doft. Det står ’Musiken dunkade så högt att jag kände den i fötterna’, och det står ’luktade sockervadd’. Jag vet att sådant finns på ett nöjesfält med åkattraktioner. Alltså tror jag att de är på ett tivoli. Stämmer det med resten? Jag läser vidare. Det finns en skylt, Minst 140, som vid en åkattraktion. Ja, det stämmer.”*
Fråga 1 · på raderna	Minst 140.
Fråga 2 · mellan raderna, Var och när	Ledtrådarna: *”Musiken dunkade så högt”*; *”luktade sockervadd”*; *”Minst 140”*. Svar som texten stöder: på ett nöjesfält eller tivoli, vid en åkattraktion. En tanke att pröva: *”På en konsert.”* Musiken finns, men luften luktar sockervadd och pommes. Fråga tillbaka: *”Vad luktar det?”*
Fråga 3 · mellan raderna, Var och när	Ledtrådarna: *”Lamporna tändes en efter en”*; *”himlen bakom dem blev mörkblå”*; *”sista åket”*. Svar som texten stöder: på kvällen, när det blir mörkt och nöjesfältet snart stänger. En tanke att pröva: *”Mitt på dagen.”* Lamporna tänds och himlen blir mörkblå. Fråga tillbaka: *”Vad gör lamporna?”*
Fråga 4 · mellan raderna, Varför	Ledtrådarna: *”Det är okej”*; *”det ser ändå läskigt ut”*; *”räkna baklänges”*. Svar som texten stöder: hon vill dölja att hon är ledsen, eller hon vill inte att berättaren ska må dåligt, eller hon är lite rädd på riktigt. Alla håller när eleven visar en ledtråd. En tanke att pröva: *”Hon vill inte åka, hon säger ju det.”* Hon var ivrig och ställde sig på tå under strecket. Fråga tillbaka: *”Hur ivrig var Ida i början?”*
Fråga 5 · bortom raderna	Ett svar kan vara att byta skor med Ida, eftersom det bara fattas lite, eller att låta bli, eftersom gränsen skyddar henne. Ett bra svar väger Idas besvikelse mot varför gränsen finns och ger ett eget skäl.
Öppna frågor	*”Berättaren säger ’Hon växte två centimeter i går.’ Vad tror ni att han hoppas att killen gör?”*; *”Killen i röd jacka säger ’Nästan’ i stället för ’Nej’. Varför tror ni att han väljer det ordet?”*
Om eleven fastnar	Peka på *”luktade sockervadd”* och på *”Lamporna tändes en efter en”*.

Nästan

Musiken dunkade så högt att jag kände den i fötterna, och luften luktade sockervadd och pommes. Långt däruppe skrek någon av ren lycka, och ljudet försvann med ett sus. Lamporna tändes en efter en, först de röda och sedan de gula, medan himlen bakom dem blev mörkblå. Ida ryckte mig i ärmen och pekade på vagnarna som svepte förbi över taken. ”Den där”, sa hon. ”Nu!”

Kön rörde sig sakta fram till en stång med ett rött streck högt upp och en skylt: Minst 140. Ida ställde sig under strecket och sträckte på sig så mycket att hälarna lämnade marken. Killen i röd jacka tuggade tuggummi och tittade på kön bakom oss i stället för på henne.
”Nästan”, sa han.
”Hon växte två centimeter i går”, sa jag.
”Då är hon säkert lång nog om en vecka”, sa han.
”Det är okej”, sa Ida snabbt, ”det ser ändå läskigt ut.”
Hon började räkna baklänges, tio, nio, åtta, som hon gjorde när tandläkaren borrade.

Killen ropade över kön att det var sista åket. Jag tittade på Idas gympaskor, som var platta som pannkakor. Sedan tittade jag på mina kängor med sulor nästan lika tjocka som min tumme.

1. Vad står det på skylten vid stången?
2. Var är berättaren och Ida? Vad i texten får dig att tro det?
3. Vilken tid på dagen är det? Hur vet du det?
4. Varför säger Ida att hon inte vill åka ändå? Hur vet du det?
5. Berättaren tittar på Idas gympaskor och sedan på sina egna kängor. Vad hade du gjort i berättarens ställe? Varför?

Lärarens sida: Avancerad, text 10, Dagen före

Det som står mellan raderna: Yusuf har ont i foten och döljer det, eftersom han är rädd att missa finalen. Tränaren har genomskådat honom.

I passet	
Före läsningen	Vad gör en idrottare dagen före en viktig match?
Stoppet	Stanna efter *”På vänster fot hade han två strumpor.”* Något är konstigt: han har två strumpor på ena foten och springer bara när någon tittar.
Tänka högt · fråga 2, Varför	*”Vänta, varför springer han bara när tränaren tittar? Jag ser framför mig hur han springer fort under strålkastarna. Det står ’så länge tränaren tittade åt hans håll’, och det står ’gick han lite snett’. Jag vet att man döljer något när man är rädd att bli bortvald. Alltså tror jag att han har ont i foten och döljer det. Stämmer det med resten? Jag läser vidare. Tränaren säger ’Två strumpor’ och ’Det är tjugo grader’. Det stämmer.”*
Fråga 1 · på raderna	Två.
Fråga 2 · mellan raderna, Varför	Ledtrådarna: *”så länge tränaren tittade åt hans håll”*; *”gick han lite snett”*. Svar som texten stöder: han har ont i foten och döljer det för att få spela finalen. En tanke att pröva: *”Han vill visa hur snabb han är.”* Han går lite snett när tränaren vänder sig om. Fråga tillbaka: *”Vad gör Yusuf när tränaren vänder sig om?”*
Fråga 3 · mellan raderna, Känsla	Ledtrådarna: *”Yusuf log så brett att han glömde att halta”*; *”han läste det två gånger”*. Svar som texten stöder: glad, stolt eller lättad, kanske fortfarande nervös. Alla håller när eleven visar en ledtråd. En tanke att pröva: *”Ledsen, för han har ont.”* Han ler så brett att han glömmer att halta. Fråga tillbaka: *”Vad gör Yusuf när tränaren har sagt ’Du spelar’?”*
Fråga 4 · mellan raderna, Det som menas	Ledtrådarna: *”Två strumpor.”*; *”Det är tjugo grader.”* Svar som texten stöder: hon vet att han har ont i foten och vill att han slutar låtsas. En tanke att pröva: *”Hon tycker att strumporna är smutsiga.”* Hon säger bara *”Det är tjugo grader”*. Fråga tillbaka: *”Vad sa hon om strumporna?”*
Fråga 5 · bortom raderna	Ett bra svar tar med något ur texten och ger ett eget skäl.
Öppna frågor	*”Tränaren tittar länge på Yusuf innan hon säger ’Du spelar.’ Vilka saker tror ni att hon väger mot varandra?”*; *”Yusuf snörade om skon fast den redan satt hårt. Finns det fler sätt att förstå varför han gjorde det?”*
Om eleven fastnar	Peka på *”På vänster fot hade han två strumpor”*.

Dagen före

Dagen före finalen hade laget bara en lätt träning under strålkastarna. Planen var nyklippt. Vid sidlinjen stod Yusufs lillasyster med en hemmagjord flagga där det stod Yusuf 10. Yusuf sprang som en gasell så länge tränaren tittade åt hans håll. När tränaren vände sig om för att samla ihop konerna gick han lite snett. På vänster fot hade han två strumpor. På lappen på förrådsdörren stod startelvan. Hans namn var det tredje, och han läste det två gånger.

”Yusuf”, sa tränaren. ”Kom hit.”
Han joggade fram och lyfte knäna högt, som en travhäst. ”Jag är i toppform.”
”Det frågade jag inte om.”
”Bara så du vet. Och jag sov nio timmar.”
Tränaren nickade mot hans vänstra fot. ”Två strumpor.”
”Det är kallt.”
”Det är tjugo grader.”
Yusuf snörade om skon. Den satt redan hårt.

Tränaren tittade på honom länge. Sedan tittade hon på lappen med startelvan. ”Du spelar”, sa hon. ”Men klockan tolv tejpar jag dig själv, och när jag byter ut dig så går du av.”
Yusuf log så brett att han glömde att halta. ”Vad ska du tejpa?”
”Gå och byt strumpor”, sa hon.
Han gick mot omklädningsrummet med raka steg. Det första ajet hördes när dörren hade slagit igen.

1. Hur många strumpor har Yusuf på vänster fot?
2. Varför springer Yusuf som en gasell så länge tränaren tittar? Hur vet du det?
3. Hur känner sig Yusuf när tränaren säger ”Du spelar”? Hur vet du det?
4. Vad menar tränaren när hon säger ”Gå och byt strumpor”? Hur vet du det?
5. Tränaren låter Yusuf spela, men med villkor. Vad tycker du om det hon bestämmer? Varför?

Lärarens sida: Avancerad, text 11, Kanelbullen

Det som står mellan raderna: ”Läget?” är en hälsning som man svarar kort på, men Karim svarar långt. Olle skrattar vänligt och frågar dagen efter på riktigt om lillebrodern.

I passet	
Känsligt	En elev som själv är ny i Sverige kan känna igen sig. Låt eleven berätta om ord eller vanor som var svåra, bara om hen vill, och säg gärna att Olle skrattar vänligt.
Före läsningen	Vad säger man när man möter en kompis i korridoren på morgonen?
Stoppet	Stanna efter *”Olle stod helt stilla med kanelbullen halvvägs till munnen medan en tjej gick förbi och sa ’Läget?’ till en klasskompis, som svarade ’Läget’ utan att någon av dem saktade in.”* Något upprepas: alla säger Läget.
Tänka högt · fråga 2, Ordet	*”Vänta, här står inte vad Läget betyder. Jag ser framför mig korridoren, där två säger Läget och går vidare. Det står ’Olle stod helt stilla’ och ’utan att någon av dem saktade in’. Jag vet att man inte svarar på en riktig fråga med samma ord. Alltså tror jag att Läget är en hälsning, ungefär hej. Stämmer det med resten? Jag läser vidare. Olle skrattar. Det stämmer.”*
Fråga 1 · på raderna	Feber.
Fråga 2 · mellan raderna, Ordet	Ledtrådarna: *”utan att någon av dem saktade in”*; *”Bra, och du?”* Svar som texten stöder: en hälsning, ungefär hej. En tanke att pröva: *”Att Olle vill veta hur Karim mår.”* De andra svarar med samma ord och går vidare. Fråga tillbaka: *”Vad gör tjejen och kompisen efter att de har sagt ’Läget’?”*
Fråga 3 · mellan raderna, Det som menas	Ledtrådarna: *”Du frågade”*; *”Olle skrattade så mycket”*. Svar som texten stöder: att Karim svarade mycket mer än man brukar. En tanke att pröva: *”Att Olle är arg.”* Han skrattar och frågar sedan om lillebrodern. Fråga tillbaka: *”Vad gör Olle sedan?”*
Fråga 4 · mellan raderna, Känsla	Ledtrådarna: *”Karim blev stående med handen på skåpsdörren”*; *”tillsammans gick de mot klassrummet”*. Svar som texten stöder: glad, lättad eller stolt, kanske rörd. Alla håller när eleven visar en ledtråd. En tanke att pröva: *”Ledsen, för Olle skrattade åt honom.”* Olle frågar om lillebrodern och delar sin bulle. Fråga tillbaka: *”Vad frågar Olle om, och vad gör Karim sedan?”*
Fråga 5 · bortom raderna	Ett bra svar tar med att Karim försökte vara artig, och ger ett eget skäl.
Öppna frågor	*”Olle bryter kanelbullen och räcker fram ena halvan. Vad vill han säga med det?”*; *”Karim säger att lillebrodern nu vill ha kanelbulle också. Vad tror ni att han vill visa med det?”*
Om eleven fastnar	Peka på *”utan att någon av dem saktade in”*.

© Niclas Fohlin · niclasfohlin.se/stodundervisning/textsamtal-i-grupp

Kanelbullen

Karim hade bott i Sverige i tre månader och övat svenska hela vägen i skolbussen. Han hade bestämt sig för att svara ordentligt och ärligt på allt som någon frågade honom, eftersom han inte ville verka oartig. När han stängde sitt skåp i korridoren stod Olle bredvid honom med en stor kanelbulle i handen.

Olle nickade mot honom och sa: ”Läget?”
Karim rätade på sig och svarade så ordentligt han kunde: ”Jag sov dåligt, min lillebror har feber, bussen kom tio minuter för sent och jag har glömt matteboken hemma.”
Olle stod helt stilla med kanelbullen halvvägs till munnen medan en tjej gick förbi och sa ”Läget?” till en klasskompis, som svarade ”Läget” utan att någon av dem saktade in.
”Aha”, sa Olle till slut, ”det var mycket läge.”
”Du frågade”, sa Karim.
Olle skrattade så mycket att han fick lägga ifrån sig kanelbullen.

Nästa morgon stod Olle vid skåpen igen och lutade sig mot skåpsdörren när Karim kom. ”Läget?” frågade han.
”Bra, och du?” sa Karim och log.
”Bra”, sa Olle, ”och hur är det med din lillebror?”
Karim blev stående med handen på skåpsdörren.
”Han är fullständigt frisk”, sa han till slut, ”och nu vill han ha kanelbulle också.”
Olle bröt kanelbullen på mitten och räckte fram ena halvan, och tillsammans gick de mot klassrummet.

1. Vad säger Karim att hans lillebror har?
2. Olle säger ”Läget?” till Karim. Vad betyder det här? Hur vet du det?
3. Olle säger ”det var mycket läge”. Vad menar han? Hur vet du det?
4. Hur känner sig Karim när han går mot klassrummet dagen efter? Hur vet du det?
5. Karim svarar långt på ”Läget?” Vad hade du gjort i Olles ställe? Varför?

Lärarens sida: Avancerad, text 12, Ingen fara

Det som står mellan raderna: Astrid har gjort nästan allt och säger ”ingen fara” fast hon är trött och sur. Hennes tack är ironiskt, och först då märker de andra det.

I passet	
Före läsningen	Hur brukar en grupp dela upp arbetet i ett grupparbete?
Stoppet	Stanna efter *”Tack för all hjälp, allihopa. Utan er hade jag ju behövt göra allt själv, och det hade varit tråkigt.”* Någon säger en sak och menar en annan: ingen har hjälpt henne.
Tänka högt · fråga 4, Det som menas	*”Vänta, här står inte vad Astrid menar. Jag ser framför mig hur hon satt uppe halva natten. Det står ’Tack för all hjälp, allihopa’ och ’Utan er hade jag ju behövt göra allt själv’. Jag vet att man kan säga tack på ett elakt sätt när ingen har hjälpt en. Alltså tror jag att hon menar att ingen hjälpte henne. Stämmer det med resten? Jag läser vidare. Marcus frågar om hon menar det på riktigt, och Jasmin skriver att de trodde att hon tyckte om det. Det stämmer.”*
Fråga 1 · på raderna	02.41.
Fråga 2 · mellan raderna, Känsla	Ledtrådarna: *”Torsdag 02.41”*; *”nu behöver ni bara läsa”*. Svar som texten stöder: trött, stressad eller lättad över att vara klar. En tanke att pröva: *”Utvilad och glad.”* Klockan är 02.41, och hon har skrivit två delar extra. Fråga tillbaka: *”Hur dags skriver Astrid att hon är klar, och hur många delar har hon skrivit?”*
Fråga 3 · mellan raderna, Varför	Ledtrådarna: *”Ingen fara, jag tar det”*; *”Utan er hade jag ju behövt göra allt själv”*. Svar som texten stöder: hon vill inte bråka, eller hon vill hellre göra det själv, eller hon vill att de ska tycka om henne. Alla håller när eleven visar en ledtråd. En tanke att pröva: *”Hon tycker att det är kul att göra allt.”* Hon skriver senare att det hade varit tråkigt. Fråga tillbaka: *”Vad skriver hon senare?”*
Fråga 4 · mellan raderna, Det som menas	Ledtrådarna: *”Tack för all hjälp, allihopa”*; *”Utan er hade jag ju behövt göra allt själv”*. Svar som texten stöder: att ingen hjälpte henne och att hon är sur eller sårad, alltså ironi. Ge gärna ordet ironi. En tanke att pröva: *”Att hon är tacksam.”* Hon skriver att hon har behövt göra allt själv. Fråga tillbaka: *”Vem har gjort allt, och vad skriver hon om ’er’?”*
Fråga 5 · bortom raderna	Ett svar kan vara att skriva som det är, att hon är trött på att göra allt, eller att svara mjukt och föreslå hur de kan dela upp det. Ett bra svar tar med något Astrid skrev, och ger ett eget skäl.
Öppna frågor	*”Vad tror ni att Hampus och Marcus tänker när de läser Astrids tack?”*; *”Hampus skriver ’Haha, bra skämt!’ Vad kan han mena? Kan han mena något annat?”*
Om eleven fastnar	Peka på *”Utan er hade jag ju behövt göra allt själv”*.

Ingen fara

Onsdag kväll
Astrid: Här är bilderna till del 1 och 2, och jag har skrivit del 3 och 4 också eftersom ingen av er hann, så läs igenom allt innan fredag och säg till om något är fel!
Hampus: Grymt, Astrid, du räddar oss!
Jasmin: Tusen tack, du är bäst, jag hade aldrig hunnit med min del!
Marcus: Ska vi inte dela upp slutet så att du slipper göra allt själv, eller är det för sent?
Astrid: Ingen fara, jag tar det, det är ändå nästan klart.

Torsdag 02.41
Astrid: Klart, och sista bilden ligger i mappen, så nu behöver ni bara läsa.
Läst 07.50
Hampus: Du är en hjälte, jag ska läsa allt på bussen, vi ses på historian!
Marcus: Jag kan berätta om del 1 om ni vill, den verkar vara den lättaste, och Jasmin tar väl slutet?
Jasmin: Ja, jag tar den korta biten, för annars blir jag för nervös.

Torsdag 14.30
Astrid: Tack för all hjälp, allihopa. Utan er hade jag ju behövt göra allt själv, och det hade varit tråkigt.
Hampus: Haha, bra skämt!
Marcus: Menar du det där på riktigt?
Astrid: Självklart. Ingen fara.
Jasmin: Men du sa ju hela tiden att det var ingen fara, så vi trodde att du tyckte om att göra det.

1. Hur dags skriver Astrid att hon är klar?
2. Hur känner sig Astrid när hon skriver att allt är klart? Hur vet du det?
3. Varför skriver Astrid ”Ingen fara, jag tar det” när Marcus frågar om de ska dela upp slutet? Hur vet du det?
4. Vad menar Astrid när hon skriver ”Tack för all hjälp, allihopa”? Vad i texten får dig att tro det?
5. Jasmin skriver att Astrid hela tiden sa att det inte var någon fara. Vad hade du skrivit till Jasmin om du var Astrid? Varför?

Lärarens sida: Avancerad, text 13, Fyrtio minuter

Det som står mellan raderna: Berättaren är en femtonåring som dömer en barnmatch. Pappan som skrek förstår efteråt hur svårt jobbet är.

I passet	
Före läsningen	Vad brukar man höra från åskådarna vid en match?
Stoppet	Stanna efter *”Ändå var det mig alla tittade på.”* Något är konstigt: alla tittar på den som aldrig rör bollen.
Tänka högt · fråga 2, Vem	*”Vänta, här står inte vem berättaren är. Jag ser framför mig någon som springer utan boll. Det står ’Ingen passade till mig’ och ’Ändå var det mig alla tittade på.’ Jag vet att man passar till den man litar på. Alltså tror jag att hen är spelare. Stämmer det med resten? Jag läser vidare. Hen har svart tröja och visselpipa. Först trodde jag att hen var spelare, men nu förstår jag att hen är domare.”*
Fråga 1 · på raderna	Femtio kronor per match.
Fråga 2 · mellan raderna, Vem	Ledtrådarna: *”Den svarta tröjan klibbade”*; *”visselpipan”*. Svar som texten stöder: berättaren är domare i en barnmatch. En tanke att pröva: *”En spelare som ingen passar bollen till.”* Berättaren har svart tröja och de andra gult och rött. Fråga tillbaka: *”Vilken tröja har berättaren, och vilka färger har de andra?”*
Fråga 3 · mellan raderna, Känsla	Ledtrådarna: *”Jag låtsades att jag inte hörde”*; *”kollade klockan på handleden för femte gången”*. Svar som texten stöder: pressad, otålig eller trött, men hen försöker hålla sig lugn. Alla håller när eleven visar en ledtråd. En tanke att pröva: *”Glad, för hen springer hela tiden.”* Hen låtsas att hen inte hör pappan. Fråga tillbaka: *”Hur många gånger har berättaren kollat klockan?”*
Fråga 4 · mellan raderna, Det som menas	Ledtrådarna: *”Är du blind?”*; *”Jag hade inte gjort det för hundra”*. Svar som texten stöder: pappan visar respekt utan att säga förlåt, och han tycker att jobbet är värt mer än femtio kronor. En tanke att pröva: *”Han är fortfarande arg på berättaren.”* Han säger att han inte hade gjort det för hundra. Fråga tillbaka: *”Vad sa pappan under matchen, och vad säger han nu?”*
Fråga 5 · bortom raderna	Ett bra svar tar med att pappan först skrek och sedan ändrade sig, och ger ett eget skäl.
Öppna frågor	*”Berättaren låtsas att hen inte hör pappan. Vad tror ni att hen hade velat svara?”*; *”Varför tror ni att berättaren tar nästa match?”*
Om eleven fastnar	Peka på *”Den svarta tröjan klibbade”* och sedan på *”visselpipan”*.

Fyrtio minuter

Jag sprang över hela golvet i fyrtio minuter utan att röra bollen en enda gång. Ingen passade till mig. Killarna i gult och killarna i rött sprang runt mig som om jag var en kon. Ändå var det mig alla tittade på. En pappa vid sargen skrek: ”Är du blind?” Jag låtsades att jag inte hörde. Den svarta tröjan klibbade, och jag kollade klockan på handleden för femte gången. Två minuter kvar.

När matchen var slut kom pappan som hade skrikit fram till mig. Han var röd i ansiktet, och skjortan hade åkt upp ur byxorna.
”Hur gammal är du egentligen?”
”Femton”, sa jag.
”Vad får du för det här?”
”Femtio kronor per match.”
Han tittade på mig länge. ”Det är för lite”, sa han. ”Jag hade inte gjort det för hundra.”

Han gick tillbaka till sin son, som satt på golvet och drack saft ur en liten pappersmugg. På läktaren, som bara var tre bänkar, började alla packa ihop sina termosar. Jag tog en klunk ur vattenflaskan. Jag tittade på klockan igen. Sedan hängde jag visselpipan runt halsen. Nästa match började om tio minuter.

1. Hur mycket får berättaren för varje match?
2. Vad förstår du om berättaren i slutet som du inte förstod i början? Hur vet du det?
3. Hur känner sig berättaren under matchen? Vad i texten får dig att tro det?
4. Vad menar pappan när han säger ”Det är för lite”? Hur vet du det?
5. Pappan skrek åt berättaren under matchen och säger sedan att det är för lite. Vad hade du sagt till honom i berättarens ställe? Varför?

Lärarens sida: Avancerad, text 14, Nästa fredag

Det som står mellan raderna: Minna har missat fem fredagar med nachos. Jonatan köper två påsar ändå och döljer att han är besviken, och hans ”Ok!” visar till sist att han blir glad.

I passet	
Känsligt	Låt samtalet handla om Jonatan och Minna, och säg gärna att Minna försöker ställa det till rätta.
Före läsningen	Vad kan man göra när man ses hemma hos en kompis en helgkväll?
Stoppet	Stanna efter *”Jag köpte två påsar som vanligt, det var ju rea.”* Han säger en sak och gör en annan: han säger att det var rea, men han köper två påsar.
Tänka högt · fråga 4, Före och efter	*”Vänta, här står inte vad som har hänt mellan dem. Det står ’nachos hos dig i morgon, som vanligt’ och ’vi kan kanske ta nästa fredag i stället’. Jag vet att ’som vanligt’ betyder något man gör ofta tillsammans. Alltså tror jag att de brukar ses varje fredag, och att Minna har varit upptagen. Stämmer det med resten? Jag läser vidare. Minna frågar hur många fredagar hon har missat, och Jonatan svarar ’Fem.’ Ja, det stämmer.”*
Fråga 1 · på raderna	Två.
Fråga 2 · mellan raderna, Varför	Ledtrådarna: *”två påsar som vanligt”*; *”Ok.”* Svar som texten stöder: han hoppades att hon skulle komma ändå, och han är besviken. En tanke att pröva: *”Det var rea.”* Han köper två påsar fast Minna inte kommer. Fråga tillbaka: *”Hur många påsar köper man om man hoppas att någon kommer?”*
Fråga 3 · mellan raderna, Varför	Ledtrådarna: *”Är du vaken?”*; *”Hur många fredagar har jag missat sedan repet började?”* Svar som texten stöder: hon kom precis hem med en nyhet, men hon har också dåligt samvete mot honom. En tanke att pröva: *”Hon vill bara berätta om pizzan.”* Hon frågar också om hans kväll. Fråga tillbaka: *”Vad frågar Minna om efter rollerna?”*
Fråga 4 · mellan raderna, Före och efter	Ledtrådarna: *”är det nachos hos dig i morgon, som vanligt?”*; *”Fem.”* Svar som texten stöder: Minna har missat fem fredagar och Jonatan saknar henne, eller de har glidit isär. Båda håller när eleven visar en ledtråd. En tanke att pröva: *”De har blivit osams.”* Ingen är arg, och Minna bjuder hem honom. Fråga tillbaka: *”Är någon av dem arg i meddelandena?”*
Fråga 5 · bortom raderna	Ett svar kan vara att svara ärligt att man har saknat henne, eller att skämta bort det för att inte verka sårad. Ett bra svar tar med de två påsarna eller de fem fredagarna.
Öppna frågor	*”Vad tror ni att de pratar om på lördag?”*; *”Jonatan svarar ’Fem.’ direkt. Vad tror ni att han har gjort alla de fredagarna?”*
Om eleven fastnar	Peka på *”Jag köpte två påsar som vanligt, det var ju rea.”*

Nästa fredag

Torsdag kväll
Jonatan: Hej, är det nachos hos dig i morgon, som vanligt?
Minna: Äh, jag har repet till nio i morgon, men vi kan kanske ta nästa fredag i stället, eller?
Jonatan: Ok.
Minna: Vi måste träffas snart, jag har så mycket att berätta om pjäsen och alla i gruppen, de är helt fantastiska!
Jonatan: Kul, berätta.

Fredag 22.10
Minna: Är du vaken? Jag kom precis hem, vi repade till halv tio och sedan åt hela gruppen pizza på scengolvet, och vi fick rollerna i dag, så jag ska spela den som snubblar in genom fel dörr.
Jonatan: Jag är vaken, vad kul att det gick bra.
Minna: Men du då, hur har du haft det i kväll, gjorde du något speciellt?
Jonatan: Bra.
Minna: Åt du nachos utan mig, eller var det ingen nachoskväll i dag heller?
Jonatan: Jag köpte två påsar som vanligt, det var ju rea.
Minna: Hur många fredagar har jag missat sedan repet började?
Jonatan: Fem.

Lördag förmiddag
Minna: Jag är ledig hela lördagen, så kom klockan fyra, jag fixar salsan, och jag lovar att inte prata om repetitionerna mer än en timme!
Jonatan: Ok!
Minna: Jag såg utropstecknet.

1. Hur många påsar köpte Jonatan?
2. Varför köpte Jonatan två påsar ändå? Vad i texten får dig att tro det?
3. Varför skriver Minna till Jonatan sent på fredagskvällen? Hur vet du det?
4. Vad har hänt mellan Jonatan och Minna de senaste veckorna? Hur vet du det?
5. Minna frågar hur många fredagar hon har missat, och Jonatan svarar ”Fem.” Vad hade du svarat i Jonatans ställe? Varför?

Lärarens sida: Avancerad, text 15, Fyra toner

Det som står mellan raderna: Joel säger att han skriver för att klaga, men han saknar grannens musik och är orolig nu när det är tyst. Brevet är hans sätt att få kontakt.

I passet	
Före läsningen	Vad kan man höra genom väggen i ett hus där många bor?
Stoppet	Stanna efter *”Det höll i två dagar, sedan flyttade jag tillbaka det.”* Någon säger en sak och gör en annan: han vill slippa höra grannen men flyttar tillbaka skrivbordet.
Tänka högt · fråga 2, Varför	*”Vänta, varför flyttar han tillbaka skrivbordet? Jag tänker att han är arg. Jag ser framför mig hur han släpar skrivbordet till andra väggen. Det står ’för att slippa höra dig’ och ’sedan flyttade jag tillbaka det’. Jag vet att den som vill slippa ett ljud inte flyttar tillbaka till det. Alltså tror jag att han vill höra tonerna. Stämmer det med resten? Det står också ’i går upptäckte jag att jag nynnar dem på matten’. Först trodde jag att han var arg, men nu tror jag att han tycker om tonerna.”*
Fråga 1 · på raderna	Den tredje. Förklara gärna ordet bas, ett instrument med låga toner.
Fråga 2 · mellan raderna, Varför	Ledtrådarna: *”för att slippa höra dig”*; *”Det höll i två dagar, sedan flyttade jag tillbaka det”*. Svar som texten stöder: han vill höra musiken och saknade den när han satt längre bort. En tanke att pröva: *”Det var jobbigt att flytta.”* Det står inget om att det var jobbigt. Fråga tillbaka: *”Hur länge höll det?”*
Fråga 3 · mellan raderna, Känsla	Ledtrådarna: *”I måndags var det tyst. I tisdags också.”*; *”satt vid väggen i en timme”*; *”hörde bara kylskåpet”*. Svar som texten stöder: orolig, ensam eller tom. Ge gärna orden saknar och oroar sig. En tanke att pröva: *”Glad, nu slipper han höra tonerna.”* Han sitter vid väggen i en timme och lyssnar. Fråga tillbaka: *”Vad gör Joel medan det är tyst?”*
Fråga 4 · mellan raderna, Varför	Ledtrådarna: *”en melodi som passar till din bas”*; *”det går bra att knacka”*. Svar som texten stöder: han saknar musiken, är orolig för grannen eller vill spela tillsammans. Alla håller när eleven visar en ledtråd. En tanke att pröva: *”Han är arg, han skriver ju att han klagar.”* Det är vad han säger först. Fråga tillbaka: *”Vad lägger han i kuvertet?”*
Fråga 5 · bortom raderna	Ett svar kan vara att knacka på, eftersom man då får svar direkt, eller att skriva brev, eftersom det är lättare att skriva det som är svårt att säga. Ett bra svar tar med kuvertet och ger ett eget skäl.
Öppna frågor	*”Vad tror ni att grannen gör när hen har läst brevet?”*; *”I måndags var det tyst i 4B, och i tisdags också. Vad tror ni har hänt?”*
Om eleven fastnar	Peka på *”I måndags var det tyst. I tisdags också.”*

Fyra toner

Till den som bor i 4B,

Jag skriver för att klaga. Varje kväll klockan sju har jag hört en bas genom väggen, samma fyra toner om och om igen, och det har pågått sedan augusti. Tonerna sitter kvar i huvudet hela natten, och i går upptäckte jag att jag nynnar dem på matten. Min lärare tror att jag har blivit konstig.

Det värsta är att den tredje tonen är fel. Den ska vara lägre. Jag har kollat på pianot hemma tre gånger, och jag har rätt. Hade du spelat den rätt hade jag inte haft något att klaga på. Jag flyttade skrivbordet till andra väggen för att slippa höra dig. Det höll i två dagar, sedan flyttade jag tillbaka det.

I måndags var det tyst. I tisdags också. Jag satt vid väggen i en timme med örat mot tapeten och hörde bara kylskåpet, som brummar också men inte alls lika bra. I kuvertet ligger ett papper med en melodi som passar till din bas, ifall du skulle börja spela igen. Du behöver inte använda den. Väggen är tunn, så det går bra att knacka.

Hälsningar
Joel i 4A

1. Vilken av de fyra tonerna tycker Joel är fel?
2. Varför flyttar Joel tillbaka skrivbordet? Hur vet du det?
3. Hur känner sig Joel när det är tyst i 4B? Hur vet du det?
4. Vad förstår du i slutet som du inte förstod i början?
   Hur vet du det?
5. Joel skriver ett brev i stället för att knacka på dörren. Vad hade du gjort i hans ställe? Varför?

Lärarens sida: Avancerad, text 16, Fröken Lanes ärende

Det som står mellan raderna: Väninnan är fröken Lane själv. Bara Hollis förstår det.

I passet	
Stilen	I Arthur Conan Doyles stil, som i berättelserna om Sherlock Holmes: vännen berättar, och detektiven läser detaljer. Läs lugnt. Läs vidare: Sherlock Holmes äventyr.
Före läsningen	Vad gör en detektiv?
Stoppet	Stanna efter *”Hon har inte sovit sedan dess, och på fredag kommer frun hem.”* Något är konstigt: hon kommer själv, och ena handen är i fickan.
Tänka högt · fråga 3, Vem	*”Vänta, varför kommer hon själv för en väninnas skull? Jag ser henne framför mig med ena handen i fickan. Det står ’Hon plockade upp bitarna med bara händerna’, och det står ’Hon har inte sovit sedan dess’. Jag vet att den som skurit sig kan gömma handen. Alltså tror jag att väninnan kan vara fröken Lane själv. Stämmer det? Jag läser vidare. Hon har en näsduk runt fingret. Ja, det stämmer.”*
Fråga 1 · på raderna	Den vänstra.
Fråga 2 · mellan raderna, Var och när	Ledtrådarna: *”gaslyktorna”*; *”en häst förbi med en droska”*; *”brasan”*. Svar som texten stöder: för länge sedan, innan bilarna var vanliga. En tanke att pröva: *”I vår tid, de läser ju tidningen.”* Gaslyktor och droskor är mycket ovanliga på gatorna i dag. Fråga tillbaka: *”Hur lyser gatorna?”*
Fråga 3 · mellan raderna, Vem	Ledtrådarna: *”med bara händerna”*; *”Runt pekfingret satt en näsduk”*; *”Fröken Lane stoppade snabbt handen i fickan igen”*; *”Jag vet ingenting om någon väninna”*. Svar som texten stöder: fröken Lane själv. En tanke att pröva: *”En annan flicka i huset.”* Det är fröken Lane som har såret. Eller *”Hollis känner inte väninnan.”* Han menar att det inte finns någon väninna. Fråga tillbaka: *”Vem har Hollis sett ett sår på?”*
Fråga 4 · mellan raderna, Känsla	Ledtrådarna: *”stoppade snabbt handen i fickan igen”*; *”Hon tackade två gånger”*. Svar som texten stöder: generad, eller lättad och tacksam. Båda håller med en ledtråd. En tanke att pröva: *”Arg på Hollis.”* Hon tackar honom.
Fråga 5 · bortom raderna	Bra, eftersom han hjälper henne, eller obehagligt, eftersom ingen kan ha en hemlighet för honom. Ett bra svar tar med något Hollis ser.
Öppna frågor	*”Vad tror ni att fröken Lane gör på fredag?”*; *”Varför tror ni att berättaren aldrig förstår vad Hollis menade?”*
Om eleven fastnar	Peka på näsduken. Förklara gärna att väninna är ett ord från förr för en vän som är kvinna, och att en droska är en vagn som en häst drar.

Fröken Lanes ärende

Det var en av de kvällar då dimman låg så tät över staden att gaslyktorna bara syntes som gula fläckar. Hollis hade suttit tyst vid brasan i två timmar, och jag hade läst samma sida i tidningen fyra gånger. Strax efter nio klapprade en häst förbi med en droska, och snart hörde vi snabba steg i trappan. En ung kvinna kom in. Under den grå kappan hade hon ett vitt förkläde, och vänster hand höll hon gömd i fickan.

”Jag heter Lane, och jag kommer för en väninnas skull”, sa hon. ”Hon arbetar som jag, hos en fin familj. I tisdags tappade hon fruns finaste skål, och den gick i hundra bitar. Hon plockade upp bitarna med bara händerna och gömde dem under sin säng. Hon har inte sovit sedan dess, och på fredag kommer frun hem.”
Medan hon talade tog hon upp vänster hand ur fickan och strök håret ur pannan. Runt pekfingret satt en näsduk med en liten röd fläck.

Hollis hämtade en liten burk ur skåpet. ”Hundra bitar kan ingen laga”, sa han. ”Men frun märker det ändå, och hon blir mindre arg på den som berättar själv. Ge er väninna den här salvan. Ett sår från porslin ska inte sitta under en smutsig näsduk.” Fröken Lane stoppade snabbt handen i fickan igen. Hon tackade två gånger och var borta innan jag hann resa mig. Senare frågade jag Hollis hur han kunde veta att väninnan hade skurit sig. ”Jag vet ingenting om någon väninna”, sa han. Jag förstår fortfarande inte vad han menade.

1. Vilken hand håller fröken Lane gömd i fickan?
2. Händer berättelsen i vår tid eller för länge sedan? Vad i texten får dig att tro det?
3. Vem är väninnan som fröken Lane berättar om? Vad i texten får dig att tro det?
4. Hur känner sig fröken Lane när hon går? Hur vet du det?
5. Hollis lägger märke till små saker hos dem som kommer till honom. Är det en bra förmåga eller något obehagligt? Varför?

Lärarens sida: Avancerad, text 17, Tio i elva

Det som står mellan raderna: Att ha is i magen betyder att hålla sig lugn när det är bråttom. Lejla tar uttrycket bokstavligt, och Henry visar betydelsen.

I passet	
Före läsningen	Har du någon gång missförstått vad någon menade? Vad hände?
Stoppet	Stanna efter *”’Du är nog den första som har gjort det på riktigt’, sa han.”* Något är konstigt.
Tänka högt · fråga 3, Ordet	*”Vänta, varför skrattar Henry? Jag ser Lejla framför mig vid frysen. Det står ’Nu gäller det att ha is i magen’, och det står ’Du är nog den första som har gjort det på riktigt’. Jag vet att ett uttryck kan betyda något annat än orden säger. Alltså tror jag att Henry inte menade riktig is. Stämmer det? Jag läser vidare. Henry vänder fiskbitarna en i taget. Nu tror jag att det betyder att vara lugn.”*
Fråga 1 · på raderna	Tre.
Fråga 2 · mellan raderna, Känsla	Ledtrådarna: *”Lejla stod still en sekund”*; *”öppnade hon frysen”*; *”tuggade i sig dem en i taget”*. Svar som texten stöder: förvirrad, osäker, nervös eller ivrig att göra rätt. En tanke att pröva: *”Hon är törstig.”* Hon tar isen direkt efter Henrys ord. Fråga tillbaka: *”Vad gör Lejla direkt efter att Henry har gått?”*
Fråga 3 · mellan raderna, Ordet	Ledtrådarna: *”Nu gäller det att ha is i magen”*; *”som om han hade hela eftermiddagen på sig”*; *”Hon skar långsammare”*. Svar som texten stöder: att vara lugn när det är mycket att göra. En tanke att pröva: *”Att äta is.”* Det är vad Lejla tror först, och Henry skrattar åt det. Den som kan uttrycket behöver också visa en ledtråd. Fråga tillbaka: *”Var i texten ser vi att det betyder så i köket?”*
Fråga 4 · mellan raderna, Det som menas	Ledtrådarna: *”ett helt fotbollslag”*; *”Ha is i magen”*; *”Henry log ned i stekpannan”*. Svar som texten stöder: hon skämtar om sitt misstag, eller hon vill hjälpa servitrisen att bli lugn, eller hon visar Henry att hon har förstått uttrycket. Alla håller med en ledtråd. En tanke att pröva: *”Servitrisen var törstig.”* Lejla säger samma ord som Henry. Fråga tillbaka: *”Vem har sagt ’Ha is i magen’ förut?”*
Fråga 5 · bortom raderna	Ett svar kan vara att Henry borde ha förklarat, så att Lejla slapp äta is, eller att hon lärde sig mer av att titta. Ett bra svar tar med något Henry gör.
Öppna frågor	*”Lejla skrattar fast hon inte vet åt vad. Varför gör hon det, och finns det fler sätt det kan vara?”*; *”Vad tror ni att Henry tänker när han ler?”*
Om eleven fastnar	Peka på *”som om han hade hela eftermiddagen på sig”*.

Tio i elva

Klockan var tio i elva, och om tio minuter skulle restaurangen öppna. I köket fräste löken i stora pannor, ugnarna brummade och någon ropade efter fler tallrikar. Lejla hade prao och hade fått skära gurka. Skivorna blev tjocka och tunna om vartannat, och två gånger tappade hon kniven på golvet. Kocken Henry tittade på henne över grytorna.
”Nu gäller det att ha is i magen”, sa han och gick ut i kylrummet.

Lejla stod still en sekund. Sedan öppnade hon frysen, tog tre isbitar och tuggade i sig dem en i taget. Det knastrade i hela huvudet, och det gjorde ont i tänderna. När Henry kom tillbaka frågade han vad hon gjorde vid frysen.
”Jag har is i magen nu”, sa Lejla. ”Tre bitar.”
Henry skrattade så att han fick hålla sig i diskbänken, och Lejla skrattade också, fast hon inte visste åt vad.
”Du är nog den första som har gjort det på riktigt”, sa han.

Så kom de första gästerna, och lapparna med beställningar blev fler och fler, tio, femton, tjugo. Pannorna fräste, och någon tappade en tallrik i diskrummet. Henry vände fiskbitarna en i taget, som om han hade hela eftermiddagen på sig. Lejla tittade på honom en lång stund. Hon skar långsammare, och nu blev alla gurkskivor lika tunna. Klockan ett kom servitrisen inspringande och ropade att ett helt fotbollslag just hade kommit in. Lejla fyllde ett glas med is och räckte henne det.
”Ha is i magen”, sa Lejla.
Henry log ned i stekpannan.

1. Hur många isbitar tuggar Lejla i sig?
2. Hur känner sig Lejla när Henry har gått ut i kylrummet? Hur vet du det?
3. Vad betyder ”ha is i magen” i den här berättelsen? Vad i texten får dig att tro det?
4. Varför ger Lejla servitrisen ett glas med is? Hur vet du det?
5. Henry förklarar aldrig vad han menar. Borde han ha gjort det? Varför?

Lärarens sida: Avancerad, text 18, Stenhuset

Det som står mellan raderna: Jätten tänker äta upp Pim och vill veta om någon saknar honom. Pim förstår och ljuger.

I passet	
Stilen	I J.R.R. Tolkiens stil, som i Hobbiten: en berättare som talar till läsaren och ett artigt hot. Läs torrt. Läs vidare: Hobbiten.
Före läsningen	Vad brukar hända i sagor när någon går vilse och knackar på en okänd dörr?
Stoppet	Stanna efter *”’Det blåser in annars’, förklarade han.”* Något är konstigt.
Tänka högt · fråga 2, Varför	*”Vänta. Han låser två gånger för att det blåser? Jag ser framför mig en jätte som bugar och sedan vrider om nyckeln. Det står ’vred om nyckeln två gånger’ och ’Det blåser in annars’. Jag vet att en stängd dörr räcker mot blåsten. Man låser mot människor, och här finns bara Pim. Alltså tror jag att han inte vill att Pim ska gå. Stämmer det? Jag läser vidare. Vattnet i grytan har just börjat koka. Något är fel här.”*
Fråga 1 · på raderna	En.
Fråga 2 · mellan raderna, Varför	Ledtrådarna: *”vred om nyckeln två gånger”*; *”Det blåser in annars”*; *”Då ska jag inte hålla dig kvar”*. Svar som texten stöder: så att Pim inte ska kunna gå därifrån. En tanke att pröva: *”För att det blåser, det säger han ju.”* En stängd dörr håller blåsten ute, men han låser två gånger. Fråga tillbaka: *”Behöver man låsa för att hålla blåsten ute?”*
Fråga 3 · mellan raderna, Det som menas	Ledtrådarna: *”en gryta som var stor nog att bada i”*; *”vattnet hade just börjat koka”*; *”På bordet stod en enda tallrik”*. Svar som texten stöder: han vill veta om någon skulle sakna Pim om han åt upp honom. En tanke att pröva: *”Han är nyfiken på Pims släkt.”* Då hade han dukat för två. Fråga tillbaka: *”Vad tittar Pim på innan han svarar?”*
Fråga 4 · mellan raderna, Det som menas	Ledtrådarna: *”Jätten tittade länge mot fönstret”*; *”Vilken stor släkt för ett så litet folk”*. Svar som texten stöder: ja, han blir rädd, eller nej, han ser lögnen. Båda håller med en ledtråd. En tanke att pröva: *”Han släpper Pim för att han är snäll.”* Han låste dörren och dukade bara för en. Fråga tillbaka: *”Vad gör jätten innan han skrattar?”*
Fråga 5 · bortom raderna	Ett eget svar, som att släkten väntar utanför eller att man har en smittsam sjukdom. Ett bra svar säger varför jätten skulle tro på det, med något som jätten gör i texten.
Öppna frågor	*”Jätten ger Pim en bit sockerkaka för vägen. Varför tror ni att han gör det?”*; *”Vad tror ni att Pim berättar hemma om jätten?”*
Om eleven fastnar	Peka på *”en enda tallrik”*. Förklara gärna att vrida om nyckeln är att låsa.

Stenhuset

Nu ska ni veta att det sällan är klokt att knacka på en dörr som är tre gånger så hög som man själv. Det visste Pim.
Han tillhörde tuvfolket, ett litet folk som bor i tuvorna på ängarna och nästan aldrig går längre bort än till närmaste bäck. Men han hade gått vilse i skogen, och regnet hade letat sig in genom kappan, så han knackade ändå.

Dörren öppnades av en jätte i röd väst. ”Så trevligt”, sa han och bugade artigt. ”Stig på, stig på, jag får så sällan gäster.” Han hängde Pims kappa på tork vid elden och vred om nyckeln två gånger. ”Det blåser in annars”, förklarade han. Över elden hängde en gryta som var stor nog att bada i, och vattnet hade just börjat koka. På bordet stod en enda tallrik, och den var mycket stor.

”Säg mig”, sa jätten och satte sig mittemot Pim, ”hur många vet att du är här i kväll?”
Pim tittade på tallriken, och sedan tittade han på grytan.
”Femtio”, sa han. ”Hela min släkt väntar vid stenbron och vet vilken dörr jag knackade på, och min farmor tycker inte om att vänta.”
Nu ska ni veta att Pims farmor satt hemma och stickade strumpor, och att ingen visste vart han hade gått.
Jätten tittade länge mot fönstret, och sedan skrattade han så att tallriken skallrade.
”Femtio!” sa han. ”Vilken stor släkt för ett så litet folk. Då ska jag inte hålla dig kvar.”
Han låste upp dörren och gav Pim en bit sockerkaka för vägen.

1. Hur många tallrikar står på bordet?
2. Varför vrider jätten om nyckeln två gånger? Hur vet du det?
3. Vad menar jätten när han frågar hur många som vet att Pim är där? Vad i texten får dig att tro det?
4. Tror jätten på det Pim säger? Hur vet du det?
5. Pim svarar ”Femtio”, fast ingen vet var han är. Vad hade du svarat i Pims ställe? Varför?

Lärarens sida: Avancerad, text 19, I hallen

Det som står mellan raderna: Berättaren är en hjälpare i familjen, troligen en maskin, som förstår mindre än läsaren. Esme och Ylva driver med Elvira, som blir sårad.

I passet	
Känsligt	Texten handlar om att bli hånad. Låt samtalet handla om personerna i texten.
Stilen	I Kazuo Ishiguros stil, som i Klara och solen: en lugn, artig berättare som återger mer än den förstår. Läs sakligt. Läs vidare: Klara och solen.
Före läsningen	Vad kan man se på människor, utöver det de säger?
Stoppet	Stanna efter *”’Har du sytt den själv? Vad modigt.’”* Något är konstigt.
Tänka högt · fråga 2, Det som menas	*”Vänta, modigt att ha en tröja? Jag ser framför mig Ylva som böjer sig fram mot stjärnan som Elvira har sytt. Det står ’Så litet och gulligt’ om hemmet, och nu ’Vad modigt’ om tröjan. Jag vet att man kan säga något som låter snällt och mena att det är fånigt. Alltså tror jag att Ylva driver med Elvira. Stämmer det? Jag läser vidare. De skrattar, fast ingen har sagt något roligt. Ja, det stämmer.”*
Fråga 1 · på raderna	Att det var bra att Elvira äntligen hade fått vänner.
Fråga 2 · mellan raderna, Det som menas	Ledtrådarna: *”Så litet och gulligt”*; *”Vad modigt”*; *”skrattade, fast ingen hade sagt något roligt”*. Svar som texten stöder: Ylva menar att tröjan är fånig. En tanke att pröva: *”Hon tycker att det är modigt att sy.”* Då hade de inte tittat på varandra och skrattat. Fråga tillbaka: *”Vad gör flickorna sedan?”*
Fråga 3 · mellan raderna, Känsla	Ledtrådarna: *”drog hon av sig tröjan, fast den inte var smutsig”*; *”Jag har lite ont i huvudet”*; *”Jag stannar hemma”*. Svar som texten stöder: sårad eller ledsen. En tanke att pröva: *”Sjuk, hon har ju ont i huvudet.”* Hon kan ha ont och vara ledsen samtidigt. Fråga tillbaka: *”Vad gör hon med tröjan efter besöket?”*
Fråga 4 · mellan raderna, Varför	Ledtrådarna: *”så bra att Elvira äntligen hade fått vänner”*; *”Jag har lite ont i huvudet”*. Svar som texten stöder: hon vill inte göra mamma ledsen, eller hon skäms. Båda håller med en ledtråd. En tanke att pröva: *”Mamma blir arg om hon stannar hemma.”* Det står inget om att mamma blir arg. Fråga tillbaka: *”Vad sa mamma vid frukosten?”*
Fråga 5 · bortom raderna	Berätta för mamma, som kan hjälpa, eller göra som Elvira bad. Ett bra svar tar med det Elvira bad om och vad hjälparen gör med tröjan.
Öppna frågor	*”Vad tänkte Elvira framför spegeln?”*; *”Varför kom Esme och Ylva?”*
Om eleven fastnar	Peka på *”skrattade, fast ingen hade sagt något roligt”*.

I HALLEN

Elvira hade bett mig att stanna i köket när hennes nya vänner kom. Jag är familjens hjälpare och behöver inte äta, men jag tycker om köket, så jag torkade dricksglas som redan var torra. Jag lade märke till att Elvira bytte tröja tre gånger framför spegeln. Den sista var gul, med en stjärna som hon hade sytt på själv kvällen innan. Hennes mamma hade sagt vid frukosten att det var så bra att Elvira äntligen hade fått vänner i nya klassen.

Flickorna hette Esme och Ylva, och de sa många vänliga saker. ”Vad mysigt det är här”, sa Esme. ”Så litet och gulligt.” Ylva böjde sig fram och tittade på stjärnan. ”Har du sytt den själv? Vad modigt.” Sedan tittade de på varandra och skrattade, fast ingen hade sagt något roligt. Jag tänkte att de måste tycka mycket om Elvira, eftersom de log hela tiden.

”Vi går före”, sa Ylva i dörren. ”Kom sen, om du hinner.”
När de hade gått stod Elvira kvar i hallen. Sedan drog hon av sig tröjan, fast den inte var smutsig, och vek ihop den mycket noggrant.
”Jag har lite ont i huvudet”, sa hon. ”Jag stannar hemma.”
Jag frågade om jag skulle hämta en tablett, men hon ville inte ha någon. Hon bad mig att inte säga något till mamma. Jag tänkte att det var bäst att göra som hon sa. Men jag lade tröjan överst i lådan, så att den skulle vara lätt att hitta nästa gång.

1. Vad hade Elviras mamma sagt vid frukosten?
2. Vad menar Ylva när hon säger ”Vad modigt”? Vad i texten får dig att tro det?
3. Hur känner sig Elvira när hon viker ihop tröjan? Hur vet du det?
4. Varför vill Elvira att hjälparen inte ska säga något till mamma? Hur vet du det?
5. Hjälparen tänker att det är bäst att göra som Elvira säger. Vad borde hjälparen göra? Varför?

Lärarens sida: Avancerad, text 20, Språnget

Det som står mellan raderna: Barnen bor på en rymdstation och ser en blå och vit värld genom fönstret. Aylin är ny, och Omid hämtar henne snabbt eftersom han själv har hängt där.

I passet	
Stilen	I Ray Bradburys stil, som i hans noveller om framtiden: ljud och dofter, och vardagsord om det främmande. Läs långsamt och drömskt. Läs vidare: Fahrenheit 451.
Före läsningen	Vad brukar en grupp göra när någon ny kommer?
Stoppet	Stanna efter *”Där inne fanns inget upp och inget ned.”* Något är konstigt: rummet har inget golv.
Tänka högt · fråga 2, Var och när	*”Vänta, här står inte var de är. Jag ser framför mig en rund hall med väggar som är mjuka som täcken. Det står ’Barnen hängde i det runda fönstret’, och det står ’Där inne fanns inget upp och inget ned’. Jag vet att man svävar i rymden. Alltså tror jag att de bor på en rymdstation. Stämmer det? Jag läser vidare. Genom fönstret rullar en blå och vit värld förbi. Ja, det stämmer.”*
Fråga 1 · på raderna	Räcket.
Fråga 2 · mellan raderna, Var och när	Ledtrådarna: *”också när hon åt”*; *”inget upp och inget ned”*; *”en blå och vit värld”*. Svar som texten stöder: på en rymdstation. En tanke att pröva: *”Under vattnet.”* Fisken är en liknelse, och genom fönstret syns moln. Fråga tillbaka: *”Vad syns genom fönstret?”*
Fråga 3 · mellan raderna, Känsla	Ledtrådarna: *”med armarna ute”*; *”Barnens skratt fyllde hallen”*; *”slutade sparka med benen”*. Svar som texten stöder: rädd, ensam och generad, eller stilla och förundrad när hon ser världen. Båda håller med en ledtråd. En tanke att pröva: *”Glad, barnen skrattar ju.”* De skrattar åt henne. Fråga tillbaka: *”Vad gör Aylin när hon ser världen?”*
Fråga 4 · mellan raderna, Varför	Ledtrådarna: *”sin första vecka”*; *”som var äldst”*; *”Han var hos henne innan någon hade hunnit sluta skratta”*. Svar som texten stöder: han vet själv hur det är att hänga där som ny, eller han känner ansvar som äldst. Båda håller med en ledtråd. En tanke att pröva: *”Han vill visa sig duktig.”* Det står inget om att han vill synas. Fråga tillbaka: *”Vad hände Omid själv, sin första vecka?”*
Fråga 5 · bortom raderna	Bra, eftersom alla har gjort det, eller dåligt, eftersom den nya blir utskrattad. Ett bra svar tar med något Aylin eller Omid gör.
Öppna frågor	*”Varför tror ni att den som skrev texten aldrig säger var barnen bor?”*; *”Aylin slutar sparka när hon ser världen. Vad tror ni att hon tänker på?”*
Om eleven fastnar	Peka på *”Där inne fanns inget upp och inget ned”*.

Språnget

Skeppet gled in genom mörkret som en fisk av silver genom svart vatten, tyst, tyst, med alla sina små lampor tända. Barnen hängde i det runda fönstret och tryckte näsorna mot glaset tills det blev imma. Luften i korridoren luktade metall och apelsiner, som den alltid gjorde. Med skeppet kom en flicka som hette Aylin. Hon hade en randig mössa och en ryggsäck som var nästan lika stor som hon själv. Hon höll sig i räcket med ena handen, hela tiden, också när hon åt.

”Nu ska du göra språnget”, sa Omid, som var äldst. Han tog med henne till den stora hallen. Den var rund och tom, och väggarna var mjuka som täcken. Där inne fanns inget upp och inget ned. Man tog sats mot en vägg och flög tvärs över hallen utan att röra vid något. Den som sköt ifrån för svagt drev långsamt genom hallen och snurrade sakta, sakta, tills någon kom och hämtade en. Omid hade själv hängt där en gång, sin första vecka, för fyra år sedan.

Aylin släppte räcket. Hon flög som en kastad vante, snett och för långsamt, och drev sakta genom hallen med armarna ute. Barnens skratt fyllde hallen. Genom det stora fönstret rullade en blå och vit värld förbi, med hav och moln, långsamt, långsamt. Aylin tittade på den och slutade sparka med benen. Då tog Omid sats. Han var hos henne innan någon hade hunnit sluta skratta.

1. Vad håller sig Aylin i, också när hon äter?
2. Var bor barnen? Vad i texten får dig att tro det?
3. Hur känner sig Aylin när hon svävar genom hallen? Hur vet du det?
4. Varför är Omid så snabb att hämta Aylin? Vad i texten får dig att tro det?
5. Omid säger till Aylin att hon ska göra språnget. Är det ett bra sätt att ta emot den som är ny? Varför?

Lärarens sida: Avancerad, text 21, Kaktus

Det som står mellan raderna: Kaktus byter betydelse, och Bea trivs.

I passet	
Läs högt	Läs namnet och klockslaget lugnt före varje meddelande, så att eleverna hinner följa med på sitt blad.
Före läsningen	Vilka ord betyder något eget bland kompisar?
Stoppet	Stanna efter *”NEJ, vänta, inte kaktus, glöm att jag skrev det.”* Någon ändrar sig.
Tänka högt · fråga 3, Varför	*”Vänta, hon tog tillbaka kaktus efter en minut. Varför då? Jag ser framför mig Bea vid bordet hos grannarna. Det står ’Ringer om en minut’, och det står ’NEJ, vänta, inte kaktus’. Jag vet att man kan ändra sig om något bra händer. Alltså tror jag att något hände just då. Stämmer det? Jag läser vidare. En fisk heter Kaktus. Ja, kanske skrev hon om den, och inte om ordet.”*
Fråga 1 · på raderna	21.52.
Fråga 2 · mellan raderna, Ordet	Ledtrådarna: *”kom ihåg ordet”*; *”Ett ord, så ringer vi”*; *”Ringer om en minut”*. Svar som texten stöder: ett hemligt ord för att bli räddad. En tanke att pröva: *”En växt.”* Ingen pratar om växter.
Fråga 3 · mellan raderna, Varför	Ledtrådarna: *”NEJ, vänta, inte kaktus”*; *”Gabriel har en fisk som heter Kaktus”*; *”Kanske.”* Svar som texten stöder: hon ville bli räddad men ändrade sig, eller menade fisken. Båda håller med en ledtråd. En tanke att pröva: *”Hon hade tråkigt hela kvällen.”* Hon vill tillbaka på torsdag.
Fråga 4 · mellan raderna, Det som menas	Ledtrådarna: *”klockan är snart tio”*; *”den äter ur handen, och jag fick mata den”*; *”Vem är du, och vad har du gjort med Bea?”*; *”någon måste ju mata Kaktus”*. Svar som texten stöder: att hon vill dit igen för att hon trivdes, kanske tack vare Gabriel, eller för att hon blev förtjust i fisken. Fisken är skälet hon ger. En tanke att pröva: *”Fisken behöver mat.”* Gabriel kan mata sin egen fisk. Fråga tillbaka: *”Vem bor med fisken?”*
Fråga 5 · bortom raderna	Ja, för kompisarna hade retats, eller nej, för kompisar ska få veta och de ville hjälpa henne. Ett bra svar tar med något som Nellie eller Dawit skriver.
Öppna frågor	*”Vad tror ni att kaktus betyder från och med nu?”*; *”Vad tror ni att Gabriel vet om ordet kaktus?”*
Om eleven fastnar	Peka på *”Ett ord, så ringer vi”*. Frågar eleven vad *”Vem är du, och vad har du gjort med Bea?”* betyder, fråga tillbaka: *”Vad har Bea skrivit just innan?”*

Kaktus

Bea 17.58: Nu åker vi till nya grannarna, och mamma säger att jag ska vara trevlig hela middagen, alltså i TRE timmar!
Nellie 17.59: Du överlever, och kom ihåg ordet om det blir för jobbigt.
Dawit 17.59: Ett ord, så ringer vi och säger att din hamster har rymt genom ventilationen.
Bea 18.00: Jag har ingen hamster.
Dawit 18.00: Det vet inte grannarna.
Bea 18.01: Okej, kaktus.

Bea 18.47: Deras son Gabriel har ett akvarium som tar upp en hel vägg, och han har pratat om fiskarna i fyrtio minuter utan att andas.
Nellie 18.48: Stackars dig, jag skrattar så att jag gråter.
Bea 19.15: Kaktus.
Dawit 19.15: Ringer om en minut, håll ut!
Bea 19.16: NEJ, vänta, inte kaktus, glöm att jag skrev det.
Nellie 19.17: Vad händer egentligen???
Bea 20.04: Visste ni att de flesta fiskar sover med öppna ögon, eftersom de inte har några ögonlock?
Dawit 20.05: Vem är du, och vad har du gjort med Bea?

Bea 21.52: Hemma nu.
Nellie 21.52: Tre timmar, sa du, och klockan är snart tio.
Bea 21.53: Gabriel har en fisk som heter Kaktus, den äter ur handen, och jag fick mata den.
Dawit 21.53: Så du skrev kaktus om en fisk?
Bea 21.54: Kanske.
Nellie 21.55: Ska du tillbaka dit någon gång?
Bea 21.56: På torsdag, någon måste ju mata Kaktus.
Dawit 21.57: Jaså, Kaktus, alltså.

1. Hur dags skriver Bea att hon är hemma?
2. Vad betyder ordet kaktus för Bea, Nellie och Dawit klockan 18.01? Vad i texten får dig att tro det?
3. Varför skriver Bea ”Kaktus” klockan 19.15? Hur vet du det?
4. Vad menar Bea med ”någon måste ju mata Kaktus”? Vad i texten får dig att tro det?
5. Dawit frågar om Bea skrev kaktus om en fisk, och Bea svarar ”Kanske”. Hade du svarat dina kompisar likadant? Varför?

Lärarens sida: Avancerad, text 22, Springan

Det som står mellan raderna: Flera före Asta har varit med om samma sak, och Asta, som är ensam, välkomnar det nu.

I passet	
Känsligt	Elever som har flyttat eller är nya i skolan kan känna igen sig i Asta. Den som vill får berätta, men låt samtalet handla om Asta.
Stilen	I Maria Gripes stil, som i Agnes Cecilia: ett gammalt hus och något från förr. Läs lugnt. Läs vidare: Agnes Cecilia, som finns som lättläst bok.
Före läsningen	Vad kan man höra i ett gammalt hus?
Stoppet	Stanna efter *”Jag hade inte vaknat, fast jag sover lätt.”* Något är konstigt.
Tänka högt · fråga 3, Vem	*”Vänta, vem stänger fönstret? Jag ser framför mig en bok på golvet och ett stängt fönster. Det står ’fönstret var stängt’, och det står ’Jag hade inte vaknat, fast jag sover lätt’. Jag vet att man vaknar av steg i rummet. Alltså tror jag att något stänger det mycket tyst. Stämmer det? Jag läser vidare. Fönstret skakar i blåsten, men på lappen står ’Tack, Dagny.’ Det kan vara blåsten eller Dagny.”*
Fråga 1 · på raderna	Tre.
Fråga 2 · mellan raderna, Före och efter	Ledtrådarna: *”en gulnad lapp”*; *”varje rad var skriven med en egen handstil”*; *”Det stämmer.”* Svar som texten stöder: flera före Asta skrev till varandra och till Dagny om samma sak. En tanke att pröva: *”Någon har gömt en lapp till Asta.”* Lappen är gulnad och har tre handstilar. Fråga tillbaka: *”Hur många hade skrivit på lappen före Asta?”* Säger eleven att Dagny bodde där, håller det. Fråga sedan: *”Vilka mer har bott i rummet?”*
Fråga 3 · mellan raderna, Vem	Ledtrådarna: *”DAGNY 1921”*; *”Tack, Dagny”*; *”fönstret skakar när det blåser”*; *”regnar det alltid”*; *”Jag hade inte vaknat, fast jag sover lätt”*. Svar som texten stöder: Dagny eller blåsten. Båda håller. En tanke att pröva: *”Mamma.”* Mamma säger att hon inte rör fönstret. Fråga tillbaka: *”Vad säger mamma?”*
Fråga 4 · mellan raderna, Varför	Ledtrådarna: *”ställde jag en bok i springan”*; *”Låt springan vara”*; *”öppnar jag fönstret lite mer än vanligt”*. Svar som texten stöder: nu välkomnar hon det, kanske av ensamhet. En tanke att pröva: *”Hon vill ha mer luft.”* Det skälet finns redan i början. Fråga tillbaka: *”Vad är nytt när Asta har läst lappen?”*
Fråga 5 · bortom raderna	Öppna, för att det verkar snällt, eller stänga, för att det är kusligt. Ett bra svar tar med något ur lappen.
Öppna frågor	*”Vad tror ni att Asta skrev på den fjärde raden?”*; *”Vad skulle mamma säga om lappen?”*
Om eleven fastnar	Peka på *”en egen handstil”*. När du läser titeln förklarar du att en springa är ett smalt mellanrum när fönstret står lite öppet.

Springan

Första veckan i den gamla lägenheten trodde jag att det var mamma som stängde mitt fönster om nätterna. Jag lämnar alltid en smal springa öppen, för jag kan inte sova när luften står still. ”Asta, jag rör inte ditt fönster”, sa mamma vid frukosten utan att titta upp från telefonen. På kvällen ställde jag en bok i springan, så att ingen skulle kunna stänga.

På morgonen låg boken på golvet, och fönstret var stängt. Jag hade inte vaknat, fast jag sover lätt. Sedan dess har jag lagt märke till en sak. Fönstret stängs bara vissa nätter, och de nätterna regnar det alltid innan morgonen. Huset är över hundra år gammalt, och fönstret skakar när det blåser. Men i fönsterkarmen, längst ner där färgen har flagnat, har någon skrapat in ett namn med något vasst: DAGNY 1921.

I går lossnade botten i byrålådan, och under den låg en gulnad lapp. Där stod tre rader, och varje rad var skriven med en egen handstil.
”Var inte rädd. Hon stänger bara när det ska regna.”
”Det stämmer. Låt springan vara.”
”Tack, Dagny. Du är snäll.”
Mamma kommer hem sent nu, och i den nya skolan känner jag ingen än. Jag har inte berättat om lappen för henne. Men i kväll har jag skrivit en fjärde rad, och nu öppnar jag fönstret lite mer än vanligt.

1. Hur många olika handstilar fanns det på lappen när Asta hittade den?
2. Vad hade hänt i rummet innan Asta flyttade in? Hur vet du det?
3. Vem eller vad stänger fönstret om nätterna? Vad i texten får dig att tro det?
4. Varför öppnar Asta fönstret lite mer än vanligt i kväll? Hur vet du det?
5. Vad hade du gjort i Astas ställe? Varför?

Lärarens sida: Avancerad, text 23, Molnet

Det som står mellan raderna: Tiri låter bli att kalla molnet, för då blir den andra ön utan regn. Trollkarlen säger inget, men brödbiten visar att han har sett hennes val.

I passet	
Stilen	I Ursula K. Le Guins stil, som i Trollkarlen från Övärlden: få ord och en tyst lärare. Läs långsamt. Läs vidare: Trollkarlen från Övärlden.
Före läsningen	Vad händer med djur när det inte regnar på länge?
Stoppet	Stanna efter *”’Lyssna’, sa han bara.”* Något är konstigt.
Tänka högt · fråga 2, Ordet	*”Vänta, lyssna på vad? Jag ser framför mig trollkarlen som lagar sitt nät utan att titta upp. Det står ’mest fick hon vänta och lyssna’, och nu säger han bara ’Lyssna’. Jag vet att en lärare ibland säger lite för att eleven ska tänka själv. Alltså tror jag att lyssna här betyder att märka allt omkring sig innan man gör något. Stämmer det? Jag läser vidare. Hon hör getterna, vinden och en hund långt borta. Ja, det stämmer.”*
Fråga 1 · på raderna	Mot den andra ön.
Fråga 2 · mellan raderna, Ordet	Ledtrådarna: *”mest fick hon vänta och lyssna”*; *”Hon stod länge så”*; *”en hund som skällde på den andra ön”*. Svar som texten stöder: att märka allt innan man gör något, eller att höra att det finns liv på den andra ön, som också behöver regnet. Båda håller med en ledtråd. En tanke att pröva: *”Att höra vad han säger.”* Han säger ingenting mer. Fråga tillbaka: *”Vad hör Tiri?”*
Fråga 3 · mellan raderna, Varför	Ledtrådarna: *”Det drev sakta mot den andra ön”*; *”där gräset var lika gult som här”*; *”Sedan stängde hon munnen”*. Svar som texten stöder: om hon kallar molnet hit, får den andra ön inget regn, och där behöver de det lika mycket. En tanke att pröva: *”Hon har glömt namnet.”* Hon kunde namnet och öppnade munnen. Eller *”Man säger det aldrig i onödan.”* Getterna är törstiga, så det vore inte i onödan. Fråga tillbaka: *”Vart är molnet på väg, och vem bor där?”*
Fråga 4 · mellan raderna, Varför	Ledtrådarna: *”Hon stod länge så”*; *”gick efter hinkarna”*; *”en extra brödbit åt henne”*. Svar som texten stöder: han är stolt över hennes val, eller han tröstar henne. Båda håller med en ledtråd. En tanke att pröva: *”Han hade bröd över.”* Brödet kommer efter valet. Fråga tillbaka: *”När lägger han fram brödet?”*
Fråga 5 · bortom raderna	Ja, för den andra ön behöver regnet lika mycket och molnet var på väg dit, eller nej, för hennes egna getter och brunnen kommer först. Ett bra svar tar med något från båda öarna.
Öppna frågor	*”Vad tror ni att Tiri gör om torkan fortsätter?”*; *”Det står att molnens namn inte är vanliga ord. Vad kan ett sant namn vara?”*
Om eleven fastnar	Peka på *”där gräset var lika gult som här”*.

Molnet

Det hade inte regnat på ön sedan våren. Gräset på sluttningarna var gult och knastrade under fötterna, och getterna stod vid den tomma bäcken och väntade. I går hade den minsta geten lagt sig ner och inte orkat resa sig. Varje morgon bar Tiri vatten till dem från brunnen, två hinkar i taget, och varje morgon fick hon sänka hinken lite djupare.

Tiri bodde hos trollkarlen och lärde sig av honom. Han sa sällan mycket, och mest fick hon vänta och lyssna. I vintras hade han lärt henne molnens namn. Det är inga vanliga ord. Den som säger ett molns sanna namn kan kalla molnet till sig, och därför säger man det aldrig i onödan. Nu låg ett grått moln över havet i väster, tungt av regn, men det räckte bara till en ö. Det drev sakta mot den andra ön, där röken steg från husen och där gräset var lika gult som här. Tiri kunde namnet, och hon öppnade munnen. Hon såg på trollkarlen. Han satt på en sten och lagade ett nät, och han såg inte upp. ”Lyssna”, sa han bara.

Hon lyssnade. Hon hörde getterna och vinden i det torra gräset, och långt borta över vattnet hörde hon en hund som skällde på den andra ön. Hon stod länge så. Sedan stängde hon munnen och gick efter hinkarna. Trollkarlen sa ingenting. Men när hon kom tillbaka med vattnet hade han lagt en extra brödbit åt henne på stenen.

1. Vart driver molnet?
2. Vad betyder ”Lyssna” när trollkarlen säger det?
   Hur vet du det?
3. Varför säger Tiri inte molnets namn? Vad i texten
   får dig att tro det?
4. Varför lägger trollkarlen fram en extra brödbit åt Tiri?
   Hur vet du det?
5. Tiris getter är törstiga. Gjorde Tiri rätt när hon lät bli att säga
   namnet? Varför?

Lärarens sida: Avancerad, text 24, I gryningen

Det som står mellan raderna: Båten har kört på stenen i natt, men vem som styrde sägs inte.

I passet	
Stilen	I Ernest Hemingways stil, som i Den gamle och havet: korta repliker, och det viktigaste sägs aldrig. Läs lugnt, med pauser. Läs vidare: Den gamle och havet.
Före läsningen	Vad är viktigt när man åker båt?
Stoppet	Stanna efter *”Pojken hade alltid vetat var stenen låg.”* Något är konstigt.
Tänka högt · fråga 2, Före och efter	*”Vänta, ingen av dem tittar på stenen. Jag ser framför mig den blå båten vid stenen. Det står ’propellern var böjd’, och det står ’hade stenen en rand av blå färg’. Jag vet att en båt kan få en böjd propeller och lämna färg om den kör på en sten. Alltså tror jag att båten körde på stenen i natt. Stämmer det? Jag läser vidare. Pappan säger ’Det var tjock dimma i natt’. Det stämmer.”*
Fråga 1 · på raderna	Blåbärssaft.
Fråga 2 · mellan raderna, Före och efter	Ledtrådarna: *”propellern var böjd”*; *”den blå båten”*; *”en rand av blå färg”*; *”Det var tjock dimma i natt”*. Svar som texten stöder: att båten körde på stenen i natt. Vem som styrde sägs inte, och eleverna kan tänka olika, men pojkens skam och pappans tröst pekar på pojken. En tanke att pröva: *”Motorn gick sönder av sig själv.”* Det förklarar inte den blå randen på stenen. Fråga tillbaka: *”Var syns blått?”*
Fråga 3 · mellan raderna, Känsla	Ledtrådarna: *”Pojken tittade inte på motorn”*; *”Det var pappans tur att ro”*; *”Jag kan ro hela vägen”*. Svar som texten stöder: han skäms eller ångrar sig. En tanke att pröva: *”Glad, han tycker om att ro.”* Han ror fast det är pappans tur och tittar bort från motorn. Fråga tillbaka: *”Vems tur var det att ro?”*
Fråga 4 · mellan raderna, Det som menas	Ledtrådarna: *”I sådan dimma ser man ingenting”*; *”kaffe i två plåtmuggar”*; *”handen på pojkens axel”*; *”Pappan tittade länge på honom”*. Svar som texten stöder: att det inte var pojkens fel, eller att det hade kunnat hända vem som helst, också pappan. Båda håller med en ledtråd. En tanke att pröva: *”Han pratar om vädret.”* Dimman var i natt, och han nämner stenarna. Fråga tillbaka: *”Vilken sten?”*
Fråga 5 · bortom raderna	Ja, pojken behöver ord, eller nej, handen räcker. Ett bra svar tar med något pappan gör.
Öppna frågor	*”Vad tänkte pappan i natt?”*; *”Vad vill pojken säga?”*
Om eleven fastnar	Peka på *”blå färg”*. Förklara gärna att propellern är det som snurrar under motorn och driver båten framåt.

© Niclas Fohlin · niclasfohlin.se/stodundervisning/textsamtal-i-grupp

I gryningen

De gick ner till bryggan i gryningen, och pappan bar årorna och pojken bar fiskespöna. Motorn låg på bryggan där pappan hade lagt den i natt, och propellern var böjd. Pojken tittade inte på motorn. Han tog årorna från pappan, lade dem i den blå båten och började ro. Det var pappans tur att ro, men pappan satte sig längst bak och sa ingenting. Pappan hade fortfarande samma tröja som i går.

”Ror jag för fort?” sa pojken.
”Nej”, sa pappan.
”Jag kan ro hela vägen”, sa pojken.
”Jag vet”, sa pappan.
De rodde förbi den stora stenen som stack upp ur vattnet, och ingen av dem tittade på den. Längst ner, precis vid vattenytan, hade stenen en rand av blå färg. Pojken hade alltid vetat var stenen låg.

På en liten ö gjorde pappan upp eld och kokade kaffe. Förut hade pojken alltid fått blåbärssaft, men nu hällde pappan upp kaffe i två plåtmuggar och räckte honom den ena.
”Det var tjock dimma i natt”, sa pappan.
”Ja”, sa pojken.
”I sådan dimma ser man ingenting”, sa pappan. ”Inte ens stenarna.”
Pojken höll plåtmuggen med båda händerna och sa ingenting. Pappan tittade länge på honom, och sedan lade han handen på pojkens axel en kort stund och tittade ut över vattnet igen.

1. Vad hade pojken alltid fått att dricka förut?
2. Vad hade hänt innan de gick ner till bryggan? Vad i texten får dig att tro det?
3. Hur känner sig pojken när han ror? Hur vet du det?
4. Vad menar pappan när han säger ”Inte ens stenarna”? Hur vet du det?
5. Pappan säger nästan ingenting. Hade det varit bättre om han hade sagt mer? Varför?

Lärarens sida: Avancerad, text 25, Det gröna

Det som står mellan raderna: Farmor låtsas glömma så att Adrian ska komma tillbaka.

I passet	
Känsligt	Någon i gruppen kan ha en äldre släkting som glömmer. Texten säger inget om en sjukdom, och samtalet behöver inte göra det. Låt det handla om farmor och Adrian.
Före läsningen	Vad är svårt med en ny mobil för en äldre person?
Stoppet	Stanna efter *”Det måste ha varit telefonen själv.”* Ord och handling säger olika.
Tänka högt · fråga 4, Varför	*”Vänta, det här passar inte ihop. Jag ser framför mig farmor med blocket. Det står ’Jag har så dåligt minne nu för tiden’, och det står ’i söndags ringde du ju till mig’. Jag vet att en telefon inte ringer själv. Alltså undrar jag om farmor verkligen glömmer så mycket som hon säger. Stämmer det? Jag läser vidare. När Adrian har gått trycker hon snabbt med tummen. Ja, nu förstår jag: hon kan ringa.”*
Fråga 1 · på raderna	Till stranden.
Fråga 2 · mellan raderna, Det som menas	Ledtrådarna: *”en äppelkaka som räcker till sex personer”*; *”Det säger du varje gång”*. Svar som texten stöder: hon bakar så att Adrian stannar. En tanke att pröva: *”Hon bakade för mycket av misstag.”* Det händer varje gång, säger Adrian. Fråga tillbaka: *”Hur ofta säger farmor så?”*
Fråga 3 · mellan raderna, Varför	Ledtrådarna: *”lägger den med skärmen nedåt”*; *”där har jag varit förut”*; *”han låter den ligga”*. Svar som texten stöder: han vill hellre vara hos farmor, eller vill inte att hon känner sig i vägen. Båda håller med en ledtråd. En tanke att pröva: *”Han är osams med kompisarna.”* Det står inget om bråk. Fråga tillbaka: *”Vad svarar Adrian när farmor säger ’Gå du, vännen’?”*
Fråga 4 · mellan raderna, Varför	Ledtrådarna: *”i söndags ringde du ju till mig”*; *”trycker snabbt med tummen”*; *”jag har inte lärt mig än”*. Svar som texten stöder: hon kan ringa och låtsas glömma, så att Adrian kommer. En tanke att pröva: *”Farmor lärde sig till slut.”* Hon ringde redan i söndags. Eller *”Hon säger ju att hon inte har lärt sig.”* Hon säger det med telefonen mot örat. Fråga tillbaka: *”Vad gör farmor medan hon säger det?”*
Fråga 5 · bortom raderna	Ett svar kan vara att stanna, för farmor har bakat och väntar, eller att gå, för farmor säger *”Gå du”*. Ett bra svar tar med något ur texten.
Öppna frågor	*”Adrian säger ’i söndags ringde du ju till mig’. Vad tror ni att han tänker då?”*; *”Vad tror ni att Adrian och farmor skulle säga om de var ärliga?”*
Om eleven fastnar	Peka på *”i söndags ringde du ju till mig”*.

Det gröna

(Farmors kök en tisdagseftermiddag. Det luktar äpplen och kanel. Adrian sitter vid bordet med farmors nya mobiltelefon i handen.)
Adrian: Okej, en gång till. När du vill ringa trycker du på det gröna.
Farmor: Det gröna, vänta, jag skriver upp det.
(Farmor skriver i ett litet block. Samma två ord står på varje blad.)
Adrian: Farmor, du har skrivit det förut.
Farmor: Jag har så dåligt minne nu för tiden.
Adrian: Men i söndags ringde du ju till mig, så hur gick det till?
Farmor: Det måste ha varit telefonen själv.

(Adrians mobil plingar. Han läser och lägger den med skärmen nedåt på bordet.)
Farmor: Är det dina kompisar? Gå du, vännen, vi tar det nästa tisdag.
Adrian: De ska bara till stranden, och där har jag varit förut.
(Farmor ställer fram en äppelkaka som räcker till sex personer.)
Farmor: Den blev visst för stor för en.
Adrian: Det säger du varje gång.
(Adrian tar en stor bit. Mobilen plingar igen, och han låter den ligga.)

Adrian: Nästa tisdag, då. Det gröna är för att ringa.
Farmor: Det gröna, ja, jag ska försöka komma ihåg det.
(Dörren går igen. Farmor tar telefonen, trycker snabbt med tummen och håller den mot örat.)
Farmor: Hej, Majken. Ja, han var här i dag igen, och nej, jag har inte lärt mig än.
(Farmor skrattar och skär en bit äppelkaka till sig själv.)

1. Vart ska Adrians kompisar?
2. Vad menar farmor med ”Den blev visst för stor för en”? Hur vet du det?
3. Varför låter Adrian mobilen ligga? Vad i texten får dig att tro det?
4. Vad förstår du i slutet som du inte förstod i början? Hur vet du det?
5. Mobilen plingar två gånger. Vad hade du gjort i Adrians ställe? Varför?

Lärarens sida: Avancerad, kartläggning efter, Mejlet

Det som står mellan raderna: Mira är nervös men bestämd inför en kurs och väntar i en keramikverkstad en tisdagskväll.

Kartläggningen	
Så gör du	Eleven gör kartläggningen enskilt med dig utanför passen, på fem till åtta minuter. Ställ ingen fråga före läsningen, och stanna inte. Eleven läser själv, och för den som avkodar mödosamt läser du texten högt först. Eleven svarar muntligt, och du skriver i protokollet. Den första frågan ger 1 poäng, och fråga 2 och fråga 3 ger 0–2 poäng var, högst 5 poäng. Fråga tillbaka bara om eleven inte svarar, och skriv då ett h efter poängen.
Fråga 1 · på raderna	Tjugo.
Fråga 2 · mellan raderna, Känsla	Ledtrådarna: *”läste mejlet från kursledaren en gång till”*; *”väskan hade hon packat dagen innan”*; *”Jag kom nog lite tidigt. Jag kan vänta här borta.”*; *”knöt om skorna en gång till”*; *”tittade på den och la ner den igen utan att ha skrivit något”*. Svar som texten stöder: nervös, orolig eller spänd, men fast besluten att vara med. Ord att ge i samtalet: nervös, spänd. Poäng: 2 poäng för en slutsats som texten stöder (nervös, orolig, spänd) med minst en ledtråd. 1 poäng för en slutsats som texten stöder utan ledtråd, eller en ledtråd utan slutsats, som *”Hon knöt om skorna två gånger.”* 0 poäng för en känsla som texten inte stöder (glad, arg, trött), inget svar eller ett svar som inte hör ihop med texten. Fråga tillbaka: *”Vad gör Mira med mejlet och med skorna?”*
Fråga 3 · mellan raderna, Var och när	Ledtrådarna: *”luktade det blöt lera och kaffe”*; *”Längs väggarna stod hyllor med skålar och krukor”*; *”En man i ett lerigt förkläde”*; *”Utanför hade gatlyktorna tänts”*; *”Klockan på väggen visade 18.00”*. Svar som texten stöder: en keramikverkstad, en lerverkstad eller en kurs där man gör skålar och krukor, en tisdagskväll. Poäng: 2 poäng för ett ställe där man gör eller säljer skålar, krukor eller keramik (verkstad, ateljé, kurs eller butik) med minst en ledtråd. 1 poäng för en rimlig plats utan ledtråd, som *”En verkstad”* eller *”En affär”*, eller en ledtråd utan plats, som *”Det luktar lera.”* 0 poäng för en plats som ledtrådarna talar emot, som skolan, hemma eller ett bageri, eller *”Det står inte.”* Förklara gärna att keramik är saker av bränd lera, som skålar och krukor. Fråga tillbaka: *”Vad luktar det, och vad står på hyllorna?”*
Fråga 4 · bortom raderna	Ett svar kan vara att kursen börjar bra och att hon får hjälp att hitta sin plats, eller att hon blir ännu mer nervös först. Ett bra svar nämner något ur texten, som mejlet eller att hon redan hade rest sig, och ger ett eget skäl.
Om eleven fastnar	Peka på *”läste mejlet från kursledaren en gång till”*.

Mejlet

Mira kom tjugo minuter för tidigt. Det var tisdag kväll, och gatan var tom på folk. Hon stod utanför dörren och läste mejlet från kursledaren en gång till. I mejlet stod tre saker att ta med, och väskan hade hon packat dagen innan. Dörren var tung och slog igen med en duns. Inifrån luktade det blöt lera och kaffe.

Hon gick in och ställde sig vid dörren. Längs väggarna stod hyllor med skålar och krukor, och någonstans surrade en maskin. En man i ett lerigt förkläde torkade händerna på en handduk.
”Är du Mira?” frågade han.
”Ja”, sa Mira. ”Jag kom nog lite tidigt. Jag kan vänta här borta.”
”Sätt dig gärna på bänken.”
Mira satte sig längst ut på bänken och knöt om skorna en gång till.

Utanför hade gatlyktorna tänts, en efter en. Klockan på väggen visade 18.00. Mannen vid arbetsbordet sorterade små träpinnar i en liten burk. Mira tog upp mobilen, tittade på den och la ner den igen utan att ha skrivit något. När de andra började samlas mitt i rummet hade hon redan rest sig. ”Var ska jag stå?” sa hon.

1. Hur många minuter för tidigt kom Mira?
2. Hur känner sig Mira när hon sitter på bänken? Hur vet du det?
3. Var är Mira? Vad i texten får dig att tro det?
4. Vad tror du händer efter att Mira har sagt ”Var ska jag stå?” Varför?

Tankekortet

Varje elev har kortet vid bordet i varje pass.

Till läraren	
Så använder ni kortet	Kortet hjälper eleven med det inre samtalet. Peka på steget när du tänker högt i pass 1. I pass 2 och 3 pekar eleverna själva på steget de använder, och frågan bredvid är den de ställer sig själva. På nivån Lättläst börjar ni med Det står, Jag vet och Alltså tror jag.
Kortet	Bladet har två likadana kort, så ett blad räcker till två elever. Skriv ut tankekortet, klipp isär korten och laminera dem gärna. Samma rader står på lathundens tredje sida.

Tankekortet

Så tänker jag mellan raderna

Tankesteget	Jag frågar mig
✋ Stanna	Vad står inte här?
👁️ Se det framför dig	Vad ser och hör jag?
📖 Det står	Vilka ord är ledtrådar?
🧠 Jag vet	Vad vet jag om sådant?
💡 Alltså tror jag	Vad kan det betyda?
🔍 Stämmer det?	Passar det med resten?

Tankekortet

Så tänker jag mellan raderna

Tankesteget	Jag frågar mig
✋ Stanna	Vad står inte här?
👁️ Se det framför dig	Vad ser och hör jag?
📖 Det står	Vilka ord är ledtrådar?
🧠 Jag vet	Vad vet jag om sådant?
💡 Alltså tror jag	Vad kan det betyda?
🔍 Stämmer det?	Passar det med resten?

© Niclas Fohlin · niclasfohlin.se/stodundervisning/textsamtal-i-grupp

Samtalskortet

Varje elev har kortet vid bordet i varje pass, bredvid tankekortet.

Till läraren	
Så använder ni kortet	Kortet hjälper eleverna att samtala med varandra. Under Jag säger står det man säger, och under Jag frågar det man frågar sin kamrat. Raderna är samtalsdragen. I vecka 1 börjar alla med de två första raderna, och sedan kommer en rad till i veckan, som tabellen Progression över insatsperioden visar. Visa raden med en elev, och låt paren använda den vid stoppet. Tankekortet hjälper eleven till en tanke, och samtalskortet hjälper hen att säga den.
Kortet	Bladet har två kort, som tankekortets. Klipp isär dem och laminera dem gärna. Blir bordet fullt, skriv ut tankekortet och samtalskortet dubbelsidigt, så att eleven får ett kort med två sidor. Samma rader står på lathundens tredje sida.

Samtalskortet

Så pratar vi om texten

Jag säger	Jag frågar
Jag tror att	Vad tror du?
för det står	Hur vet du det?
Jag har varit med om	Kan du säga mer?
Jag håller med, och	Vad vill du lägga till?
Jag tänker annorlunda	Kan det vara något annat?
Tänk om	Stämmer det med texten?

Samtalskortet

Så pratar vi om texten

Jag säger	Jag frågar
Jag tror att	Vad tror du?
för det står	Hur vet du det?
Jag har varit med om	Kan du säga mer?
Jag håller med, och	Vad vill du lägga till?
Jag tänker annorlunda	Kan det vara något annat?
Tänk om	Stämmer det med texten?

© Niclas Fohlin · niclasfohlin.se/stodundervisning/textsamtal-i-grupp

Samtalsreglerna

Gruppen ser reglerna i varje pass, på väggen eller på ett kort till varje elev.

Till läraren	
Så använder ni reglerna	Säg reglerna tillsammans i Starten i vecka 1, och fråga vad de betyder. Välj gärna en regel före samtalet, och titta tillbaka på den i Avsluta med frågan *”Hur gick det att följa samtalsreglerna i dag?”*
Affischen	Skriv ut samtalsreglerna på A3, eller förstora bladet till 141 procent i kopiatorn, och sätt upp det där gruppen ser det. Till ett kort för varje elev förminskar du bladet till 71 procent och klipper ut det i A5. Reglerna står också på lathundens tredje sida.

Samtalsreglerna

Så samtalar vi

Vi säger vad vi tror.

Vi visar var det står.

Vi bygger vidare
på varandra.

Vi får tänka olika.

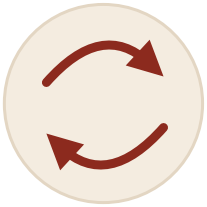

Vi får ändra oss.

© Niclas Fohlin · niclasfohlin.se/stodundervisning/textsamtal-i-grupp

Startmeningarna

Det finns 24 meningar för varje nivå, en för varje pass. Välj en mening med veckans slag. Är de slut, tar du en med ett slag som gruppen behöver öva mer. Meningarna är till dig, och eleverna ser dem bara på tavlan.

Till läraren · Startmeningarna	
Så använder du meningarna	Skriv meningen på tavlan i början av passet och läs den högt. Låt gruppen säga vad som står och vad de vet, och sedan säger var och en *”Jag tror att”* till sin kamrat. Svaret i tabellen är ett exempel, och alla svar som meningen stöder går bra.

STARTMENINGARNA: LÄTTLÄST, MENINGARNA 1–8

STARTMENINGEN	SLAG OCH SVAR
1. Hon skrev på tavlan och sa: ”God morgon, allihop!”	Vem: läraren
2. Bussen stannade. Hon öppnade dörren och sa: ”Varsågod, kliv på!”	Vem: busschaufförен
3. Det luktade hö, och en ko råmade bredvid oss.	Var och när: på en bondgård eller i en lada
4. Glassen rann nedför handen, och vi hoppade i sjön.	Var och när: en varm sommardag
5. Hon smällde igen dörren och sparkade till skon.	Känsla: hon är arg
6. Han viftade med provet och sprang hela vägen hem.	Känsla: han är glad och stolt
7. Pappa ställde en hink på golvet och tittade upp i taket.	Varför: taket läcker och det droppar ner
8. Han tittade på klockan hela lektionen och packade väskan tidigt.	Varför: han längtar efter att lektionen ska ta slut

STARTMENINGARNA: LÄTTLÄST, MENINGARNA 9–16

STARTMENINGEN	SLAG OCH SVAR
9. Vi spelade kort vid bordet, och mormor vann tre gånger.	Ordet: kort betyder spelkort här
10. Cykeln låg på sidan i gruset, och han höll sig om knät.	Före och efter: han har ramlat och slagit sig
11. Hon fyllde den stora grytan med vatten och satte på spisen.	Före och efter: hon ska koka något
12. ”Ja, ja, jag kommer”, sa han, men han satt kvar.	Det som menas: han vill egentligen inte komma
13. Mannen i den gula västen håller upp en skylt, och bilarna stannar.	Vem: någon som stoppar trafiken, till exempel en skolvakt eller en vägarbetare
14. Hon sa godnatt, stoppade om Vera och släckte lampan.	Vem: en vuxen som tar hand om Vera, till exempel hennes mamma
15. Fötterna sjunker ner i sanden, och det doftar solkräm.	Var och när: på en strand en varm sommardag
16. Kassan piper, och Ali lägger mjölk och bröd på bandet.	Var och när: i en affär

STARTMENINGARNA: LÄTTLÄST, MENINGARNA 17–24

STARTMENINGEN	SLAG OCH SVAR
17. Saga tittar på kompisens nya cykel och sparkar på sitt eget däck.	Känsla: avundsjuk
18. Tuva bär hem teckningen med båda händerna och visar alla.	Känsla: stolt
19. Ture håller handen bakom örat och lutar sig mot dörren.	Varför: han vill höra vad någon säger bakom dörren
20. Siri bär skorna i handen och går på tå genom hallen.	Varför: hon vill vara tyst så att ingen vaknar eller hör henne
21. Han höll ett öga på gröten och stod vid spisen hela tiden.	Ordet: han passade gröten så att den inte skulle bränna vid
22. Blöta fotspår går från dörren fram till soffan och stannar där.	Före och efter: någon kom in utifrån med blöta fötter och sitter nu i soffan
23. Cykeln ligger på gräset, och hjulet snurrar fortfarande.	Före och efter: någon har just ramlat av eller lämnat cykeln
24. Leon säger ”Kul för dig” och vänder sig bort med sin ryggsäck.	Det som menas: han låtsas vara glad men är avundsjuk eller besviken

STARTMENINGARNA: MELLAN, MENINGARNA 1–8

STARTMENINGEN	SLAG OCH SVAR
1. Nora öppnade kylskåpet och såg att det bara fanns tomma förpackningar, medan hennes bror torkade bort choklad från munnen.	Vem: brodern har ätit upp det som fanns
2. Mannen ställde sig framför tavlan och sa: ”Öppna böckerna på sidan tolv, och tyst där bak.”	Vem: han är en lärare
3. Klockan var bara fyra, men lamporna i fönstren lyste redan och Jonas drog mössan över öronen.	Var och när: det är vinter, eller sen höst
4. Alice la mjölken och brödet på bandet och väntade på att det skulle pipa.	Var och när: i en affär, vid kassan
5. Filip läste resultatet på provet två gånger och vek sedan ihop pappret så litet det gick.	Känsla: han är besviken eller orolig och vill gömma resultatet
6. Emma stod kvar vid grinden och vinkade tills bilen bara var en liten prick, och sedan vinkade hon lite till.	Känsla: hon saknar dem som åkte, och det är svårt att släppa dem
7. Noak blev alldeles blek och slöt ögonen, och mamma skyndade sig att öppna fönstret på bussen.	Varför: han mådde illa, som vid åksjuka
8. Lina packade två smörgåsar till skolan, fast hon aldrig brukade äta mer än en.	Varför: hon ska dela med någon, till exempel en kompis som inte har någon mat

STARTMENINGARNA: MELLAN, MENINGARNA 9–16

STARTMENINGEN	SLAG OCH SVAR
9. Alla ville sitta bredvid Johan, för han delade alltid med sig och hade ett hjärta av guld.	Ordet: hjärta av guld betyder att någon är mycket snäll och generös
10. Bredvid en kopp choklad som fortfarande var varm låg en uppslagen tidning, och stolen stod utdragen från bordet.	Före och efter: någon har nyss rest sig och gått därifrån
11. Bollen låg i rabatten under fönstret med det stora hålet, och vid middagen sa ingen något.	Före och efter: någon sköt bollen genom rutan, och ingen vill erkänna det
12. ”Jaja, den är bra”, sa Tim utan att lyfta blicken från spelet när lillasyster visade sin teckning.	Det som menas: han lyssnar inte och bryr sig inte om teckningen, fast han säger att den är bra
13. Små leriga fotspår ledde fram till den lilla stolen vid köksbordet.	Vem: ett litet barn, till exempel ett småsyskon
14. Det knackade på dörren, och hela klassen reste sig och sa god morgon i kör.	Vem: en lärare eller en annan vuxen kom in i klassrummet
15. Sanden klibbade mellan tårna, och alla plockade ihop sina handdukar medan solen gick ner.	Var och när: på en strand på kvällen
16. Dörren gled upp med ett pip, och alla fick stå tätt medan en röst ropade ut nästa hållplats.	Var och när: på en buss, en tunnelbana eller ett tåg

STARTMENINGARNA: MELLAN, MENINGARNA 17–24

STARTMENINGEN	SLAG OCH SVAR
17. Hon klappade längst av alla och ropade hans namn tills läraren bad henne sluta.	Känsla: stolt eller glad för hans skull, eller mycket entusiastisk
18. Alla andra hade redan hämtat sina jackor, men han stod kvar och fingrade på dragkedjan på väskan.	Känsla: tveksam eller orolig inför något
19. Han ställde klockan tidigare än vanligt och la fram väskan och skorna vid dörren.	Varför: han ska iväg tidigt i morgon, till exempel till träning eller en utflykt
20. Mamma stängde fönstret, drog för gardinen och sa åt dem att prata tyst.	Varför: någon behöver ha det tyst och mörkt, till exempel en som sover
21. Provet var en baggis, så han behövde inte öva och hann se klart filmen.	Ordet: baggis betyder något mycket lätt
22. Gungorna gungade fortfarande, och under rutschkanan låg en ensam sko.	Före och efter: barn har nyss lekt där och har sprungit iväg i hast
23. Han fyllde vattenflaskan, packade en karta och en banan och tog på sig kängorna.	Före och efter: han ska ut och vandra, till exempel i skogen
24. ”Det går bra att vänta”, sa han och tittade på klockan för tredje gången.	Det som menas: han vill att den andra ska skynda sig

STARTMENINGARNA: AVANCERAD, MENINGARNA 1–8

STARTMENINGEN	SLAG OCH SVAR
1. Någon väckte honom med en våt nos, och han drog täcket över huvudet och mumlade: ”Fem minuter till.”	Vem: ett husdjur, troligen en hund
2. Mannen i vit rock tryckte försiktigt på hennes knä och sa: ”Det här kommer göra lite ont.”	Vem: en läkare eller en sjukgymnast
3. Gatlyktorna lyste redan när de gick hem, men klockan på kyrktornet visade bara fyra.	Var och när: sen höst eller vinter, när det blir mörkt tidigt
4. I högtalaren sa en röst: ”Spår fyra”, och hela bänkraden reste sig med sina resväskor.	Var och när: på en tågstation
5. Hon sa att hon inte brydde sig, men hon hade kollat mobilen sjutton gånger sedan lunch.	Känsla: hon väntar på ett svar och är nervös eller orolig
6. Han klappade sin kompis på axeln och sa grattis, men lämnade tårtan orörd fast den var hans favorit.	Känsla: han är avundsjuk eller besviken
7. Han la jackan på stolen bredvid och väskan på stolen mittemot, fast kaféet var nästan tomt.	Varför: han håller platser åt någon som ska komma
8. När hon skulle hålla sitt tal tappade hon tråden och stod tyst i en halv minut, tills klassen började skratta.	Ordet: hon glömde vad hon skulle säga

STARTMENINGARNA: AVANCERAD, MENINGARNA 9–16

STARTMENINGEN	SLAG OCH SVAR
9. Det låg sand i hallen, en blöt handduk på golvet och ett glasspapper på bänken.	Före och efter: någon har nyss kommit hem från stranden
10. Han vred åt sista skruven, vände cykeln rätt och torkade händerna på byxorna.	Före och efter: han har lagat cykeln och ska troligen provcykla den
11. ”Nej, gör som du vill”, sa pappa och smällde ner tidningen på bordet.	Det som menas: han är irriterad och vill egentligen inte att hon gör så
12. ”Kul att du hann komma”, sa läraren och tittade på klockan medan de andra redan packade ihop.	Det som menas: den som kommer är sen, och läraren säger det med ironi
13. Skon i hallen var sönderbiten, och på mattan bredvid låg något stort och lurvigt som sov med öppen mun.	Vem: hunden har tuggat sönder skon
14. Expediten kom runt disken och kramade Gustav. ”Du har vuxit, vännen”, sa hon och strök honom över håret.	Vem: hon är någon i Gustavs familj eller en vuxen som har känt honom länge
15. Löven låg i blöta högar på skolgården, och Tuva hoppade över pölarna på väg till bussen.	Var och när: det är höst och det har regnat
16. Ljuset släcktes, alla tystnade, och Melker klev över folks fötter på väg till sin plats i raden.	Var och när: på en biograf eller i en teatersalong

STARTMENINGARNA: AVANCERAD, MENINGARNA 17–24

STARTMENINGEN	SLAG OCH SVAR
17. Filip skrev ”Kul för er” i gruppchatten, raderade det, skrev det igen och tryckte aldrig på skicka.	Känsla: han är avundsjuk eller sårad men vill inte visa det
18. Jenny bytte tröja för tredje gången medan mamma ropade att taxin väntade.	Känsla: hon är nervös inför något och vill se bra ut
19. Axel smög runt huset och gick in genom källardörren i stället för genom dörren vid köksfönstret.	Varför: han vill inte bli sedd av den som är i köket
20. Saga stoppade smörgåsen i fickan i stället för att äta upp den och gick mot gympasalen, där någon satt ensam på bänken.	Varför: hon vill dela maten med den som sitter ensam
21. Filmen var så tung att ingen sa något på hemvägen.	Ordet: sorglig eller allvarlig, något som tar på en
22. Skåpen var tomma, sängen var bäddad och på köksbordet låg en lapp med nyckeln ovanpå.	Före och efter: någon har flyttat eller rest iväg och lämnat nyckeln
23. Det låg krossat glas på golvet i hallen, och katten gömde sig under soffan.	Före och efter: något har just fallit och gått sönder och skrämt katten
24. ”Ja, visst, det var en intressant idé”, sa läraren och bläddrade vidare till nästa uppsats.	Det som menas: läraren tycker inte att idén var bra men säger det artigt

Veckans cykel

Textsamtal i grupp · åk 2–9

Bladet gäller veckans tre pass. Före och efter passet skriver du på passets rad, och efter pass 3 också det flest elever gjorde enligt lyssningsbladet. De första veckorna kryssar du det som ska med. Det du hör i pass 3 bestämmer vad du visar nästa vecka.

SNABBMALL · Textsamtal i grupp

Vecka _____ Eleverna _____

Tankesteget jag visar i pass 1 _____ och samtalsdraget _____

Passen

Pass	Före: det eleverna ska lära sig i dag Det de listar ut i texten och ur vilka ledtrådar.	Efter: det eleverna sa, vem som byggde vidare och vem som var tyst	Nästa gång
1 Datum			
2 Datum			
3 Datum			

Det här ska med i varje pass Kryssa efter passet de första tre veckorna.

Pass	1	2	3
I pass 1 tänkte jag högt hela vägen, och sedan tog eleverna över.	☐	☐	☐
Alla sa en tanke innan någon pratade en tredje gång.	☐	☐	☐
Jag frågade ”Hur vet du det?” också när jag höll med.	☐	☐	☐

Sist i veckan Läs raderna och kryssen ovanför.

Det här gör eleverna nu själva eller med mindre stöd	→ Nästa vecka visar jag

Gissar eleverna utan ledtråd, visar du Det står. Letar de bara efter ord, visar du Jag vet. Läser de förbi stoppet, visar du Stanna. Vecka 1 visar du Det står, Jag vet, Alltså tror jag och samtalskortets två första rader.

© Niclas Fohlin. Mall till Textsamtal i grupp, https://niclasfohlin.se/stodundervisning/textsamtal-i-grupp. Figurerna På bordet: Fluent Emoji, © Microsoft Corporation, MIT-licens.

Checklista inför passet

Textsamtal i grupp · åk 2–9

Bocka av inför varje pass. Det som inte är gjort görs innan eleverna kommer.

Datum: _____ Pass nr: _____

☐ Valt tankesteg och samtalsdrag ur Veckans cykel.
☐ Läst texten och sidan om den, och övat på att tänka högt.
☐ Bestämt paren och vem som är A och B.
☐ Skrivit startmeningen och kopierat texten.
☐ Lagt fram tankekortet, samtalskortet och ledtrådsbladen.

© Niclas Fohlin. Mall till Textsamtal i grupp, https://niclasfohlin.se/stodundervisning/textsamtal-i-grupp.

Målkoll före och efter

Textsamtal i grupp · åk 2–9

Fyll i före insatsen och igen efter perioden. Kryssa i det eleven klarar, och skriv under Notering vilket stöd som behövdes.

Elev: _____ Datum före: _____ Datum efter: _____

Efter perioden ska eleven oftare kunna	Före	Efter
Skilja på svar som står i texten och svar man måste lista ut	☐	☐
Stanna när något inte står	☐	☐
Visa en ledtråd i texten	☐	☐
Slå ihop flera ledtrådar	☐	☐
Använda det man vet för att dra en slutsats	☐	☐
Pröva slutsatsen mot resten av texten och tänka om	☐	☐
Säga sin tanke med ”Jag tror att” och en ledtråd	☐	☐
Bygga vidare på en kamrats tanke, och säga när man tänker annorlunda	☐	☐
Göra en inferens med mindre stöd	☐	☐
Motivera sin slutsats när någon frågar ”Hur vet du det?”	☐	☐
Börja läsa mellan raderna i sin egen läsning	☐	☐

Notering

© Niclas Fohlin. Mall till Textsamtal i grupp, https://niclasfohlin.se/stodundervisning/textsamtal-i-grupp.

Ledtrådsbladet

Fråga: _____ · Namn: _____

Det står	Jag vet	Alltså tror jag

Lyssningsbladet

Vecka: _____ · Text och fråga: _____

Elev	Det eleven sa	Ledtråden	Steget som saknades

© Niclas Fohlin · niclasfohlin.se/stodundervisning/textsamtal-i-grupp

Kartläggningens protokoll

Nivå och texter: _____

Elev	Före: poäng på fråga 1, 2 och 3	Före: det eleven sa vid fråga 4	Efter: poäng på fråga 1, 2 och 3	Efter: det eleven sa vid fråga 4

© Niclas Fohlin · niclasfohlin.se/stodundervisning/textsamtal-i-grupp

PASSLÄNGD	GRUPP	FREKVENS	INNEHÅLL
30 minuter	**Två till åtta elever**	**Tre pass i veckan i sex till åtta veckor**	**En ny text med frågor varje pass**

SÅ FUNGERAR INSATSEN

Eleverna lär sig läsa mellan raderna genom att samtala om texter. De säger vad de tror, visar sin ledtråd och bygger vidare på varandras tankar, och de får svara olika. Du tänker högt, leder samtalet och lyssnar.

I pass 1 tänker du högt och eleverna tänker med, i pass 2 samtalar de i par vid stoppet och sedan i gruppen, och i pass 3 tänker de mer själva medan du fyller i lyssningsbladet. Det du hör avgör vad du visar nästa vecka. Före första passet gör varje elev kartläggningen.

TRE SAKER ATT HÅLLA FAST VID

Tänk högt i varje pass 1. Visa hela vägen till slutsatsen.

Eleverna tänker i samtalet. Alla börjar med ”Jag tror att” och visar en ledtråd.

Det du hör styr nästa vecka. Läs lyssningsbladet.

ARBETSFORM

Gemensamt (alla säger vad som står och vad de vet, och sedan ”Jag tror att” till en kamrat) → växlande (pass 1 du, pass 2 paren och hela gruppen, pass 3 var och en) → gemensamt igen (var och en säger sin tanke och sin ledtråd)

PASSETS DELAR OCH VAD DU SÄGER

Del	Exempelfraser
1 · Starten *0–3 min*	*”Säg till din kamrat vad du tror, och varför.”*
2 · Möt texten *3–5 min*	*”I dag lyssnar ni efter var jag stannar.”*
3 · Läs och tänk *5–13 min, pass 1 du, pass 2 ni, pass 3 var och en*	*”Vänta, här står inte allt.”*
4 · Samtala om texten *13–26 min*	*”Hur vet du det?” ”Vem tänker annorlunda?”*
5 · Avsluta *26–30 min*	*”Vad sa din kamrat som fick dig att tänka nytt?”*

Välj nivå efter gruppen: Lättläst, Mellan eller Avancerad. På samtalskortet tar ni ett nytt samtalsdrag i veckan. Vid stoppet i pass 2 tänker alla själv. Sedan säger A ”Jag tror att”, B frågar ”Hur vet du det?”, och de byter. Sist säger en elev kamratens tanke i gruppen. Är ni fler än fyra pratar paren först om mellan raderna-frågorna.

© Niclas Fohlin · niclasfohlin.se/stodundervisning/textsamtal-i-grupp/lathund

GRUPPEN · FEM ELEVER I ÅK 5 · VECKA 2, FÖRSTA PASSET

Skrapet på dörren

Förra veckan gissade Aron och Ebba utan ledtråd, så läraren visar Det står extra noga. Veckans samtalsdrag är att ta med det man har varit med om.

Starten är en mening om gungorna. Liv säger till Aron: *”Jag tror att någon nyss har sprungit därifrån, för gungorna gungar.”*

Läraren stannar vid den blå fläcken och tänker högt. *”Det står sågspån, och det står en blå fläck. Jag vet att det finns sågspån och färg där man bygger och målar. Alltså tror jag att han har varit där.”*

I rundan säger Mustafa att pappa vet något, för han ler. Vid fråga 3 säger Ebba att katten var hungrig. Liv tänker annorlunda, för hennes katt blev instängd en gång, och hon tror att Pricken var i grannens garage. Mustafa bygger vidare med att grannen kom hem i går.

I Avsluta säger Aron: *”Han var i garaget, för sågspånet och färgen. Liv fick mig att tänka på garaget.”*

DET JAG FÖRBERETT

Valt tankesteget Det står och samtalsdraget, bestämt stoppet vid den blå fläcken, övat på att tänka högt och bestämt paren.

KLAR TIDIGT

Leta efter en ledtråd som ingen har sagt, eller pröva ”Tänk om”.

30 MINUTER, DEL FÖR DEL

TID	VAD HÄNDER
Före	**Förberedelse** Välj tankesteg och samtalsdrag ur Veckans cykel, bestäm text, stopp och par och öva på att tänka högt. Kopiera texten och skriv startmeningen.
0–3	**1 · Starten** Skriv meningen på tavlan. Gruppen säger vad som står och vad de vet, och sedan säger alla ”Jag tror att” till en kamrat.
3–5	**2 · Möt texten** Säg titeln, ställ frågan Före läsningen och säg veckans tankesteg och samtalsdrag.
5–13	**3 · Läs och tänk** I pass 1 tänker du högt och sätter ett frågetecken, i pass 2 samtalar paren vid stoppet och i pass 3 läser eleverna själva eller i par. *”Vänta, här står inte allt.”*
13–26	**4 · Samtala om texten** Ta en runda och sedan mellan raderna-frågorna av veckans slag, till exempel Känsla eller Vem. Ställ sist en öppen fråga, och ta resten när tiden räcker. *”Hur vet du det?” · ”Vem tänker annorlunda?”*
26–30	**5 · Avsluta** Var och en säger en slutsats, en ledtråd och vad kamraten sa, i par när ni är fler än fyra. Efteråt skriver du på passets rad i Veckans cykel, och efter pass 3 vad du visar nästa vecka.

© Niclas Fohlin · niclasfohlin.se/stodundervisning/textsamtal-i-grupp/lathund

LÄRARENS ÖVERSIKT · ELEVENS KORT STÅR STORT UNDER MATERIALET

SÅ TÄNKER JAG MELLAN RADERNA

Tankesteget	Jag frågar mig
Stanna	Vad står inte här?
Se det framför dig	Vad ser och hör jag?
Det står	Vilka ord är ledtrådar?
Jag vet	Vad vet jag om sådant?
Alltså tror jag	Vad kan det betyda?
Stämmer det?	Passar det med resten?

SÅ PRATAR VI OM TEXTEN

Jag säger	Jag frågar
Jag tror att	Vad tror du?
för det står	Hur vet du det?
Jag har varit med om	Kan du säga mer?
Jag håller med, och	Vad vill du lägga till?
Jag tänker annorlunda	Kan det vara något annat?
Tänk om	Stämmer det med texten?

> Samtalsreglerna: Vi säger vad vi tror. Vi visar var det står. Vi bygger vidare på varandra. Vi får tänka olika. Vi får ändra oss.

© Niclas Fohlin · niclasfohlin.se/stodundervisning/textsamtal-i-grupp/lathund

Vad du behöver för ett pass

TEXTKRAV 1	TEXTKRAV 2	TEXTKRAV 3
Lagom nivå	**Något att samtala om**	**Rätt längd**
Eleverna klarar frågan på raderna ganska lätt	Texten lämnar något osagt som ger mer än en tanke	Texten hinns med i lugn takt på ett pass

VAR TEXTERNA OCH BLADEN FINNS

Metodens texter. Texterna på varje nivå, kartläggningens två och startmeningarna står under Materialet på metodens sida. Svaren, frågornas slag och de öppna frågorna står på lärarsidan till varje text.

Serien Mellan raderna. Serien har fyra böcker hos Studentlitteratur, och en eller två passar efter varje nivå.

Egna texter. Skriv dem med hjälp av tabellen Så skriver du en egen text på metodens sida.

Bladen. Ledtrådsbladet, lyssningsbladet, mallen Veckans cykel och kartläggningens protokoll finns i planeringsmallarna.

PÅ BORDET NÄR PASSET BÖRJAR

Texten med frågorna till varje elev och till dig
Korten och samtalsreglerna vid varje plats
En penna att stryka under med
Ledtrådsbladet i pass 2 och 3
Lyssningsbladet i pass 2 och 3
Tavla för startmeningen

CHECKLISTA INFÖR PASSET

- □ Valt tankesteg och samtalsdrag ur Veckans cykel.
- □ Läst texten och sidan om den, och övat på att tänka högt.
- □ Bestämt paren och vem som är A och B.
- □ Skrivit startmeningen och kopierat texten.
- □ Lagt fram tankekortet, samtalskortet och ledtrådsbladen.

UPPFÖLJNING

Före insatsen: Kartläggningens text, enskilt med dig, fem till åtta minuter per elev. Klarar eleven inte fråga 1, tar ni nivån under.

Varje vecka: Läs lyssningsbladet och frågetecknen i pass 3. Gissar eleverna utan ledtråd, visar du Det står. Letar de bara efter ord, visar du Jag vet. Läser de förbi stoppet, visar du Stanna.

Efter sex till åtta veckor: Kartläggningens text efter. Får eleven två poäng utan h på fråga 2 och 3, och står ledtråden utan h på lyssningsbladet, är hen klar. Har hen fler poäng än före, går hen en period till. Annars tar du upp det med elevhälsan.

Varje pass: Du skriver på passets rad i Veckans cykel före och efter varje pass.

© Niclas Fohlin · niclasfohlin.se/stodundervisning/textsamtal-i-grupp/lathund